

1

49

¹⁴⁴
49

47

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ ΕΡΓΑ

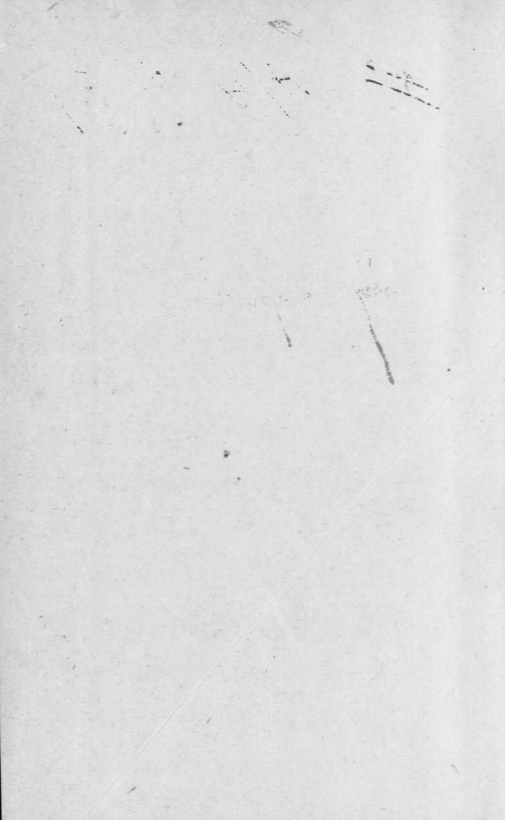
~~A/3 A. 2990~~
315

~~47~~

015

Primo Aprilis.

~~106~~

~~49~~

~~A/17~~

~~A. 29~~

A/3

A. 90

ΜΙΧΑΗΛ ΜΗΤΣΑΚΗ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ ΕΡΓΑ

ΤΟΜΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ

ΕΙΣ ΑΘΗΝΑΙΟΣ ΧΡΥΣΟΘΗΡΑΣ

ΚΑΙ ΑΛΛΑ ΛΟΓΟΤΕΧΝΗΜΑΤΑ

ΜΙΧΑΗΛ ΜΗΤΣΑΚΗΣ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ ΕΡΓΑ

ΤΑΚΤΟΠΟΙΗΜΕΝΑ ΚΑΙ ΦΡΟΝΤΙΣΜΕΝΑ

ΑΠΟ ΤΟΝ ΔΗΜ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΝ

ΤΟΜΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ

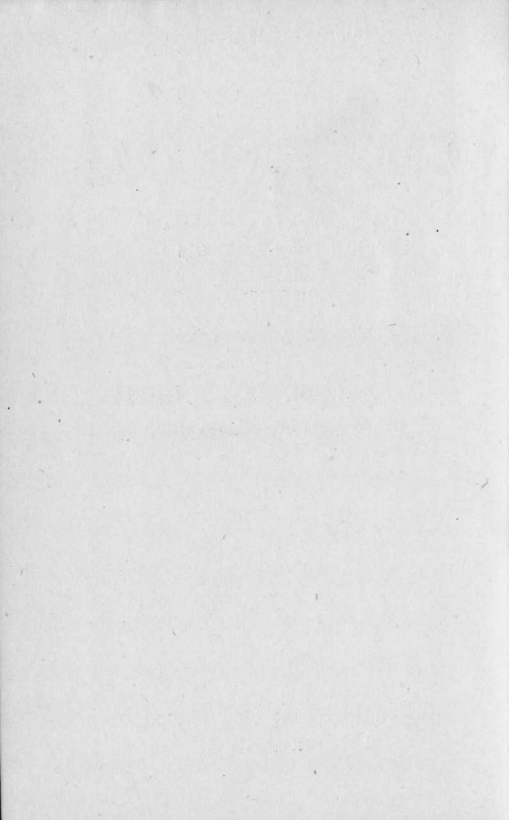
ΕΙΣ ΑΘΗΝΑΙΟΣ ΧΡΥΣΟΘΗΡΑΣ

ΚΑΙ ΑΛΛΑ ΛΟΓΟΤΕΧΝΗΜΑΤΑ

ΑΘΗΝΑΙ 1922

ΕΚΔΟΣΙΣ "ΑΘΗΝΑΪΚΟΥ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΥ,"

Χ. ΓΑΡΝΙΑΡΗ & Σ^{υς}

ΠΡΟΛΟΓΟΣ:

Α'—ΔΙΓΓΑ ΛΟΓΙΑ

Β'—Ο ΑΘΗΝΑΪΚΟΣ ΤΥΠΟΣ ΓΙΑ ΤΟ ΜΗΤΣΑΚΗ
ΚΑΙ ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ (ἄρθρα Κ. Παλαμᾶ.—Κ. Πα-
ρορίτη. — Γρ. Ξενοπούλου. — Σπύρου Μελᾶ. — Χαρ.
Σταματίου. — Ρόμου Φλύρα).

ΛΙΓΑ ΛΟΓΙΑ

“Υστερ’ ἀπὸ τὴν ὀπωσθήποτε πλατιά μελέτη πού δημοσίεψα, σὰν πρόλογο, στὸν Α’ τόμο τῶν «Φιλολογικῶν ἔργων» τοῦ Μητσάκη, δὲν ἀξίζει νὰ βαρύνω καὶ τοῦτο τὸν τόμο μὲ λόγια πολλὰ, μὲ φλυαρίες ἄσκοπες. Δὲν πρέπει ὅμως νὰ μείνει ἀμνημόνευτη ἢ προθυμία, καὶ ἡ χαρὰ ἀκόμη, μὲ τὴν ὁποία δέχτηκε ἡ Ἑλληνικὴ κοινωνία καὶ ὁ Ἑλληνικὸς τύπος τὴν ἔκδοση τοῦ Α’ τόμου — ἀπέδειξε ἀκλόνητη πὺς κοινωνία καὶ τύπος θεωροῦσαν ἀπαραίτητο, ἓνα εἶδος χρέος ἱερό, τὴ συγκέντρωση, τὴν ταχτοποίησιν καὶ τὴν ἔκδοση τῶν ἀληθινὰ «ψηγμάτων χρυσοῦ» λογοτεχνικοῦ, πού ἄφισε σκόρπια σ’ ἐφημερίδες, περιοδικὰ, λεξικά κι ἄλλου, ὁ ἀλησμόνητος καὶ κατ’ ἐξοχὴν Ἀθηναῖος λογοτέχνης — ὁ ξεχωριστὸς λογοτέχνης πού ἔδυσε πνευματικὰ πίνου στὴν ἀκμὴ τῆς ζωῆς καὶ τῆς δράσης του — ὄχι ἀκόμα πρὶν τελιώσει μὰ πρὶν κἄν ἀρχινήσει νὰ δίνει μορφὴ στὸ πλούσιο ὕλικὸ πού μάζωνε, σὰ μανιακὸς χρυσοθήρας, ἀπὸ τὴ ζωὴ, πρὶν κἄν προφτάσει νὰ ντύσει μὲ σάρκα τὰ φιλολογικὰ του χρυσόνειρα.

Καὶ ὅμως. Ὅσο βιαστικὰ καὶ γλήγορα κι ἂν ἀπλώθηκε στὸ μυαλό του ἡ μαύρη σκοτεινιά κι ὅσο ἀπότομα κι ἂν πέταξε τὴ δημιουργικὴ πέννα τὸ ἀριστοτεχνικὸ χέρι, πού τόσο δυνατὰ καὶ ἐντατικὰ τὴ μεταχειρίστηκε, πάντα μᾶς ἀλόμεινε ἐργασία του διαλεχτὴ καὶ τόση ὥστε ν’ ἀποτελεστοῦν τέσσερις ἀλάκεροι τόμοι πού κατὰ σειρά θὰν τοὺς ἐκδώσει τὸ «Ἀθηναϊκὸ Βιβλιοπωλεῖο» διαιρώντας τὸ ἔργο του ἔτσι :

ΤΟΜΟΣ Α’ Ἀθηναϊκαὶ σελίδες.

» Β’ Εἰς Ἀθηναῖος Χρυσοθήρας καὶ ἄλλα λογοτεχνήματα.

Γ’ Κριτικά

Δ’ Παραλειπόμενα.

Καὶ γιὰ τὸν Δ’ τόμο ζητοῦμε τὴ βοήθεια καὶ τὴ συνεργασία ὄλων ὅσοι ἐνδιαφέρονται νὰ βγεῖ *πλήρης* τὸ ἔργο

τοῦ Μητσάκη καὶ τιμοῦν τὴ μνήμη του, στέλλοντάς μας ὅ,τι τυχόν δικό του ἔχουνε στὰ χέρια τους ἢ ὀδηγώντας μας ποῦ μπορούμε νὰ βροῦμε κατὶ ὁποιοδήποτε δικό του. Γιατ' εἶναι, φυσικά, ἀδύνατο σ' ἓναν ἄνθρωπο, ὅσο κι' ἂν παρακολούθησε ἀπὸ κοντὰ καὶ μὲ ἀγάπη τὴ ζωὴ καὶ τὴν ἐργασία ἑνὸς συγγραφέα, νὰ συγκεντρώσει τόσο χιλιοσκορπισμένο ὕλικό.

Ὁ ἀναγνώστης θὰ κρίνει μόνος του τὴν ἀξία καὶ τὴ σημασία κάθε ἔργου ἀπὸ ὅσα θὰ δημοσιευτοῦνε σὲ τοῦτο τὸν τόμο. Ὅ,τι σὲ μένα ἀπομένει, εἶναι νὰ βάλω μπροστὰ σὲ κάθε κομμάτι μερικὲς σύντομες σημειωσοῦλες, ἀπαραίτητες ἱστορικὲς τὸ περισσότερο, καὶ καθοδηγητικὲς γιὰ τὸν ἀναγνώστη. Ἐχω ὡστόσο κ' ἓνα ἄλλο χρέος ἀκόμη νὰ ἐχτελέσω, ταχτοποιώντας τὸ δεύτερο τόμο, νὰ ζητήσω δηλ. συχώρεση ἀπὸ τὴ μνήμη τοῦ μεγάλου φίλου μου γιατί ἄθελά μου καὶ βέβηλα στὸν πρῶτο τόμο τοῦ φόρτωσα στὴ ράχη μερικὲς σοφὲς ἀληθινὰ σκέψεις τοῦ κ. Δ. Ι. Καλογερόπουλου. (*)

*) Γιὰ τὴν ἱστορία, ξανατυπῶνω ἀπὸ τὸ «Νουμά» τὴ διαμαρτυρία τοῦ κ. Καλογερόπουλου, σταλμένη στὸν τότε ἐκδότη τοῦ «Νουμά» :

Κύριε Θεοδωρόπουλε,

Εἰς τὸν ὕψ' ὕμῶν καὶ ἐπιμελείᾳ τοῦ κ. Ταγκοπούλου ἐκδοθέντα Α' τόμον τῶν ἔργων τοῦ Μ. Μητσάκη παρενεβλήθησαν ἀθαιρέτως ἐν σελ. 141—142 σκέψεις ἰδικαί μου, κατὰ τρόπον παριστῶντα ἢ ἐμὲ ἢ τὸν Μητσάκην λογοκλόπον.

Δυνάμει τοῦ νόμου περὶ Τύπου καὶ τοῦ νόμου περὶ Πνευματικῆς Ἰδιοκτησίας, ἀξιῶ ὅπως ἐν τῷ ἐκδοθησομένῳ ὑφ' ὕμῶν Β' τόμῳ τοῦ εἰρημένου ἔργου δημοσιευθῇ ἡ ἐξῆς δήλωσις :

«Αἱ εἰς τὸν Α' τόμον ἐν σελ. 141—142 Σκέψεις αἱ ὁποῖαι ἀρχίζουσι ἀπὸ τὰς λέξεις «Τὸ γινῶθι σαυτὸν εἶνε τὸ συμβόλαιον κλπ.» καὶ τελειώνουσι εἰς τὰς λέξεις «Ζεὺς-Ζευζέκης» περιελήφθησαν ἐκ παραδρομῆς, μὴ ἀνήκουσαι εἰς τὸν Μ. Μητσάκην, ἀλλὰ εἰς τὸν κ. Δ. Καλογερόπουλον.»

Ἡ μὴ δημοσίευσίς, ἢ ἡ κατ' ἄλλον τρόπον δεικνύοντα ἀμφιβολίαν ἢ καθαρπτόμενον τῆς φιλολογικῆς μου ὑπολήψεως, σὰς καθιστᾷ ὑπεύθυνον προσωπικῶς, ὡς ἐκδότην, διὰ τὰς ἐκ τοῦ νόμου συνεπειάς, κατόπιν τῆς ἀποδείξεως ἣν ἔχετε ὅτι ἐδημοσιεύθησαν αἱ σκέψεις αὗται εἰς τὸ ἔργον μου «Σάτυραι», ἐκδοθὲν τῷ 1962 καὶ φέρον τὸ ὄνομά μου.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 12 Ὀκτωβρίου 1920.

Μεθ' ὑπολήψεως

Δ. Ι. Καλογερόπουλος

Ἀπαραίτητο θεώρησα ἀκόμα νὰ συμπληρώσω τὰ λίγα τοῦτα λόγια μὲ μερικὰ ἀπὸ τᾶρθρα ποὺ δημοσιευτήκανε στὶς Ἀθηναϊκὲς ἑφημερίδες, ὅταν κυκλοφόρησε ὁ πρῶτος τόμος, γιατί μὲ τᾶρθρα αὐτὰ συμπληρώνεται ὁπωσδήποτε καὶ ἡ σιλουέττα τοῦ Μητσάκη καὶ ὁ χαρακτηρισμὸς τοῦ ἔργου του.

Ἀθήνα, Φλεβάρη τοῦ 1922

Δ Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

Ο ΑΘΗΝΑΪΚΟΣ ΤΥΠΟΣ ΓΙΑ ΤΟΝ Α΄ ΤΟΜΟ

Ὁ W (Κ. Παλαμᾶς) στὸ «Ἐμπρὸς» (11 Νοεμβρ. 1920):

.. Ἄλλ' ὅ,τι περὶ τοῦ Καραϊσκάκη ἐγράφη, συνοψίζε-
ται καὶ συγκεντροῦται εἰς τὰς γραμμὰς ταύτας, τὰς ὁποῖος
ὑποκλέπτω ἀπὸ τὸ παλαιὸν «Ἐγκυκλοπαιδικὸν Λεξικὸν»
τῶν κυρίων Μπαρτ καὶ Χίροτ :

αὐτὸ Καραϊσκάκης κρίνεται ὡς τὸ γνησιώτερον τῶν τέ-
κνων τῆς Ἑλλασιασῆσεως, ἀπὸ γενναίου, ἀλλ' ἀξέστου, ἀτι-
θάσσου καὶ περιορισμένων κατ' ἀρχὰς βλέψεων ἀπλοῦ κλέ-
φτου ἐν αὐτῇ καὶ δι' αὐτῆς βαθμηδὸν διαμορφωθείς, ἀπο-
κτῆσας τὴν συνείδησιν καὶ τῶν προσόντων καὶ τῶν καθη-
κόντων καὶ τῆς ἐθνικῆς ἐν γένει ἀποστολῆς του, ἀνυψωθείς
καὶ τὸν χαρακτῆρα καὶ τὴν διάνοιαν καὶ δυνηθεὶς νὰ ἀνα-
δείξη εὐφύιαν, δραστηριότητα, φιλοπατρίαν καὶ στρατηγι-
κὴν τέχνην ἀληθῶς ἔκτακτον. Εἰκονίζεται δὲ ὡς ἰσχνός,
νευρικός, φιλάσθενος, διαρκῶς πάσχων, ὡς ἐρρέθη, ἀλλ'
ἀδαμάσιον ἐν τούτοις δυνάμεως ψυχῆς καὶ θελήσεως σι-
δηρᾶς, ὑπὲρ πάντα κακουχόμενος καὶ προκινδυνεύων, οἰζύ-
θυμος, βωμολόχος, ὑβριστὴς καὶ φιλόδοξος, ἀλλ' ἀγαθός
καὶ εὐγενὴς κατὰ βάθος, «ὅτε μὲν ἄγγελος, ὅτε δὲ διωβο-
λος» ὅπως ἔλεγεν ὁ ἴδιος περὶ τοῦ ἑαυτοῦ του, ἀναλόγως
τῶν περιστάσεων καὶ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν μετεχειρίζετο
τις αὐτόν. Κατὰ τὰς μάχας ἐφόρει, ὡς λέγεται, πάντοτε
κόκκινον ντουλαμᾶν καὶ ἐκράτει βαρὺν ἀπελατῆκι· συναπέ-
φερε δὲ διαρκῶς μετ' αὐτοῦ τὴν περίφημον ἐν τοῖς στρατο-
πέδοις γενομένην Μαριώ, νεοφώτιστον δηλ. κόρην, ἣν εἶχε
ἐρωμένην, ἐνδεδυμένην φουστανέλλαν ὡς ἀνὴρ καὶ πάνο-
πλον ἀκολουθοῦσαν πανταχοῦ αὐτόν».

Δὲν κρίνω δὲ ἄσκοπον νὰ σημειώσω ὅτι αἱ γραμμαὶ
αὗται εἶναι τὸ τέλος ἄρθρου περὶ τοῦ Καραϊσκάκη, τοῦ
ὁποίου συντάκτης ὁ Μιχαὴλ Μητσάκης. Ἡ Ἑταιρία «Τύ-
πος» ἔκρινε καλὸν νὰ περισυλλέξει τὸ ἔργον τοῦ ἐξαιρετι-
κῆς τεχνοτροπίας καὶ δυνάμεως λογοτέχνου, καὶ νὰ τὸ δια-
σώσῃ ἀπὸ τὴν λήθην, εἰς τὴν ὁλοίαν μοιραίως ἔβαινεν. Ἦδη
ἐξεδόθη ὁ πρῶτος τόμος τῶν «Φιλολογικῶν» τοῦ Μητσάκη,
τακτοποιημένων καὶ φροντισμένων ἀπὸ τὸν κ. Δημ. Π.
Ταγκόπουλον, φίλον καὶ θαυμαστὴν ἐκείνου, προτάξαντα
τοῦ βιβλίου ἀξιοσπουδάστους προλογικὰς σελίδαζ. Νομίζω
ὅτι οἱ ἐκδόται τοῦ Μητσάκη δὲν θὰ λείψουν νὰ περιλάβουν

εἰς τὸν ἐπόμενον τόμον καὶ τὸν «Καραϊσκάκη» του, χαρακτηριστικὸν τῆς εὐλυγίστου γραφίδος τοῦ ἀλυγίστου συγγραφέως.

Ὁ Κώστας Παρορίτης στὸ «Νουμά» (24 Ὀκτωβρ. 1920).

Ἡ τραγικὴ μοῖρα ποὺ πολλὰς φορές ὡς τώρα χτύπησε μὲ τὸ χέρι τῆς τὴ φτωχὴ μας λογοτεχνία στὸ πρόσωπο λειτουργῶν τῆς τίμιων, αὐτὴ ποὺ κατὰ τρόπο περιέργου, σὰ στρίγγλα, παραμονεύει γιὰ νὰ πνίξει τὰ καλλιτερά της παιδιὰ, δὲ θέλησε νὰ μᾶς ἀφήσει νὰπολάψουμε καὶ τὸ ἔργο τοῦ Μητσάκη ἀκέραιο. Ὅταν ἀναγκάζεται κανεὶς νὰ σιαματήσῃ ἀπότομα τὸ δημιουργικὸ του ἔργο σὲ ἡλικία 28 μόνον χρόνων, κάθε κρίση γιὰ τὸ ἔργο αὐτὸ γίνεται ἀναγκαστικὰ ἐπιφυλαχτικὴ. Τὶ μᾶς ἔδωκε τὸ ἐκλεκτὸ ταλέντο τοῦ Μητσάκη στὸ ὀλιγοχρόνιο διάστημα τῆς δημιουργικῆς του δράσης, θὰ τὸ ἴδοῦμε συγκεντρωμένον σὲ λίγο, χάρη στὴ φωτεινὴ ἔμπνευσι τῆς καλῆς ἐκδοτικῆς ἐταιρείας «Τύπος.» Τὶ μπορούσε ὅμως νὰ μᾶς δώσει μιὰ μέρα τὸ ταλέντο αὐτὸ ὀρισμαμένον, μεστωμένον, αὐτὸ μόνον μὲ ἀναλογικὸς στόχασμοὺς μπορούμε νὰ τὸ φανταστοῦμε. Γιὰ ἓνα πρᾶγμα μόνον μπορούμε νὰ εἴμαστε βέβαιοι. Ὁ Μητσ. εἶτανε ἓνα ξεχωριστό, δυνατὸ ταλέντο. Ὁ πρῶτος τόμος μὲ τὸν τίτλο «Ἀθηναϊκαὶ Σελίδες.» ποὺ ἔχω προστά μου, τὸ ἐπιβεβαιώνει ἀδίσταχτα. Θαρθόδνε ὑπερις κ' οἱ ἀκόλουθοι τόμοι νὰ τὸ προσελκυρώσουνε. Ὑπολείπεται νὰ ἴδοῦμε ποῦ πρέπει νὰ καταταχτῆ τὸ ἔργο τοῦ Μητσάκη. Μὰ γιὰ νὰ ἐπιχειρήσῃ κανεὶς ἰέτοιο πρᾶγμα, πρέπει νὰ ἔχει μπροστά του συγκεντρωμένον ὅλο τὸ ἔργο. Στὴ μνήμη μου δὲν μνησθῶ νὰ ἐμπιστευτῶ, εἶσι, σκόρπια καὶ σὲ διάφορες ἐποχὰς ποὺ ἔτυχε νὰ γνωριστῶ μὲ ἔργα τοῦ Μητσάκη. Χρειαζέται ἓνα ξαναδιάβασμα μὲ καινούριον μάτι, ἓνα ξανακοίταγμα ἀπὸ πιὸ κοντά, γιὰ νὰ κατασταλάξῃ κανεὶς σὲ ἓνα ὀριστικὸ συμπέρασμα.

Γι' αὐτὸ εἶμαι ὑποχρεωμένος νὰ περιοριστῶ στὸ πρῶτον τόμο. Κι ὡς τόσο, πόσο χαρακτηριστικὸς καὶ μόνον αὐτὸς ὁ τόμος, μὲ ὅλη τὴ συντομία του. Ὑποθέτω πὼς οἱ ἀκόλουθοι τόμοι δὲ θ' ἔχουνε νὰ προστέσουνε τίποτα σὲ ὅ,τι μὲ τρόπο χαρακτηριστικὸ, ὀριστικὸ, μᾶς δίνει τὸ διάβασμα τῶν περιεχομένων τοῦ τόμου αὐτοῦ. Ὁ κ. Ταγκόπουλος, ποὺ ἔγραψε τὸ συμπληρωτικὸν πρόλογον τοῦ βιβλίου αὐτοῦ, μὲ τὴν ἔμφυτη κριτικὴ δεξιότητα ποὺ τονε χαρακτηρίζει, ὑποστηρίζει πὼς ὁ Μητσάκης «ἀνέβασε τὴ δημοσιογραφία

ἕως τὴ λογοτεχνία.» Τὸ ἴδιο πάνω κάτω πιστεύει κι ὁ Παλαμάς σ' ἓνα ἄρθρο του γιὰ τὸ Μητσ. πρωτοδημοσιεμένο στὴν Εἰκονογρ. Ἔστια, κ' ὕστερα μπασμένο στὴ συλλογὴ τῶν «Πρώτων Κριτικῶν» του· «Τὰ διηγήματα τοῦ Μητσάκη συνρρεύουν πρὸς τὴν δημοσιογραφίαν μὰ καὶ πρὸς τὴν ποίησιν καὶ πρὸς τὴν ρητορικὴν,» γράφει στὸ ἀξιόλογο ἄρθρο του. Στὸν τόμο πού ἔχω μπροστά μου, δὲ βλέπω τίποτα πού θὰ μπορούσε νὰ χαρακτηριστεῖ γιὰ δημοσιογραφικό, ἔξόν ἂν στὸν ὄρο δώσουμε ἓνα νόημα πλατύτατο. Πιὸ σωστά θὰ μπορούσαν νὰ χαρακτηριστοῦνε γιὰ διηγήματα. Ἡ «Κυρὰ Κώσταινα» εἶναι ἓνα τέλειο δῆγμα, ὅπου μιὰ γνωστὴ ξεμαυλίστρα τῆς Ἀθήνας μεταβάλλεται γιὰ μιὰ στιγμὴ σὲ κήσωρα τῆς δημόσιας ἠθικῆς, μὲ τὸ σκοπὸ νὰ ξεμεταλλευτεῖ αὐτὴ ἢ ἴδια κατόπι μιὰ ἀθάνα νησιωτοπούλα. Τὸ «Ἐν τῷ Ξενοδοχείῳ,» εἶναι δῆγμα, ὅπου ὁ Ἴταλὸς πλανόδιος μουσικός, βλέποντας μέσα στὸ πιατάκι ἓνα φράγκο, κατὰ λάθος ριγμένο, νομίζει πὼς κέρδισε τὴν ἐχτίμησιν τοῦ ξενοδοχείου, καὶ κάνει μιὰ ὑπόκλιση, βαθύτατα συγκινημένος καὶ περήφανος. Τὸ «ὑπὸ τὴν συκῆν,» ὅπου οἱ μικρὲς φιλενάδες ἐπισκέπτονται τὸ φτωχικὸ κοιμητήρι καὶ γράφουνε μὲ μολύβι τὰ ὀνόματά τους πάνω στὸ σαπισμένο σταυρὸ πού ὑψώνεται στὸ μνημεῖο κάποιας γριᾶς, εἶναι μιὰ τραγικὴ σελίδα τῆς ξένοιαστῆς ζωῆς, πού ἔρχεται γιὰ μιὰ στιγμὴ νὰ κάνει παρέα μὲ τὸ θάνατο.

Ἡ «Ἀρκούδα» ἂν ἔπαιρνε ἓνα κοινωνικὸ βᾶθος, θὰ γινότανε μιὰ θαυμάσια κοινωνικὴ ἀλληγορία, μὲ τὸ λαό, πού τονὲ σέρνουνε ἀπὸ τὴ μύτη σὰν ἀρκούδα. Ὁ «Οἰωνός», ὅπου τὸ μαντικὸ πουλὶ τοῦ πλανόδιου τυχοπέλη προλέγει εὐτυχίες γιὰ τὴν εἰομοθάνατη κόρη πού ρεῖει μέσα στὸ κρεβάτι τοῦ πόνου, τί ὕλικὸ γιὰ ἓνα θαυμάσιο διήγημα! Μὰ ὁ Μητσάκης δὲν ἤξαιρε τὸν τρόπο πὼς γράφεται ἓνα διήγημα, τουλάχιστο ὅπως τὸ ἐννοοῦμε σήμερα τὸ διήγημα. Ὁ μῦθος, ἢ πλοκή, εἶτανε κάτι πού δὲν τοῦ ἔδινε καὶ μεγάλῃ σημασίᾳ. Δὲν ἐννοοῦμε βέβαια τὶς μυθιστορηματικὲς περιπέτειες καὶ τὰ περίεργα μπλεξίματα πού ἐπιτηδεύονται οἱ δηγηματογράφοι τῶν ἀπογοιματινῶν ἐφημερίδων καὶ πού μόνον σκοπὸ ἔχουνε νὰ τραβήξουνε ἀναγνώστες γαργαλίζοντας τὴν περιέργεια τοῦ κοινού. Μὰ δῆγμα δίχως ἓνα κάποιο φόντο πού νὰποτελεῖ τὴ βάση τῆς διήγησῆς, δὲν μπορεῖ νὰ νοηθεῖ. Κι ὁ Μητσ. ἀδιαφοροῦσε τὶς πιὸ πολλὰς φορὲς γιὰ τὸ μῦθο. Τὴν προσοχὴν του τὴν τραβοῦσε ὀλάκερη ἢ περιγραφὴ. Αὐτὴ τονὲ μεθοῦσε. Ἄμ-

φιβάλλω ἂν ὑπάρχει στὴν ἑλληνικὴ λογοτεχνία τίποτα ἀνώτερο σὲ πραγματολογικὴ περιγραφή ἀπὸ τὴν περιγραφή τοῦ Μητσάκη. Ὁ Μητσ. εἶναι ἕνας ἀλκοολικὸς τῆς περιγραφῆς, πού ὅσο πίνει τόσο περισσότερο τοῦ ἀνάβει ἢ δίψα. Ἔτσι κι ὁ Μητσάκης σὰν ἀρχίζει νὰ περιγράφει, ἐννοεῖ νὰ μὴν παραλείψει τὴν παραμικρὴ λεπτομέρεια νὰ στρέψει τὴ φωτιστικὴ του λυχνία ὡς καὶ στὶς πιὸ ἀπόκρυφες γωνιές. Μὰ στὸ μεθῆσι του αὐτὸ ἀπάνω πέφτει στὸ κλασικὸ λάθος πὸν ἀναλύει ὁ Λέσιγκ στὸν περίφημο Λαοκόοντα : Ζητώντας νὰ δώσει τὴν τέλεια περιγραφή, ξεχνάει πὼς εἶναι προπαντὸς ποιητής. Ἔτσι συχίζει τὶς δυὸ τέχνες, τὴ ζωγραφικὴ μὲ τὴν ποίηση, καὶ γίνεται ζωγραφικὸς, ἔκει πὸν θᾶπρεπε ἀπλούτητα νὰ εἶναι ποιητικὸς, δηλαδὴ ὑποβλητικὸς. Ὁ λογοτέχνης, εἴτε πεζός, εἴτε ποιητής, δὲ ζωγραφίζει ὑποβάλλει. Γιατὶ ἡ τέλεια καὶ λεπτολόγα περιγραφή σ' ἕνα λογοτεχνικὸ ἔργο, φέρνει τὸ ἀντίθετο ἀποτέλεσμα. Ἄντὶ νὰ φωτίσει περισσότερο, σκοτίζει, γεννάει τὴν ἀσάφεια. Μιὰ περιγραφή, πὸν δὲ θᾶφηνε κανένα μέλος τοῦ ἀνθρώπου πὸν νὰ μὴν τὸ περιγράψει μὲ μιὰ ἐξαντλητικὴ ἀκρίβεια, δὲ θὰ μᾶς ἄφηνε στὸ τέλος καμιὰ ἐντύπωση. Θὰ προσπαθούσαμε νὰ συλλάβουμε μὲ τὴ φαντασίᾳ μας τὸ σῶμα, ἐνώνοντας ὅλες τὶς λεπτομέρειες τῆς περιγραφῆς κ' ἡ εἰκόνα θὰ μᾶς ξέφευγε σὲ μιὰ χαώδικη ἀοριστία. Γι' αὐτὸ ὁ λόγος, ἀντίθετα πρὸς τὴ ζωγραφικὴ πὸν μπορεῖ νὰ δείξει πάνω στὸ παννὶ ὅλες, καὶ τὶς παραμικρὰ λεπτομέρειες, ὁ λόγος πρέπει νὰ γίνεται ὑποβλητικὸς. Ὁ Ὅμηρος πουθενὰ δὲν περιγράφει τὴν Ἑλένη. Μόνο μερικὰ ἐπιθέτα τῆς ἀφιερώνει ποῦ καὶ ποῦ. Ἔτσι μόνο μαθαίνουμε πὼς ἡ Ἑλένη εἶχε ὠραῖα χέρια (λευκῶλενος) καὶ ὠραῖα μαλλιά (ἠύκομος). Καμιὰ ἐξαντλητικὴ περιγραφή. Μὰ πόσο τεχνικὰ ὅμως ὁ Ὅμηρος ξαίρει νὰ μᾶς ὑποβάλλει τὴν ὁμορφιά τῆς Ἑλένης. Ὅταν ἡ Ἑλένη παρουσιάζεται μὲ τὴν ἀστραφτερὴ ὁμορφιά της μπροστὰ στοὺς γέροντας τῆς Τρωάδας, αὐτοὶ θαμπωμένοι σκύβουνε ὁ ἕνας στὸν ἄλλον καὶ λένε σιγαλά : Οὐ νέμεσις Τρωῶας καὶ εὐκνήμιδας Ἀχαιοὺς. τοῖηδ' ἀμφὶ γυναικὶ πολὺν χρόνον ἄλγεα πάσχειν. αἰνῶς ἀθανάτησι θεῆσ' εἰς ὧπα ἔοικεν. Τὰ κρῦα γεράματα συγκινηθήκανε, ταραχτήκανε. Ἔτσι ὁ Ὅμηρος, ἀντὶ νὰ περιγράψει τὸ κάλλος, μᾶς δίνει χαρακτηριστικὰ τὰ ἀποτελέσματά του, τὴν ἐνέργειά του πάνω στοὺς γέροντας τῆς Τροίας, καὶ μ' αὐτὸ πετυχαίνει τὸ σκοπὸ του καλύτερα. Αὐτὸ μιλάει στὴν ψυχὴ μας εὐγλωττότερα ἀπὸ κάθε

περιγραφῆ. Στὸ Μητσ. ἡ περιγραφὴ ἔφαγε τὸ δηγηματογράφου κ' ἐκεῖ πού μποροῦσε νὰ βγεῖ ἓνα ὁμορφο δῆγμα, ἀπόμεινε μόνο μιὰ ἀπλὴ εἰκονογραφικὴ περιγραφὴ. Κι ὁμοῦς ὁ Μητσ. εἶτανε φλέβα δηγηματογράφου. Εἶχε τὸ μάτι πού χρειάζεται ἓνας δηγηματογράφος γιὰ νὰ βλέπει. Εἶχε ἀκόμα τὸ δικό του κόσμου. Οἱ δυστυχισμένοι, οἱ ταπεινοὶ καὶ οἱ παρεξηγημένοι τονὲ συγκινούσανε. Μόνο πού ἡ ἐποχὴ του δὲν τοῦδωσε τὰ μέσα νὰ δώσει τὴ βαθύτερη, τὴν ἐπιστημονικὴ ἐξήγησι σιὰ φαινόμενα. Περιωρίστηκε νὰ τὰ ζωγραφίσει ὅσο μποροῦσε πιστότερα, δίχως τὰ προσπαθῆσει νὰ ἰδεῖ βαθύτερα τι κρύβεται κάτω ἀπὸ τὴν ἐπιφάνεια, νὰ ἀνεβῆ ὡς τὴν ἀρχικὴ πηγὴ τῆς κοινωνικῆς δυστυχίας. Δὲ βλέπει τίς λεπτότερες ψυχικὲς κατάστιαιες, δὲ ξεχωρίζει τίς διαφορὲς ἀπόχρωσις. "Ο, τι μᾶς παρουσιάζει εἶναι τὸ γενικόν, τὸ συνηθισμένον, αὐτὸ πού προσπίπτει ἄμεσα στὴν ἀντίληψί μας, τὸ ψυχικόν φαινόμενον στὴν πιὸ ἀπλή, στοιχειώδη μορφὴ του. Μὰ αὐτὸ πού βλέπει, ξαίρει νὰ τὸ ἰδεῖ, καὶ προσπαθεῖ νὰ κάνει κ' ἐμᾶς ἱκανοὺς νὰ τὸ δοῦμε. Κι ἀγωνίζεται κ' ἰδρώνει νὰ μᾶς περιγράψει τὴ σκηνὴ τελειότερα, δηλαδὴ λεπτομερέστερα, ἐκεῖ πού πολλὰς φορὰς μόνο μιὰ φράσι, ἢ μιὰ λέξι, ἢ καὶ μιὰ ἀποσιώπησι, ἓνα ἀπότομον κόψιμον θὰ μποροῦσε νὰ φωτίσει βαθύτερα τὴ σκηνή. Μὰ ὁ Μητσ. ἀγνοεῖ τὴν τέχνη τῆς φωτοσκίασις, τοῦ ὑπονοούμενου, τῆς ἀποσιώπησις, τοῦ κομμένου, τοῦ μισοειπωμένου. Θέλει φῶς, φῶς, φῶς νὰ χυθεῖ πάνω στὸν πίνακά του. Ὁ κ. Παλαμάς βρῖσκει πῶς ὁ Μητσ. μοιάζει μὲ τὸν ἀρχαῖον Φιλόστρατον. Μὲ τὸ ὄνομα αὐτὸ γνωρίζουμε τρεῖς τεχνίτες πού περιγράφανε εἰκόνες ζωγράφων πραγματικὰς, μπορεῖ καὶ φανταστικὰς. Δὲν ἔλω πρόχειρον τὸ Φιλόστρατον, γιὰ νὰ ἐκτιμήσω κατὰ πόσον ὑπάρχει ὁμοιότητα ὡς πρὸς τὸ ὕψος. Μὰ μοῦ κάνει ἐντύπωσι πῶς κι ὁ ἀρχαῖος τεχνίτης ζωγραφικὰ πρότυπα εἶχε μπροστά του κι αὐτὸ ἔρχεται νὰ δυναμώσῃ τὴν παρατήρησή μου πῶς ὁ Μητσ. ἐργάστηκε πιὸ πολὺ ζωγραφικὰ παρὰ ποιητικὰ.

"Ὅσο κι ἂ μεταχειρίζεται στὸ διάλογο τὴ δημοτικὴ ὁ Μητσ., ἀπομένει ἓνας γνήσιος καθαρευουσιάνος. Ἄν κ' ἔζησε στὴν κρίσιμη ἐποχὴ τῆς γλωσσικῆς ἐπανάστασις ὁ Μητσ. δὲν ἔφησε νὰ παρασυρθεῖ ὀλάκερος ἀπὸ τὸ καινούριον ρεῦμα πού τὸ κινούσε ὁ ἐπαναστατικὸς ἄνεμος. Ἀπόμεινε συντηρητικὸς. Κι ὁμοῦς στὸ ἄψυχο ὑλικὸν κατῶρθωσε νὰ φουξήσει ζωή, τόσο, πού ἡ καθαρεύουσά του νὰ παίρνει μιὰ ζωτικοφανῆ ὄψη. Αὐτὸ πηγάζει βέβαια ἀπὸ

τὸ ξεχείλισμα τῆς ζωῆς ποῦ κρυβε μέσα στὴν ψυχὴ τοῦ ὀ
 συγγραφέας. Ὡς τόσο κάποιοι παγωμένοι ραντισμοὶ μᾶς
 χτυπάνε στὸ πρόσωπο, καὶ μέσα στὴν καθαρευουσιάνικη
 ἔκφραση ἢ δημοτικὴ παλεύει κάποτε, (π. χ. στὴν «Ἄρ-
 κούδα»), νὰ ἀναχτήσῃ τὰ δικαιώματά της. Ἄλλὰ τὸ ἀχά-
 ριστο ὄργανο ἐννοεῖ πάντοτε νὰ προδίνει τοὺς πιστότερους,
 τοὺς πιὸ ἀφοσιωμένους φίλους τοῦ. Ἔτσι προσκρούουμε
 κάποτε ἀνέλπιστα σὲ βαρβαρισμούς, σὰν τοὺς ἐκ τ ε ί ν ε τ ο,
 ἔ μ φ α ν ί σ θ η (Θεάματα τοῦ Ψυρρῆ), πού χτυπάνε πα-
 ράξενά διπλά στοὺς ὀμηρικοὺς τ ω θ α σ μ ο ῦ ς. Ἀκόμα κ'
 ἓνας κάποιος σολοικισμὸς κάνει τὴν ἐμφάνισή του : «Δύο
 κουτσαβάκηδες διήλασαν περιπλέγδην, ὡς μισομεθυσμένοι,
 τὴν ρ ε π ο ῦ μ π λ ι κ α ν σ τ ρ α β ᾶ» (Θεάματα Ψυρρῆ),
 ὅπου εἶναι φανερὸ πὼς κάτι λείπει, ἴσως ἢ μετοχὴ ἔ χ ο ν -
 τ ε ς. Γενικὰ ὁ Μητσ. εἶναι ὁ καλλιτέχνης τῆς φράσης. Τὴν ἐ
 δουλεύει ὅσο νὰ τὴν ὑποτάξῃ τελειωτικά, νὰ τὴν κάνει μου-
 σικὴ, κάνοντας μεγάλη χρῆση γιὰ λόγους εὐφωνικούς, τῆς
 ἐκθλιψῆς, καὶ μὲ τρόπο πολλὰς φορὰς ὑπερβολικὸ κι ἀσυ-
 νήθιστο. Τὸ ἐπίθετο τὸ ἔχει ὑποχείριό του. Τὸ ἐλίθετο τὸ
 τόσο περιφρονημένο καὶ ἀγνοημένο στὴ γλώσσα μας, πού
 κρύβει τόσο χρῶμα καὶ δύναμη, δὲν εἶναι τὸ ἐπίθετο τὸ
 συνθηματικὸ, τὸ ἀόριστο, τὸ ἀχρωμάτιστο, πού γνωρίζουμε.
 Στὸ Μητσ. τὸ ἐλίθετο εἶναι γεμάτο ζωὴ, χρῶμα, ρώμη. Ὁ
 Μητσ. εἴτε μόνον ἀπὸ τὸ Μηνιάτη ἔχει τὴν καταγωγή, ὅπως
 ὑποπτεύει ὁ Ταγκόπουλος, εἴτε ἀπὸ τὸ Ζολᾶ μέσον τοῦ Καμ-
 πούρογλου, ὅπως φαντάστηκε ὁ Καμπύσης, εἴτε εἶναι ἐπη-
 ρεασμένος ἀπὸ Μηνιάτη, Σκοῦφο, Κάλβο, ὅπως ὑποστηρίζει
 ὁ Παλαμάς, ἓνα εἶναι βέβαιο πὼς ὁ Μητσάκης εἶναι ἓνας
 στυλίστας στὴ γλώσσα μας. Κι ὅποιος ἤθελε νὰ ὑποστη-
 ρίξῃ κάποιαν ἀκόμα ὁμοιότητα μὲ τὸ Ροῦδη, ἢ καὶ μὲ
 τὸν ἀρχαῖο Λουκιανό, δὲ θὰ ἔκανε πολὺ τολμηρὴ ὑπό-
 θεση. Ὁ Μητσάκης εἶναι, νομίζουμε, ὁ τελευταῖος τῆς
 γενιᾶς τῶν καθαρευουσιάνων. Κανεὶς δὲν ἔγραψε τὴν κα-
 θαρεύουσα μὲ τόση δύναμη, δίχως σχολαστικισμούς, κα-
 νεὶς δὲν μπόρεσε νὰ τῆς φυσῆξῃ τόση ζωὴ. Μὲ τὸ Μητσ.
 ἢ καθορεύουσα εἶπε τὴν ὑστερνὴ τῆς λέξης, ἔδωσε ὅ,τι περ-
 σότερο εἶχε νὰ δώσει. Ἔδωσε τὸ Μητσάκη. Κι ἂ δὲν μπό-
 ρεσε οὔτε μὲ τὸ Μητσάκη νὰ σταθεῖ στὴ ζωὴ, τὸ σφάλμα
 δὲν εἶναι τοῦ Μητσάκη. Τὸ σφάλμα εἶναι δικό της.

Ὁ Γρ. Ξενόπουλος στὴ «Δύναμι» (Ὀκτώβρ. 1920.)

Ἡ Ἐταιρία «Τύπος» ἐξέδωκε τὸν Α' τόμο τῶν «ριλλο-λογικῶν Ἔργων» τοῦ Μιχαὴλ Μητσάκη. Ὁ κ. Δ. Ταγκόπουλος, ὁ ὁποῖος προλογίζει ὠραιότατα εἰς αὐτὸ τὸ βιβλίον, τὸν ὀνομάζει «λησμονημένον,» ὅπως τὸν Δημοσθένη Βαλαβάνην, τὸν Γεώργιον Παράσχον, τὸν Κλεάνθη Τριαντάφυλλον. Ὑπὸ μίαν ἔποψιν, ναί, καὶ ὁ Μητσάκης εἴμπορεῖ νὰ θεωρηθεῖ λησμονημένος. Τὸ πολὺ κοινόν, ποῦ διαβάζει τόσα καὶ τόσα, δὲ διαβάζει Μητσάκη, δὲ τὸν θυμᾶται δὲν τὸν ξεύρει. Ὑπὸ ἄλλην ἔποψιν ὁμως, ὄχι. Ὁ Μητσάκης ζεῖ εἰς τὴν μνήμην ὅλων ἐκείνων ποῦ τὸν ἐγνώρισαν καὶ τὸν ἐθαύμασαν μίαν φορᾶν. Καὶ ἀπόδειξις ὅτι σήμερον, δέκα χρόνια μετὰ τῶν τραγικῶν καὶ πρόωρον θανάτων του,—ὁ Μητσάκης ἀπέθανε τρελλός,—τὰ ἔργα του συναθροίζονται εὐλαβῶς ἀπὸ τὸν κ. Ταγκόπουλον καὶ τυπώνονται ἀπὸ Ἐκδοτικὴν Ἐταιρίον, χειροκροτούντων ὅλων τῶν παλαιῶν θαυμαστῶν, καὶ τῶν νέων ἀκόμη, ποῦ ἀπὸ ἐκείνους ἔμαθαν νὰ τὸν θαυμάζουν. Τὸ βέβαιον εἶναι, ὅτι εἰς τὸ ἐξῆς ὁ Μητσάκης δὲν θὰ μείνη εἰς τὴν σωρείαν τῶν παρ' ἀξίαν λησμονημένων. Θὰ γνωρισθῆ, θὰ διαβασθῆ καὶ θὰ διαβάζεται.

Ὀλίγοι, φρονῶ, λογοτέχνη, τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, τῆς Ἀναγεννήσεως, νὰ ποῦμε, τῇ Ἑλληνικῇ Φιλολογίᾳ,—ἀξιῶν αὐτὴν τὴν τιμὴν περισσότερον ἀπὸ τὸν Μητσάκη. Ὑπῆρξεν ἓνας δυνατός, ἓνας πρωτότυπος, ἓνας «ποιητῆς ρεαλιστής,» ἂν μπορεῖ κανεὶς νὰ τὸν χαρακτηρίσει ἔτσι, καὶ κατ' ἐξοχὴν Ἀθηναῖος ἢ μᾶλλον Ἀττικός. Τὸ πνεῦμα του ἦτο ἀπαράμιλλον, ὅπως ἡ παρατήρησις του βαθεῖα, ὁ λυρισμὸς του γνήσιος καὶ ἡ φιλοσοφία του ὑγίης. Τὸ δὲ ὕφος του νευρῶδες, καλαίσθητον, περίτεχνον, ἐντελῶς ἀνάλογον πρὸς τὰ μεγάλα προτερήματα τῆς οὐσίας, Ὅλαι αἱ σελίδες τοῦ Μητσάκη,—διηγήματα, χρονογραφήματα ἢ κριτικὰ ἄρθρα,—φέρουνε τὴν σφραγίδα του κ' εἶναι ἀξιανάγνωστοι. Ἀλλὰ μερικαὶ εἶναι ἀπὸ τὰς ὠραιότερας τῆς Λογοτεχνίας μας.

* *

Ὁ κ. Ταγκόπουλος εἰς τὸν Πρόλογόν του ἀναφέρει, ὅτι ὁ μακαρίτης ὁ Καμπύσης τοῦ ἐφανέρωσε κάποτε τὸν θαυμασμὸν ποῦ ἔτρεφεν ὁ Μητσάκης πρὸς τὴ «Νανὰ» τοῦ Ζολᾶ, μεταφρασμένην ἀπὸ τὸν Ἰω. Καμπούρογλου, καὶ τοῦ εἶπε ὅτι «ἀπὸ κεῖ μέσα βγήκε ὅλος ὁ Μητσάκης». Ὁ

κ' Ταγκόπουλος δὲν τὸ ἀμφισβητεῖ, μολονότι, λέγει, ποτὲ δὲν ἄκουσε τὸ Μητσάκη νὰ τοῦ ὀμιλήσῃ διὰ τὴν μετάφρασιν ἐκείνην. Τὸν ἄκουσα ὅμως ἐγὼ, κ' ἐγὼ μάλιστα ἐσχημάτισα ἰότε τὴν ἰδέαν, ὅτι ὁ Μητσάκης εἶχεν ἐπηρεασθῆ πολὺ καὶ ἀπὸ τὸν Ζολᾶ καὶ τὸν ρηξικέλευθον πραγματικῶς μεταφραστὴν του, — διότι ἡ μετάφρασις τοῦ Ἰω. Καμπούρογλου εἶναι σταθμὸς εἰς τὴν ἐξέλιξιν τῆς φιλολογικῆς μας γλώσσης, — κ' ἐγὼ, μὲ τὴν ὑπερβολὴν τῆς νεότητος, εἶπα κάποτε εἰς τὸν Καμπύσην, ὅτι «ἀπὸ κεῖ μέσα βγῆκε ὁ Μητσάκης».

Ἄλλὰ τώρα δὲν τὸ φρονῶ. Ὁ Μητσάκης β γ ἦ κ ε κι ἀπὸ ἄλλα πολλά. Διότι ἐδιάβαζε πολὺ, ἐδιάβαζε ὅσον ὀλίγοι τῆς ἐποχῆς του. Ἄλλὰ προπάντων βγῆκε ἀπὸ τὸν ἑαυτό του. Διότι εἶχε τὴν δύναμιν νάντλη, νὰ ἐμπνέεται ἀπ' εὐθείας ἀπὸ τὴν γυρω του ζωὴν. Ἦτο πρωτότυπος, νά! Καὶ ὁ πρωτότυπος ἐξουδετερώνει ὅλας τὰς ἐπιδράσεις καὶ φαίνεται πάντα ἐκεῖνος πού εἶναι.

* *
*

Ὁ Μητσάκης ἦτο καὶ ἐξοχος κριτικός. Εἶχε μίαν ἔκτακτον εὐαισθησίαν πρὸς τὸ ὄραϊον καὶ πρὸς τὸ ἄσχημον εἶχεν ὅλην τὴν εἰδικὴν μάθησιν τοῦ τεχνοκρίτου, κι ἀκόμη ὅλην τὴν εἰλικρίνειαν καὶ τὴν ἀμεροληψίαν. Ἡ κριτικὴ του δὲν ἦτο τὸ μῖσος καὶ ὁ φθόνος πολλῶν σημερινῶν ἦτο μόνον ἡ ἀ γ ἀ π η. Ἀγαποῦσε τὸ καλόν, ἀγαποῦσε τὸν ἐργάτην του καὶ ἀπὸ τὸ αἶσθημα αὐτὸ κινούμενος, ἀπεκάλυπτε καὶ τὰ ἐλαττώματα, τὰ ἐκαντηρίαζε μάλιστα. Ὁ σκοπὸς του δὲν ἦτο παρὰ νὰ ὠ φ ε λ ῆ σ η ὅπως ἤξευρε καὶ ὅπως εἰμποροῦσε. Ὅχι ποτὲ νὰ βλάψῃ, νὰ πληγώσῃ, νὰ πικράνῃ, νὰ ζημιώσῃ, πού εἶναι δυστυχῶς ὁ σκοπὸς πολλῶν σημερινῶν...

Τὸ εἶπα καὶ ἄλλοτε. Τίποτε δὲν μὲ ὠφέλησεν, εἰς τὸ φιλολογικόν μου στάδιον, περισσότερον ἀπὸ μίαν δυσμενεστάτην, ἀλλ' ἀληθινὴν κριτικὴν τοῦ Μιχαὴλ Μητσάκη περὶ τῶν πρώτων μου διηγημάτων. Ἦτο εἰλικρινής. ἐνεπνέετο ἀπὸ ἀγάπην, ἀπὸ ἐνδιαφέρον πρὸς ἓνα τάλαντον, τὸ ὁποῖον ὁ κριτικὸς ἔβλεπε χαμένον εἰς ἄσχημον δρόμον. Κανένα δὲν ἀγάπησα περισσότερον ἀπὸ τὸν Μητσάκην, διότι ἦτο ὁ μόνος πού μου ἔκαμεν ἓνα τόσο μεγάλο καλό. Ἄλλὰ καὶ κεῖνος μ' ἀγαποῦσε πολὺ, ἴσως γιατί καὶ γὼ ἤμουν ὁ μόνος πού τοῦ τὸ ἀνεγνώρισεν...

«Ο Φορτούνιο (Σπύρος Μελᾶς) στὸν «Ἐλεύθερο Τύπο»
(8 Ὀκτωβρ. 1920.)

Μίαν τῶν νυκτῶν, πολὺ ἀργὰ μάλιστα—εἶνε ἀρκετὰ χρόνια τώρα—τὸ κουδοῦνι τῆς πόρτας ἐκτύπησε δυνατὰ, παρατεταμένα καί, ὅταν ἄνοιξαν, ὥρμησεν εἰς τὴν εἴσοδον, ἕνας ἀνθρωποειδῆς ἀσπάλαξ, μὲ ρύγχος ὠχρόν, προβάλλον ἀνθαδέστατα, κάτω ἀπὸ τὰ πίπτοντα χεῖλη, μαλακοῦ, τριμμένου, τσαλακωμένου, λιγδομένου καπέλλου. Μαλλιά ψαρά, στιλπνά, λερά, λιπαρά, σὰν κολλημένα μὲ ξύγκι ἔπεφταν στὸ σβέγκο καὶ εἶχαν ὑποθέση στὸ γιὰκᾶ τοῦ κουρελιασμένου σακκακιοῦ ἕνα ἡμισέληνον παλαιᾶς μονίμου λαδιᾶς. Ἐνα ψαρὸ γενάκι, τείνον νὰ συναντήσῃ τὴν ὀξεῖαν μύτην, ἔκανε τὸ ρύγχος ἀκόμη πειὸ σουβλερό, εἰς τὰ ἡμίκλειστα, μυοπικὰ ματάκια, τὰ ὁποῖα περιέφερεν εἰς τὰ διάφορα πράγματα γύρω, ὑπῆρχε μιὰ πολὺ πρωτότυπος ἔκφρασις περιεργείας, περιφρονούσης ἐκ τῶν προτέρων τὸ ἀντικείμενόν της. Τέτοια ὥρα στὸ σπίτι μου, ποῦ δὲν τὸν περίμενα καθόλου, θὰ τὸν ἔπαιρνα διὰ καμμίαν νέαν ἔκδοσιν διαβόλου, ἂν δὲν τὸν ἀεγνώριζα: Ἦτανε ὁ Μητσάκης. Κρατοῦσε στὸ χέρι ἕνα μαραμένο, λευκὸ τριαντάφυλλο. Μοῦ τὸ προσέφερε. Τὸν ἔβαλα στὸ γραφεῖο μου, κάθισε, μιλήσαμε—ὀμιλία θλιβερῆ, πένθιμη, μὲ τὸ ζωντανὸ λείψανο ἐνὸς προικισμένου συγγραφέως, ἐνὸς πνεύματος, ποῦ πρὶν ἢ ἀρρώστεια τὸ ἀποσυνθέσῃ, σπαρτάριζε ἀπὸ ζωῆ, ἀπὸ τόλμη, ἀπὸ ἀγάπη στὴν ἀλήθεια. Ἐβγαλε ἀπὸ τίς τσέπες του κᾶτι παλιόχαρτα, λαδωμένα, ξεφτισμένα, κουρελιασμένα καὶ τὰ σόριασε ἀπάνω στὸ τραπέζι μου. Ἦσαν ὅλα ποιήματα, γραμμένα γαλλιστί, ἀκατάστατα, συγκεχυμένα, μισοτελειωμένα καὶ ὅλα εἰκονογραφημένα, μ' ἕναν τρόπο παιδιάστικο. Ἐβλέπατε τὴν προσπάθειαν ν' ἀποδώσῃ στὸ χαρτὶ μὲ σχήματα τίς εἰκόνες ποῦ πολιορκοῦσαν τὴν τρελλὴν ὄρασίν του. Εἰς ἕνα χαρτὶ ἀπ' αὐτὰ εἶχε ζωγραφίσῃ ἕναν παράξενο πύργο. Καὶ ἄρχισε νὰ μοῦ ἐξηγῇ, μὲ τὰ θερμότερα λόγια, ὅτι αὐτὸς ἦτον ὁ πύργος του. Καὶ ὅπως ἔλεγεν εἰς τὸ ποίημα, ποῦ ἦτο γραμμένο ἀπὸ κάτω, στὸν πύργο του, τὸ πλῆθος, ποτὲ δὲ θὰ μπορούσε ν' ἀνεβῆ.

Μὲ καρδιά σφιγμένη ἀνεπόλησα τὴν συγκίνητικὴν αὐτὴν νύκτα προχθὲς τὸ πρωί, ὅταν στὸ γραφεῖο μου εὗρήκα ἕνα σταχτὶ βιβλίον, μὲτ' ὄνομά του στὸ ἐξώφυλλον—τὰς «Ἀθηναϊκὰς σελίδας» τὸν πρῶτον τόμον τῶν φιλολογικῶν του ἔργων. Ἡ ἑταιρία ὁ «Τύπος», καὶ ὁ κ. Δ. Ταγκόπουλος, ὁ

ὅποιος ἔχει ἐπιμεληθῆ τὴν ἔκδοσιν, πρέπει νὰ εἶνε βέβαιοι ὅτι ἔκαμαν κατὶ ὀφειλόμενον. Ἐπεριμάζεψαν ἓνα ὄρφανὸν θησαυρόν. Δὲν εἴμεθα, δυστυχῶς, τόσον πλούσιοι, ὥστε ν' ἀφήνωμεν σκορπισμένας καὶ ἀπροσίτους ὄχι σελίδας ὡς τοῦ Μητσάκη, ἀλλ' οὔτε τὸ ἐλάχιστον τῶν πνευματικῶν ψυχίων. Ὁ Μητσάκης ὑπῆρξε μία ἰσχυρὰ φυσιογνωμία εἰς τὴν κίνησιν τῆς παρελθούσης τριακονταετίας. Ἦμπορεῖ κανεὶς νὰ ἔχη ἀντιρρήσεις ἐπὶ τῆς κακοζήλου ἐφράσεως τοῦ μακαρίτη Καμπύση, ὅτι ὁ Μητσάκης ἐβγήκε ἀπὸ τὴ «Νανᾶ τοῦ Ζολᾶ.» Καί, μάλιστα, ὅπως ἐλέχθη, σχετικῶς πρὸς μίαν μετάφρασιν καὶ εἰδικῶς διὰ . . . τὴν γλώσσαν! Ἄλλ' ἡ ἐπίδρασις τοῦ Ζολᾶ, εἰς τὸ ἔργον τοῦ Μητσάκη, φαίνεται βαθεῖα καὶ πραγματικὴ. Ὁ Ζολᾶ δὲν ἦτο συγγραφεὺς. Ἦτο μέγας ποταμός. Ἦτο Νεῖλος ἐν πλημμύρᾳ. Εἰς τὴν κατακαιομένην ἔρημον, τὴν ὅποιαν παρουσίαζαν αἱ πρὸ αὐτοῦ χρεωκοπημένα σχολαί, ὥρμησεν, ὡς ὁ ζωοδότης τῆς Αἰγύπτου, τὴν ἀνοιξιν, μὲ νερὰ θολὰ μὲν, ἀλλὰ φρέσκα καὶ ἀφθονα, πολύβοα, γεμάτα μὲ τὴν ὄρμην καὶ τὴν χαρὰν ὄλων τῶν φυσικῶν δυνάμεων ποῦ εὐρίσκουν ἐλευθέραν διέξοδον καὶ ἐπότισε διψασμένους πληθυσμούς, ἀνθρώπους καὶ . . . ζῶα, καὶ ἀπέθεσεν, εἰς τὸς ξηρὰς πεδιάδας, παχυτάτην ἰλύν, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐβλάστησε ἀναρίθμητον πλῆθος φυτῶν καὶ ἀνθέων.

Ὁ Μητσάκης ἦτο ἐν αὐτῶν. Ἄνθος τῆς ζολαδικῆς ἰλύος, ἡ ὁποία ἔφθασεν ἕως ἐδῶ κάτω. Κανεὶς δὲν προσεκολήθη τόσον πιστὰ εἰς τὸ ἀνθρώπινον δοκουμέντον, ὅσον αὐτὸς — οὔτε οἱ ἐπαγγελθέντες τὸν φανατικώτερον ὄπαδόν τῆς φυσιοκρατικῆς σχολῆς. Κανεὶς δὲν ἐμελέτησε, δὲν κατεσκόπευσε, μπορεῖ κανεὶς νὰ πῆ, τὸ πρότυπόν του μὲ τὴν ἐπιμονήν, κανεὶς δὲν τὸ ἐκολάκευσεν ὀλιγώτερον, κανεὶς δὲν προσεπάθησε νὰ τὸ ἀποδώσῃ εἰς ὄλον του τὸν ἀντικειμενικόν, τὸν αὐτόνομον παλμόν. Εἰς τὸν πρῶτον αὐτὸν τόμον τοῦ Μητσάκη συναντᾶτε πορτραῖτα λαχταριστῆς ἀληθείας ὅπως ἡ «Φλογέρα» καὶ ἡ «Κυρὰ Κώσταινα,» ὅπου βλέπετε τὸν ἀκριβέστατον παρατηρητὴν, τὸ ἐπίμονον κυνηγὸν πάσης λεπτομερείας. Μ' αἰσθημα τοῦ πραγματικοῦ ἀκμαιότατον καὶ ὀξύτατον, μὲ φραστικὴν ἰκανότητα σπανίαν τὰς ἀποδίδει μίαν πρὸς μίαν καὶ τὰς δένει μὲ τέχνην ἀσφαλестаτήν, εἰς ἓνα ζωντανότατον σύνολον. Πολλάκις, ἐννοεῖται, γίνεται κατάχρησις αὐτῶν τῶν λεπτομερειῶν, αἱ μεγάλαι χαρακτηριστικαὶ γραμμαὶ ἀποπνίγονται, αἱ εἰκόνες φορτώνονται πολὺ καὶ συχνὰ κουράζουσι. Ἄλλ' εἶναι τόσον ἐνδιαφέρουσαι! . . .

Αυστηρὸς μελετητὴς τῶν ἠθῶν ἐσημείωσεν, εἰς ἄρθρα καὶ εἰς πίνακας ἰσχυροτάτους, ὅλας τὰς μεταβολὰς ποῦ ἔβλεπε νὰ συντελοῦνται εἰς τὴν ἐποχὴν του. Μὲ πικρίαν ἐζωγρά, φισε τὸ σβύσιμο τῆς ἡρωικῆς ἀγνότητος τοῦ βουνήσιου. Ἐσάρκασε σκληρὰ τὴν πλουτοκρατίαν, μαίμουδιζούσαν τὴν Εὐρώπην καὶ τοὺς μικροαστοὺς μαίμουδιζοντας τοὺς πλουτοκράτας καὶ τέλος ἐστάθη μὲ πόνον καὶ συμπάθειαν προστάστον θεάμα τῶν λαϊκῶν μαζῶν τῶν πόλεων, τουρκομαθημένων, μοιρολατρικῶν, χαύνων. Ἄλλ' ἐκτὸς αὐτῶν ὅλων ἔχει ν' ἀγαπήσῃ κανεῖς, εἰς τὸν Μητσάκη, τὸν εὐθὺν χαρακίτηρα τοῦ πολεμιστοῦ, τὴν ἀκεραιότητα τοῦ κριτικοῦ, τὴν ὑπερηφάνειαν τοῦ ἀνθρώπου.

Ὁ **Φαντάζιο** (Χαρ. Σταματίου) στὸν «Ἐλεύθερο Τύπο» (5 Ὀκτωβρίου 1920).

Τὸ θαυμάσιον ἔργον τοῦ ἀειμνήστου πεζογράφου Μιχαὴλ Μητσάκη, τὸ σκορπισμένον εἰς ἡμερολόγιο, περιοδικὰ καὶ ἑφημερίδας τοῦ 1880—1895, αἱ γλαφυραὶ, αἱ μοναδικαὶ ἐκεῖναι ἀθηναϊκαὶ σελίδες, μέσα εἰς τὰς ὁποίας ἔξοῦσε ἡ Ἀθηναϊκὴ συνοικία, συλλεγεῖσαι μὲ προσοχὴν καὶ ἐπιμέλειαν καὶ τακτοποιηθεῖσαι εἶδαν κατ' αὐτὰς τὸ φῶς εἰς ἓνα τόμον, τὸν πρῶτον τόμον τοῦ φιλολογικοῦ ἔργου τοῦ σκληρᾶς Μοίρας συγγραφέως τῆς «Θλίψεως τοῦ Μαρμάρου» καὶ τῆς «Παναγίας τῆς Μεγαλομμάτας». Ἡ ἔκδοσις αὐτὴ ἀποτελεῖ ἀναμφιβόλως φιλολογικὸν γεγονός· σήμερον, ὅποτε τὸ ἔργον τοῦ Μητσάκη, αὐτὸς ὁ Μ. Μητσάκης ἔχει λησμονηθῆ. Μᾶς παρουσιάζει ἓνα εὐσυνείδητον ἐργάτην τοῦ καλλάμου ἐκ τῶν εὐρισκομένων εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν, ὅτε, ἀπὸ τοῦ 1880, ἤρχισε σχετικὴ φιλολογικὴ κίνησις ἐν Ἑλλάδι, σώζει μίαν ἐκλεκτὴν λογοτεχνικὴν ἐργασίαν, καὶ γνωρίζει εἰς τοὺς συγχρόνους ἓνα ἐκλεκτὸν λογοτέχνην, τοῦ ὁποίου ἀπαισία μοῖρα περιώρισε τὰς ἡμέρας. Ὁ Μητσάκης ἤρχισε νὰ γράφῃ ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ «Ἀσμοδαίου», τοῦ περιφήμου αὐτοῦ σατυρικοῦ φυλλαδίου, τὸ ὁποῖον ἐχρησίμευσεν ἄλλοτε ὡς προμαχῶν εἰς τὸν κλασσικὸν ἐκείνον εἰρωνά Ροῖδην. Εἰς τὸ «Ἄστυ» κατόπιν, τὸν «Ραμπαγᾶν» καὶ τὸ «Μὴ Χάνεσαι» ὁ Μητσάκης προσέφερε τὴν ἐργασίαν του καὶ ἐδημοσίευσεν τὰς ὑπερόχου γλαφυρότητος, τὰς λεπτῆς παρατηρητικότητος περιγραφὰς του εἰς τὴν «Ἀκρόπολιν», τὴν «Ἐστίαν», τὸ «Ἀττικὸν Μουσεῖον». Ὑπῆρξε γνήσιος Ἀθηναῖος ἠθογράφος.

Ἡ πέννα του μᾶς ἐχάρισε ὀλοζώντανους τοὺς τύπους

τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Τὸν κουτσοβάκην, τὸν γαβριάν, τὸν μά-
γεραν, τὸν ποικίλον καὶ ἀνομοιόμορφον κόσμον τοῦ Ψυρ-
ρῆ. Εἰς τὰς περιγραφάς του καὶ τὰς κριτικὰς του μελέτος
ἐχρησιμοποίησε ρέουσαν, τορνευτὴν καθαρεύουσαν. Εἰς
τὸν «Ἀθηναῖον Χρυσοθήραν» του, ἓνα του χαριτωμένον
ἀθηναϊκὸν μυθιστόρημα μᾶς ζωγραφίζει τόσον ζωντανά, μὲ
τόσον ζωηρὰ χρώματα τὸν πυρετὸν τοῦ χρυσοῦ, ὅστις κα-
τέλαβε τοὺς Ἀθηναίους κατὰ τὰ Λαυρεωτικά. «Ἡ θλίψις
τοῦ Μαρμάρου» περιγραφή του δι' ἓνα σπασμένον ἄγαλμα
ἐφήβου εἰς τὸ Μουσεῖον, εἶνε ἡ γλαφυροτέρα σελὶς τῆς
νεοελληνικῆς φιλολογίας.

Ὅλη ἡ ζηλευτὴ αὐτῆ ἐργασία, ἡ διασκορπισμένη ἐδῶ
κα' ἐκεῖ, ἐκτὸς τοῦ ὅτι περισώζεται διὰ τῆς ἐκδόσεως τῶν
ἔργων του γίνεται καὶ γνωστὴ καὶ εἰς τοὺς συγχρόνους διὰ
τοὺς ὁποίους ὁ Μητσάκης δὲν ὑπῆρχε. Τὸν πρῶτον τόμον
ἐπεμελήθη ὁ κ. Δ. Ταγκόπουλος, ὅστις μᾶς γνωρίζει τελείως
τὸν Μητσάκην δι' ἑνὸς θαυμασίου προλόγου του. Εὐχόμεθα
ὅπως ἴδουν ταχέως τὸ φῶς καὶ οἱ ὑπόλοιποι τόμοι τοῦ
ἔργου τοῦ ἀειμνήσιου λογίου. Ἡ Ἐταιρεία ἡ ἀναλαβοῦσα
τὴν ἔκδοσιν αὐτὴν, εἶναι ἀξία θερμοῦν συγχαρητηρίων. Πα-
ρουσιάζει εἰς τὸν λαὸν ἓνα ἐκλεκτὸν τεχνίτην τοῦ λόγου, λη-
σμονημένον, ἐντελῶς ἀγνώστον, ἀλλὰ ἀπὸ τοὺς καλλιτέρες,
τοὺς νευρωδεστέρους, τοὺς πλέον δυνατοὺς !...

Ὁ ἴδιος στὸ «Βαλκανικὸ Ταχυδρόμο» ὡς Σηρὰχ (10
Ὀκτωβρ. 1920).

Ἡ Ἐταιρεία «Τύπος» ἐξέδωκε τὸν πρῶτον τόμον τῶν
πεξογραφημάτων τοῦ ἀλησομοιήτου λογογράφου Μιχαὴλ
Μητσάκη, τὸς «Ἀθηναϊκὰς Σελίδας.» Ὁ Μητσάκης εἶχε λη-
σμονηθῆ σχεδὸν ἀπὸ τοὺς νεωτέρους.λ Τὸ ἔργον του δια-
σκορπισμένον εἰς περιοδικὰ, ἡμερολόγια, πανηγυρικὰ τεύχη
καὶ ἑφημερίδας τοῦ 1880—1895, εἶχε ἐξαφανισθῆ, εἶχε λη-
σμονηθῆ, δὲν ὑπῆρχε παρὰ εἰς ὀλίγας βιβλιοθήκας, καὶ αὐ-
τὰς ἰδιωτικὰς. Ἐχρειαζέτο συνελπῶς ἐργασία, κόπος, θέλησις,
ἔρευνα καὶ μελετὰ διὰ νὰ τὸ συγκεντρώσῃ κανεὶς, νὰ τὸ
τακτοποιήσῃ καὶ νὰ τὸ ἐκδώσῃ. Τὴν ἐργασίαν αὐτὴν ἀνέ-
θεσεν ἡ ἐταιρεία «Τύπος» εἰς τὸν διευθυντὴν τοῦ «Νουμᾶ»
κ. Ταγκόπουλον καὶ πρὸ ἡμερῶν συνειελέσθη, δύναται νὰ
εἴπῃ *κανεὶς, ἓνα φιλολογικὸν γεγονός.* Ἐξεδόθη ὁ πρῶ-
τος τόμος τῶν ἀθηναϊκῶν ἠθογραφιῶν, τοῦ συγγραφέως τῆς
«Θλίψεως τοῦ Μαρμάρου» καὶ τῆς «Παναγίας τῆς Μεγα-
λομάτας.» Ὁ Μητσάκης ἤρchiσε νὰ γράφῃ πρὸ τοῦ 1880.
ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ «Ἀσμοδαίου» καὶ τοῦ «Ραμπαγᾶ».

Ἐπὶ τῆς συγχρόνως συνεργάτης τοῦ σατυρικοῦ « Ἀστεως », τοῦ « Σκρίπ », ὅταν ἐξελίχθη εἰς ἡμερίδα, τῆς « Ἀκροπόλεως. » Εἰς τὴν « Ἀκρόπολιν » τοῦ 1883 καὶ τοῦ 1895 ἐδημοσιεύθη ἡ περίφημος « Κυρὰ Κώσταινα » καὶ αἱ « Ταξειδιωτικαὶ τοῦ Ἐντυπώσεως. » Ἐπίσης εἰς τὴν « **Φιλολογικὴν Ἀκρόπολιν** », ἐδημοσίευσεν ἑκτενῆ κριτικὴν διὰ τὰ ἔργα τοῦ Κορομηλᾶ καὶ τὸν « Ἄνθρωπον τοῦ Κόσμου » τοῦ Ξενοπούλου. Ἀκόμη γνώμας του διὰ τὸ Γλωσσικὸν ζήτημα.

Τὸ « Ἀττικὸν Μουσεῖον » συνεκέντρωσε τὴν περισσοτέραν καὶ ἐκλεκτοτέραν ἐργασίαν τοῦ Μητσάκη. Εἰς τὸν τρίτον τόμον ἐδημοσιεύθη ἡ « Θλίψις τοῦ Μαρμάρου, » « Ὑπὸ τὴν Συκῆν, » ἢ « Φλογέρα, » τὰ « Θεάματα τοῦ Ψυρροῦ, » « Ὁ Καυγᾶς, » τὸ « Νέον Ὑπουργεῖον, » μιὰ κριτικὴ διὰ τὰ « Ποιητικὰ Ἔργα τοῦ Μαρκοῦ καὶ ἑτέρα ζηματίσουσα διὰ τὸν κ. Ξενοπούλου, Σκέψεις του καὶ ἄλλα ἐκλεκτὰ του πεζογραφήματα. Εἰς τὸ ἐκδοθὲν τὸ 1895 χαριτωμένον ἡμερολόγιον « Σκρίπ-Ρωμηοῦ » ἐδημοσιεύθη σταλεῖσα τηλεγραφικῶς ἐκ Κερκύρας, ὅπου ὁ Μητσάκης διέμενε, « Ἡ Παναγία Μεγαλομάτα. » Ὡσαύτως καὶ εἰς ἓν τῶν « Ἡμερολογίων τοῦ Ποδογύρου, » τῶν χαριτωμένων, τῶν πικάντικων καὶ γεμάτων κέφι καὶ χιοῦμορ ἡμερολογίων ἐκείνων, ἐδημοσίευσεν ὁ Μητσάκης τὴν « Πίστιν, » διήγημα ἑπτανησιακῆς ὑποθέσεως χαριτωμένον. Ἐπὶ πλέον οἱ περισσότεροι τόμοι τῆς φιλολογικῆς « Ἐστίας » εἶνε γεμάτοι ἐκλεκτῶν πεζογραφημάτων τοῦ Μητσάκη. Εἰς τὸ « Ἡμερολόγιον - Σκόκου » ὁ ἀλησμόνητος συγγραφεὺς ἐδημοσίευσεν ἐπίσης ἀθηναϊκὸς σελίδας του. Εἰς τὸ δεύτερον δὲ ἔτος τοῦ « Ἡμερολογίου-Φωτιάδου » ἐδημοσίευσεν τὴν « Θλίψιν τοῦ Μαρμάρου » εἰς τὴν δημῶδη, ὡς « Παράπονον τοῦ Μαρμάρου », προλογίζων δι' ἐπιστολῆς ἐκτενεστάτης, ἐν ἣ διαμαρτύρεται κατὰ τῶν ἐκδοτῶν ἡμερολογίων καὶ περιοδικῶν τῆς ἐποχῆς του. Τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐξεδόθη ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Μητσάκη καὶ τὸ « Ἐλληνικὸν Ἡμερολόγιον » τοῦ Σακελλαρίου, εἰς τὸ ὁποῖον ὁ Μητσάκης ἔχει δημοσιεύσει δύο πεζογραφήματά του, τὸ ἓνα διὰ μιαν *ἐγκαταλελειμμένην πόλιν* καὶ τὸ ἄλλο διὰ τὰ *καϊόμενα δάση*, γλαφυρὰ καὶ τὰ δύο καὶ ἀξιόλογα. Ὡσαύτως εἰς τὴν « **N. Ελλάδα** », ἡμερολόγιον τοῦ Κασδόνη, καὶ εἰς ἓν πανηγυρικὸν τεῦχος ὑπὸ τὸν τίτλον « **Ὑπὲρ Πατρίδος** » ὁ Μητσάκης ἔχει προσφέρει τὴν ἐκλεκτὴν του συνεργασίαν. Ἀκόμη εἰς τὸ « Ἄστν » τοῦ 1893 ἐδημοσιεύθη εἰς τρία φύλλα συνεχῶς, διακοπεῖσα ἀποτόμως, λυσσώδης κριτικὴ τοῦ συγγραφέως τῆς « Φλογέρας » κατὰ τοῦ κ. Κωστῆ

Παλαμᾶ. Ὁ Μητσάκης εὐρίσκειτο τὴν ἐποχὴν αὐτὴν εἰς τὰ πρόθυρα τῆς ἀπαισίας νόσου του. Εἰς τὸ «*Ἐγκυκλοπαιδικὸν Λεξικὸν*» ὁ *Μητσάκης ἔγραψε σχετικῶς μὲ τὸν Κάλβον*, κριτικὸν σημεῖωμα μοναδικὸν εἰς τὸ εἶδός του.

Ὁ ἀτυχῆσας ἐκλεκτὸς συγγραφεὺς κατώρθωσε νὰ ἐκδώσῃ πρὸ τοῦ 90, ἂν δὲν ἀπατῶμαι, καὶ ἓνα του βιβλιάριον. Τὸν «*Ἀθηναῖον Χρυσοθήραν*», διήγημα τῆς ἐποχῆς τῶν λαυριακῶν ἐπιτυχέστατον. Ἐπίσης ἐξέδωσεν εἰς ἓν τεῦχος τὴν «*Θλίψιν τοῦ Μαρμάρου*» εἰς καθαρεύουσαν καὶ δημῶδη, ἐξεδόθη δὲ συγχρότως εἰς φυλλάδιον ὑπὸ τῆς «*Ἀκροπόλεως*» καὶ τὸ «*Γατί*» του.

Ἄτυχῶς ὅμως σκληρὰ καὶ ἀπαισία μοῖρα περιώρισε τὰς ἡμέρας του καὶ ἡ Ἑλληνικὴ Τέχνη ἀπώλεσε προῶρως ἓνα τῶν πλέον δυνατῶν καλῶν...

Ὁ *Ρῶμος Φιλύρας* στὴ «*N. Ἑλλάδα*» (8 Ὀκτ. 1920).

Τὸ ἀναμενόμενον ἀπὸ τόσων ἐτῶν συγκέντρωμα εἰς τόμους τοῦ πολυσχιδοῦς ἔργου τοῦ ἀλησμονήτου Μιχαὴλ Μητσάκη, τοῦ μοναδικοῦ μας «*στυλίστα*», τοῦ ἐκλεκτοῦ λογοτέχνου, τοῦ ἀτυχοῦς ἀνθρώπου, ποῦ Μοῖρα κακὴ τοῦ εὐύγχισε τὸ λογικὸν καὶ ἀνέκοψε τὴν φωτοβόλον πορείαν του, ἐπετεύχθη ἐπὶ τέλος: Ἡ Ἐκδοτικὴ Ἑταιρεία «*Τύπος*», τὴν ὁποῖαν ἀντιπροσωπεύει καὶ διαχειρίζεται γνωστὸς γραμματόφιλος, ὁ κ. *Κίμων Ι. Θεοδωρόπουλος*, μὴ φειδομένη κόπων καὶ φροντίδων καὶ δαπανῶν, ἀνέλαβε τὴν συγκέντρωσιν καὶ τὴν ἔκδοσιν εἰς σειρὰν τόμων ὀλοκλήρου τῆς λογοτεχνικῆς καὶ μυθιστορικῆς ἐργασίας τοῦ Μητσάκη, κάμνουσα ἕναρξιν μὲ τὰς «*Ἀθηναϊκὰς Σελίδας*» του.

Τοῦ τόμου προτάσσεται πολὺ ἐπιτυχημένον στίχο τοῦ συγγραφέως, πιστῶς ἀπεικονιστικὸν τῆς ἀδράς κατατομῆς του καὶ τῆς ἀτελείου ριῆς του καὶ τοῦ σπινθηροβόλου ματιοῦ του, φιλοτεχνημένον ὑπὸ του δοκίμου ζωγράφου μας κ. Σπύρου Βανδώρου.

Προλογίζει ὁ παλαιμάχος κριτικὸς, ὁ ἀναδείξας καὶ βιραθρώσας μαζί πληθὺν νεωτέρων λογοτεχνῶν καὶ ποιητῶν, ὁ «*Νουμᾶς*» ὁ κ. Δ. Π. Ταγκόπουλος, μιὰ πολυσχιδῆς ἐπίσης, ὅσον καὶ ὁ κρινόμενος, γλωσσοτεχνικὴ φυσιογνωμία εἰς τὰ Ἑλληνικὰ Γράμματα, ρίπτουσα καὶ μωλωπίζουσα, ὀρθοῦσα καὶ θαυμαστομένη.

* *

Ὁ Μητσάκης ἔζησε μεταξύ μας, μεταξύ ἡμῶν τῶν νεωτέρων, ὅταν ἡ θολωμένη του κρίσις εἶχε σπανιώτατα διαυγείας καὶ ἡ ἀφογος καλαισθησία του ἐνδέχεται νὰ πληγωθῇ

ἐμπρὸς εἰς ἀφορήτους, μόνον, ἢ καὶ στοιχειώδεις, κἄποτε, χονδροκοπιές.

Ἐνθυμοῦμαι, σχετικῶς, ἐπεισώδιόν του μετ' ἐμοῦ, ὅταν εἰς τὸ παρὰ τὴν ὁδὸν Ἀκαδημίας γραφεῖον τοῦ διακόψαντος κατόπιν τὴν ἔκδοσιν του περιοδικοῦ «Ὁ Καλλιτέχνης» τοῦ ἤδη ἐγκαταλείψαντος πρὸς καιρὸν—ἐλπίζομεν—τὰ Γράμματα καὶ τόσας ἐπιτυχίας σημειοῦντος εἰς τὴν τέχνην τοῦ χρωστήρος κ. Γερ. Βώκου, ἐκεῖ ἀπέναντι ὅπου τὸ ἤδη θέατρον «Ὁλύμπια», ἔνα μεσημέρι, πρὸ 10 ἀκριβῶς ἑτῶν, ἐνῶ συνεντρώγαμεν, ὁ ἀείμνηστος, ὁ κ. Γερ. Βῶκος, ὁ γλύπτης κ. Θωμᾶς Θωμόπουλος καὶ ὁ ὑποφαινόμενος, ἔξαφνα, εἰς μίαν στιγμήν, κατὰ τὴν ὁποίαν, παρακληθεῖς καὶ τὰ ἐπιδόρπια, ἀπήγγεila τὸ παλαιὸν ἤδη, νωπὸν τότε, γνωστότερον ἄλλων μου, ποίημα «Ὁ Γόης», ὁ Μητσάκης πληγωθεῖς εἰς τὴν καλαισθητικὴν του «μανταλιτέ» ἀπὸ ἕνα στίχον του, ἀδιόρθωτον, τότε, κακόηχον ὡς εἶχε, εἰκονίζοντα τὸν ἦρωά του Δὸν—Ζουάν, «σπάζοντα τὴν στάμναν τῆς χωριάτισσας» καὶ ἀποπλανῶντα αὐτήν, ἐσηκώθη ἀπὸ τὸ τραπέζι ἔξαφνα μορφάζων καὶ ξεφουσαίνων, ὅπως ἐσυνείθιζε.

Ἄσπαστος
* *
Ὁ Μητσάκης εἶναι, κατὰ τὴν γνώμην μου, ὁ δεύτερος, μετὰ τὸν Παπαδιαμάντην, γνήσιος Νεοῦ ἑλλήν πεζογράφος—στυλιστ. Στυλιστ ὅμως τί θὰ ᾖ ἢ ὅταν κάτω ἀπὸ αὐτὸ δὲν σφύζει ἡ ζωή, δὲν πάλαι μιά καρδιά θερμὴ καὶ δὲν λανθάνει πηγαία διανοητικότης.

Προικισμένος μὲ τὰ δῶρα αὐτά, ὁ Μητσάκης λαξεύει ἀπαραμίλλα καλλιτεχνήματα, ἑνὸς εἴδους περιγραφοχρονογραφικοῦ, ποῦ ἐγγίζει τὰ ὄρια περισσότερον τοῦ διηγήματος, παρὰ τοῦ δοκιμίου.

Ἡ «Φλογέρα» του, πρὸ πάντων, ἀπὸ τὰς «Ἀθηναϊκὰς σελίδας», εἶναι ἀπὸ τὰ χαρακτηριστικώτερα του. Ἡ λεπτολογικὴ περιγραφικότης της καὶ τὸ κλασικῶς περιτεχνον, ἀδρόν, κρυστάλλινον, λαμπικαρισμένον ὕφος της, μᾶς ἐνθυμίζουν τὴν ἀρχαϊκὴν Ἡσιόδειον «Ἀσπίδα τοῦ Περικλέους» καὶ τὴν καθιστοῦν ὑπόδειγμα εἰς τὸ εἶδος της.

Ἀποτελεῖ μίαν εὐδαιμονίαν, ἕνα λουτρόν ἀγαλλιάσεως, ἢ ἀνάγνωσις τῶν δροσερῶν, εὐχύμων «Ἀθηναϊκῶν Σελίδων», ὅπως θ' ἀποτελέσουν ἐντρύφημα καὶ ἀπόκτημα καὶ οἱ ἐπόμενοι ἄλλοι τόμοι του, τὸ κατ' ἐξοχὴν Ἀθηναϊκὸν μυθιστόρημά, ὁ «Εἰς Ἀθηναῖος Χρυσοθήρας» του, ἢ «Θλίψις τοῦ Μαρμάρου», ἢ «Παναγία ἢ Μεγαλομάτα», ἢ λαξευτὴ μετάφρασις τοῦ «Χρυσοῦ Σκαρβαίου» τοῦ Ἐδγάρ Πόε κλπ., ποῦ τοὺς περιμένομεν ἀνυπομόνως.

ΕΙΣ ΑΘΗΝΑΙΟΣ ΧΡΥΣΟΘΗΡΑΣ

Ὁ «Ἀθηναῖος Χρυσοθήρας» τυπώθηκε στὸ 1890 σ' ἓνα μικρὸ βιβλιαράκι ὡς πρῶτο τεύχος τῆς Β' Περιόδου τῆς «Ἑλληνικῆς βιβλιοθήκης» ποὺ εἶχε ἀρχίσει τότε νὰ βγάζει ὁ μακαρίτης Χρίστος Χιώτης τῶν «Ἐκλεκτῶν μυθιστορημάτων». Εἶχε ὑπότιτλο «Ἀθηναϊκαὶ σελίδες». Τὸ κάθε τεύχος ἔπρεπε νᾶχει 100 σελίδες κ' ἐπειδὴ ὁ «Χρυσοθήρας» ἔπιανε μοναχὰ τὶς 76, ὁ ἐκδότης τὸ συμπλήρωσε μὲ τὴν ἀρχὴ τοῦ «Νικόλα Σιγαλοῦ-Ἀθηναϊκῆς μυθιστορίας ὑπὸ Γρηγορίου Ξενοπούλου». Στὸν Γ' τόμο, στὰ «Κριτικά» ἄρθρα τοῦ Μητσάκη, θὰ δοῦμε καὶ τὴν κριτικὴν του γιὰ τὸ ρομάντο αὐτοῦ Ξενοπούλου ποὺ ὁ Χιώτης τῶδωσε γιὰ συντροφιά στὸ «Χρυσοθήρα» του.

ΕΙΣ ΑΘΗΝΑΙΟΣ ΧΡΥΣΟΘΗΡΑΣ

Μίαν ἡμέραν τοῦ παρελθόντος ἔτους διέβαινα ἀπὸ τὸ Ψυρρῆ. Εἰς τὴν καμπὴν τοῦ δρόμου τὸν ὁποῖον ἐπερνοῦσα εἶνε ἓνα μπακάλικον. Ἐξώθεν τῆς θύρας αὐτοῦ ἦσαν βαλμένα δύο σκαμνιά, ἐπ' αὐτῶν δὲ ἐνθρονισμένοι δύο ἄνθρωποι, κ' ἐν τῷ μέσῳ τρίτον, ἐφ' οὗ ζευγος ποτηρίων, πλήρων ρετσινάτου. Οἱ ἄνθρωποι πρέπει νὰ εὗρισκοντο ἐκεῖ πρὸ ἰκανῆς ὥρας, καὶ αἱ σπονδαὶ τοῦ ἀφρόεντος ποτοῦ νὰ μὴν ἦταν αἱ πρῶται, διότι κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἀκριβῶς, ὁ ὑπηρέτης ὁ κομίσας τὰ δύο πλήρη εἰσήρχετο εἰς τὸ μαγαζί, συναποφέρων ἐκ τοῦ καθίσματος δύο ἕτερα κενά. Ὁ εἰς τῶν καθημένων ἦτο φίλος μου καὶ τὸν ἀνεγνώρισα· ἐπειδὴ δὲ ἐβιαζόμην, ἡ πρώτη σκέψις μου ὑπῆρξε νὰ διολισθῆσω εἰ δυνατόν, ὑπεκφεύγων τὴν συνάντησιν. Ἄλλ' ὁ φίλος μὲ εἶχε διακρίνη ἤδη καὶ αὐτός, καὶ καλῶν με ὀνομαστί, γεγωνισά τῆ φωνῇ·

— Αἱ, καὶ γιὰ ποῦ, νᾶχουμε καλὸ ρώτημα, κύρ Δημητράκη; . . ., ἐκραύγασεν εὐθύμως. Δὲ μᾶς λὲς καὶ καμμιά καλησπέρα τοῦλάχιστον; . . .

— Μπᾶ! τί γίνεσαι, Παναγιώτη; . . ., ἀπεκρίθην ἐγὼ πλησιάζων, προσποιούμενος ὅτι τότε μόνον τὸν ἔβλεπα.

— Ἄμ' πῶς ἦταν κι' αὐτὸ καὶ μᾶς ξέπεσες κατὰ τὸ Ψυρρῆ; . . ., ἐπανέλαθεν ὁ Παναγιώτης. Ἐλα νὰ σοῦ δώσωμ' ἓνα κρασί. . . Κάθησε!

— Κἄτι δουλειὰ εἶχα δώθε κάτου κ' ἔτυχε νὰ περάσω, ἀπήντησα, ὡς μὴ προσέχων εἰς τὴν πρόσκλησιν νὰ καθήσω, εἰς κάθισμα ἄλλως μὴ ὑπάρχον.

— Καλὰ λοιπὸν ποῦ ἔτυχε νὰ μᾶς βρῆς κηλόα. . . Κάθησε λοιπὸν! . . .

Παρατηρῶν δὲ καὶ ὁ ἴδιος τὴν ἔλλειψιν κενοῦ καθίσματος καὶ στρεφόμενος πρὸς τὴν θύραν τοῦ μαγαζιοῦ·

— Γιώργη, ἐφώναξε, φέρε ἄλλον—ἓνα σκαμνί!

— Ἄ, ὄχι, ὄχι, διεμαρτυρήθην ἐγὼ, ἄφησε, θὰ τραβήξω, ἔχω δουλειὰ! . . .

— Τί δουλειὰ, ἀδελφέ, δὲ βαρεῖσαι! ἀνταπήντησεν ἐκεῖνος, καὶ ἐν τῷ μεταξὺ ἐπεφάνη καὶ ὁ Γιώργης, φέρων

τὸ σκαμνί, ὅπερ καὶ ἔθεσεν ὀπίσω μου, σχεδὸν ὑποκάτω τῶν σκελῶν μου.

Οὕτως, ἠναγκάσθη ἐκὼν ἄκων νὰ καθήσω, ἐπικουρικὸν δὲ ποτήριον, πλήρες ἐπίσης ρετιναίου, ἐναπετέθη αὐτομάτως ὡς εἶπεῖν, χωρὶς νὰ διατάξῃ τις, ἐπὶ τοῦ ἐν τῷ μέσῳ σκαμνίου, τοῦ ὑποβαστάζοντος τ' ἄλλα δύο, ὡς ἀπαραιτήτων συμπλήρωμα, πρὸς ἀποτελεῖσιν τριάδος, ἀφ' ἧς τρεῖς ἦσαν πλέον οἱ συμπαρακαθήμενοι.

— Νὰ σοῦ συστήσω καὶ τὸν κύριον Μεγγλίδην, προσέθηκεν ὑποδεικνύων τὸν σύντροφον αὐτοῦ ὁ φίλος μου. Ὁ κύριος Μεγγλίδης, γεωμέτρης... Ὁ κύριος Γεωργιάδης...

— Χαίρω πολὺ, εἶπον ἐγώ, κατὰ τὴν συνήθη μωρὰν φρασεολογίαν τῶν συστάσεων, ὑψόνων τὴν χεῖρα πρὸς τὸ καπέλλον μου.

Ἄλλ' ὁ ἐπικληθεὶς Μεγγλίδης, χωρὶς νὰ δείξῃ ὅτι προσέχει τὸ παράπαν εἰς αὐτά:

— Γεωργιάδης; . . ., ὑπέλαθεν ἀμέσως, μεγαλοφώνως, ἐρωτηματικῶς. Γεωργιάδης; . . . Τίνος Γεωργιάδου; . . . Τοῦ ἀγωνιστοῦ; . . .

— Μάλιστα, ἀπήντησα, μετριοφρόνως κάπως, μὴ γνωρίζων τί ἐσήμαιναν αἱ ἀλλεπάλληλοι αὐταὶ ἐρωτήσεις.

— Τοῦ ἀγωνιστοῦ; . . ., ἐπανελάθεν ἐκεῖνος ἐπιμένων. Τοῦ ἀγωνιστοῦ; . . . Ἀπὸ τὴν Τρίπολιν; . . . Τοῦ Γεωργιάδου; . . .

— Μάλιστα, ἀπὸ τὴν Τρίπολιν, ἐπανελάβα ἐγώ, σχεδὸν ἠλιθίως, μὴ δυνάμενος νὰ ἐξηγήσω τὴν τριαύτην ἐπιμονήν, καὶ δυσφορῶν ὀλίγον διὰ τὰς ἐρωτήσεις τοῦ ἀνδρός.

— Τί λὲς ἀδερφέ!! . . ., ἀνεκραύγασε τότε ἐν ἐκρήξει οἰκειότητος καὶ γηθοσύνης ὁ Μεγγλίδης. Ἀμ' ἐγὼ μωρὲ ἀναστήθηκα μεσ' στὸ σπῆτι σας! . . . Ἐμένα μ' ἔχει κουνήσῃ στὰ γόνατά της ἡ μητέρα σου! . . . Ἀμ' ἐγὼ τὸ Γεωργιάδη γνώρισα πρῶτα στὸν κόσμον κ' ἔπειτα τὸν πατέρα μου! . . . Ἀμ' ἐμένα αὐτοὶ μ' ἐκάμανε ἄνθρωπο! . . .

— Μά . . . πῶς . . . εἰσθε ἀπὸ τὴν Τρίπολιν καὶ σεῖς; . . . τὸν διέκοψα συνεσταλμένως καὶ λίαν βαθέως ἀπορῶν.

— Ἀμ' ἀπὸ ποῦ εἶμαι λοιπόν; . . ., ἀπήντησεν ἀποτόμως ὁ Μεγγλίδης. Βρὲ τὸ Γεωργιάδη θὰ μοῦ πῆς σὺ ἐμένα; . . . Μωρ' ἐγὼ ἔχω φάη ψωμί κι' ἀλάτι μαζί τους! . . . Μωρὲ ἐμᾶς ὁ παππούλης σου ὁ γέρω-Ἀρχηγὸς μᾶς εἶχε πάππων πρὸς πάππων γονέων πρὸς γονέων μέσα στὸ σπῆτι του! . . . Μαρ' ἐγὼ εἶμαι περισσότερο ἀπὸ σένα παιδί του! . . . Βρὲ ξέρεις ποῖς μ' ἔχει βαφτίσῃ ἐμένα; . . .

— 'Αμ' ποῦ νὰ ξέρω ; . . . , περιωρίσθην ν' ἀποκριθῶ ἀκόμη ἡλιθιώτερον πλέον ἐγώ, θεωρῶν ἔλως μάταιον νὰ ἐπιχειρήσω κἂν ν' ἀνακόψω ἄλλως τὸν χεῖμαρρον τῶν ἀκατασχέτων ἐπιφωνημάτων τοῦ τιτοφορηθέντος γεωμέτρου.

— 'Ἡ κυροῦλα σου ἢ καπετάνισσα μ' ἐβάφτισε ! . . . , ἀνεδόγησεν ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἐν ἐξάψει. Μάλιστα, κύριε ! . . . Μὰ ποῦ νὰν τὰ ξέρης σὺ αὐτά ! . . . , προσέθηκε κατευναζόμενος βαθμηδὸν καὶ ἀρχίζων κἄπως καὶ νὰ λογικεύεται. Σὺ ἦσουν ἀγέννητος ἀκόμη . . . 'Ἐγὼ σὲ θυμᾶμαι ὅταν παντρεύτηκε ἢ Κατίγκω, — ἀλήθεια, τί γίνεται ἢ Κατίγκω ; . . . —

— Καλά, καλά . . .

— Ποῦ βρίσκεται τώρα ; . . .

— Στὸ Ναύπλιον.

— Τὴν καυμένη ! . . . Τὰ παιδιὰ της .. καλά ; ... Πόσα ἔχει τώρα ; . . .

— Ἐξῆ.

— Αἶ, ὅταν παντρεύτηκε ἢ Κατίγκω, σὲ θυμᾶμαι τόσο δά, ἦσουνα δὲν ἦσουνα δυὸ χρονῶν, κ' ἐχωνόσουνα ἀποκάτω ἀπ' τὰ φουστάνια της, κ' ἔκανες μπέεέ!... μπέεέ!...

* *

Τὸ ἐπ' ἐμοί, δὲν ἤμπορῶ μὲν νὰ βεβαιώσω ἀκριβῶς ἂν ὑπῆρξε ποτὲ ἐποχὴ καθ' ἣν προσεπάθουν ν' ἀπομιμηθῶ τὰ ἀρτιγενῆ πρόβατα, δύναμαι ὅμως ἀνευδοιάστως νὰ διακηρύξω ὅτι ὁ κύριος Μεγγλίδης μοῦ ἐφάνη ἀρκετὰ περιεργος ἄνθρωπος. Πρῶτον, τὸ ἐξωτερικόν του αὐτό, δὲν ἦτο βεβαίως ἔλως ἄμοιρον ἐνδιαφέροντος. Εὖσωμος, σχεδὸν παχύς, εὐρύνωτος, μετὰ δυσκολίας συνείχεν ἑαυτὸν ἐπὶ τοῦ σκαμνίου του, ἀφ' οὗ μέγα μέρος τοῦ ἀτόμου του ἐξεχείλιζε. Τὸ πρόσωπόν του ἦτο πλατὺ καὶ ξυρισμένον, τὰ δὲ λεπτὰ κατ' ἀντίθεσιν χεῖλη του ἐπέστερον μύστακες ἐπίσης λεπτοί, ὧν τὰς ἀκρὰς εἶχε στριμμένας ἐπιμελῶς, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν ὅτι οἱ περὶ ὧν ὁ λόγος μύστακές του δὲν ἦσαν τοιοῦτοι ὥστε νὰ στρίβωνται, ἔλως δ' ἄλλως τε δυσανάλογοι καὶ πρὸς τὴν εὐρύτητα τῆς μορφῆς του, ἔδιδεν εἰς τὴν φυσιογνωμίαν του ἔκφρασιν τινα ἀστειοτάτης αὐθαδείας. Ἡ μύτη του ἦτο μεγάλη, ἐπιμήκης, ἐν δυσαρμονίᾳ ἐπίσης πρὸς τὸ λοιπὸν πρόσωπον, καὶ ἰδίως πρὸς τοὺς μικροτάτους ὀφθαλμούς του, οἵτινες ἀνεπήδων ἑκατέρωθεν τῆς ρίζης αὐτῆς, ἀδιαλείπτως κινούμε-

νοι, ζωηρότατοι καὶ στίλβοντες. Ὅμιλῶν συνείδηζε νὰ ἡμι-
κλείη σχεδὸν πάντοτε ταχύτατα τὸν ἀριστερόν, ἐπειδὴ δὲ
καὶ ἐμειδία ἀδιακόπως, μακρὰ πτυχή σχηματιζομένη ἐπὶ
τῆς ἀριστερᾶς ὁμοίως κυρίως παρεΐας του παρεΐχεν αὐτῷ,
συνδουαζομένη πρὸς τὸ πανοῦργον ἰλλώπισμα τοῦ ὀφθαλ-
μοῦ, ὄψιν τινά, εἰρωνικὴν μὲν φαίνεται κατὰ τὴν ἰδέαν
του, κωμικωτάτην ὅμως πράγματι ἀκουσίως του. Ἐν τού-
τοις τὸ βλέμμα του δὲν ἐστερεῖτο νοημοσύνης, ἐφαίνετο
ὅμως ἀριδῆλως ὅτι συχνὰ θὰ ἐκάλυπτεν αὐτὸν ἢ μέθη, ἂν
δὲ κανεὶς ἐπρόσεχεν ὀλίγον περισσότερον θὰ διέκρινεν ἴσως
πρὸς τὸ βάθος του καὶ ὡς φευγούσας σκιὰς ἀορίστου τινὸς
ρέμβης. Ἐνδυμασίαν ἐφόρει ὁμοίομορφον, ἐξ ἐγχωρίου
ὑφάσματος, φαϊάν, μὲ μελανὰ τετραγωνίδια διασιτίζοντα
αὐτὴν πυκνότατα, τριμμένην ὅμως κατὰ τοὺς ἀγκῶνας ἐν-
τελῶς καὶ εἰδεχθῶς ξεθωριασμένην. Ὑπὸ μάλης δέ, ἂν
καὶ καθήμενος, ἐκράτει μεγάλην γυριστὴν μαγκούραν,
ὀγκώδη καὶ ὀζώδη, ἱκανῶς ἐπίφοβον, ἣν κατὰ τὴν φορὰν
τῆς συνδιαλέξεως, ἄλλοτε μὲν ἐξῆγε διὰ τῆς δεξιᾶς ἀπὸ
τῆς ὑπὸ τὴν ἀριστερὰν μασχάλην ὀριζοντίας θέσεώς της
καὶ τὴν ἐκτύπα ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἢ τὴν ἀκουμποῦσεν ἐπὶ
τοῦ ἐγγύς τοίχου, ἄλλοτε δὲ τὴν ἀνελάμβανεν ἐκείθεν καὶ
τὴν εἰσήγε πάλιν κάτωθεν τῆς μασχάλης του ὀριζοντίας.
Καὶ ἐκ τῆς ἐπισκοπήσεως μὲν ταύτης τῆς στιγμιαίας ὀρι-
σμένην γνώμην περὶ αὐτοῦ δὲν ἠδυνήθηεν νὰ σχηματίσω,
μοῦ ἐφάνη ὅμως ἀδιαφιλονεικῆτως ὡς ἀπὸ πολλοῦ εἰς οὐ
δεμίαν βέβαια σχέσιν εὐρισκόμενος μετὰ τῆς εὐπορίας.
Ἄλλὰ τὸ σπουδαιότερον ἐξ ὅλων εἶνε ὅτι μετ' ὀλίγον εἶχε
πάρη μαζί μου τόσον θάρρος, ἔσον οὐδέποτε ἔσχεν οὔτε
αὐτὸς ὁ συστήσας αὐτὸν πρὸς με παλαιὸς καὶ κάλλιστος
φίλος μου. Ἐντὸς μισῆς ὥρας μοῦ εἶχε διηγηθῆ ὅλην
τὴν ἱστορίαν τῆς οἰκογενείας μου ἐν λεπτομερείᾳ, ποικίλα
συμβάντα αὐτοῦ τε καὶ τῶν συγγενῶν του συναφῆ μὲ τὰς
σχέσεις των πρὸς τὸν οἶκον μου καὶ τὴν ἐν αὐτῷ διαμο-
νὴν των ἐπὶ γενεᾶς ὡς ἀνθρώπων τοῦ σπητιοῦ κατὰ τὴν
παρὰ πάσαις σχεδὸν ταῖς ἀρχαίαις οἰκογενεαῖς τῶν καπε-
ταναίων καὶ τῶν κοτζαμπάσηδων τῆς Ρούμελης ἢ τοῦ Μω-
ριαῖ ἀκόμη καὶ μέχρι σήμερον πολλαχοῦ συνήθειαν, πλη-
θος ἀνεκδότων συνδεομένων πρὸς διάφορα περιστατικά τοῦ
βίου τῶν οἰκείων μου, μυρία δ' ἄλλα ἅμα γεγονότα ἀνα-
φερόμενα εἰς τὴν ἰδιαιτέραν μας πατρίδα. Κατόπιν, ἐξαν-
τλήσας φαίνεται τὰ θέματα αὐτά, μοῦ ὤμίλησε περὶ πολι-
τικῶν, ἀφοῦ προηγουμένως μὲ ἠρώτησε «πῶς τὰ βλέπω

τὰ πράγματα», ἐμοῦ ἀρκεσθέντος νὰ σηκώσω τοὺς ὄμους εἰς ἀπάντησιν, ἀμέσως δὲ μετὰ ταῦτα ἤρχισε νὰ μοῦ ἐκθέτῃ ἐπακριβῶς τὰ οἰκογενειακὰ καὶ τ' ἀτομικά του, χωρὶς κανεὶς νὰ τῷ δώσῃ τὴν παραμικρὰν ἀφορμὴν πρὸς τοῦτο.

— Ἐγὼ ποῦ λὲς Δημητράκη μου, (σημειωτέον ὅτι δὲν εἶχα εἰπῆ λέξιν,) ἐγὼ ποῦ λὲς Δημητράκη μου, ἤμουν γεωμέτρης... Ἐκαμα κᾶμποσα χρόνια, στὴ Χαλκίδα, στὸ Ναύπλιον, στὴν Ἄμφισσα, τὸ μισθοῦλῃ μου ταχτικόν, ἔξοδα λίγα, τυχερὰ ἔσα θέλεις, βλέπεις ἢ θέσις ἐσήκονε, πασσᾶς!... Μά... ἢ πολιτικὴ βλέπεις... μὲ κατέτρεξαν οἱ κύριοι βουλευταὶ μας... ἄς εἶνε καλὰ... γιατί... ξέρεις... ἐγὼ δὲ χαμπαρίζω καὶ κανένα... μὲ τὸ ἕνα-μὲ τὸ ἄλλο... μ' ἔβαλαν ἀπὸ τὰ Δημόσια Ἔργα... Ἄς εἶνε... Ἐκαμα γιὰ λίγον καιρὸ τὸν ἔμπορο... μά... τί τὰ θέλεις... μούντζωσ' τα νὰ πᾶνε στὸ διάλο!... Ἐπειτ' ἀπὸ κᾶμποσο, τὰ κατὰφερα καὶ διωρίστηκα γραμματεὺς τοῦ εἰρηνοδικείου στὴ Μήλο... Ἐπειτα μὲ μετέθεσαν στὸ Τσιρίγο καὶ κατόπιν στὴν Τήνο... Ἄς εἶνε... Στὴν Τήνο, κᾶτι ἔτυχε μὲ κᾶποιοι ἕνα βράδυ σ' ἕνα μαγαζί, ἐλογοφέραμε, ξέρεις ἐγὼ δὲν παρασηκόνω κηόλα... δὲ χάνω καιρὸ... τὸν καταχερίζω... ἄς εἶνε, μ' ἔπαυσαν κι' ἀπὸ γραμματέα... Εἶχα κᾶτι κρητικὰ γραμμᾶτια ἀπὸ τὰ 67, μοῦ τὰ εἶχε δώσῃ ὁ συχωρεμένος ὁ Κουμουντοῦρος, σηκώνομαι, πάω στὸ Ἄργος, νὰ ἰδῶ, νὰ μπορέσω νὰν τὰ πραγματοποιήσω, νὰ κάνω τίποτα... Ποῦ!... Τὰ εἶχαν καταλάβῃ ἄλλοι... τότε ἦταν συμμορίαις διωργανωμέναις... Περρωτῆς, Τομαρόπουλος, τὰ ξέρεις, τί νὰν τὰ λέμε... ποῦ ἔκανες τίποτα μοναχός σου!... Πάω στὰς Καλάμας... τίποτα κ' ἐκεῖ πέρα... δὲν ἤθελαν νὰν τ' ἀναγνωρίσουν... ἄς τα νὰ πᾶνε στὸ διάλο!... Εἶχα κᾶτι παραδάκια μαζωμένα, τότε ἦταν τὰ μετᾶξια στὴν ἀκμὴ τους στὴ Σπάρτη, εἶχα φίλους ἐκεῖ, λέω-δὲν πάω ν' ἀνοίξω μιὰ φάμπρικα γιὰ τὰ κουκούλια;... Σηκώνομαι, πάω, ἄς εἶνε, μούντζωσ' τα κι' ἀπὸ κεῖ, ἔχασα καὶ τὰ λεπτὰ μου... Κάθησα ἔτσι κανένα-δυσὸ χρόνια, πότε δῶ πότε στῆς ἐπαρχίαις, κῦτταζα, νὰ ἰδῶ, νὰ κάνω τίποτα, δὲ βαρεῖσαι!... Ἐτσι κ' ἔτσι, δουλειὰ δὲν εἶχα, πηγαίνω στὸν Πύργο,—ξέρεις ἢ γυναικᾶ μου εἶνε ἀπὸ τὸν Πύργο,—κάθησα κᾶμποσον καιρό... κᾶτι σταφίδες, κᾶτι τέτοια... τί τὰ θέλεις, τί τὰ γυρεύεις... ἀπελπισία!... Ἐανᾶρθα, κάθησα κανένα χρόνον πάλι ἔτσι... Τῆς προάλλαις, εἶδα κι' ἀπόειδα, κινῶ καὶ

πάω στὸν Ἀναγνωστόπουλο μοναχὸς μου, τοῦ παριστανῶ τὴν θέσιν μου, τὸν παρακαλῶ στενά, καὶ μὲ διωρίζει ἀπαριθμητὴν ἐπὶ τῆς φορολογίας τῶν οἴνων στὴ Λιβαδεϊά . . .

— Αἶ, καλὰ ἦσουν ἐκεῖ . . . , εἶπα καὶ ἐγὼ διὰ νὰ μὴ μένω ὀλοτελῶς ἄφωνος.

— Καλὰ καὶ καλὰ, μὰ νὰ ἰδῆς τι γίνεται . . . Ἐκεῖ εἶνε ἓνας ἀστυνόμος, Γαρμπῆς, παληάνθρωπος, μασκαρᾶς . . . Μὰ σοῦ λέω-τενεκὲς δλωσθιούλου ! . . . Αὐτὸς εἶχε μιὰ γυναῖκα . . . ξέρεις . . . —μορόζα— . . . , μιὰ παληοβρόμα ἐκεῖ, χήρα μ' ἓνα κοριτσάκι . . . Ἀλλά . . . κομμάτι ! . . . Ἄς εἶνε . . . ἄμα πῆγα γώ, ὕστερα ἀπὸ λίγο, τὰ καταφέρνω, τοῦ τὴν παίρνω . . . Ἐννοεῖς ὁ Γαρμπῆς ἐλύσσαξε . . . καὶ . . . φιλί-φιλί . . . δόστου νὰ μὲ διώξῃ ἀπὸ κεῖ πέρα . . . μοῦ σκαρόνει μιὰ καταγγελία στὸ ὑπουργεῖο . . . μὲ συκοφαντεῖ ὅτι ἐμεθοῦσα κάθε βράδυ καὶ ἐγύριζα ἀπὸ ταβέρνα σὲ ταβέρνα . . . Ἐννοεῖς αὐτὸς εἶχε τὰ μέσα μὲ τοὺς βουλευτὰς ἐδῶ, τὰ καταφέρνει καὶ μὲ παύει ! . . .

Ἐν κοντολογία, ἐξ ὄλων αὐτῶν εἶχα κατορθώσῃ νὰ μάθω ἀπνευστί ὅτι ὁ Μεγγλίδης ἦτον ἀνὴρ πολυδιήγητος ἐν γένει κατὰ τὴν δημώδη ἔκφρασιν, πολὺπλαγκτος καὶ καὶ πολυμέριμος, περιελθὼν σχεδὸν ὅλην τὴν Ἑλλάδα, ἐξασχῆσας ἀδιακρίτως πλεῖστα ὄσα ἐπαγγέλματα, ἐπιζητήσας τὴν τύχην ὑφ' ὅλας σχεδὸν αὐτῆς τὰς μορφάς, ἀναδεχθεὶς δὲ ἀλλεπαλλήλως σωρείαν ὄλην δημοσίων λειτουργιῶν, ἀπὸ τῆς ἀρχικῆς αὐτοῦ εἰς γεωμέτρην προχειρίσεως ὑφ' ἣν μοῦ συνεστήθη ὑπὸ τοῦ φίλου μου ἐν Ψυρρῇ μέχρι τῆς τελευταίας ἐν Λιβαδεῖα κατὰ τὸ λέγειν του μετεμψυχώσεως εἰς ἀπαριθμητὴν ἐπὶ τῆς παραγωγῆς τῶν οἴνων, ὅστις ἀντὶ ν' ἀπαριθμῆ τὰς φορολογητέας ὀκάδας ἔκρινε, τοῦλάχιστον ὡς ἰσχυρίζετο ὁ ἀστυνόμος Γαρμπῆς, πολὺ φρονιμώτερον νὰ τὰς πίνῃ. Ἐκτὸς τούτου μοῦ εἶχεν ἀποκαλυφθῆ βαθμηδὸν, ὡς παρετήρησαν ἀναμφισβόλως οἱ νοήμονες καὶ εὐμενεῖς ἀναγνώσται, καὶ ὡς ἀνεξαρτήτων φρονημάτων ἀνθρώπος, ὡς παλληκαρᾶς καὶ ὡς κατακτητῆς καρδιῶν ἐν τέλει.

Ἐμελλεν ὁμως νὰ μοῦ ἐμφανισθῆ καὶ ὑπὸ ἄλλην ὑπόστασιν, ὀλοτελῶς τῇ ἀληθείᾳ ἀπροσδόκητον. Ἡ συνδιάλεξις εἶχεν ἤδη ἱκανῶς παραταθῆ καὶ ἦ ἑσπέρα ἐπλησίαζεν.

Ὁ Γιώργης ἤναψε τὰ φῶτα μέσα εἰς τὸ μαγαζί, ἔξω δὲ σκότος ἐκάλυπτε πλέον τὸν δρομίσκον. Ἐσηκώθημεν λοιπὸν καὶ οἱ τρεῖς, κ' ἐξακολουθοῦντες τὴν ὀμίλιαν ἤρχισαμεν διευθυνόμενοι πρὸς τὴν πλατεῖαν τοῦ Ψυρρή, ἐκεῖνοι μὲν ὅπως παραμείνουν εἰς κανὲν τῶν ἐν αὐτῇ μαγειρείων διὰ νὰ φάγουν, καὶ ἐγὼ ἵνα διὰ τῆς ὁδοῦ Ἐρμοῦ ἀνέλθω εἰς τὴν πλατεῖαν τοῦ Συντάγματος. Ἐννοεῖται δὲ ὅτι πάντοτε κατὰ τὸ πλεῖστον τὸν λόγον εἶχεν ὁ Μεγγλίδης, ἡμῶν περιοριζομένων νὰ ἀκούωμεν.

— Καὶ δὲ μοῦ εἶπες, τί δουλειὰ λοιπὸν κάνεις ;... Πῆρες τὸ δίπλωμά σου ἢ σπουδάζεις ἀκόμη ;..., μὲ ἠρώτησεν αἴφνης ἀφίνων τὰ καθ' αὐτόν.

— Τώρα !..., ἀπήντησεν ὁ φίλος μου Παναγιώτης ἀντ' ἐμοῦ. Εἶνε δικηγόρος...

— Δικηγόρος, αἶ ;... ἐπανέλαβεν ὁ Μεγγλίδης ὡσεὶ θαυμάζων.

— Καὶ καλὸς δικηγόρος !, προσέθηκεν ὁ Παναγιώτης. Ἐχει ὑποθέσεις...

— Καλός, αἶ ;... ὑποθέσεις, αἶ ;..., ἐπανελάβε δίκην ἠχοῦς ὁ Μεγγλίδης.

Καὶ ἀπαντῶν ἀμέσως πρὸς ἑαυτόν.

— Ἄμ' ὑπάρχει ἀμφισβολία ; !..., ἀνεφώνησεν, οἶονεὶ ἐνδομήχους σκέψεις ἀνελλίσσων. Ὁ ἄνθρωπος ποῦ ἀξίζει φαίνεται !... Ἐπειτα... ἡ οἰκογένειά τους !... Ἀρχαῖα οἰκογένεια πλέον!... Γνωστή!... Ξέρεις τί οἰκογένεια εἶνε αὐτή ; ... Ἐγὼ ξέρω !... Τὶ Κολοκοτρωναῖοι καὶ Μαυρομιχαλαῖοι καὶ κολοκύθια στὸ πατερό !... Πρώτη τοῦ Μωριά !... Τοὺς Γεωργιάδηδες θὰ μοῦ πῆς σὺ ἐμένα, μωρέ ; !..., ἐξηκολούθησεν ἐν δευτέρᾳ πάλιν ἐκρήξει ἀνεξηγήτου ἐνθουσιασμοῦ ὑπὲρ τοῦ οἰκογενειακοῦ ὀνόματός μου.

Καταπραυνόμενος δ' ἀμέσως μετὰ τοῦτο ὡς ἀνακουφισθεὶς:

— Ἄμ' φρόντισε λοιπὸν, ἀφοῦ εἶσαι δικηγόρος, καὶ ἔχεις καὶ σχέσεις, καὶ γνωρίζεις, καὶ γιὰ τὸν κακομοίρη τὸ Μεγγλίδη, ποῦ ἀναστήθηκε μέσ' στὸ σπῆτι σας!... Νά, μίλησε ντὲ τώρα, σὲ κανένα βουλευτή, ὅπου γνωρίζεις, νὰ ξαναδιοριστῶ ..

— Μά... γιὰ νὰ ἰδοῦμε... νὰ φροντίσουμε..., ἀπεκρίθην ἀμηχάνως.

— Οὐμ !... Μὰ τί νὰν τὸν κάνω καὶ τὸ διορισμὸ νὰ σοῦ εἰπῶ ! ... Σήμερα εἶσαι κι' αὔριο δὲν εἶσαι !... Μούντζωσ' τα νὰ πᾶνε στὸ διάλογο !... Τὴν ἄλλη δουλειὰ νὰ μπο-

ροῦσα νὰ καταφέρω !... Αἱ Παναγιώτη ; !..., ἤρώτησε λαμβάνων αὐτὸν ἀπὸ τοῦ βραχίονος καὶ πλησιάζων τὴν σσηρῶς μειδιῶσαν ἀριστεράν του παρειὰν πρὸς τὸ πρόσωπον τοῦ φίλου μου, ἐνῶ ἡμιέκλειε ταχύτατα καὶ συνεχῶς τὸν ἀριστερὸν ὀφθαλμὸν πονήρως.

— Τί δουλειά ;..., ἤρώτησα, ἀσυνειδήτως περίπου, ἐξ ἀπλῆς περιεργείας, ἐν ἀδιαφορίᾳ.

— Χμ !... Τί δουλειά ;..., ἀπήντησε, περιφρονητικῶς σχεδόν. Νὰ ἴμποροῦσα νὰν τὴν καταφέρω !... Ἄιντε μωρέ !... Τότε νὰ ἰδῆς Μεγγλίδης !... Νὰ διορίζης ὄχι νὰ σὲ διορίζουνε !... Κάτου τὸ καμπέλο ἀπ' ἔπου περνᾷς !... Ἄμα, ξάδα ποῦ νὰ τρίξῃ τὸ πελεκοῦδι !... Λακέδες !... Ὄξω φτώχια ἔλοι μας !... Νὰ ἰδῆς μιὰ φορά !...

— Μὰ τί δουλειά ;..., ἐπανελάβα ἐγώ, ὑποκεντηθεὶς ὀλίγον.

— Τί δουλειὰ ρωτᾷς, αἱ Παναγιώτη ! ;..., ὑπέλαβεν ἐκ νέου ὁ Μεγγλίδης, σφίγγων ἰσχυρῶς τὸν βραχίονα τοῦ φίλου μου, πονηρότερον δὲ καὶ ταχύτερον ἀνοιγοκλείων τὸν ὀφθαλμὸν, ὡς νὰ μὲ εἰρωνεύετο ἀσυστόλως πλέον διὰ τὴν ἀφέλειάν μου. Τί δουλειὰ, αἱ ; !... Τί λέει μωρὲ Παναγιώτη ; !... Νὰν τοῦ τὴν ποῦμε, τί λές, αἱ ;...

— Ὅπως θέλεις..., ἀπήντησεν ὁ Παναγιώτης.

— Ἀκοῦς τί δουλειὰ αἱ ! ;... Μωρὲ γοῦστο !... Ποῦ νὰ ξερε, αἱ ; !... Μωρὲ νὰν τοῦ τὴν ποῦμε, τί λές, αἱ ;...

— Ἐμ !... γιατί ὄχι ;..., ἀπεκρίθη πάλιν ἐκεῖνος.

— Θὰ ἴμπορῇ νὰ ἐνεργήσῃ τίποτα, τί λές, αἱ ;... Ἐγὼ πιστεύω πῶς θὰ ἴμπορῇ !...

— Χμ !... ἴσως..., ἐπανελάβεν ὁ Παναγιώτης,

— Βρὲ ἀδερφέ, νὰ τί τρέχει... ἀπεφάσισεν αἰφνιδίως ὁ Μεγγλίδης, ἀφίνων διαμίας τὸν βραχίονα τοῦ Παναγιώτη, ἐρχόμενος ἐξ εὐωνύμων μου καὶ λαμβάνων τὸν ἰδικόν μου, ἐνῶ σχεδὸν προσεκόλλα ταῦτοχρόνως τὴν παρειὰν του ἐπὶ τῆς ἐμῆς. Ἐσὺ... εἶσαι δικηγόρος... ἔχεις σχέσεις... γνωρίζεσαι... ἡ οἰκογένειά σας... ἴμπορεῖς νὰ ἐνεργήσῃς... Θὰ σοῦ ἐκμυστηρευθῶ !... Ἐγὼ τώρα... ξέρεις... ἔχω ἀναστηθῆ μέσ' τὸ σπίτι σας, εἶμαι σὰν παιδί σας... Κεῖ ποῦ θὰ ὠφεληθῇ ἓνας ἄλλος γιατί νὰ μὴν ὠφεληθῆς σύ ;... Γιατί νὰ ὠφεληθῇ ξένος ;... Μὰ... σὲ ὀρκίζω... νὰ μὴ βγῆ κουβέντα ἀπ' ἔτι θὰ ποῦμε !... Ὁ λόγος εἶνε ἔν γίνῃ τίποτα νὰ γίνῃ, ἀλλέως νὰ μὴν τὸ μάθουν τίποτ' ἄλλοι καὶ ζημιωθοῦμε...

— Μείνε ἤσυχος ἀδερφέ !... , τὸν καθησύχασα ἐγώ. Λέγε ἔ, τί θέλεις...

— Ξέρεις . . . σοῦ λέω . . . γιατί . . . Ξέρεις τί δουλειὰ εἶν' αὐτή ; . . . Ἑκατομμύρια ! . . . Αἶ, Παναγιώτη ; . . .

— Χμ ! , ἐμούγγρισεν ἐπιβεβαιωτικῶς ὁ Παναγιώτης.

— Βρὲ ἀδερφέ, νὰ τί τρέχει . . . , ἐπανελάβεν ἐκ νέου, ἐν τόνῳ ὑψίστης πλέον ἐμπιστοσύνης καὶ ἐκμυστηρεύσεως, ὁ Μεγγλίδης. Ἔχω ἓνα μεταλλεῖο στὸν Ὀρωπό . . . Ἔχω κἀνὴ τὰς ἀναλύσεις, τὰ διαγράμματα, τὸ παραχωρητήριον εἰς ὄνομά μου, βλα ἐν τάξει . . . Ὑλικόν . . . πρώτης ποιότητος ! . . . Χρυσάφι μοναχό ! . . . Ἐκτασις ἀπέραντος, βάθος ἀμέτρητον, τὸ βρέχει ἢ θάλασσα, τί νὰν τὰ λέμε ! . . . Ὅλαις τῆς εὐκολαῖς ! . . . Μὰ σὰ σοῦ λέω μεταλλεῖο, μεταλλεῖο ! . . . Νά, ἔτσι νὰ κἀνης, νὰ μεζέψης χῶμα, καὶ νὰ πλουτήσης ! . . . Λαύριο ἀληθινό ! . . . Ἑκατομμύρια τῶν ἑκατομμυρίων ! . . . Μά . . . ποῦ λεφτά ! ! . . . Τί νὰ σοῦ κἀνω ; ! . . . Τῶχω καὶ κάθεται ! . . . Μπορεῖς ἐσὺ ποῦ γνωρίζεσαι, νὰ βρῆς τίποτα παράδες, ν' ἀρχίσουμε τὴ δουλειά, νὰ βγάλουμε πρᾶμμα . . . ἢ νὰ βρῆς καμμιά ἐταιρεία, νὰν τῆς τὸ δώσουμε, νὰ πάρουμε καμμιά πεντακοσαριά χιλιάδες . . . κ' ἄς λείψουν πιά τὰ ἑκατομμύρια ; ! . . .

Ἡ αἰφνιδία αὕτη ἀποκάλυψις τοῦ τέως γεωμέτρου, ἐμπόρου, γραμματέως εἰρηνοδικείου, ἀπαιριθμητοῦ οἴνων κλπ. κλπ. καὶ ὡς ἰδιοκτητοῦ ἀνεξερευνητῶν μεταλλείων, γινόμενη μάλιστα μετὰ τῆς ἀπλότητος, ἐν συντομίᾳ καὶ φυσικότητι ἀπιθάνῳ, ὡσεὶ ἐπρόκειτο περὶ τοῦ κοινοτέρου πράγματος τοῦ κόσμου, ὀφείλω νὰ ὁμολογήσω ὅτι μὲ εὐρεν ὄλως ἀπαράσκευον. Ἐστράφην καὶ προσέβλεψα αὐτὸν ἐν ἀπορίᾳ καὶ ἀμφιβάλλων ἂν τυχὸν δὲν μὲ ἐνέπαιζεν. Ἄλλ' ὁ Μεγγλίδης ἦτο σοβαρώτατος.

— Τί μὲ κυττᾶς ; . . . ἠρώτησε προσβλέπων με καὶ αὐτὸς διὰ τοῦ ἀεννάως ἀνοιγοκλειομένου ὀφθαλμοῦ του. Σωστά πρᾶμματα, ὄχι λόγια ! . . . Εἶνε δουλειὰ ἐδῶ ! . . . Δὲν ἔχει κουβέντα ! . . . Παράδες ! . . . Ὅζω φτώχεια ! . . . Μπορεῖς νὰ κἀνης τίποτα ; . . .

— Μά . . . πῶς ἔτυχε καὶ τὸ ἡῆρες ; . . . , ἐτόλμησα νὰ παρατηρήσω πρὸς τὸν παράδοξον ἡμιλητὴν μου.

— Μμμ ! . . . Στὸν καιρὸ τῶν Λαυριακῶν ἤμουν στὴ Χαλκίδα . . . Μιά μέρα ἔρχεται σπῆτι ἓνας κουμπάρος μου ἀπ' τὸ Μαραθῶνα καὶ μοῦ λέει, — Ξέρεις, τότε ὅλος ὁ κόσμος εἶχε νὰ κἀνὴ μὲ τὰ μεταλλεῖα, — : «Τί μοῦ δίνεις, κουμπάρε, νὰ σοῦ εἰπῶ ἓνα πρᾶμμα ; . . . — Τί πρᾶμμα, κουμ-

πάρ' Ἀναγνώστη; ... — Ἦυρα ἓνα μεταλλεῖο ποῦ εἶνε
ἀίντε ντέ! ... Χάμου στὸν Ὀρωπὸ... Εἶχα πάη κάτω
μὲ τὸν ἀναδεξιμὸ σου καὶ τὸν ἀφηκὰ πίσω, στάθηκε σὲ
μιὰ στάνη... Ἐγὼ τράβαγα μπροστά, περιμένω περιμένω,
πουθενὰ νὰ φανῆ... Στὸ πλάϊ ἦταν ἓνα καταρράχι, ἀνε-
βαίνω νὰ ἰδῶ μπᾶ κ' ἐρχότανε... Κεὶ ποῦ κύτταγα, βλέπω
μονομιάς τὴν πέτρα ἀπάνου στὸ λόφο κ' ἐγυάλιζε... —
μὰ δὲν ἤξέρεις... — σὰ χρυσάφι!.. Βρὲ διάολε, εἶπα μέσα
μου, τ' εἶν' τοῦτο!... Εἶχα καὶ τὴν τσάπα μου παρμένα
μαζί μου... Γιὰ νὰ ἰδῶ, λέω... Τραβάω μιὰ ἄλλη... ἔλα
καὶ πέτρα... μὰ δὲν ἔχεις ἰδέα... μιὰ πέτρα ἀλλοιωτικὴ!...
Ποτές μου δὲν ἔχω ξαναἰδῆ τέτοια πέτρα!... Ἔρχεσαι
καμμιά μέρα νὰ πᾶ νὰ ἰδοῦμε τί τρέχει;...» Ὑστερ' ἀπὸ
δυὸ-τρεῖς ἡμέραις δὲ χάνω καιρὸ, κινῶ καὶ πηγαίνω...
Παίρνω μαζί ἀπὸ τὸ Μαραθῶνα τὸ κουμπάρο μου, τὰ δυὸ
παιδιά του καὶ τὸ γαμπρό του, — γιὰ νὰ μὴ μαθευτῆ, κα-
τάλαδες; — καὶ κατεβαίνουμε... Κατεβαίνουμε, βρίσκουμε
τὸ μέρος, σκάπτουμε, γεμίζουμε δυὸ σακκούλια, κάνω
τὴν καταμέτρησι, γυρίζω στὴ Χαλκίδα, σοῦ σκαρόνω ἀμέ-
σως τὰ διαγγράμματα, τὰ παίρνω ἔλα, μαζί καὶ τὰ σα-
κούλια, καὶ μιὰ καὶ δυὸ στὴν Ἀθήνα... Στὴν Ἀθήνα,
πάω στὸ Χημεῖο ὁ ἴδιος, βρίσκω τὸ Χρηστομάνο, τοῦ τὰ
δίνω, μοῦ κάνει τὴν ἀνάλυσι, καὶ μοῦ λέει πῶς ἔχει
χρῶμιο... Χρῶμιο, ἀκούς;

— Μὰ καλὰ, υπέλαβα ἐγὼ, μὴ ἐννοῶν γρὺ θετικὸν ἐξ
ἐλης αὐτῆς τῆς φλυαρίας, μὰ καλὰ, μπορεῖ νὰ ἔχη... ἀλλὰ
... εἶνε ποσὸν ἄραγε;...

— Ποσὸν λέει;... Ποσὸν καὶ ποσὸν!.. Μωρὲ χρυσάφι
καθαρὸ σοῦ λέω!.. Τρεῖς λόφοι εἶνε αὐτοί... Καὶ εἶ τρεῖς
ἓνα πρᾶμμα... Κοντὰ κοντὰ... Ὁ ἓνας ψηλότερος, οἱ δύο
χαμηλότεροι... Χάμου στὴ θάλασσα... Νά, τὸ κῦμα ἀπὸ
ᾧ καὶ κεὶ πέρα, καμμιά ἑκατοστὴ μέτρα... Μεταλλεῖο μὲ
τὰ ἔλα του σοῦ λέω!..

— Μὰ σοῦ εἶπε θετικὰ ὁ Χρηστομάνος πῶς ἔχει ἀξίαν;
..., ἐπανέλαβα ἐγὼ, προσπαθῶν νὰ μορφώσω ἰδέαν τινά,
σαφεστέραν κἄπως, περὶ τε τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῶν ἐκπλη-
κτικῶν ἀνακαινώσεών του.

— Ἀξίαν; ... Σπανίαν ἀξίαν!... Καὶ ἔπειτα, ἔχω
ἀνάγκη ἐγὼ νὰ μοῦ εἰπῆ ὁ Χρηστομάνος; ... Δὲν ἤξέρω
ἐγὼ; ... Δὲν τὸ βλέπω τὸ πρᾶγμα; ... Αὐτὸ φαίνεται,
φῶς φανερόν!... Μὴν τὰ σκέπτεσαι καθόλου αὐτά!...
Εἶνε δική μου δουλειά!... Ἐοῦ νὰ κυττάξης τώρα σοῦ

εἶπα νὰ οικονομῆσης τίποτα παράδες, ν' ἀρχίσουμε νὰ βγάλουμε πρᾶμμα... Ἡ νὰ κυτάξης νὰ βρῆς καμμιά ἑταιρία, νὰν τῆς τὸ φουρνίσουμε... Τὰ θέλουν αὐτὰ οἱ ξένοι... γιατί... βλέπεις... αὐτοὶ ἔχουν τὰ μέσα!... Νὰ μᾶς δώσῃ καμμιά πεντακοσαριὰ χιλιάδες, νὰν τῆς τὸ δώσουμε... Ἔτσι κ' ἔτσι, πέτραις εἰν' ἐκεῖ πέρα!... Τί θὰ χάσουμε;... Παίρνουμε τὸν παρᾶ, τὸν κάνουμε τρία μερίδια, (συμπεριέλαβε φαίνεται γενναιοφρόνως καὶ τὸν Παναγιώτην), καί.. ἀντίο Φυρρῆ, σοῦ λέει ὁ ἄλλος!... Γλυτώνουμε κι' ἀπὸ τῆς σκοτεῦρες... Ποῦ νὰ κάθῃσαι τόρα νὰ σκάθῃς, δὲν εἴμαστε μεῖς γι' αὐτά!... Ἐταιρία νὰ βρῆς!..., ἐπανέλαβεν ὡς σχηματίσας ὀριστικὴν γνώμην. Ἄκουσε ποῦ σοῦ λέω ἐγώ!... Τὸ κάτου τῆς γραφῆς, τί ἔχουμε νὰ χάσουμε;... Βοῦνὰ τοῦ Θεοῦ θὰ δώσουμε, πέτραις τοῦ Θεοῦ θὰ δώσουμε, λίραις στερλίναις θὰ πάρουμε!...

Ὡς δὲ νὰ ἐπέτυχεν ἀκριβῶς πλέον τὴν τελειωτικὴν ἔκφρασιν τῶν ἐνδομύχων σκέψεών του, ὡς νὰ συνεχέντρωσεν εἰς τὴν περίοδον αὐτὴν κυρίως τὴν οὐσιαστικὴν ἔννοιαν τῶν ἀλλεπαλλήλων συλλογισμῶν του, καὶ ὡς νὰ κατώρθωσεν ἐπὶ τέλος μόνον δι' αὐτῆς ν' ἀνακαλύψῃ τὸν τρόπον πῶς νὰ μοῦ δώσῃ νὰ καταλάβω ἑναργῶς περὶ τίνος πρόκειται, ἐπανέλαβε δις ἢ τρίς ἀκόμη ταύτην ἐπιμόνως, μετὰ προφανοῦς αὐταρεσκείας, προσκολλῶν ὀριστικῶς καθολοκληρίαν τὴν παρειάν του ἐπὶ τῆς ἰδικῆς μου, ἰλλωπίζων σπασμωδικῶς τὸν ὀφθαλμὸν καὶ κραυγάζων μέσα εἰς τ' αὐτὶ μου:

— Βοῦνὰ τοῦ Θεοῦ θὰ δώσουμε, πέτραις τοῦ Θεοῦ θὰ δώσουμε, λίραις στερλίναις θὰ πάρουμε!...

* *
*

Ἐν τῇ μεταξύ, εἶχαμεν φθάσῃ εἰς τὴν ἄκραν τοῦ δρόμου, τοῦ ἐκβάλλοντος εἰς τὴν ἑδδὸν Ἑρμοῦ. Τοὺς ἐκαληνύχτισα ἐπομένως, δώσας δὲ εἰς τὸν σχεδὸν ζητοῦντα νὰ μὲ ἀσπασθῇ ἐκ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ του ἐπὶ τῇ γνωριμίᾳ καὶ φωνασκεῖντα ὀπίσω μου νὰ φροντίσω περὶ τῆς ὑποθέσεως Μεγγλιδην τὴν διαθεβαίωσιν ὅτι θὰ κάμω πᾶν ὅ,τι εἶνε δυνατόν, τοὺς ἄφησα. Ὁ στενὸς ἐμπορικὸς δρόμος ἦτο πλήρης κόσμου κατὰ τὴν ὥραν ἐκείνην καὶ ὁ ἐν αὐτῷ θόρυβος πολὺς. Ἄλλ' ἀδιαφορῶν πρὸς τὴν γύρω κίνησιν, ἐνῶ ἀνηρχόμην διαγκωνίζων τοὺς πυκνοὺς διαβάτας πρὸς τὴν Καπνικαρέαν, δὲν ἠδυνάμην ν' ἀποσπάσω τὸν νοῦν μου.

ἀπὸ τῆς πρὸ μικροῦ ἀλλοκότου συναντήσεως. Ὁ πρωτό-
τυπος νέος γνώριμος, ἀφ' οὗ μόλις εἶχα χωρισθῆ, μοῦ εἶχε
κάμει ἀληθῶς πολλὴν ἐντύπωσιν, καὶ ἐβασάνιζα τὸ πνεῦμα
μου νὰ σχηματίσῃ εὐκρινῆ τινα ἀντίληψιν περὶ αὐτοῦ.
Κατὰ τὰ ὀλίγα ἔτη καθ' ἃ ἐξασκῶ τὸ ἐπάγγελμά μου,
μοῦ ἔτυχεν ἐν τούτοις πολλάκις νὰ ἐμπλέξω καὶ μὲ τρελ-
λοὺς διαφόρων εἰδῶν καὶ μὲ διαφόρων εἰδῶν ψευδολόγους
καὶ μὲ ἀνοήτους καὶ μὲ ἀγύρτας καὶ μὲ ἄλλους ἐν γένει
ἰδιορρύθμους ἀνθρώπους ἱκανοὺς. Ἄλλ' ὁ Μεγγλίδης δὲν
ὡμοίαζε πρὸς κανένα ἐξ αὐτῶν. Ἐν τῇ ἐκπλήξει εἰς ἣν
κατὰ πρῶτον μ' ἐνέβαλεν ἢ ἐναντίον μου ἔφοδος του, ἀκού-
σαντος ἀπλῶς καὶ μόνον τὸ ὄνομά μου, ὡς σχετικοῦ τῇ
οἰκογενείᾳ μου, καὶ ἡ ἀμέσως ὀρμητικῇ οἰκειότητι του, καὶ
αἱ ἐκμυστηρεύσεις, καὶ αἱ περίεργοι αἰτήσεις καὶ προτά-
σεις του, ἀλληλοδιαδόχως εἶχα ὑποθέσῃ καὶ ἀπορρίψῃ ὅτι
ἦτον χυδαῖός τις αὐθάδης, μωρὸς φλύαρος, εὐθυμὸς ἀστείος,
μεθυσμένος ἢ παλαβός. Ἄλλ' οὐδὲν ἐξ αὐτῶν ἐδικαιολο-
γεῖτο καθ' ὅλα σύμφωνα πρὸς τὰ πράγματα. Ἐκ συμπτώ-
σεως, τὴν ἐπαύριον συνήντησα ἐκ νέου τὸν Παναγιώτην,
μόνον πλέον, ὅστις μ' ἐφώτισεν ἐντελῶς περὶ τοῦ ἀνδρός.
Οὗτος, ἐπὶ τῇ ἐρωτῆσει μου, ἐκάγχασε μὲν πλατέως κατ'
ἀρχάς, ὡς νὰ ἐξεδήλου ὅτι ἀνέμενε ταύτην ἀναποφεύκτως,
εὐθύς δ' ἔπειτα μοῦ διηγῆθη, πολὺ βέβαια καταληπτότε-
ρον καὶ ὁμοιαληθέστερον ἢ ἐκεῖνος, ὅτι ἤξευρε δι' αὐ-
τόν. Κατὰ τὸν Παναγιώτην ὁ Μεγγλίδης ἦτο κάλλιστος
ἄνθρωπος. Αὐτὸς τὸν εἶχε γνωρίσῃ πρὸ πολλῶν χρόνων,
δὲν ἐνθυμεῖτο πλέον ποῦ καὶ ὑπὸ ποίας περιστάσεις. Τὸν
ἐγνώρισε δὲ τότε ὡς δημόσιον ὑπάλληλον — γεωμέτρην —
τὴν θέσιν ἧς ὁ τίτλος τῷ εἶχεν ἀπομείνῃ καὶ ὄν ἡγάπα νὰ
τῷ ἀποδίδωσιν. Εὐρίσκειτο δὲ εἰς πολὺ καλὴν κατάστασιν
κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους, κερδίζων τακτικῶς μὲν ἱκανὰ
ἐκ τοῦ ἐπαγγέλματός του, κεκτημένος ἐκτὸς τούτου καὶ
ἰδίαν τινὰ μικρὰν περιουσίαν, καὶ προῖκα δὲ ἀρχετὴν λα-
βῶν ἀπὸ τὴν γυναῖκα του ἐκ τοῦ γάμου του. Ἦτο νοη-
μων, ζωηρός, εὐχαρῖς, τῆς καρδιάς, ἀεικίνητος καὶ ἐν γέ-
νει λίαν κοινωνικός. Μαθήσεως εἶνε ἀληθῆς ὅτι ἐστερεῖτο
ἄλλης ἢ τῆς στοιχειώδους, ἀλλ' εἰς τὸ ἔργον του ἦτο ἀρ-
κετὰ καλός. Δυστυχῶς, ἔλεγεν ὁ Παναγιώτης, ὁ εὐλογη-
μένος ἦτον ἀνέκαθε χαρακτήρος κατὰ βάθος ὄχι τόσον
ἡρέμου καὶ ἀήθους ἐν πολλοῖς, εἶχε δὲ πρὸ πάντων ἔν
μέγα ἐλάττωμα, ὅπερ ἦν ἡ διακαὴς ἔφεσις τοῦ νὰ πλου-
τήσῃ ὑφ' ἧς κατείχετο. Οὕτως, ἀντὶ νὰ καταγίνεται εἰς τὸ

ἐπάγγελμά του καὶ νὰ προσπαθήσῃ πῶς νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν περιουσίαν του, δὲν ἠσχολεῖτο ἢ εἰς τὸ νὰ σκέπτεται πῶς ἦτο δυνατόν νὰ αὐξήσῃ αὐτὴν διὰ παντὸς τρόπον. Ἐγὼ καθ' ἑλα τὰ ἄλλα ἦτον ἄρτιος, καὶ ἠδύνατο νὰ ζῇ κάλλιστα, δὲν ἐσυλλογίζετο ἀδιακόπως ἐνδομύχως ἢ πῶς θὰ κατώρθωνε νὰ ἐπολλαπλασίαζε τὰ ὑπάρχοντά του. Ὁ πλοῦτος ἦτον ἢ διαρκῆς φροντὶς τῶν ἡμερῶν του καὶ ἢ μέριμνα τῶν νυκτῶν του, εἶχε δὲ παιδικὴν σχεδὸν οὕτως εἶπειν ἀντίληψιν καὶ τῆς ἀξίας του καὶ τῶν τρόπων δι' ὧν ἐπιτυγχάνεται. Ὅσάκις τυχὸν ἤκουε ποτὲ νὰ ὀμιλοῦν περὶ πλουσιῶν ἐγίνετο ἔλος ὦτα, ἀνεμιγνύετο εἰς τὴν συνδιάλεξιν εὐθύς, ἐζήτηι πληροφορίας λεπτομερεῖς περὶ αὐτῶν, τοῦ ποσοῦ τοῦ πλοῦτου τῶν, τῶν μέσων διὰ τῶν ὁποίων τὸν ἀπέκτησαν. Ὅσάκις δ' ἔβλεπε τινὰ ἐπιχειροῦντα τι κερδοσκοπικόν, ἀμέσως ἐφρόντιζε νὰ μάθῃ ἐν ἐκτάσει τὰ καθέκαστα, κ' ἐφλέγετο ὑπὸ ἐπιθυμίας νὰ τὸν μιμηθῇ. Κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον, προέβη διαδοχικῶς, κατὰ διαφόρους περιστάσεις, εἰς ποικίλας ἐπιχειρήσεις, ὧν ἀποτέλεσμα ὑπῆρξε νὰ σπαταλήσῃ μὲν καὶ τὴν ἰδίαν ἑαυτοῦ οὐσίαν, ν' ἀπολέσῃ δὲ καὶ τὴν προῖκα τῆς γυναικὸς. χωρὶς νὰ εὐδοκιμήσῃ εἰς οὐδέν. Παρ' ἐλπίδα ὅμως, ἀντὶ αἱ ἀποτυχίαι νὰ διορθώσουν τὸ ἐλάττωμά του τὸ ἐχειροτέρευαν, ἀντὶ νὰ τὸν σωφρονίσουν ἀπεναντίας συνέτειναν εἰς τὸ νὰ ὀξύνουν τὴν ἀλλόκοτον πάθησιν αὐτοῦ, ὅσας δ' ἐκτρώσεις ὑφίσταντο τὰ σχέδιά του τόσων νέων ἐγκυμοσυνῶν τὸν καρπὸν συνελάμβανεν αὐτός. Οὕτω βαθμηδὸν ὁ βίος αὐτοῦ κατέστη λίαν τρικυμιώδης καὶ ἡ φύσις αὐτοῦ μετεβάλλετο συνεπῶς. Ἐν τούτοις, παρ' ἑλας τὰς κυμάνσεις ταύτας τοῦ βίου του, εἶχεν ὡς στήριγμα τὴν θέσιν αὐτὴν τοῦ γεωμέτρου, εἰς ἣν ἐν ἀποτυχίᾳ τῶν ἄλλων αὐτοῦ ἐνασχολήσεων ἐπανήρχετο συνήθως ὡς εἰς καταφύγιον, θεραπευόμενος προσωρινῶς κ' ἐγκαταλείπων τὰ περὶ πλοῦτου ὄνειρά του, διὰ νὰ ἐπανέλθῃ μετ' ὀλίγον βιαιότερον πάλιν εἰς αὐτά. Ἄτυχως, κατὰ μοιραίαν συγκυρίαν, πρὸ δεκαοκταετίας, κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν λαυριακῶν, εὐρέθη ἄνευ ὀβολοῦ εἰς Ἀθήνας, τοῦτο δὲ ἔδωκεν ἀληθῶς δυσάρεστον τροπὴν εἰς τὸ πνεῦμά του. Τὸ θέαμα ὅπερ παρίστα τότε ἐπὶ τῇ ἀνακαλύψει τῶν γειτονικῶν τῆς μεταλλείων ἢ πρωτεύουσα τοῦ ἕκαμεν ἐντύπωσιν βαθεῖαν, ἢ ὅφισ δὲ ὀλοκλήρου πόλεως κατειλημμένης ὑπὸ δόξης πλοῦτου δὲν ἦτο βεβαίως τοιαύτη ὥστε νὰ τρέψῃ ἐπ' ἄλλα τὰς σκέψεις ἀνθρώπου ἔχοντος ἤδη τὴν λ ό ξ α ν αὐτὴν, ὡς τὴν ὠνόμα-

ζεν ὁ Παναγιώτης. Ὁ Μεγγλίδης ἀνεχώρει μετὰ τινὰς μῆνας, ἀλλὰ συναποφέρων ὑπέρποτε ἐξημμένην τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ νὰ πλουτήσῃ, ἅμα δὲ καὶ τὴν σταθερὰν ἀποφασιν, ἐν τῇ ναυαγίᾳ παντὸς ἄλλου σχεδίου, νὰ καταγίνη ἀποκλειστικῶς πλέον εἰς τὸ ἐξῆς, ἀντὶ ἐτέρου τινός, εἰς τὴν ἀνεύρεσιν μεταλλείων καὶ αὐτός. Ἐκτοτε, παντοῦ ἔπου μετέβαινεν ὡς γεωμέτρης, παραιτήσας πᾶσαν ἄλλην ἐργασίαν, τίποτε ἄλλο δὲν ἔκαμνεν ἢ νὰ περιέρχεται τὰ ὄρη καταμετρῶν αὐτὰ ἐπὶ τῇ πιθανῇ ὑπονοίᾳ-κεκρυμμένων εἰς τὰ σπλάγχνα τῶν ὄρυκτῶν. Τοῦτο ἐννοεῖται ὅτι ἔγινε μετ' ὀλίγον ἀφορμὴ ν' ἀποπεμφθῆ ὀριστικῶς τῶν Δημοσίων Ἔργων. Ἦλθε δὲ πάλιν εἰς Ἀθήνας, τότε δὲ καὶ ἐξέθηκεν εἰς τὸν Παναγιώτην κατὰ πρῶτον τὸ σχέδιον τῆς ἀνορύξεως ὑποθετικοῦ τινος μεταλλείου ἕπερ ὡς ἰσχυρίζετο εἶχεν ἀποκτήσει ἐκεῖ που εἰς τὰ περίχωρα τοῦ Ὄρωποῦ καὶ ἕπερ παρίστα ὡς θαυμάσιον, παραπονούμενος ὅτι δὲν εἶχε χρήματα νὰ τὸ ἐκμεταλλεῖθῃ, λέγων δὲ ὅτι ἔμελλε νὰ φροντίσῃ νὰ εὕρῃ συνεταιροὺς διὰ νὰ τὰ καταβάλουν. Ὁ Παναγιώτης τῷ παρέστησεν ὅτι βεβαίως δὲν ἦτο δυνατόν αὐτὸς νὰ τὰ καταβάλῃ, μετὰ μικρὸν δὲ καὶ τὸν ἔχασεν, ἀναγκασθέντα νὰ ζητήσῃ ἄλλην οἰανδῆποτε θέσιν, διὰ νὰ κατορθώσῃ ὁμοίως πάλιν νὰ παυθῆ μετὰ μικρὸν. Τὸ παιγνίδιον τοῦτο ἐπανελήφθη πολλάκις, οὕτω δὲ βαθμηδὸν εἶχε καταστῆ μία τῶν γνωστοτέρων φυσιογνωμιῶν μεταξὺ τῶν ἀέργων καὶ θεσιθηρῶν τῆς πρωτεύουσης, οἰκειότατος ἰδίᾳ πρὸς τὰ εἰσπωλεῖα τοῦ Ψυρρή, κυλιόμενος πάντοτε εἰς αὐτὰ ὅταν ἦτο παυμένος, μεθύσκόμενος, — διότι τὸ εἶχε ρίψῃ καὶ εἰς τὸ κρασί, — πολιτικολογῶν εἰς τὰ καφφενεῖα, συχνάζων εἰς τὰς συνεδριάσεις ὁσάκις ἦτο βουλή, ἐξαφανιζόμενος δὲ τῶν Ἀθηνηῶν μόνον ὅταν διωρίζετο.

Κατὰ φυσικὴν δὲ ροπήν, ἐφ' ὅσον ἐξέπιπτε, καὶ προέβαινεν εἰς ἡλικίαν, καὶ ὑφίστατο ὡς ἐκ τῶν ἀλλεπαλλήλων παύσεων μείζονας τρικυμίας, ἐπὶ τοσοῦτον μετὰ στοργῆς περιεῖπε κατὰ διάνοιαν τὸ ὄνειρον αὐτοῦ καὶ τοῦ ἐκαρφώνετο ἀδιάσειστος ἡ ἰδέα ὅτι μόνον ἂν κατῴρθωνε ποτὲ τὴν ἐκμετάλλευσιν τοῦ φανταστικοῦ του ὄρυχείου, εἰς ὃ εἶχε πλέον συγκεντρώσῃ ἔλας τὰς ἐλπίδας τοῦ, θὰ εὕρισκε τὴν σωτηρίαν του, καὶ θὰ ἠδύνατο νὰ συλλάβῃ τέλος τὸ φευγαλέον Ἴνδαλμα τοῦ πλοῦτου, ἕπερ μάτην εἶχε θηρεύσῃ τσοάκις ἐν τῇ ζωῇ του. Διὰ τοῦτο ἐπεδίωκεν ὅταν τὸ εὕρισκεν εὐκολὸν νὰ σχετίζεται πρὸς πρό-

σωπα εὐπορα ἢ ἀνωτέρας πως κοινωνικῆς τάξεως, εἰς οὗ; ἐπὶ τῇ παραμικροτέρᾳ ἀφορμῇ ἦν τῷ ἔδιδον δὲν ἐβράδυνε ν' ἀφηγηθῆ τὰ καθ' αὐτὸν καὶ τὸ μεταλλεῖόν του, νομίζων ὅτι οὕτω θὰ ἐλάμβανέ τις ἐνδιαφέρον καὶ θὰ τῷ παρεῖχε τὰ μέσα τῆς τελέσεως τοῦ ἔργου, ἐν ἀγανακτήσει διότι κάτοχος τοιαύτης περιουσίας κ' εὐτυχίας διὰ τὴν ἔλλειψιν τῶν μέσων αὐτῶν τὴν εἶχε καὶ ἐκάθητο κατὰ τὴν ἔκφρασιν του καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ τὴν ἀπολαύσῃ. Οὕτως ἐζήτησε πολλῶν τὴν συνδρομὴν, πάντοτε ὁμοῦς δυστυχῶς ἀποτυγχάνων. Ἐξῆς δὲ κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον πρὸ πολλοῦ, οὕτως ἢ ἄλλως, κατὰ τὴν φορὰν τῶν περιστάσεων, ὅπως τοῦ ἐτύχαινε, προσπαθῶν μὲν νὰ ἐξοικονομῇ ὅπως-ὅπως τὰς ἀνάγκας του καὶ διοριζόμενος ὅταν τὸ κατώρθωνεν ὅπου καὶ ἂν δυνατόν, μίαν ὁμοῦς ἔχων κατὰ βάθος καὶ ἀνακυκλῶν κυρίως σκέψιν, τοῦ ὀρυχείου του, τὴν ἐξερεύνησιν, φανταζόμενος τὴν εὐδαιμονίαν ἣν θὰ τῷ προσεπόριζεν ἂν ἦγετο εἰς φῶς, ὄνειροπολῶν ἔργα ἐκτελούμενα ἐν αὐτῷ, καὶ λόγον περὶ αὐτοῦ γινόμενον, καὶ μετοχὰς ἀντιπροσωπευούσας τὰ ἐξ αὐτοῦ κέρδη καὶ κυκλοφορούσας ἐν τῇ ἀγορᾷ, καὶ κεφαλαιούχους συνάπτοντας σχέσεις μετ' αὐτοῦ, κ' ἑταιρίας ἐξαγοραζούσας τοὺς θησαυρούχους λόφους του. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁμοῦς, ἐπειδὴ εἰθησαυροὶ αὐτοὶ τοῦ μέλλοντος ἦκιστα συνετέλουν εἰς τὸ νὰ τρέφουν καὶ τὸ παρὸν, διήρχετο δεινῆς πολλὰκις πενίας τὰς στενοχωρίας, εὐθυμος ὁμοῦς ἀμεταβλήτως, ἔχων ἴδιον σύστημα καινοτρόπου φιλοσοφίας, λίαν εὐχάριστος σύντροφος, ἐκτὸς ὅταν ὡς εἴρηται συνέπιπτε νὰ συναντήσῃ κάποιον, περὶ οὗ νὰ νομίσῃ ὅτι θὰ ἠμποροῦσε πιθ. νῶς νὰ τὸν βοηθήσῃ εἰς τὴν ἰδανικὴν του ἐπιχείρησιν, ὁπότε ἡ κρυφὴ ταυ μονομανία ἐξεκαίετο καὶ τὸν κατελάμβανεν ὄλον καὶ τὸν ἐξώθει νὰ προβαίη εἰς μακρὰς ἐκμυστηρεύσεις καὶ νὰ τῷ προσκολλᾶται ἀγωνιζόμενος νὰ πείσῃ τὸ ἀγρευθὲν θυμὰ του νὰ συμμεθέξῃ εἰς αὐτήν. .

* *
*

Αἱ ἐξομολογήσεις τοῦ ἰδίου καὶ αἱ νεώτεραι αὗται περὶ Μεγγλίδου πληροφορίαι τοῦ Παναγιώτη δὲν ἦσαν βεβαίως φύσεως ὥστε νὰ μοῦ ἐμπνεύσουν μεγάλην πεποίθησιν περὶ τῆς ἐπιχειρήσεως ἣν μοῦ ἐπρότεινε νῆ τοῦλάχιστον περὶ τῆς σοβαρότητος του ἀτόμου του, ἔσχον ὁμοῦς ὡς ἀποτέλεσμα ν' ἀναζωογονήσωσιν ἐν τῷ πνεύματί μου ὀλόκληρον

ἐποχὴν νεκρὰν, νὰ ἐξεγείρουν πλῆθος ἀναμνήσεων ἐξαλειφθεισῶν, λησμονηθεισῶν ἐντυπώσεων, εἰκόνων αἵτινες εἶχον ἐκλίπη τῆς διανοίας μου, γεγονότων ἅτινα εἶχον διαγραφῆ ἀπὸ τῆς ἀντιλήψεώς μου. Ἐνόμιζα ἔτι εἶχα γίνῃ κατὰ ἔτη καὶ ἔτη νεώτερος καὶ εἶχα μεταφερθῆ εἰς τὸ κέντρον τῆς Πελοποννήσου, εἰς τὴν καρδίαν τῆς ἐπαρχίας μου, εἰς τὴν ἰδιόρρυθμον πόλιν εἰς ἣν διήλθα τοὺς παιδικοὺς χρόνους μου, κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν ἐπικληθέντων Λαυριᾶκῶν. Ὑπῆρχον λοιπὸν ἀκόμη λείψανα τοῦ περιέργου ἐκείνου καιροῦ, διασώσαντα καὶ μετὰ τόσα ἔτη τὰς παραδόξους ἰδέας καὶ τ' ἀνεξήγητα ὄνειρα ἅτινα ἐκράτησαν κατ' αὐτόν, ὑπῆρχον λοιπὸν ἀκόμη ἐγκέφαλοι ἐφ' ὧν τόσῳ βαθεῖα ἐνετυπώθη ἡ ἐνθύμησίς του καὶ ἡ σφραγίς του ὥστε νὰ μὴν ἀποτριβῶσι μέχρι σήμερον, ὑπῆρχον λοιπὸν ἀκόμη θύματα τῆς ἀλλοκότου νόσου ὑφ' ἧς κατελήφθη ποτὲ ὀλοκλήρον τὸ ἔθνος; . . . Τῆς ἐποχῆς αὐτῆς ἡ ἱστορία δὲν ἐγράφη εἰσέτι, ἴσως δὲ καὶ δὲν θ' ἀξιωθῆ ἐν τῇ ἀφηγήσει τῶν κατὰ τὸ νέον ἑλληνικὸν κράτος ἢ ὀλιγοστίχου μόνον μνείας καὶ δὲν θὰ περιέλθῃ εἰς γνῶσιν τῶν μεταγενεστέρων ἢ ἐκ συγκεχυμένων τινῶν θρύλων, ἀορίστως καὶ ἐν περιλήψει. Ἡξίζεν ὁμως βεβαίως πλήρης καὶ λεπτομερῆς νὰ περισωθῆ διὰ ν' ἀποτελέσῃ μίαν τῶν ὠραιότερων σελίδων τῶν ἀνεκδοτικῶν χρονικῶν τοῦ τόπου. Τὸ κεφάλαιον τὸ περιλαμβάνον τὰ πέντε—ἕξ ἔτη καθ' ἃ διήρκεσε θὰ ἠδύνατο νὰ ἐπιγραφῆ, ἀναλόγως πρὸς τὸν Χρυσοῦν Αἰῶνα, τὰ Χρυσὰ Ἔτη τῆς Ἑλλάδος. Ἄλλ' ὁ χρυσὸς αὐτὸς δὲν ἐλάμπεν ἢ ἐν τῇ φαντασίᾳ ἐγρηγορότων ὀπτασιαστῶν καὶ δὲν ἐχρύσωνεν ἢ τὰ δράματα ἐξημμένων ὄνειροπόλων. Τὴν ἑναρξιν αὐτῆς ἐσημείωσεν ἡ ἀνόρυξις τῶν μεταλλουργειῶν τοῦ Λαυρίου. Εἰς ἰταλοελληνικὴν τινα ἐταιρίαν κερδοσκοπῶν ἐχόντων φαίνεται καὶ ἀρχαιολογικὰς γνώσεις εἶχεν ἐπέλθῃ κατὰ τὸ αὐτῆριον ἔτος 1869 ἡ ἀρχετὰ πρωτότυπος ἰδέα ὅτι τὰ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων συγγραφέων περιγραφόμενα ἐν Λαυρίῳ μεταλλεῖα ἀργύρου δὲν εἶχαν ἴσως ὀλοσχερῶς ἐξαντληθῆ ὑπ' ἐκείνων, ἀφοῦ δὲ οἱ νεώτεροι χρόνοι εἶδαν τὸ ἔκτακτον φαινόμενον ὀλοκλήρου λαοῦ, τεθαμμένον τέως ὡς διαπαντὸς ὑπὸ τὴν δουλείαν, ἀνισταμένου ἐκ νεκρῶν, δὲν θὰ ἦτον ὅλως παράβολος πιθανῶς ἢ σκέψις ὅτι διὰ καταλλήλου ἐργασίας θὰ ἠδύναντο ν' ἀνευρεθῶσι καὶ οἱ θησαυροὶ οὓς εἶχεν ἄλλοτε, ὑπὸ τὴν γῆν του κεκρυμμένοι. Ἐκίνησαν λοιπὸν, καὶ ἤλθαν εἰς τὰς Ἀθήνας, καὶ

διηυθύνθησαν εἰς τὸ Λαύριον, καὶ ἔκαμαν πειράματα, κ' ἐπέτυχαν, καὶ ἤρχισαν νὰ ἀγοράζουσι ἀφειδῶς τῶν χωρικῶν τὰ κτήματα. Συγχρόνως ἔστησαν προχείρως κ' ἐργαστήρια τινά, καὶ ἐπεχείρισαν ἀνασκαφάς, κ' ἐξήγαγον τὰς ἐπονομασθείσας ἐκ βολάδας, χῶμα τοῦτέστι καὶ γῆς βώλους, τῶν παλαιῶν ὀρυχείων τ' ἀπορρίμματα, ἐν οἷς ὑπῆρχεν ἀργυροῦχος μόλυβδος ἢ ἄλλα ὀρυκτά. Εἰς τὰς Ἀθήνας ἔγινε γνωστὸν πῶς εἰς τὸ Λαύριον ἐξάγεται ἀσημι, ὁ κόσμος συνεκινήθη ὡς εἰκὸς διὰ τὸ καινότερον ἀγγελμα μεγαλοποιούμενον βέβαια ἀνά τὰ στόματα παντοίως ἐννοεῖται, ἡ κυβέρνησις ἔλαβε τὰ κατάλληλα μέτρα πρὸς ἐξασφάλισιν τῶν συμφερόντων τοῦ κράτους, ἡ Ἰταλικὴ ἀφ' ἐτέρου ἐπενέβη ὅπως ἐξασφαλίσῃ τὰ δικαιώματα τῆς Ἑταιρίας, διεθνὲς ἐπεισόδιον ἐγεννήθη καὶ τὸ πρᾶγμα ἔλαβε διαστάσεις ἐθνικοῦ καὶ εὐρωπαϊκοῦ σχεδὸν ζητήματος. Καὶ τὸ μὲν ζήτημα ἐλύθη, Ἕλληνας ὑπηκόου ἀγοράσαντος παρὰ τῆς Ἰταλικῆς τὸ δικαίωμά της καὶ καταρτίσαντος ἑταιρίαν, ἄλλην, ἀλλ' ἡ εἰδησις ὅτι ὀλίγας ὥρας ἐκ τῶν Ἀθηνῶν ὑπῆρχεν ὑπὸ τὴν γῆν ἀργυρος καὶ πιθανῶς χρυσός— διότι τί τὴν ὑπόθεσιν ἀπέκλειεν; — εὐνόητον ὅτι ἐπέφερε σεισμὸν ὄχι συνήθη εἰς τὰ πνεύματα. Αἰφνιδίᾳ δίψα πλουτισμοῦ κατέλαβε τὰ πλήθη, ἦν ἐκμεταλλεούμενοι οἱ ἔξωθεν ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ ἐπελθόντες τότε χρηματισταὶ ὑπεξέκαυσαν βλα τὰ μωρὰ ἔνστικτα τοῦ ὄχλου κ' ἔδωκαν νὰ πιστεύσῃ εἰς αὐτόν, ὅτι ἐκεῖ πέραν, εἰς τὴν Σουνιακὴν ἄκραν, ἐκρύπτοντο θησαυροὶ ἀμύθητοι. Ὀλιγώτερα δὲ βεβαίως τούτων ἤρχουν διὰ νὰ μεταβληθοῦν αἱ τέως ἡσυχοὶ Ἀθηναῖοι, αἱ τέως ἀνατολίτισσαι Ἀθηναῖοι, αἱ Ἀθηναῖοι τῶν νοικοκυραίων, τῶν παντοπολῶν καὶ τῶν τραμπούκων, εἰς εἶδος τι ἀμερικανικῆς πόλεως μαινομένων χρυσοθηρῶν. Ἡ ἐπιχείρησις τοῦ Λαυρίου ὠρίσθη νὰ γίνῃ διὰ μετοχῶν, ἀπὸ τῆς στιγμῆς δ' ἐκείνης δὲν ὑπῆρξεν ἄνθρωπος ὥστε νὰ μὴ φιλοδοξήσῃ ν' ἀποκτήσῃ τοιαύτας, νὰ γίνῃ συμμέτοχος τοῦ μεγάλου ἔργου. Ἐξῶθεν τῆς Ὀραίας Ἑλλάδος ἐγκαθιδρύθη τὸ πρῶτον πρόχειρον χρηματιστήριον, καὶ ἐμυήθη ἡ τέως ἀπλοϊκὴ Ἑλλάς. ἡ Ἑλλὰς τῶν οἰκογενειῶν τοῦ 21 καὶ τῶν ἀναμνήσεων τοῦ ἀγῶνος, ἡ Ἑλλὰς ἥτις ἦτον ἀκόμη ἐν εἶδος οἰκογενείας καὶ αὐτῇ, τὰ θαυμάσια τῆς ζωῆς τῶν πεπολιτισμένων κοινω-νιῶν, τὸν περὶ τὸ χρῆμα ἀγῶνα, τὸν διὰ παντὸς τρόπου ἐκ τοῦ μηδενὸς πλουτισμόν, τὰ μυστήρια τῆς κυβείας. Ἦτο δ' ἐκεῖ πλέον ἀνά πάσαν πρῶταν τὸ γενικὸν τῶν Ἀθηναίων

έντευκίηριον. Ἐμποροὶ, χειρώνακτες, καθηγηταί, λόγιοι, φοιτηταί, υπάλληλοι, ἐργάται, ἀστοί, πολιτευόμενοι, πᾶσαι τῆς κοινωνίας αἱ τάξεις καὶ πᾶσαι αἱ ἀρχαὶ καὶ πάντα σχεδὸν τὰ μέλη, συνωθοῦντο, ἐκεῖ ὑπὸ τῆς αὐτῆς ἐπιθυμίας ἐλαυνόμενοι καὶ εἰς τὴν αὐτὴν δόνησιν ὑπέικοντες. Καὶ ἔφερον τὰς οἰκονομίας αὐτῶν, ἐτῶν πολλάκις ὀλοκλήρων, ζωῆς ὅλης, περιουσίας ἐν μόχθῳ καὶ βραδέως κατὰ λεπτὸν ἀποκτηθεῖσας, πᾶν εἶ τι πολῦτιμον, τὸν μισθὸν τοῦ ὀυπάλληλου, τὰ κέρδη τοῦ ταμείου τοῦ ὀ εμποροῦ, τὸ ἡμεροδοῦλι ἐργάτης, τὸ μηνιαῖον ἑκατοντάδραχμον ἔπερ ὑπὸ τοῦ πατρός τοῦ τῷ ἐστάλῃ ὀ φοιτητής, τοὺς ἀδάμαντας τῆς μητρός τοῦ ὀ ἄσωτος κομψεύμενος, τὰ ἔπλα τοῦ ὀ ἀγωνιστής, καὶ τὰ ἔρριπτον ἐκεῖ, μέσα εἰς τὸ μεγὰλον χωνευτήριον, εἰς τὸ καζάνι τοῦ χρυσοῦ, ἔπερ διεδίδετο ἀκαταπαύστως ὀτι ἔβραζε, παράγον τὸ παμπόθητον τὸ μέταλλον, ποῦ νὰ πλουτήσῃ τὴν Ἑλλάδα πᾶσαν ἔμελλε καὶ ν' ἀναδείξῃ Ρότσχιλδ ὀλους ἐν στιγμῇ. Κ' ἡγόραζον, ἡγόραζον, ἀντὶ τοῦ χρήματός των τοῦ πολλοῦ αὐτοῦ, τοῦ ἀληθοῦς, ἡγόραζον εἰ ἀνθρώποι χαρτί, μετοχῶν χαρτί μὲ τὸ καντάρι, ψεύτικον χαρτί, ἔπερ ὀπως τοῖς ἔλεγαν, ἐν τὸς τῆς τσέπης των, μετὰ μικρόν, διὰ μυστηριώδους ἀλχημείας, θενὰ μετουσιοῦτο αὐτεμάτως εἰς χρυσόν. Ἄλλ' ἀπὸ τὴν πρωτεύουσαν ἡ νόσος μετεδόθη κ' εἰς τὰς ἔπαρχίας τάχιστα, κ' ἡ φαντασία τοῦ μεσημβρινοῦ λαοῦ ἐξήφθη, καὶ ὀλοι νὰ πλουτήσουν ἔπεθύμησαν, κ' ἔπεινασαν ὀς ὑπ' ἀκαριαίας βουλιμίας προσβληθέντες χρήματος, ἔπεινασαν ὀί τέως εὐτελεῖς κ' ὀλιγαρχεῖς κ' λιτοδίκανοι κ' εὐχαριστούμενοι εἰς ὀσα ἔτυχε νὰ εὐρουν ἐπὶ γῆς τοῦ ὀλθου τὴν θερίζουσαν τὴν πείναν.

Ἡδύνατο λοιπὸν νὰ γίνῃ Κροῖσος ἀπ' τὸ τίποτε κανεῖς, καὶ ἡμποροῦσε ν' ἀπολαύσῃ ὀλα διαμῆς τοῦ κόσμου τ' ἀγαθὰ ἂν ἤθελε, καὶ δὲν ἔπρεπε νὰ ἀρκῆται εἰς ὀσα τῷ παρεῖχε τέως ὀ ἀγρὸς αὐτοῦ ἡ ἡ ἔλαια ἡ ἡ ἄμπελος αὐτοῦ, ἀλλ' ἀνασκάπτων ἔξαφνα αὐτὰ, χρυσάφι θὰ ἡδύνατο νὰ εὐρῃ, πεφυλαγμένον ὀτω μέσα εἰς τὸ χῶμα ὀς ἐπίτηδες δι' αὐτόν; Ἦτον ἀλήθεια λοιπὸν ὀτι ἐκεῖ πάνω εἰς τὸ Λαύριον, εἰς τῶν βουνῶν τὰ ἔγκατα, χρυσὸς ὀπῆρχε τεθαμμένος ἀπλετος, κ' ἐπῆγαιναν ὀί ἐν Ἀθηναῖς καὶ τὸν ἔβγαζαν, καὶ ἔπειτα τὸν ἔμοιράζοντο πολύν; Ἀποῦ ὀ ἐκεῖ ὀπῆρχε, νὰ μὴν ὀπάρχη τάχα διατὶ κ' ἄλλοῦ; Διατὶ νὰ εἶνε μόνον εἰς τὸ Λαύριον, καὶ εἰς τὴν Σπάρτη ὀχι, κ' εἰς τὴν Τρίπολιν, κ' εἰς τὰς Καλάμας, κ' εἰς τὸ Αἰγίον, παν-

τοῦ ; Κ' ἢ ὄρεξις τοιοῦτοτρόπως ἠκονίζετο, καὶ ἡ ἐπιθυμία ἠϋξανε, καὶ ἐξηπλοῦτο τῶν συλλογισμῶν αὐτῶν ἡ δύναμις, φλογίζουσα τὰς φρένας ὄντιων τέως ἀμαθῶν καὶ ἀνιδέων τοῦ παντός. Καὶ ἐπειδὴ δὲν εἶχαν καὶ αὐτοὶ χρηματιστήριον, καὶ ν' ἀγοράσουν μετοχὰς δὲν ἦτο εὐκόλον ἐσκέφθησαν ὅτι καλλίτερον θὰ ἦτο νὰ κυττάξουν μὴπως εὐρουν μεταλλεῖα καὶ αὐτοί. Καὶ ἤρχισε μανία ἐρευνῶν παντοῦ, ἀνὰ νομοὺς καὶ ἐπαρχίας καὶ εἰς πόλεις καὶ εἰς κώμας κ' εἰς χωριά, πυρετὸς πρὸς ἀναζήτησιν τοῦ κιτρίνου μετάλλου, κίτρινος τῇ ἀληθείᾳ καὶ αὐτὸς τὴν μεταδοτικότητα, χρυσῇ ἀσθένεια ὡς ἴκτερος ἐκόλλησε τοὺς πάντας, ἀνάλογος πρὸς τὴν καταλαβοῦσαν τὴν Εὐρώπην καὶ Ἀμερικὴν, ὅτε τοῦ Ἐλδοράδου τὰ χρυσορυχεῖα ἤχθησαν εἰς φῶς. Κατήντησε νὰ πιστευθῇ σχεδόν, πῶς ἡ Ἑλλάς μικρὰ Καλλιφορνία ἦτο καὶ αὐτή. Τὰ βουνά, αἱ ράχεις, τὰ λαγκάδια, τὰ χωράφια, πᾶσα γῆς πτυχὴ καὶ πᾶσα ὄγκωσις καὶ πᾶσα ἔκτασις ἀνεδιφῶντο λυσοσδῶς ὑπὸ αὐτοσχεδίων ἐπιδρομῶν. Καραδάνια ὀλόκληρα ἐξεκίνων ἀπὸ τῶν πόλεων πρὸς ἀνιχνεύσεις ἀνὰ τὰς ἐρημίας μερῶν ἄτινα ὑπετίθετο διατὶ δὲ τοῦτο, ἄδηλον—πῶς θὰ ἐγκρύπτουν ὄρυκτά. Ἐταιρῖαι ἐσχηματίζοντο. Συμμορῖαι μεταλλοκουνηγῶν διωργανοῦντο. Καθ' ἑλὴν τὴν χώραν οὐδὲν ἄλλο ζήτημα, οὐδὲν ἄλλο θέμα, τίποτε ἐκτὸς αὐτοῦ δὲν ἐνδιέφερεν. Αὐτὸ ἀπετέλει τὴν βᾶσιν ὄλων τῶν συνομιλιῶν, ὄλων τῶν μεριμνῶν, ὄλων τῶν σκέψεων. Καμμία σχεδὸν ἄλλη ἐνασχόλησις, καμμία σχεδὸν ἄλλη φροντίς.

Ἄλλο μὴδὲν ἀξίον τῆς ἐλαχίστης προσοχῆς. Ἡ πολιτικὴ αὐτὴ—ἀπίστευτον ! εἶχεν ὑποχωρήσῃ πρὸ τῆς μεταλλουργίας. Ὡς εἶδος μέθης πρωτοφανοῦς κατέλαβε τὸν τόπον. Καὶ ὄλοι πλοῦτη, πλοῦτη ὠνειρεύοντο, μὲ φλέγοντα τὰ ὄμματα καὶ ἀνοικτά, κί' ὄλοι περὶ χρημάτων ὠμιλοῦσαν, καὶ ὄλοι σχέδια ἐπὶ σχεδίων ἔκαμναν. Ἡ ἐργασίη τῆς Κυβερνήσεως, τῶν ἀρχῶν, εἶχε περιορισθῇ περίπου μόνον εἰς τὸ παρέχειν ἀδείας πρὸς ἀνασκαφὰς τοιαύτας καὶ εἰς ἐκδοσιν παραχωρητηρίων μεταλλείων φαντασιωδῶν. Τὰ νομαρχιακὰ καὶ ἐπαρχιακὰ καταστήματα εἶχαν μεταβληθῇ εἰς ἀποθήκας σάκκων πλήρων λίθων καὶ χωμάτων, οἵτινες ἀπετίθεντο ἐκεῖ κατὰ χιλιάδας, ἵνα ἀποσταλῶσιν εἰς Ἀθήνας πρὸς ἀνάλυσιν. Ἀφοῦ δὲ ἡ ἀνάλυσις ἐγένετο, κί' ἀνεκοινοῦτο ἐκ τοῦ ὑπουργείου εἰς τὸν ἐπαρχον, ὅποιαδῆποτε κί' ἀνῆσαν τὰ ἀποτελέσματα, δόστου τὸν τίτλον τῆς ἰδιοκτησίας μας εὐθύς, διὰ νὰ μὴν τύχη

καὶ μᾶς πάρῃ ἄλλος τὴν κυριότητα. Ἡ ὄρυκτολογία ἤρ-
 χισε νὰ θεωρῆται ἐπιστήμη καὶ αὐτὴ, κ' ἐκ τῆς ἀγνοίας
 ἦν περὶ αὐτῆς ὁ κόσμος εἶχε παχυλὴν πασίγνωστος κα-
 τέστη καὶ ἀνυψώθη παρευθὺς τὰ μέγιστα. Πρώτην φορὰν
 τὰ βάρθρα τῆς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Φυσικῆς Σχολῆς ἐμέ-
 τρησαν τοὺς φοιτητάς των ὄχι πλέον εἰς τὰ πέντε δά-
 κτυλα. Ἡ νομικὴ καὶ ἡ ἰατρικὴ, αἱ μόναι αἰτινες ἐκρί-
 νοντο ὡς τότε ὡς ὑπάρχουσαι, πρώτην φορὰν εἶδαν ἐξαί-
 φνης ν' ἀραιῶνται οἱ πελάται των, ἐνῶ ἐκείνης ἐτετρα-
 πλασιασθήσαν ἐντὸς μικροῦ. Οἱ ἐν Ἀθήναις χημικαὶ ἠὺ-
 ραν δουλειάν, κ' ἐξέδιδον φετφάδες ἀδιάκοπα, διὰ πᾶν ὄτι
 καὶ ἂν τοῖς ἔστειλαν, καὶ ξύλον κούτσουρον ἂν ἦτον, ὅτι
 πολύτιμα ἐνεῖχε μέταλλα καὶ θαυμαστά, ἵνα δεσπόζῃ
 οὕτω κ' ἐπεκτείνεται τοῦ ἀπομουρλαθέντος ὄχλου ἡ κτη-
 νώδης ἄνοια. Ἐνθυμοῦμαι, παιδί ἀκόμη, μόλις, ἕνα θεῖόν
 μου, ὅστις παρήγγειλεν ἐν ἐγγχειρίδιον Στοιχειώδους Ὀρυ-
 κτολογίας καὶ ἐκλείσθη ἔκτοτε, ἄνθρωπος γέρων, μέσα
 εἰς τὸ σπήτι του, καὶ ἐμελέτα ἀνευδότης ἐπ' αὐτοῦ. Καὶ
 ἐνθυμοῦμαι τὸν πατέρα μου αὐτόν, ὅστις εἶχε συνδέσῃ
 ἑμίλον ἐκ φίλων του, ἐνὸς συνταξιούχου ἀποστράτου μοι-
 ράρχου, βουλευτοῦ τινος, ἐνὸς πρῶην δημάρχου καὶ ἐνὸς
 ἄλλου κτηματίου καὶ ἐξήρχοντο, μίαν φορὰν τὴν ἔδδο
 μάδα τακτικᾶ εἰς παγανίαν, εἰς τὰ ρουμάνια τοῦ νομοῦ μ'
 ἐργάτος καὶ ἀξίνας καὶ σκερπάνια, εἰς μεταλλείων εὗρεσιν,
 ὅπως εἰς ἄγραν μπεκατσῶν ἢ λαγφῶν. Καὶ ἔσκαπταν, καὶ
 ἀνεκίνουν τοῦ ἐδάφους τὰ ἐντόσθια, κ' ἐβασανίζοντο, κ'
 ἐγύριζαν κατάκοποι τὸ βράδυ, φορτωμένοι μὲ σακκούλια,
 εἰς ἃ ὀγκώδεις πέτραι καὶ σβῶλοι γῆς καὶ χῶματο πολλὰ
 κατὰ ὀκάδας ἐκυλίοντο, καὶ τὰ ἀπέθετον εἰς τὰς γωνίας
 τοῦ σπητιοῦ, καὶ συνεζήτουν ἐν ἐκτάσει περὶ τῶν ἐλπίδων
 ἔπειτα. Ἄλλ' ὅπως ὅλα ἐξητμίσθη βαθμηδὸν καὶ αὕτη ἡ
 ὄρμη, καὶ κατηνύασθη τὸ μυστηριώδες πάθος, καὶ ἠσύχα-
 σαν τὰ ἐξαφθέντα νεῦρα, κ' ἐκόπασεν ὁ πάταγος ὁ ἄλο-
 γος, πεισθέντος κατὰ μικρὸν μετὰ πολλὰ τοῦ πλήθους
 ὅτι αὐταπάτης θῦμα ἦν καὶ ἀνοήτου οὕτοπιās εἶχε γίνῃ
 παίγνιον. Τώρα, μετὰ τὴν τριχυμίαν τὴν μεγάλην, ἔκτοτε,
 δὲν ἔλειψαν βεβαίως νὰ περισωθοῦν ναυαγία τινα, καὶ ἴσως
 ἂν ἐπρόσεχε κανεὶς θὰ ἤκουεν ἀκόμη κ' ἔτι μέχρι σήμε-
 ρον, κατὰ μακρὰ διαλείμματα, ποῦ καὶ ποῦ, ὡς ξένον πα-
 ραμῦθι, κρούσματ' ἀραιά, ἀλλὰ τόσον ὀλίγα, ὥστε νὰ μὴ
 τείνῃ τις τὸ οὖς. Κ' ἰδοὺ ὅτι ἐξαίφνης, μετὰ τοσοῦτων ἐτῶν
 πάροδον καὶ ἀλλαγὴν πραγμάτων τηλικαύτην, μοῦ ἐμφα-

νίζετο τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἐν ἀπομεινάριον, τοιοῦτος εἰς βραδύνας χρυσοθήρας, λαυριακὸς καθυστερήσας, ἐπιμενίδης μόλις θάλλεγες κ' ἐξῆπνησεν ἐκ τοῦ λαμπροφανοῦς δονείρου ὅπερ ἐκοιμήθη τότε πᾶσα ἡ Ἑλλάς . . .

*
**

Παρήλθαν τρεῖς ἢ τέσσαρες ἡμέραι, ἤρχισα δὲ σχεδὸν νὰ τὸν λησμονῶ, ἔταν, ἓνα πρωί, ἔτι κατέβηκα εἰς τὸ γραφεῖον μου, ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ὃν εἶδα νὰ μὲ ἀναμένῃ ἦτον ὁ κύριος Μεγγλίδης, ἐξηπλωμένος ἀναπαυτικώτατα ἐπὶ μιᾶς πολυθρόνας καὶ ἀναγινώσκων τὰς ἐφημερίδας.

— "Α !, μοῦ λέγει ἐγειρόμενος, ἄνευ ἄλλου τύπου καὶ προλόγου, σὲ ἀνεκάλυφα ! . . . Ἐδῶ λοιπὸν κάθεσαι, αἰ ; . Πολὺ καλὰ εἶσαι ἐδῶ ! . . . Βρὲ ἀδελφέ, σὺ ἔχεις λαμπρὸν γραφεῖον ! . . . Καὶ κρατεῖς καὶ τὸ ἀπάνου, αἰ ; . . .

— Ναί, καὶ τὸ ἀπάνου . . .

— Καί . . . μένεις μόνος σου, αἰ ; . . . Τὴν οἰκογένειαν . . . ἐδῶ τὴν ἔχεις ; . . . ὄχι, αἰ ; . . . Ἡ μητέρα . . . ποῦ εἶνε ἡ μητέρα ; . . .

— Ἐστὴν Τρίπολι.

— "Α, τί κρίμα ! . . ., ἀνεκραύγασε πλήττων τὸν μηρὸν αὐτοῦ. Μῶρε νὰ μὴν εἶνε ἔδῳ πέρα ! . . . Αἰ μωρὲ πῶς θάκανε ἄμα μ' ἔβλεπε ! . . . Ποῦ νὰ φαντασθῇ τὸ Μεγγλίδη νὰν τῆς ξεφυτρώσῃ ἄξαφνα ἄξαφνα μπροστά της ! . . . Μωρὲ πῶς ἤθελα νὰν τὴν ἔβλεπα ! . . .

— Πόσον καιρὸ ἔχεις νὰν τὴν ἰδῆς, εἶνε πολλὰ χρόνια ;

— "Α, μὰ πρέπει νὰ εἶνε περίπου τῶν εἰκοσιπέντε ἐτῶν . . . Βέβαια, εἶνε ! . . . Βλέπεις ἐγὼ ἔφυγα μικρὸς ἀπὸ τὴν Τρίπολι . . . Παιδιόθεν ! . . . Ἄμα ἐνόησα τὸν ἑαυτὸ μου ἔφυγα ! . . . Μὰ τί νὰν τὰ λέμε τώρα ! . . . Ἐκείνη ἔπρεπε νὰ εἶνε ἔδῳ πέρα νὰ σοῦ τὰ πῆ . . . Νὰ ἰδῆς πῶς θάκανε ! . . .

— Πιστεύω, πιστεύω . . .

— "Αμ' γεννημένος πιά μὲς' στὸ σπῆτι σας πές ! . . . Ἄναστημένος ἀπὸ δαούτους ! . . . Τί τὰ θέλεις ! . . . Ἄλλα χρόνια ἐκείνα ! . . . Ποῦντα τώρα, πᾶνε, περάσανε ! . . . Κ' ὕστερ' ἀπὸ τόσα χρόνια ποῦ νὰ πιστεῖα γὼ πῶς θὰ βρῶ τὸ Δημητράκη, ποῦ τὸν ἤξερα τόσον-δά, μεγάλον λέει, κύριον λέει, δικηγόρον, ἀποκαταστημένον ! . . . Πῶς περνοῦν τὰ χρόνια ! . . .

— Ἀλήθεια, τί παράξενο ! . . .

— Νὰν τῆς τὰ γράψης, ἀκοῦς ; . . . Νὰν τῆς γράψης

προσκυνισμοὺς ἀπὸ τὸν Πέτρο τὸ Μεγγλίδη, ποῦ εἶχατε τὸν πατέρα του στὸ σπῆτι σας, καὶ τὸν ἐβάφτισε ἡ γρηᾶ καπετάνισσα, καὶ τὸν ἠῦρα ἐδῶ, καὶ μοῦ τὰ εἶπε ὅλα, τὰς καὶ τὰς...

— Θὰν τῆς τὰ γράψω, θὰν τῆς τὰ γράψω...

— Αἶ, γιὰ νὰ ἰδοῦμε κηόλα τώρα, ἐπανελάβε μὲ ἐκφρασιν ζωηροτάτου ἐνδιαφέροντος, περιβλέπων γύρω μυστηριωδῶς, τί ἔκαμες ; . . .

— Γιὰ τί πράμμα ; . . .

— Μὰ . . . δὲν τὰ εἶπαμε ; . . . γιὰ τὴ δουλειά . . . γιὰ τὸ Λαύριον . . .

— Μὰ . . . τόσο γρήγορα ; . . . ἀπεκρίθη γελῶν ἀπὸ καρδίας ἐπὶ τῇ ἀναμνήσει τῶν μοναδικῶν ἐκμυστηρεύσεών του.

— Ἄααα χούαα !, ἐδόθησεν ὁ Μεγγλίδης. Γρήγορά λέει ;... Ἄμ' τί, χρόνια θέλουμε ;... Ὅ,τι εἶνε νὰ κάμουμε νὰ κάμουμε... Θέλεις νὰ βάλῃς ἐσὺ τὰ λεπτά, νὰ πᾶμε μιὰ ἡμέρα, νὰ ἰδῆς, νὰ καταλάβῃς, ν' ἀρχίσουμε τὴ δουλειά, νὰ βγάλουμε ὕλικόν, θέλεις νὰ βρῆς καμμιά ἐταιρία, ἀπ' αὐταῖς ποῦ τὰ παίρνουνε, νὰν τῆς παραστήσης, τί τρέχει, νὰν τὰ καταφέρῃς, νὰν τῆς τὸ δώσουμε, ἐγὼ σοῦ εἶπα... Ὅ,τι θέλεις κάμε ! . . .

— Μὰ ... σιγά-σιγά ... γιὰ νὰ ἰδοῦμε ..., ἐπανελάβα ἐγὼ ἀστεϊζόμενος.

— Τί σιγά-σιγά !... Τὸ γοργὸν καὶ χάριν ἔχει !... Ὅ,τι εἶνε νὰ γίνῃ νὰ γίνῃ συντόμως .. Ἐγὼ σοῦ ἐξήγησα προχθὲς ποῦ ἔτυχε τὸ εὐτύχημα νὰ βρεθοῦμε ἔτσι τί συμβαίνει... Ἐκατάλαβες ἢ δὲ σοῦ ἔδωκα νὰ ἐνοήσης καλά ;...

— Μὰ... ξέρω κ' ἐγὼ ;...

— Ἐτυχε νὰ ἔχω ἓνα μεταλλεῖο στὸν Ὄρωπό, τὸ εἶχα δηλώσῃ τότε στὰ Λαυριακά, ἀλλά... δὲν ἐπωφελήθη τῆς εὐκαιρίας τότε, τὸ ἄφησα, εἶχα ἄλλαις σκοτοῦρες, δὲν ἐφρόντισα ἀμέσως, ἐλογάριαζα νὰ κυττάξω καμμιά φορὰ γι' αὐτὸ ἐν ἀνέσει... Ἐπειτα... μὲ κατέτρεξε ἡ τύχη... μοῦ ἐλειψαν τὰ μέσα !.. τὸ ἓνα-τὸ ἄλλο... πέρασαν τὰ χρόνια, ἡ ἐποχὴ βλέπεις... ἔμεινε ἔτσι... Ἐγὼ μοναχός μου δὲν ἤμποροῦσα νὰ κάνω τίποτα, κανένα νὰ φροντίσῃ δὲν εἶχα κατάλληλον, τί νὰ κάμω ;... Εἶνε ἀληθὲς ὅτι εἰς πολλὰς περιστάσεις πολλοὶ ποῦ τὸ εἶχαν μάθη μοῦ ἐπρότειναν νὰ κάμουμε τίποτα μαζί... ἀλλά, ἐγὼ δὲν ἠθέλησα, δὲν ἐπιθυμοῦσα ν' ἀνακατευθῶ μὲ ὅποιον τύχη... ἤθελα ἂν θὰ κάμω τίποτα νὰν τὸ κάμω μὲ ἄνθρωπον τῆς ἐμπιστοσύνης

μου... καθώς πρέπει... Προχθές ποῦ ἔτυχε νὰ συναντη-
θοῦμε, εἶδες, ἅμα μᾶς ἐσύστησε ὁ Παναγιώτης, ἅμα ἄκουσα
τὸ ὄνομα καὶ μοῦ εἶπε πῶς εἶσαι δικηγόρος καὶ ἔχεις θέ-
σιν καὶ τὰ λοιπά, ἀμέσως ἐσυλλογίστηκα : νὰ περὶστασις !
... εἶδες ἢ τύχη πῶς τὰ φέρνει καμμιά φορά ; ... φαντάσου
ὕστερα ἀπὸ τόσα χρόνια νὰ βρῶ ἄνθρωπον ποῦ ἀναστή-
θηκα μέσ' στὸ σπῆτι του καὶ νὰ εἶναι εἰς θέσιν νὰ μοῦ
παράσχη καὶ μίαν συνδρομὴν... τί θέλω ἄλλον ; ... νὰ εὐ-
καιρία !... Καὶ σοῦ ἐξηγήθηκα...

— Καλὰ ἔκαμες, ἀπήντησα πάλιν, εὐθυμότατα διατι-
θέμενος ἐξ ὧλων αὐτῶν.

— Μεταλλεῖο μὲ τὰ δλα του, ἐπανελάβην ὁ Μεγγλίδης
ἐνθουσιωδῶς, θησαυρός !... Σὰ νὰ ἦταν ἐκ Θεοῦ νὰ μοῦ
τύχη !... Τρεῖς λόφοι εἶνε αὐτοί. . . Στὸν Ὁρωπό... Ὅλας
τὰς εὐκολίας... Βάθος ἀπέραντον, ἕκτασις . . . μεγίστη, τὸ
βρέχει ἢ θάλασσα... Νὰν τὸ ἤξεραν οἱ ξένοι θὰ ἔτρωγαν
τὰ λυσσακά τους ποιὸς νὰν τὸ πρωτοπάρη... Ἀλλά... σοῦ
εἶπα... αἱ περιστάσεις... ἔμεινε ἔτσι... Τῶχω καὶ κάθεται !..
Τώρα ποῦ ἔτυχε νὰ συναντηθοῦμε... ἀπὸ σένα ἐξαρτᾶται..
Σκέψου καὶ κρῖνε !

— Χμ ! ... γιὰ νὰ κυττάξουμε ! ...

— Νὰ κυττάξης βέβαια ! . . . Ἐγὼ σοῦ εἶπα, ἢ ἐσὺ ὁ
ἴδιος ἢ ἑταιρία... Ἐτσι κ' ἔτσι μαζὶ θὰ ὠφεληθοῦμε... Κεῖ
ποῦ θὰ ὠφεληθῆ ἓνας ἄλλος γιατί νὰ μὴν ὠφεληθῆς σύ ; ..

— Καλὰ, καλὰ...

— Ἐγὼ ὅμως νομίζω καλλίτερον νὰ βρῆς ἑταιρία...
Μὰ ἓνα ἑκατομμύριο μᾶς δώση, μὰ ὀχτακόσαις χιλιάδες,
μὰ πεντακόσαις πάλι καλὰ... Ἄς βγάλουν αὐτοὶ τὰ μελ-
λεούνια ! . . . Τί ἔχουμε νὰ χάσουμε μεῖς ; ... Πέτραις τοῦ
Θεοῦ θὰ δώσουμε, βουὰ τοῦ Θεοῦ θὰ δώσουμε, λίραις στερ-
λίλαις θὰ πάρουμε ! . . .

— Ὅ,τι θέλεις κάμε ! . . . Ἐγὼ δὲν ἀνακατεύομαι εἰς
αὐτὰ . . . Ἐγὼ σοῦ ἐξήγησα τώρα τί συμβαίνει, ἐνόησες,
αὐτὰ εἶνε !... Ἐνέργησε ὅπως νομίζεις... Σὲ ἀφίνω πλη-
ρεξούσιον... Τί μὲ μέλλει ἐμένα !... Ὅπως θέλεις κάμε τα...
Τὸν παρὰ θέλω νὰ ἰδῶ ἴγώ !... Πέτραις τοῦ Θεοῦ θὰ δώ-
σουμε, λίραις στερλίλαις θὰ πάρουμε ! ...

Ἐγὼ ἐτήρησα ἐκ νέου σιωπὴν, ἐκεῖνος δὲ ἀφοῦ ἐπα-
νέλαβε δις ἢ τρίς ἀκόμη τὴν συμπερασματικὴν φράσιν του
ἀπῆλθεν.

* *
*

Ἡ ἐπίσκεψις αὐτῆ φαίνεται νὰ ἐνεθάρρυνε σπουδαίως τὸν Μεγγλίδην. Ἡ θεὰ τοῦ γραφείου μου, τῆς οἰκίας μου, κλπ., θὰ ἔπεισε πιθανῶς αὐτὸν ὅτι δὲν διέψευδα τὰς οἰκογενειακὰς παραδόσεις μου καὶ ἡ κοινωνικὴ θέσις ἦν κατεῖχον ἤτο τῇ ἀληθείᾳ ὅποια ἔδει δι' ἀπόγονον τῆς πρώτης οἰκογενείας τοῦ Μωριᾶ ὡς ἔλεγε. Συνεπέρανε δὲ βεβαιότατα, ὡς ἐξάγεται ἐκ τούτου, ὅτι ἐγὼ ἤμην πράγματι ἀκριβῶς ὁ ἐπηγγελημένος ἀνθρώπος, ὃν ἐζήτηε ἵνα τὸν βοηθήσῃ εἰς τὴν πραγματοποίησιν τῶν σχεδίων του, μόνος κατάλληλος πρὸς τοῦτο ὑποχρεωμένος δ' ἄλλως καὶ δι' αὐτὸ πρὸς αὐτόν, ἀφοῦ ἔτυχε κατὰ θεῖαν παραχώρησιν νὰ εἶνε παλαιόθεν συνδεδεμένος πρὸς τὴν οἰκογένειάν μας. Διὰ τοῦτο, μετὰ δύο μόλις ἡμέρας, ἐνεφανίζετο ἐκ δευτέρου, πρῶι—πρῶι, πρῶτος — πρῶτος, καὶ ὅταν κατῆλθα, βαίνων εὐθὺ πλέον πρὸς τὸν σκοπὸν, ἀνευ περιττολογίας :

- Αἶ, ἔκαμες τίποτα ; ... , ἡρώτα.
 - Ἀκόμη, ἀκόμη ! ... , ἐγέλων ἐγώ.
 - Ἀκόμη ; ... Μὰ γιατί ; ... Δὲν εἶδες κανέναν ; ...
 - Κανέναν, δὲν μοῦ ἔμεινε καιρὸς...
 - Ξέρεις, μὴν τὸ πάργης ἀψήφιστα... Μὴν ἀναβάλῃς...
- Αἶ ἀναβολαὶ δὲν εἶνε καλά... Πότε λογαριάζεις νὰ ἰδῆς ; ...
- Μά... αὐταὶ τῆς ἡμέραις ...
 - Ἐσκεφθῆς καθόλου τί θὰ ἀποφασισθῇ ; ...
 - Ὅχι, θὰ σκεφθῶ...
 - Νὰ σκεφθῆς ἐξάπαντος !... Πρέπει ν' ἀποφασισθῇ αὐταὶ τῆς ἡμέραις !... Καὶ ἐν τῇ μεταξύ, ὅποιος γνωρίζεις πῶς ἔμπορεῖ νὰ κάμῃ τίποτα, εἶνε ἀνακατεμένος σὲ καμμιά ἐταιρία, ξέρει, νὰν τὸν βρῆς, νὰν τοῦ εἰπῆς : αὐτὸ κι' αὐτό, ἔχουμ' ἕνα μεταλλεῖο ἔς τὸν Ὁρωπό, εἶνε ἔτσι κ' ἔτσι, τὸ θέλεις ; ... Καὶ βλέπεις τί σοῦ λέει κ' ἐκεῖνος... Ἐμεῖς τώρα πλέον ἐξηγηθήκαμε... Σοῦ τὰ εἶπα μὲ τὸ νὶ καὶ μὲ τὸ σίγμα... Ἐνόησες τί πρέπει νὰ κάμῃς, δὲν εἶν' ἔτσι ;

— Βέβαια, βέβαια...

— Μήπως θέλεις τίποτ' ἄλλαις πληροφορίαις ; ...

Ἄ μπᾶ !

— Αἶ λοιπόν, κύτταξε ! ... Ὅ,τι νομίζεις πῶς μπορεῖ νὰ γίνῃ... Ξέρεις ἐσὺ... Ὅ,τι θεωρεῖς συντελεστικόν... Νὰ σκεφθῆς καὶ νὰ ἀποφασίσῃς...

— Καλά, καλά...

— Τώρα... περιττὸν νὰ σοῦ εἰπῶ τίποτ' ἄλλο.·. Νὰ μοῦ ὀρίσῃς μόνο μιὰ ἡμέρα νὰ πᾶ νὰν τὸ ἰδοῦμε ἂν θέλῃς...

— 'Α, μὰ δὲν εἶν' ἀνάγκη...

— Μπα, γιατί ;... Νάρθηξ !... 'Εννηὰ ὥραις εἶν' ἀπὸ δῶ., "Ορισέ μου μιὰ μέρα νὰ πᾶμε.,

— Μὰ... γιὰ νὰ ἰδοῦμε... περιττὸν μοῦ φαίνεται...

— "Οπως θέλεις...

'Επηκολούθει δὲ πανομοιότυπος σειρὰ σκέψεων καὶ διηγήσεων καὶ προτροπῶν καὶ συλλογισμῶν κατὰ τὸ γνωστὸν ἤδη ὑπόδειγμα καὶ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ τόνου.

Μετὰ δύο ἢ τρεῖς ἡμέρας ἢ αὐτὴ σκηνὴ ἐπανελαμβάνετο ἀπαραλλάκτως.

— Αἱ, ἐσκέφθης ;... Θὰ γίνῃ τίποτα ;

— Μὰ, ὄχι ἀκόμη, δὲν ἤυρα καιρόν...

— Τί καιρόν ;... Δὲν ἔχεις καὶ πολλὰ πράγματα νὰ σκεφθῆς... Δύο εἶνε αὐτά !... "Ἐχεις τὰ μέσα σὺ, θέλεις, ν' ἀρχίσουμε μόνοι μας, νὰ πᾶμε νὰ βγάλουμε ὑλικόν, νὰ κάμουμε ὅ,τι μπορούμε οἱ δύο μὲς ;...

— Μὰ... δὲν εἶνε εὐκόλον αὐτό, καϋμένε Μεγγλίδη... χρειάζονται πολλὰ χρήματα...

— Αἱ, τότε νὰ βρῆς ἑταιρία... 'Εγὼ σοῦ τὸ εἶπα ἐξ ἀρχῆς, καλλίτερα ἑταιρία...

— Καλά, θὰ ἰδῶ...

— Θέλεις νάρθῶ καὶ καμμιά μέρα νὰ πᾶ νὰν τὸ ἰδοῦμε ;...

— 'Α, ὄχι, δὲν εὐκαιρῶ, εἶνε περιττὸν !...

— "Οπως θέλεις...

Μετὰ δύο-τρεῖς ἡμέρας πάλιν τὰ αὐτά, καὶ μετὰ δύο τρεῖς ἄλλας τὰ ἴδια. Προτοῦ τελειώσῃ ἢ ἑβδομάς εἶχα ὑποστῆ πέντε ἢ ἕξ τοιαύτας ἐφόδους.

— 'Ακόμη τίποτε ;..., ἔλεγεν ὁ Μεγγλίδης. Πρέπει νὰ ἐπισπεύσῃς... Τί κάθῃσαι ;...

— Μὰ... δὲ μὲ ἀφίνουν ἢ δουλειαίς...

— Νὰν τῆς ἀφήσῃς σὺ !... Αὐτὴ εἶνε ἡ σπουδαία δουλειά !... Δὲν τὸ ἐνόησες ;... Αὐτὴ εἶνε ἡ κυριωτέρα !... Τί τῆς θέλεις τῆς ἄλλαις ;... Μούντζωσ' ταις !

— Μὰ ἄφησε νὰ ἰδοῦμε . . .

— Τί νὰ ἰδοῦμε ;... 'Ανάγκη ταχύτητος !... Μὴν κυττάζῃς ποῦ τὸ εἶχα ἀφήσῃ ἐγὼ τόσα χρόνια... Δὲν ἤμουν κουτός !... Πάντοτε τὸ ἐσκεπτόμουν καὶ ἐνεργοῦσα... Μὰ... τί νὰ σοῦ κάμω ; !... Δὲν εἶχα τὰ μέσα !... Εἶνε ἀλήθεια πῶς μοῦ ἐπρότειναν πολλοί, κατὰ διαφόρους περιστάσεις, ἀλλὰ ἐγὼ δὲν συνήνεσα. . . δὲν ἤθελα. . . ποῦ νὰ πᾶς νὰ μπλέκῃς μὲ τὸν ἕναν καὶ μὲ τὸν ἄλλον !... Προσωπικῶς δὲν

ἤμποροῦσα νὰ συνεννοηθῶ μὲ αὐτοὺς μὲ τῆς ἑταιρίαις . . .
 Τί νὰ κάμω ; . . . Τώρα ὁμως... εἶνε τῆς γνώμης μου . . .
 εἶνε καιρός ! . . . Σὺ εἶσαι ἄλλο πρᾶμμα . . . ἔχεις τὰ
 μέσα . . . γνωρίζεσαι . . .μποροῦσες καὶ ἴδιος νὰν τὸ
 ἀναλάβῃς ἂν ἤθελες . . . ἢ, ἂν δὲν εὐκολύνεσαι ἀπὸ χρή-
 ματα, μπορεῖς νὰ μιλήσῃς, νὰν τὸ πάρῃ κανένας ἄλλος . . .
 Ἐγὼ συναινῶ . . . γιατί ! . . . βλέπεις . . . σὺ εἶσαι σὰ νὰ
 εἶμαι ἐγὼ ὁ ἴδιος . . . ἄλλος ἐγὼ . . . ἢ οἰκογένειά σας βλέ-
 πεις . . . συνδέομαι . . . κεῖ ποῦ θὰ κερδίσῃ ξένος . . .

— Καλά, καλά !

*
 *

Οὕτως ἐξηκολούθησε νὰ ἔρχεται καὶ νὰ μοῦ ἐπανα-
 λαμβάνῃ τὰ αὐτὰ καὶ ἐφεξῆς. Ἐγὼ διεσκέδαζα μὲ τὴν
 πρωτοτυπίαν τοῦ ἀνδρός, φύσει δὲ καὶ ὑποχρεωμένος νὰ
 ἦμαι ἀνεκτικὸς ὡς ἐκ τοῦ ἐπαγγέλματός μου τὸν ἄφινα
 νὰ ἔρχεται καὶ νὰ κἀθηται καὶ νὰ λέγῃ ὅτι ἤθελε, πε-
 πεισμένος ὅτι κατὰ βάθος τίποτε ἐξ αὐτῶν δὲν ἦτον σω-
 στόν, μὴ θέλων ὁμως καὶ νὰ τὸ δείξω, ἀπαντῶν δ' εἰς αὐ-
 τὸν πάντοτε εὐθύμως καὶ δι' ἀορίστων ἀστειολογιῶν. Ἐν-
 τῷ μεταξύ εἶχα γράψῃ καὶ εἰς τὴν μητέρα μου ἐν ἐπι-
 στολῇ τινι ἐκτὸς ἄλλων καὶ περὶ Μεγγλίδου, ὅτι συνήν-
 τησα δηλαδὴ τοιοῦτον τινὰ ἀρχαῖον ἄνθρωπον τοῦ σπη-
 τιοῦ μας ὡς ἰσχυρίζετο καὶ ἔσα μοῦ εἶπε περὶ αὐτῆς καὶ
 τὰ κατ' αὐτὸν ἐν περιλήψει, ἐν τῇ ἀπαντήσῃ της δὲ ἢ
 μητέρα μοῦ ἔγραφεν ὅτι πράγματι καὶ ὁ πατήρ του καὶ
 αὐτὸς διετέλεσαν παρὰ τῇ οἰκογενείᾳ μας, ὅτι ἦσαν ἐκ τῶν
 πιστοτέρων ἀνθρώπων τοῦ σπητιοῦ μας, καὶ ὅτι ὁ Πέτρος
 αὐτὸς ἴδιος ἦτον πολὺ καλὸς καὶ τὸν ἀγαποῦσαν πολὺ τότε
 ὅλοι εἰς τὸ σπητι, ἂν καὶ ὀλίγον ζε υ ζ έ κ η ν, μοῦ συ-
 νίστα δὲ ἐν τέλει νὰ τὸν περιποιούμαι τὸν καυμένον.
 Τοῦτο ἐννοεῖται συνετέλεσεν εἰς τὸ νὰ ἦμαι ἀνεκτικώτερος
 πρὸς αὐτὸν καὶ νὰ τὸν ὑποδέχωμαι ὄχι μετὰ δυσαρ-
 σκειᾶς. Τὴν ἀνοχήν ὁμως ταύτην ὁ Μεγγλίδης θὰ τὴν
 ἐξελάμβανε βέβαια ὡς ἐνδιαφέρον ὑπὲρ τῆς ὑποθέσεως χάριν
 τῆς ὁποίας εἶχε ζητήσῃ τὴν συνδρομὴν μου, διότι τὴν εὐ-
 μενῇ ὑποδοχὴν ἴσως θὰ τὴν ἐθεώρει ὡς ἐπιβαλλομένην
 μοι ἀπέναντί του ὡς φυσικῆ προστάτη του κατὰ τὰς πα-
 λαιᾶς ἀρχὰς εἰς ἃς εἶχεν ἐθισθῆ ἐν τῇ οἰκογενείᾳ μας.
 Ὡς εἶδος δὲ, ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν ἐγένετο οἰκειότερος,
 πολυλογώτερος, εὐθυμότερος καὶ ἀπαιτητικώτερος. Ἦρχι-
 σεν ἔκτοτε νὰ συχνάζῃ τακτικῶς, ἦτο δὲ σχεδὸν ἀδύνατον

πλέον ὁ πρῶτος πάντοτε κρούων τὴν θύραν τοῦ γραφείου μου νὰ μὴν εἶνε αὐτός. "Απαξ ἢ δις εἶχεν ἀποπειραθῆ μάλιστα νομίζω ν' ἀναβῆ καὶ ἐπάνω, ἀλλὰ τοῦ εἶπαν ὅτι ἐπάνω δὲν ἐδεχόμην καὶ ὅτι ἔπρεπε νὰ μένη κάτω. Καὶ περιορισθῆ μὲν συνεπεία τούτου εἰς τὸ γραφεῖον, ἀλλὰ δὲν ἐξεκολλοῦσε πλέον ἀπ' αὐτὸ καθημέραν. Ὁ ἄνθρωπος, βασιζόμενος φαίνεται ἐπὶ τῶν περγαμηνῶν τῶν οἰκογενειακῶν σχέσεων, μὴ ἔχων ἄλλως τε καὶ ἐργασίαν τινά, τὸ εὖρεν ἴσως καὶ εὐχάριστον προϋνῆν ἑνασχόλησιν. διὰ νὰ σκοτόνη καὶ καμμίαν ὄραν, καὶ ἐφοίτα πλέον παρ' ἐμοί, ἀνελλιπῶς, μετὰ θάρρους κ' ἐλευθερίας ἀπολύτου, ὅπως εἰς τὸ σπῆτι τοῦ. Μόλις ἠγνοίγετο τὸ γραφεῖον, νὰ σου ὁ ἀξιόλογος Πέτρος καὶ εἰσῆρχετο, ἐξηπλώνετο εἰς τὴν πολυθρόναν καθ' ὄλον τὸ μῆκος του, διέτασσε πολλάκις τὴν ξεσκονίζουσαν ὑπηρέτριαν νὰ τοῦ κάμη ἕναν καφφέν, ἐξέλεγε τὰ ἐκλεκτότερα τῶν ἐπὶ τῆς τραπέζης σιγαρέττων καὶ μακαρίως ἀπελάμβανε τῆς ἀναγνώσεως τῶν ἐφημερίδων, ἀναμένων νὰ ἐξυπνήσω. "Όταν δὲ κατηρχόμην ἐπὶ τέλους, μοῦ ἐπετίθετο ἀμέσως, κατὰ τὸν αὐτὸν πάντοτε τρόπον.

— Αἶ, ἔκαμες τίποτε ;...

— Μὰ ἄφησε ἀδελφέ, ἔχε ὑπομονήν...

— Ὑπομονήν ἐγὼ ἔχω . . . τόσα χρόνια τόρα . . . γιατί θέλω νὰ γίνῃ καλὰ ἡ δουλειά . . . καὶ νὰ τὴν κάμη καὶ μὲ ἄνθρωπο δικό μου . . . Τόρα . . . ἦλθε τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου . . . Πρέπει νὰ προβῶμεν ἀποφασιστικῶς . . . Νὰ βρῆς μιὰ ἑταιρία, νὰν τῆς τὸ δώσουμε, νὰ ξεμπερδεύουμε...

Καὶ εἶπετο ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἡ προσφιλῆς περὶ τῶν πετρῶν τοῦ Θεοῦ ἐπιφθῆ, ἐνῶ ἐγὼ προσεπάθουν νὰ τὸν προπέμψω διὰ τοῦ καθιερωμένου «Καλά, καλά!»

Ἐν τούτοις, μίαν τῶν ἡμερῶν, κατὰ τινα τῶν σκηνῶν αὐτῶν, βαρυνθεὶς, ἀπεφάσισα νὰ τὸν ἐρωτήσω σπουδαίως :

— Μὰ στὸ θεό σου, Μεγγλίδη, πιστεύεις ἀλήθεια σὲ ὅσα μοῦ λές ; . . .

— Τί θὰ πῆ αὐτό ; . . .

— Μὰ πιστεύεις μὲ τὰ σωστά σου πῶς ἔχεις πραγματικὸ μεταλλεῖο ; . . .

— Τί λές ἀδελφέ ; ! . . . Δὲν τὰ εἶπαμε τόσαις φοραῖς ; . . . Πῶς σοῦ ἦρθε αὐτὴ ἡ ἰδέα τόρα ; Δὲν ἔχεις πεποίθησι σὲ μένα ; ! . . . Σοῦ λέω μεταλλεῖο κουνητό, δηλωμένο, τὸ παραχωρητήριον ἐν τάξει, εἰς ὄνομά μου, τὰ διαγράμματα γινωμένα, βάθος ἀπέραντο, ἕκτασις μεγίστη, τὸ βρέχει ἡ

θάλασσα . . . Κουτουροῦ λοιπὸν κουβεντιάζουμε ; . . .

— Μὰ ξέρεις, αὐτὰ φαίνονται πολλαὶς φοραὶς πῶς κάτι εἶνε . . . μὰ δὲν εἶνε τίποτε . . .

— "Αλ-λα πάλι ! . . . Μὰ τί λέμε τώρα τόσον καιρό ; ... "Ἐχεις ἀμφιβολίας ; " Ἀφοῦ σοῦ τὸ λέω ἐγώ ; ! ... Τί ἄλλο θέλεις ; . . .

— Μὰ καλὰ, ἀλλὰ αὐτὰ τὰ πράγματα δὲν πρέπει κανεὶς νὰν τὰ πέρνη ἔτσι . . . δὲ θυμᾶσαι τὰ Λαυριακὰ ; . . .

— Τὰ Λαυριακὰ ! . . . Αὐτὸ δὲν εἶνε σὰν τὰ Λαυριακὰ, βρὲ ἀδελφέ ! . . . Κυττάζεις τὸν κουτὸν κόσμον τότε ! . . . "Ἐγὼ βλέπεις, εἶμαι ἄνθρωπος τῆς δουλειᾶς, ἕκαμα γεωμέτρης, ξέρω . . . "Ἐπειτα, τὰ Λαυριακὰ μοῦ λές, τί νομίζεις, καὶ πολλὰ ἀπὸ κείνα δὲν εἶχαν τὰ μέσα οἱ ἄνθρωποι νὰν τὰ δουλέψουν καὶ γι' αὐτὸ ἔμειναν ἔτσι. Καλὴ ὥρα σὰν τὸ δικό μου . . . Νά, σήμερα ἀκόμα, δόσε μου ἐμένα παράδες, νὰ ἰδῆς, νὰ σοῦ βρῶ ἕνα σωρὸ μεταλλεῖα, νὰ τραντάξῃ ὁ κόσμος ! ... Τί νομίζεις ; ... "Ἡ Ἑλλάς ἔχει πλοῦτη ! ... Μὰ τί νὰ σοῦ κάμω ! . . .

— Μὰ ξέρεις, αὐτὰ τὰ πράγματα δὲν γίνονται μὲ λόγια . . .

— Βρὲ ἀδελφέ, θέλεις νὰ πᾶ νὰν τὸ ἰδοῦμε ; . . . "Ἐγὼ σοῦ εἶπα . . . "Ἐννῆὰ ὥραις εἶν' ἀπὸ δῶ . . . Σηκωνόμαστε μιὰ μέρα, πᾶμε, καὶ βλέπεις . . . Θέλεις νὰ σκάψουμε, σκάψουμε, θέλεις νὰ πετάξουμε ἕνα φουσέκι μὲ δυναμίτι, νὰ βγάλουμε ὕλικόν, νὰ φέρουμε δῶ, ὅ,τι θέλεις . . . Νὰ ἰδῆς τί πρᾶμμα εἶνε, νὰν τὸ δεῖξῃς καὶ σὲ κανέναν ἀπ' αὐτοῦς ἀπ' τῆς ἐταιρίας, νὰ καταλάβῃς . . . Κ' ἔπειτα, ἐνεργεῖς ὅ,τι κρίνης . . . Εἶσαι κύριος !

"Ἐβλεπα δὲ ἤδη ἀναθρώσκουσαν σχεδὸν ἐπὶ τῶν χεῖλέων του καὶ τὴν συνήθη φράσιν, ὅτε κατῶρθωσα νὰ τὸν κάμω ν' ἀπέλθῃ.

Τὴν ἐπαύριον ἦλθε πάλιν, πολὺ ἐνωρίτερον τοῦ συνήθους.

— Ξέρεις, μοῦ λέγει ἐν σπουδῇ, ἔμαθα πῶς ὁ Σερπιέρης ἀγοράζει μεταλλεῖα αὐταῖς τῆς ἡμέραις . . .

— Μπορεῖ, ἀπεκρίθην ἐγὼ διὰ νὰ τὸν ψυχράνω ὀλίγον ἀλλὰ ἐρώτησα καὶ ἔμαθα· αὐτὰ τῶν ἐταιριῶν εἶνε δύσκολα.

— Τί δύσκολα ; ! . . . Οὐδὲν εὐκολώτερον ! . . . Δὲ βαριέσαι ! . . . Πρέπει νὰ ἔχῃς τὸ θάρρος μόνον νὰ μιλήσῃς... Σὺ ποῦ γνωρίζεσαι ἔπρεπε νὰν τοὺς ἔχῃς μιλημένα δλους...

— Μὰ δὲ θὰ ἦταν καλλίτερα, ἐπανέλαβα ζητῶν

πλέον τρόπον νά τόν ξεφορτωθῶ ἔστω καί δι' ὀλίγον χρόνον νά ἐπήγαινες νά ἔφερνες ὀλίγο πράγμα, νά ἰδοῦμε τί τρέχει; ..

— Κατάλαβα !... Βρὲ ἀδελφέ, τί τὸ θέλεις τὸ πρᾶγμα ;... Ἄφου σου λέω ἐγώ !... Ἐπειτα, ἀφου σου εἶπα ἂν θέλῃς νά πάμε μαζί . . .

— Μὰ δὲ μπορεῖς νά πεταχθῆς μοναχός σου ;...

— Βρὲ μπορῶ, μά... θέλω ἔξοδα !... Ποῦ λεφτά !;... Νά πάμε μαζί ἂν θέλῃς, μάλιστα ! . . . Πὲς πῶς πάμε κυνήγι... Δὲν πᾶς στὸ κυνήγι καμμιά φορά ;... Κινᾶμε, παίρνομε καὶ τὰ ντουφεκάκια μας,— ἔχεις ντουφέκι; — παίρνομε καὶ δυὸ ἄλογα ἀπ' τὴν Κηφισιά, φορτώνομε στὸ ἕνα τὰ πράγματά μας, τὸ κουμάντο μας, στὸ ἄλλο ἂν θέλῃς καθβαλικοὺς καὶ πουθενά, τραβᾶμε σιγά - σιγά, βαροῦμε ποῦ καὶ ποῦ καὶ κανένα πουλάκι στὸ δρόμο, κοιμώμαστε τὸ βράδυ στὴ Μαλακάσα, ἔχω ἕναν κουμπάρο, καὶ τὸ πρωὶ ξανακινᾶμε καὶ πάμε . . . Ἐκδρομὴ ! . . Ἄπὸ τὴ Μαλακάσα δὲν εἶνε παρὰ δυόμιση-τρεῖς ὥραις . . . Σκέψου !

Ἄπὸ τότε, ὑπώπτευσε κάπως, ὅτι δυσπιστῶ πρὸς αὐτὸν καὶ ὅτι δὲν δίδω καὶ τὴν δέουσαν σημασίαν εἰς τοὺς λόγους του. Ὅλοι του δὲ αἱ προσπάθειαι συνεκεντρώθησαν, πλέον καὶ περιστράφησαν ἐφεξῆς εἰς τὸ νά μὲ πείσῃ νά πάμε μιὰ μέρα νά ἰδοῦμε μαζί τὸ μέρος, νομίζων φαίνεται ὅτι ἡ θεὰ αὐτοῦ ἴσως καὶ μόνη θὰ συνετέλει εἰς τὸ νά ἐνδιαφερθῶ περισσότερο περὶ τῆς ὑποθέσεως . . .

* * *

Ἐγώ, δὲν εἶχα ἰδῆ ἄλλοτε τὰ περίχωρα τῆς Ἀττικῆς. Ἡ ἐπιμονὴ δὲ τοῦ ἀνθρώπου ἤρchiσε καὶ νά μοῦ κινή κάπως τὴν περιέργειαν ὀλίγον. Ἄφου λοιπὸν ἐπανειλημμένως τοῦ ἠρνήθην, μιαν ἡμέραν ἐσκέφθην ὅτι ἴσως δὲν θὰ ἦτον καὶ τόσον ἄσχημος μιὰ ἐκδρομὴ τοιαύτη ἔξω τῶν Ἀθηνῶν, ἣτις θὰ μοῦ ἔδιδε τὴν διπλὴν εὐκαιρίαν ἀφ' ἑνὸς μὲν νά ἰδῶ τὴν Ἀττικὴν, ἀφ' ἑτέρου δὲ ν' ἀπαλλαγθῶ τῶν περαιτέρω ἐνοχλήσεων τοῦ Μεγγλίδου. Μολοντί δὲ ὑπελόγισα ὅτι δύο ἢ τρεῖς ὄλαι ἡμέραι ἐν συντροφίᾳ του δὲν θὰ ἦσαν καὶ ἀπηλλαγμέναι φορτικότητος, ἐν τούτοις τοῦ ἔδωκα ἐλπίδας τινάς, μετὰ μικρὸν δὲ ἀφου ἐπανάλαβε καὶ πάλιν κατὰ διαδοχικὰς νέας ἐπισκέψεις τὴν ἀπαίτησίν του ἀπεφάσισα καὶ ἐνέδωκα. Ὁ Μεγγλίδης ἔγινε ἔξω φρενῶν ἐπὶ τῇ ἀπόφασί μου, ἀνέλαβε δ' αὐτὸς νά διοργανίσῃ τὰ τῆς

ἐκδρομῆς. Σύντροφος ἐξελέχθη μόνον ὁ Παναγιώτης, δρομολόγιον δ' ἀπεφασίσθη ν' ἀκολουθήσωμεν τὸ ὑπὸ τοῦ Μεγγλίδου προταθέν, τὴν μίαν ἡμέραν δηλαδή νὰ μεταβῶμεν ἐντεῦθεν εἰς Μαλακάσαν, νὰ κοιμηθῶμεν ἐκεῖ καὶ νὰ ἐξυπνήσωμεν νύκτα διὰ νὰ καταβῶμεν εἰς τὸν Ὠρωπὸν. Ἡμέρα ἀναχωρήσεως ὠρίσθη τὸ ἀπόγευμα τοῦ Σαββάτου καὶ ἐπάνοδος εἰς Ἀθήνας ἡ ἑσπέρα τῆς Κυριακῆς εἰδυατόν, διὰ νὰ ἡμπορέσω ἐγὼ καὶ εἶμαι ἐδῶ τὴν Δευτέραν πρωὶ κατὰ τὴν ἐβδομαδιαίαν ἑναρξιν τῶν ὑποθέσεων. Ἐμεσολάβουν ἐπομένως μέχρι τῆς ἡμέρας τῆς ἀναχωρήσεως ἡμέραι δύο — διότι Πέμπτην τῷ ἔδωκα τὴν συγκατάθεσίν μου — καθ' ἃς ὁ Μεγγλίδης ἦτον ἀεικίνητος. Δίς ἢ τρίς καθεκάστην ἤρχετο εἰς τὸ σπῆτι διὰ νὰ μοῦ ἀνακοινώσῃ ὅτι παρήγειλεν εἰς τὴν γυναῖκα του νὰ μᾶς κάμῃ κεφτέδες διὰ νὰ πάρωμεν μαζί εἰς τὸν δρόμον ἂν τύχῃ πουθενὰ καὶ πεινάσωμεν, ὅτι ἠγόρασεν ἕν παγοῦρι διὰ νὰ βάλωμεν ρακὶ καὶ τὸ ἔχωμεν ὡς δροσιστικὸν διὰ τὴν δίψαν, ὅτι ἐπρομηθεύθη μπαρούτην καὶ σκάγια διὰ τὸ θπλον του, καὶ ἄλλας τοιαύτας ἀναλόγου σπουδαιότητος εἰδήσεις. Ἐφαίνετο δὲ ἐμπειρότατος εἰς τὰ περὶ τῶν τοιούτων ἐκδρομῶν, μᾶς διεβεβαίω διὰ τὸ πέρᾶσωμεν περίφημα, κατώρθωσε δὲ νὰ μοῦ ἀποσπάσῃ καὶ ἕν εἰκοσπεντάδραχμον διὰ νὰ συμπληρώσῃ τὰς προμηθείας του καὶ παρασκευάσῃ τὰ πράγματα καλλίτερον. Ἐν γένει δὲ παρίστατο κατενθουσιασμένος καὶ εἶμαι ὑπερβέβαιος ὅτι ἐκ τῆς χαρᾶς του θὰ ἐμεθύσκετο τακτικῶς καθ' ἑσπέραν μετὰ τοῦ Παναγιώτη εἰς τὰ οἰνοπωλεῖα τοῦ Ψυρρῆ.

* *
*

Τὸ Σάββατον ἦλθε καὶ ἠτοιμάσθημεν πλέον ὀριστικῶς διὰ τὴν ἐκδρομὴν. Ἀπὸ τῆς πρωῆας ὁ Μεγγλίδης ἦτο ἐπὶ τοῦ ἀτμοῦ καὶ φερί τὴν μίαν μετὰ μεσημβρίαν ἐπεφάνη ἡμφιεσμένος κωμικώτατα, μὲ μίαν παλαιὰν τίς οἶδε ποῦ καὶ ἀπὸ πότε περιελθοῦσαν εἰς τὴν κατοχὴν του κατὰτριπτον θερινὴν ἀγγλικὴν περικεφαλαίαν ἐπὶ τῆς κορυφῆς, μὲ ἕν ζεῦγος καταμπαλωμένας πανταχόθεν μπότταις εἰς τοὺς πόδας, μίαν τσάνταν εἰς τὸ ἕν πλευρὸν καὶ ἕν δίκαννον τουφέκι εἰς τὸ ἄλλο, συνοδευόμενος δὲ ὑπὸ τοῦ Παναγιώτη. Ἀνεχωρήσαμεν λοιπὸν μὲ τὸ τραῖνον τῆς μιάμισης καὶ μετὰ μισὴν ὥραν εἰμεθα εἰς τὴν Κηφισσιάν. Ἐκεῖ ὁ Μεγγλίδης ἐπρότεινε, ὡς εἶχεν εἰπῆ, νὰ πάρωμεν δύο ζῶα διὰ νὰ φορτώσωμεν τὰ μεθ' ἡμῶν ὀλίγα πράγματα

καὶ νὰ καθβαλικεύσῃ καὶ ὅποιος ἐξ ἡμῶν ἠθέληεν. Ἄλλ' ἡ
 ἡμέρα ἦτον ἐξαισία, ἀνυπέρβλητος φθινοπωρινὴ ἡμέρα,
 λουομένη συγχρόνως καὶ εἰς γλυκύτατον ἀπλέτου ἡλίου
 φέγγος καὶ εἰς δρόσου θεσπεσίας κύματα, ὥστε τοὺς προέ-
 τρεψα νὰ τραβήξωμεν πεζοὶ καὶ οἱ τρεῖς διὰ τὴν Μαλακά-
 σαν, ἀφοῦ δὲ κοιμηθῶμεν ἐκεῖ, νὰ προμηθευθῶμεν αὐτό-
 θεν τὰ ζῶα τὴν νύκτα καὶ ἀναπαυμένοι νὰ φθάσωμεν εἰς
 τὸν Ὠρωπόν. Ἐπομένως, ἤρχισαμεν τὸν δρόμον, ἀνερρι-
 χήθημεν τὰς θαυμασίας τοῦ Τατοῖου δασώδεις ἀνωφερείας,
 διήλθομεν τὸ ὠραῖον βουνὸν τοῦ Ἁγίου Μερκουρίου, ἐπέ-
 σαμεν κάτω εἰς τὴν πεδιάδα, καὶ μετὰ ἐξάωρον πορείαν εἴ-
 μεθα εἰς τὴν Μαλακᾶσαν. Ἐκεῖ, ἐκοιμήθημεν κατὰ τὰ
 συμπεφωνημένα εἰς τοῦ κουμπάρου τοῦ Μεγγλίδου, ὅστις
 εὑρίσκετο ἀπὸ παντοῦ ὅπου διήλθομεν ἔχων σχέσεις, καὶ
 τὴν νύκτα ἐξυπνήσαντες παρελάβομεν τὰ ἐτοιμασθέντα ζῶα
 καὶ δύο χωρικοὺς διὰ νὰ μᾶς βοηθήσουν εἰς τὴν ἐργασίαν,
 ὡς ἀπῆται καὶ ἔλεγεν ὁ Μεγγλίδης, καὶ ἐκινήσαμεν. Ἡ
 ὥρα ἦτο δύο μετὰ τὰ μεσάνυκτα καὶ πανσέληνος, ὑπὸ τὸ
 μελιχρὸν δ' αὐτῆς φῶς τὸ περιβάλλον διὰ λευκῆς αἰγλῆς
 τὰ βουνά, τὰ δάση καὶ τὰς φάραγγας ὡς διηρχόμεθα, ἡ
 ἐκδρομὴ ἀπέβαινε ἐξαιρετικῶς εὐχάριστος. Ἄλλ' εἰς τὸ νὰ
 καθιστᾶ αὐτὴν ἔτι μᾶλλον ἡδονικὴν, ὀφείλω ἐν εἰλικρινείᾳ
 νὰ ὁμολογήσω ὅτι τὰ μέγιστα συνετέλει καὶ ὁ ἕτερος τῶν
 συντρόφων μου. Μὲ τὸ δίκαννόν του ἐπ' ὤμου, καὶ τὴν κά-
 σκαν του, καὶ τῆς μπότταις του, ὁμοίαιζε καθ' ὅλα πρὸς
 παρῶδον ἀγγλοῦ περιηγητοῦ ἢ θὰ ἠδύνατο νὰ χρησι-
 μεύσῃ ὡς κάλλιστον πρότυπον ζωγραφίας τοῦ Ροβινσῶνος.
 Ἐβάδιζε δὲ ταχύτατα καὶ ἐλαφρότατα ὡς νεανίας, ἦδε
 παντοειδῆ ἄσματα, μᾶς διηγείτο πληθὺν ἀστειοτάτων ἀνεκ-
 δότων ἐκ τῆς παραμικροτέρας ἀφορμῆς κινούμενος, μᾶς
 παρῆχεν ἀκριβεστάτας πληροφορίας περὶ τῶν μερῶν ἀπ'
 ὧν διεβαίναμεν συνδέων αὐτὰς ὅπως μᾶς ἐξηγήσῃ πῶς τὰς
 ἤξευρε πρὸς διάφορα ἐπεισόδια τοῦ πολυκυμάντου βίου του,
 μᾶς ὠδήγει δι' ἰδιαιτέρων μονοπατιῶν ὧν ἦτο γνώστης
 ὅπως συντέμνωμεν τὸν δρόμον, καὶ ἐν γένει ἀπεδεικνύετο
 ὑπὸ πᾶσαν ἐποψίν πολῦτιμος. Οὕτω, χωρὶς σχεδὸν νὰ τὸ
 καταλάβωμεν, ἐφθάσαμεν εἰς τὰ πέριξ τοῦ Ὠρωποῦ, μὲ
 τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου. Ἡ πρωτὰ ἦτον ἀνέφελος καὶ
 διαυγεστάτη, ὁ οὐρανὸς ἠπλοῦτο ἀνωθεν λευκοκύανος, ἡ
 θάλασσα ἐκοιμᾶτο ἔτι γαλακτώδης μετὰ τῶν δύο στε-
 ρεῶν, πέραν δ' αὐτῆς ἡ Εὐβοία ἐξετείνετο ὡς ἐντὸς ἀερώ-
 δους πέπλου τυλιγμένη νύμφη, ἐνῶ τῆς Δίρφους ἡ κορυφὴ

ἠγείρετο ὑπὲρ αὐτὴν μὲ τὸ διαρκὲς ἀπαστράπτων ἐκ χιόνος στέμμα τῆς. Ἡ σελήνη μόλις ἐφαίνετο εἰς τὸν ὀρίζοντα, ἔξαφανιζομένη ὑπὸ τὴν προβαίνουσάν τῆς ἡμέρας λάμπειν, ὡς ἀμαυρὰ ἀργύρου σφαῖρα, ἀπ' ἀνατολῶν δὲ ὁ ἥλιος προέβαλλεν, ἐν τῇ αἰωνίῳ ὡσεὶ παντοδυναμῶν μονάρχῳ τῆς φύσεως μεγαλείῳ του, σκορπίζων ἀσώτως ἐπὶ τῆς γῆς, ἐπὶ τοῦ οὐρανοῦ, ἐπὶ τῆς θαλάσσης, πανταχοῦ, τῶν χρυσῶν του ἀκτίνων τὸ ἀπαράμιλλον κάλλος καὶ τὸν ἀμύθητον πλοῦτον. Ἄλλ' οὔτε εἰς τῆς σελήνης τὸν ἄργυρον οὔτε εἰς τοῦ ἡλίου τὸν χρυσὸν ἐφαίνετο τὸ παράπαν προσέχων ὁ Μεγγλίδης. Παρὰ τὴν θάλασσαν, βρεχόμενοι σχεδὸν ἀπὸ τὸ κῦμα τῆς, ἐν τῇ μέσῳ τῆς πέριξ βλαστήσεως, ὀλίγον ἐντεῦθεν τῆς ἀμμώδους ἀκτῆς, ἠγείροντο γυμνοί, ἀνευ ἰχνους τινὸς θάμνου ἢ δένδρου ἢ χλόης ἐπ' αὐτῶν, τρεῖς πετρώδεις γήλοφοι, οἵτινες ἀνέλαμπον ὑπὸ τὰς ἀκτίννας τοῦ ἡλίου. Ὁ Μεγγλίδης ἐβάδισε πρὸς αὐτοὺς, νεύων πρὸς ἡμᾶς νὰ τὸν ἀκολουθήσωμεν, ἀνέβη ἐν σπουδῇ ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ πρώτου, ὅταν δὲ εὐρέθη μεταξὺ τῶν σπινθηρίζουσῶν πετρῶν, ἤρχισε νὰ χοροπηδᾷ ὡς αἰγαγρος, νὰ σχιρτᾷ ὡς πῶλος, νὰ φωνάζῃ ὡς μεθυσιμένος, νὰ τραγωδῇ, καὶ ἐπὶ τέλους, πεσὼν πρηγῆς ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, νὰ κυλιεταὶ καταγῆς.

— Βλέπετε ;... ἐκραύγαζε πρὸς ἡμᾶς ἐννεοὺς διὰ τὴν ἔκρηξιν αὐτῆς τῆς χαρᾶς, βλέπετε ;... Χρυσάφι μωρὲ μοναχό !... Βλέπετε πῶς γυαλίζει ;...

Ἐγὼ ἔκυψα χαμαὶ καὶ ἔλαβα ἓνα ἐκ τῶν λίθων. Ἦτον πέτρα ὀγκώδης, χρώματος ὠχροῦ, πράγματι ὄχι πολὺ κοινοῦ, καὶ τῇ ἀληθείᾳ ἐσπινθηροδόλει.

— Τί κυττᾷς ; .. ἠρώτησεν ὁ Μεγγλίδης ἐγειρόμενος. Ἀληθινὸ μέταλλο, τὸ βλέπετε ; .. Ὅλαις ἔτσι εἶνε !... Δουλειὰ νὰ θρέψῃ ἓνα βασίλειο !... Δὲν ἐπίστευες τὸ Μπάρμπα-Μεγγλίδη σὰ σοῦ τάλεγε, ποῦ ἀναστήθηκε μέσ' στὸ σπῆτι σας κ' ἔχει φάγῃ τὸ ψωμί σας !...

Αὐτοστιγμῇ δὲ μὲ ἀφῆκε καὶ ἔτρεξε πρὸς τοὺς δύο χωρικοὺς, οἵτινες ἴσταντο παρέχει, μὲ τὰς ἀξίνας τῶν ἀνά χειρας. Τοὺς διέταξε δὲ ν' ἀρχίσουν νὰ σκάπτουν ὑπὸ μέγαν τινὰ βράχον ἐκ τῶν ἐπὶ τῆς κορυφῆς. Δὲν ἄφινε δὲ κανένα ἄλλον νὰ πλησιάσῃ, αὐτὸς δίδων τὰς καταλλήλους ὁδηγίας ὡς εἰδήμων, καὶ συμβουλευῶν, καὶ ἀξιῶν νὰ διευθύνῃ τὰς ἐργασίας. Μετ' ὀλίγον ὑπὸ τὸν βράχον εἶχεν ἀνοιχθῆ εὐρὺ κοίλωμα, τότε ὁ Μεγγλίδης ἤνοιξε μετὰ προσοχῆς τὴν τσάνταν του καὶ ἐξέβαλε θήκη τινὰ ἣν κρατῶν ἐπλησίασεν εἰς τὸ κοίλωμα. Ἀπὸ τῆς θήκης

ἐξήγαγεν ἐπίμηκός τι κυλινδροειδὲς πρᾶγμα, μὲ μικρὰν ὀπήν εἰς τὸ μέσον, εἰς ἣν ἐκβαλὼν τῆς τσέπης του προσήρμοσε καψύλιον καὶ θρυαλλίδα, φυσίγγιον δυναμίτιδος ὡς ἐννοήσαμεν, ὅπερ ὁ ἀστεῖος εἶχε προμηθευθῆ καὶ φέρῃ μεθ' ἑαυτοῦ χωρὶς νὰ μᾶς εἴπῃ τι. Τὸ ἐναπόθεσε δὲ εὐλαβῶς εἰς τὸ μύχιον βάθος τοῦ κοιλώματος ἡρέμα, ἔβγαλεν ἔπειτα ἓνα κουτὶ σπέρτα καὶ ἤναψεν ἓν, ἀφοῦ δὲ μᾶς διέταξε ν' ἀπομακρυνθῶμεν, τὸ προσήγγισεν εἰς τὴν θρυαλλίδα, καὶ ἐσώθη τρέχων δρομαίως πρὸς τὸ μέρος μας. Μετὰ μικρὸν, τὸ φυσίγγιον ἐξεπυρσοκρότησε μετὰ πατάγου δεινοῦ, οὗ ὁ θοῖσμος ἔφθασε μέχρι τῆς θέσεως ὅπου ἰστάμεθα, δοῦπος δὲ λίθων κυλινδουμένων καὶ ἀποσπωμένων πετρῶν καὶ χωμάτων καταπιπτόντων ἀντήχησε ταυτοχρόνως. Ὁ Μεγγλίδης ἔσπευσε πρῶτος, ἐπανῆλθε δὲ κρατῶν ἀνά χεῖρας δραγμάς χωμάτων καὶ λίθων. Καὶ τὰ μὲν χώματα δὲν παρεῖχον βεβαίως τίποτε τὸ ἀξιοθέατον, οἱ λίθοι ὅμως διετέμοντο ἐσωτερικῶς καὶ ὑπὸ γραμμῶν τινῶν, αἵτινες ἐνεθουσίαζον τὸν Μεγγλίδην.

— Βλέπεις τῆς ωλέθαις, τῆς βλέπεις ; . . ἔλεγεν ἀδιακόπως.

— Τῆς βλέπω ἐκάγχασα ἐγώ, ἀλλὰ νὰ ἰδοῦμε καὶ τὴν κυκλοφορίαν αὐτῶν τῶν φλεβῶν . . .

Ἄλλ' ὁ φίλος εἶχεν ἐπανελθῆ ἤδη παρὰ τὸ κοιῶμα, τῆ διαταγῇ του δὲ οἱ ἐργάται ἐγέμιζαν διὰ χωμάτων καὶ πετρῶν ἓνα μέγαν σάκκον ὃν εἶχαν φέρῃ μαζί. Κατόπιν διηυθύνθη εἰς ἄλλο μέρος καὶ τοὺς διέταξε καὶ ἔσκαψαν κ' ἐκεῖ, κατόπιν δὲ καὶ εἰς ἄλλα δύο, παρὰ τὰς πλευρὰς τοῦ λόφου, ὅπου ἡ αὐτὴ ἱστορία ἐπανελήφθη. Ἀφοῦ δὲ ἐπληρώθησαν κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον καὶ οἱ δύο ἄλλοι σάκκοι, οἱ χωρικοὶ τοὺς ἐφορτώθησαν ἐπὶ τῶν ὤμων των καὶ κατελθόντες τοὺς ἔδεσαν καλῶς ἐπὶ τῶν ζώων. Ἡμεῖς παρεμείναμεν μικρὸν ἐπὶ τοῦ λόφου ἵνα ἀναπαυθῶμεν καὶ θαυμάσωμεν τὸ περίξ ἀπλούμενον ἐξαίσιον πανόραμα, ἐπωφεληθεῖς δὲ τῆς εὐκαιρίας ὁ Μεγγλίδης κατῆλθε καὶ ἐπανῆλθε κρατῶν ἀνά χεῖρας τὸ παγοῦρι του μετ' τὴν ρακὴν, ἐξ οὗ ἀφοῦ ἔπτε πρῶτος, τὸ ἔτεινε καὶ πρὸς ἡμᾶς, ἐπιφωνῶν.

— Ἐβίβα μας λοιπὸν κηόλα ! . . Ὁ Θεὸς στὸ καλὸ ! . . Ν' ἀλλάξῃ τὸ γοῦρι ! . . Ἄϊντε ντὲ μωρὲ μιά φορά ! Εἴμαστε γιὰ νάμαστε ! . . Ὅξω φτώχια ! . . Πέτραις τοῦ Θεοῦ θὰ δώσουμε, λίραις στερλίναις θὰ πάρουμε ! . .

Ἄφου δὲ ἐτελέσθησαν καὶ αἱ σπονδαὶ αὐταὶ ὑπὲρ τῆς ἐπιτυχίας, κατέβημεν καὶ ἡμεῖς διὰ τὴν ἐπιστροφὴν.

*
*

Τὸ βράδυ τῆς Κυριακῆς ἤμεθα εἰς τὰς Ἀθήνας, ἐπου παρέλαβα κατ' οἶκον τοὺς σάκκους, ἔπωσ τὴν ἐπιούσαν τοὺς ἀποστείλω πρὸς ἀνάλυσιν, καὶ ἀπεχωρίσθημεν. Πραγματικῶς, τὴν ἐπαύριον τοὺς ἀπέστειλα εἰς ἓνα τῶν ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ καθηγητῶν τῆς Χημείας, φίλον μου, διὰ νὰ κάμῃ τὰ σχετικὰ πειράματα καὶ μᾶς ἀνακοινώσῃ τί περιέχουν. Ὁ Μεγγλίδης ἦλθεν εἰς τὸ γραφεῖόν μου τετράκις τὴν ἡμέραν ἐκείνην, ἀναμένων τὸ ἀποθησόμενον, ἀπαθῶς ἔμωσ καὶ ὡς ἐν πλήρει πεποιθήσει. Τὴν ἀκόλουθον ἐπανῆλθε πάλιν δις, βιάζων με νὰ μεταβῶ καὶ ἐρωτήσω τί ἀπέγινε. Μετὰ δύο ἡμέρας συνήντησα καὶ ἐγὼ τὸν χημικόν, παρὰ τοῦ ὀποίου ἔμαθα, ὡς ἐπερίμενα ἄλλως τε, ὅτι οὔτε κἄν ἀνθρακες ἦσαν ὀθθησαυρός, — θὰ ἦτον εὐτόχημα, — ἀλλὰ μόνον λίθοι, σιδηροπυριτικῆς ἀπλῶς συστάσεως εἰς ἣν καὶ ὤφειλον τὸ παρεμφερές πρὸς τὸν χρυσοῦν χρῶμα των, ὡς καὶ τὴν σπινθηροβολίαν των, ἄνευ ἀξίας ἔμωσ τῆς παραμικρᾶς σχεδόν.

Τὴν ἐπιούσαν ἦλθεν ἐκ νέου ὁ Μεγγλίδης, εἰς ἃν ἀνεκοίνωσα τὴν ἀπόφασιν τοῦ χημικοῦ γελῶν. Ἀλλ' ὁ Μεγγλίδης δὲν ἐφάνη ταραχθεὶς ποσῶς.

— Ἄμ' τὰ ξέρω ἐγὼ αὐτά!.. εἶπε. Κάθεσαι κι' ἀκούς τί λένε οἱ χημικοί!.. Δὲν τὸν ἀφίνεις τὸν κοῦκο!... Ξέρω ἐγὼ γιατί τὰ κάνουν!,. Ἔτσι λένε πάντα πῶς δὲν εἶνε τίποτα σὰν τοὺς πηγαίνη κανένας μέταλλα, γιὰ νὰ τ' ἀφίνη ὁ κόσμος, καὶ νὰ πηγαίνουν αὐτοὶ ἔπειτα νὰ τὰ δηλώνουν καὶ νὰ τὰ παίρνουν μαζί μὲ τοὺς ξένους!. Μασκαράδες!.. Ἄν θέλῃς δός τα καὶ σὲ κανέναν ἄλλον νὰ ἰδῆς τί σοῦ λέει κι' αὐτός... Καὶ κύτταξε προπάντων νὰ βρῆς καμμιά ἐταιρία νὰ τῆς τὸ δώσουμε.. Αὐτὸ εἶνε τὸ σπουδαῖον!.. Ἐκείνη ἄς βρῆ τί ἔχει!.. Μὰ πεντακόσαι; μᾶς δώσῃ, μὰ τετρακόσαις, μὰ διακόσαις ἐπιτέλους, καλὰ, ἄς πάῃ στὸ διάολο!.. Ἄς τὸ σκάψῃ, ἄς τὸ ἀναλύσῃ, ἄς κάμῃ τὰ χίλια καλὰ!.. Τί ἔχουμε νὰ χάσουμε!..

Ἐννοεῖται ὅτι δὲν ἐπεχείρησα κἄν νὰ δώσω τὰ δείγματα εἰς ἄλλον χημικόν. Ἐξ ὧσων δὲ μοῦ εἶπεν εἰς ἀπάντησιν τῆς γνώμης τοῦ καθηγητοῦ ἐννόησα ὅτι ὁ Μεγγλί-

δης και ἄλλοτε θὰ εἶχεν ἔλθῃ εἰς σχέσεις πρὸς τοιοῦτους και θὰ εἶχεν ὑποστῆ, παρ' ὅσα ἔλεγε, κρίσεις ἐναντίας πρὸς σκέψεις του, ἐξ οὗ και εἶχε σχηματίσῃ τὴν πεποίθησιν ὅτι τὸν ἐδοιοιεύοντο ἐπίτηδες, ἐπέισθην δὲ ὀριστικῶς πλέον ὅτι ἦτον μονομανῆς εἰς ὃν εἶχε περάσῃ ἅπαξ ἡ ἰδέα ὅτι ἐκεῖ ἦτον μεταλλεῖον του ἰδιόκτητον, και δὲν ἤμποροῦσε πλέον νὰ τοῦ ἐβγῃ, και ἐπλαττε διὰ τῆς φαντασίας του ὅτι ἤθελεν, ἀδιαφορῶν και μὴ δίδων καμμίαν σημασίαν εἰς τὰ πράγματα, ἀξιῶν δὲ και ἐλπίζων νὰ πωλήσῃ εἰς ἑταιρίαν ἢ ἄλλως νὰ πλουτήσῃ ἀπὸ τῆς πέτραις του ἀπλῶς μόνον διατι ἐγυάλιζαν και διότι ἔτυχε νὰ συλλάβῃ τὴν γνώμην ὅτι ἦσαν πολῦτιμοι. Ἀπόδειξις δὲ τούτου, περιττὴ ἄλλως, ἦτον και ὅτι δὲν ἀπεθαρρύνθη διόλου, οὔτε ἔδωκε καμμίαν προσοχὴν και ἐφεξῆς εἰς ὅσα τοῦ ἀνεκοίνωσα, ἐξηκολούθησε δὲ ἐρχόμενος καθεκάστην και ἐπαναλαμβάνων τὰ αὐτὰ και προσπαθῶν πάντοτε νὰ μὲ ὀτρύνῃ εἰς τὸ νὰ ἐνεργήσω και ἐλέγχων με διὰ τὴν ἀμέλειάν μου.

Ἐγὼ ἠγωνιζόμην κατὰ τὸ σῆνηδες νὰ τὸν οἰκονομῶ ἔπως ἠδυνάμην καλλίτερα και ν' ἀπαλλάσσωμαι αὐτοῦ μίαν ὥραν γρηγορώτερα. Ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα δὲν ἦτον και τόσο εὐκολον. Και ἀμφίβαλλε μὲν πλέον ἀρκετὰ περὶ τῆς εἰλικρινείας τῶν ἐνεργειῶν μου, τὸ ἀπέδιδεν ὅμως φαίνεται μᾶλλον εἰς ὀκνηρίαν μου παρὰ εἰς ἔλλειψιν διαθέσεως πρὸς τοῦτο. Καταγινόμενος δὲ νὰ μὲ ἐξαγάγῃ τῆς νάρκης μου ταύτης ὡς ἐνόμιζεν, ἐπολλαπλασίαζε τὰς ἐφόδους του και μοῦ ἔλεγεν ὅτι ἡμεῖς οἱ νεώτεροι δὲν εἴμεθα ὅπως οἱ παλαιοὶ δραστήριοι και μοῦ ἔφερε παραδείγματα και μὲ ἐζάλιζε παντοιοτρόπως.

Ἐπὶ τέλους, ἐκ τῆς συχνῆς ἐπαναλήψεως, ἀπολέσασα και τὸ ψυχαγωγικῶς ἐνδιαφέρον τοῦ καινοφανοῦς, ἡ ὑπόθεσις εἶχεν ἀρχίσει νὰ γίνεται ἀρκετὰ ὀχληρὰ και εἶχα ἀποφασίσει νὰ τελειώσω ἅπαξ διὰ παντός, διδομένης εὐκαιρίας, μαζί του.

Μίαν ἡμέραν, ἦλθεν ὡς συνήθως, πρωτὶ-πρωτῆ, καθ' ἣν στιγμὴν ἀκριβῶς ἐγὼ, ἐνωρίτερον ἐγερθεὶς ἢ ἄλλοτε, ἤμουν ἐνησυχολημένος εἰς σπουδαίαν τινὰ και κατεπεΐγουσαν ἐργασίαν. Ἐνεθρονίσθη δὲ εἰς τὴν πολυθρόναν ὡς εἰκός, και ἤρχισε νὰ φλυαρῆ, καπνίζων σιγάρον, ἔπερ ἔλαβεν ἀπὸ τῆς τραπέζης.

Ἄλλ' ἐγὼ, βιαζόμενος και νευρικός, τὸν διέκοψα ἀμέσως, μετ' ἀποτομότητος δι' ἣν ἠπόρησα και μετενόησα

κατόπιν και ὁ ἴδιος, λέγων αὐτῷ ὅτι τόρα ἔχω ἐργασίαν, και ἔπρεπε νὰ ἐννοήσῃ τόσον καιρὸν ὅτι δὲν γίνεται τίποτε, και αὐτὰ εἶνε ἀνησίαις, και νὰ κυττάξῃ τῇ δουλείᾳ του νὰ βρῇ καμμιά θέσι, γιὰ νὰ μὴν φοφοῦν ἀπ' τὴν πείνα κι' αὐ- τὸς και τὰ παιδιὰ του, και νὰ μὴ με σκοτίζῃ, και τὰ τοι- αῦτα.

Ὁ Μεγγλίδης ἀπέμεινε ἐπὶ τίνα λεπτὰ ὀλοτελῶς ἀναυ- δος, καταπίνων διὰ τῶν ὠτων τὰ λεγόμενα, ὡς μὴ ἐννοῶν, και παρατηρῶν με ἀτενῶς. Ἡ πτυχὴ τῆς παρεϊᾶς του ἐξηλείφθη ὡς διὰ μαγείας και τὸ ἰλλῶπισμα τοῦ ὀφθαλ- μοῦ του ἔπαυσεν. Ἐφαίνεται ὡς βουῖς ὃν εὐρισκόμενον τέως ἐπὶ μακρὸν εἰς βύθος εἶχε διασεισῇ τις βιαίως ἀπὸ τῶν κε- ράτων ἵνα ἐξυπνήσῃ, ἢ οὔτινος, κτυπηθέντος αἰφνιδίως κατακέφαλα, διεκόπη οὕτως ἀπροσδοκῆτως και σκληρῶς ἐπίμονον ὄναρ. Ἐπειτα, διὰ κινήσεως ἀπαρραλάκτου ἀκρι- βῶς ὡς νὰ ἐξηγειρέτο ἀπὸ ληθάργου, ἀνετινάχθη διαμίας, ἐν στιγμῇ, ἀπὸ τῆς πολυθρόνας, παραδόξως κάτωχρος, εὐρέθη ἐπὶ τῶν ποδῶν του ὄρθιος, και ἀπολέσας πᾶσαν τὴν συνήθη εὐθυμίαν του.

— Κύριε Δημητράκη, εἶπεν, ἀσθμαίνων και ἀσυναρ- τήτως, κύριε Δημητράκη... με προσβάλλετε... ἐγὼ ἐνόμιζα ... ὅτι ἐνδιαφέρεσθε.. δὲν ἐπίστευα ποτέ... σὰς εἶπα ὅτι, σὰς εἶπα καλῇ τῇ πίστει... ἐνόμιζα ὅτι ἠμπορούσαμε νὰ κάμουμε τῇ δουλείᾳ μαζί... ἐκεῖ ποῦ θὰ ὠφελεῖτο ἓνας ἄλλος διατὶ νὰ μὴν ὠφελῆθητε σεις... διότι, βλέπετε, συν- δέομαι με τὴν οἰκογένειάν σας... πατρογονικῶς... ἀλλὰ βλέπω ... ἄλλα ἐπίστευα... λυποῦμαι πολὺ... δὲν τὸ ἐπερί- μενα ποτὲ ἀπὸ σας, κύριε Δημητράκη !... Χαίρετε !

Και ἀνεχώρησεν ἐξηρεθισμένος.

∴

Ἐκτοτε δὲν τὸν ἐπανεῖδα. Οὔτε εἰς τὸ γραφεῖον μου ἐξαναπάτησεν, οὔτε εἰς τὸν δρόμον τὸν συνήντησα ποτέ, οὔτε πουθενά. Πρὸ τινων ὁμοῦ μηνῶν ἔτυχε νὰ εὕρω τὸν Παναγιώτην, και δὲν ἤξεύρω πῶς ἐνθυμηθεῖς αὐτόν, τὸν ἠρώτησα τί γίνεται ὁ Μεγγλίδης, ἔμαθα δὲ παρ' αὐτοῦ ὅτι εἶχε διορισθῇ ἐκ νέου εἰς θέσιν τινά. Τίς οἶδεν εἰς ποίαν ἐπαρχιακὴν ταβέρναν θὰ κυλῆται πάλιν τὴν στιγμὴν ταύ- την ὁ ἀστεῖος ! Τίς οἶδε πρὸς ποῖον θὰ ἐκμυστηρεύεται πάλιν, ἐν τόνῳ ὑψίστης ἐμπιστοσύνης, τὸ προσφιλές του ὄνειρον πλοῦτου, και θὰ τοῦ περιγράψῃ τὸ φανταστικόν

μεταλλειον του, — τρεις λόφοι εινε αυτοι, βάθος ἀμέτρητον, ἔκτασις μεγίστη, τὸ βρέχει ἢ θάλασσα! . . . —, καὶ θὰ προσπαθῆ νὰ τὸν πείσῃ νὰ γίνῃ συμμετοχος! Καὶ τίς οἶδε διὰ ποσοστὴν φορὰν θὰ τῷ ἐπαναλαμβάνῃ, μὲ τὸ σεσηρὸς του μειδίαμα τὸ πτυχοῦν τὴν παρειὰν αὐτοῦ καὶ τὸ ἀδιάκοπον ἰλλώπισμα τοῦ ὀφθαλμοῦ, κύπτων πρὸς αὐτόν, τὴν περιώνυμον φράσιν του, τὴν χρησιμεύουσαν ὡς τὸ κατ' ἔσοχὴν ἐπιχείρημα πρὸς ὑποστήριξιν τῶν λόγων του, ἥτις τόσον μὲ διεσχέδασεν ὅτε κατὰ πρῶτον τὴν ἤκουσα καὶ τόσον μοῦ ἐτάραττε τὰ νεῦρα εἰς τὸ τέλος :

— Πέτραις τοῦ Θεοῦ θὰ δώσουμε, βουνὰ τοῦ Θεοῦ θὰ δώσουμε, λίραις στερλίναις θὰ πάρουμε! . . .

ΜΙΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΣΕΛΙΣ

ΕΙΣ ΔΥΟ ΓΛΩΣΣΑΣ

Στις 28 Νοεμβρ. τοῦ 1892 ὁ Μητσάκης ἔβγαλε ἓνα φυλλάδιο μὲ τὸ διπλὸ τίτλο : «Τὸ Γλωσσικὸν Ζήτημα ἐν Ἑλλάδι». — «Μία φιλολογικὴ σελὶς εἰς δύο γλώσσας» ποῦ ἔκαμε ἐντύπωση μεγάλη, προκάλεσε συζήτηση, ἄφισ' ἐποχή. Εὐτυχήσαμε νᾶχουμε στὰ χέρια μας τὸ ἀντίτυπο ποῦχε χαρίσει στὸν Παλαμᾶ μὲ τὴν ιδιόχειρη ἀφιέρωσή του: «Τῷ Παλαμᾶ ἐκεῖνο», γιατί κάποιος τότε, ἐπικριτὴς τοῦ Παλαμᾶ, μιλώντας γι' αὐτόνε σὲ κριτικὸ τοῦ ἄρθρου συγχόλεγε : «**Εκεῖνος** ὁ Παλαμᾶς» περιφρονητικώτατα κι ὁ Μητσάκης δὲν ἄφινε νὰν τοῦ ξεφύγει καμιὰ εὐκαιρία ποῦ θὰ μπορούσε νὰ σαρκάσει.

ΕΝΑ ΓΡΑΜΜΑ ΚΑΙ ΜΙΑ «ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ»

Ὁ κ. Μιλτιάδης Φωτιάδης, ἐκδότης τοῦ ἐν Ἀθήναις δημοσιευομένου «Εἰκονογραφημένου Ἡμερολογίου», ἀπήντησε κατὰ τὸν παρελθόντα Σεπτέμβριον πρὸς τὸν κ. Μιχαήλ Μητσάκην ἐπιστολήν, δι' ἧς ἐζήτηι τὴν εἰς τὸ Ἡμερολόγιον τοῦτο συνεργασίαν του. Εἰς τὴν αἴτησιν ταύτην ὁ κ. Μιχαήλ Μητσάκης ἀπήντησε διὰ τῆς ἐπομένης ἐπιστολῆς, τὴν ὁποίαν ὡς σχετιζομένην πρὸς τὸ παρ' ἡμῖν φλέγον γλωσσικὸν ζήτημα, δυναμένην δὲ ἴσως νὰ εἶνε χρήσιμος, ἀνατυπόνομεν καὶ ἰδιαιτέρως ἐνταῦθα.

Ἀθῆναι 4 Ὀκτωβαίου 1892.

Ἀξιότιμε κύριε.

Μοῦ ἐκάματε τὴν τιμὴν νὰ μὲ παρακαλέσετε νὰ σᾶς γράψω κάτι τι διὰ τὸ «Εἰκονογραφημένον Ἡμερολόγιον» ποῦ ἐκδίδετε εὐδοκίμως ἀπὸ τριετίας. Καὶ διὰ μὲν τὴν τιμὴν σᾶς εὐχαριστῶ, εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν ὅμως τῆς παρακλήσεώς σας ἐπὶ πολὺ ἐσκέφθην ἂν ἔπρεπε νὰ συγκατανεύσω. Διότι, ἐπανειλημμένοι δοκιμασίαι καὶ συμβάντα διάφορα καὶ ποικίλα, προπολλοῦ μ' ἔπεισαν καθ' ὅλα, ὅτι σκληρὰ Μοῖρα, παραστᾶσα κατὰ τὴν γέννησίν μου, ὡς μίαν ἐκ τῶν κυριωτέρων ἐλλείψεων τῆς ζωῆς μου, φαίνεται ὅτι μοῦ ἐχάρισε καὶ τὸ νὰ μὴν ἠμπορῶ ἢ πολὺ σπανίως νὰ εὐρεθῶ εἰς ψυχικὴν ἁρμονίαν πρὸς τοὺς ἐντίμους καὶ νοήμονας κυρίους, οἵτινες ἐκδίδουν συνήθως τὰ ἐν τῇ πατρίδι μας παντοία δημοσιεύματα, εἴτε ἐφημερίδες, εἴτε περιοδικά, εἴτε καὶ ἡμερολόγια εἶνε ταῦτα. Τὰς δοκιμασίας καὶ τὰ συμβάντ' αὐτὰ ἴσως ἀποφασίσω ποτὲ ἐν ἐκτάσει νὰ διηγηθῶ, καὶ τὸ πόνημα, τὸ ὁποῖον θὰ ἦδύνατο κάλλιστα νὰ ἐπικληθῇ «Οἱ Ἐκδόται ἐν Ἑλλάδι», θὰ ἠμποροῦσα νὰ διαβεβαιώσω ἀπὸ τόρα, ἀνευ ἐγωΐσμοῦ, ὅτι θὰ εἶνε ἐξαιρέτως καὶ διδακτικὸν καὶ διασκεδαστικόν. Ἄλλ' ἐν τῷ μεταξύ, μετὰ τὴν τελευταίαν ἰδίως περιπέτειαν ἢ ὁποία μοῦ συνέβη, τοῦ νὰ στείλω τοὔτέστι πρὸς συνάδελφόν σας τινά, ἐκδότην γνωστοῦ ἡμερολογίου, ὅστις

ἐπὶ μακροὺς μῆνας μ' ἐδασάνιζε φρικωδῶς νὰ τοῦ δώσω κάτι τι διὰ τὸ βιβλίον του, μίαν ἐκ τῶν «Ἀθηναϊκῶν Σελίδων» τὰς ὁποίας συνειθίζω νὰ δημοσιεύω κάπου-κάπου, καὶ ὅστις ἔκρινε καλὸν νὰ μοῦ ἐπιστρέψῃ τὸ χειρόγραφον μετ' ἐπιστολῆς, ἐν ἣ μ' ἐπληροφόρει ὅτι «τὸ ἔργον εἶνε ἀληθῶς ἐξαιρετικὸν καὶ σπάνιον εἰς τὸ εἶδός του, ἀλλ' ὅτι αὐτὸς θὰ ἐπροτίμα ἀντ' αὐτοῦ κανὲν διηγηματάκι ἄλλης ὑφῆς, διότι ἀτυχῶς οἱ πολλοὶ τῶν ἀναγνωστῶν τοῦ «*Ἡμερολογίου δὲν ἐννοοῦν τὰ πρωτότυπα καὶ ἰδιορρυθμα ἔργα*», ἀπεφάσισα εἰς τὸ ἐξῆς, ὅσον ἤμπορῶ, νὰ κωφεύω εἰς τοιοῦτου εἶδους παρακλήσεις. Δυστυχῶς ὅμως, αἱ ἀποφάσεις τὰς ὁποίας ὀλιγώτερον τηρεῖ κανεὶς συνήθως, εἶνε ἰδίως, καθὼς φαίνεται, αἱ ὀριστικάι. Καὶ δυνάμει τοῦ νόμου τούτου, ἀναγκάζομαι καὶ ἐγὼ νὰ παραβῶ πρὸς χάριν σας τὴν ἀπόφασίν μου, καὶ νὰ σᾶς ἀποστείλω τὸ ἐσώκλειστον χειρόγραφον. Ὅφειλω ὅμως τοῦτοχρόνως νὰ σᾶς διακοινώσω ἐξ ἀρχῆς, διὰ νὰ γνωρίζετε, ὅτι μετὰ τὰ γεγενοτά τὰ ὁποῖα σᾶς ἀνέφερα, συνέλαβα καὶ ἄλλην τινὰ ἀπόφασιν,—ὀριστικῶς ὀριστικὴν πλέον αὐτὴν καὶ ἀμεταθέτως ἀμετάθετον, μὴ ἐπιδεχομένην δὲ ἐξαιρέσιν καμμίαν,—καὶ αὕτη εἶνε, μετὰ παρακλήσεις ἐκδοτῶν πρὸς συνεργασίαν εἰς τὰ δημοσιεύματα αὐτῶν, τοῦλάχιστον ἐπιστροφὰς χειρογράφων νὰ μὴν ἐννοῶ δυνάμει ποίας λογικῆς πρέπει νὰ δέχωμαι καὶ νὰ μὴν ἐπιβάλλω καὶ διὰ ραβδισμῶν ἔτι εἰς αὐτοὺς τὴν δημοσίευσιν.

Ἄλλ' ἐκτὸς τούτου, μετὰ τὰ ἀνωτέρω, εἶνε ἀναγκαῖον νὰ προσθέσω ἦδε κ' ἐξηγητικὰς τινὰς σημειώσεις περὶ τοῦ χειρογράφου τὸ ὁποῖον σᾶς ἐσώκλείω, ἀν ὅχι ἄλλο, διὰ νὰ προλάβω κἂν τὸν πιθανὸν καὶ τούτου χαρακτηρισμὸν ὡς «ἔργου πρωτοτύπου καὶ ἰδιορρυθμοῦ», κ' ἐπομένως ἐντελῶς ἀκαταλλήλου νὰ ἰδῆ τὸ φῶς ἐν ταῖς σημεριναῖς Ἀθήναις. Τὸ διήγημα λοιπὸν ἢ ἡ εἰκὼν ἢ τὸ πεζὸν ποίημα ἢ ἡ φαντασίη ἢ ἡ ἀθηναϊκὴ σελίς, εἴτε ὅπως θέλετε ὀνομάσατέ το, ποῦ σᾶς στέλλω ὑπὸ τὴν ὑπογραφήν «Τὸ Παράπονον τοῦ Μαρμάρου», δὲν ἐγράφη κυρίως τὸ πρῶτον ἤδη. Ἐγράφη, ἀν δὲν μ' ἀπατᾷ ἡ μνήμη, κατὰ Μάρτιον, κ' ἐδημοσιεύθη τὸν Ἰούλιον τοῦ 1890 κατὰ πρῶτον, ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ Θλίψις τοῦ Μαρμάρου», εἰς περιοδικόν τι, λεγόμενον «Ἀττικὸν Μουσεῖον», εἰς δ' μοῦ εἶχεν ἔλθῃ τότε ἡ ἰδέα νὰ συνεργασθῶ ἐπὶ στιγμὴν μετὰ θερμότητος, ὡς ἐνθυμείσθε ἴσως, ἐν τῇ ἐλπίδι πᾶς μπορούσε βαθυμηδόν, κακὰ-ψυχρά, ἀπὸ εἰκονογραφημένου

σαχλοφύλλου, ὅπως εἶχε ἀρχίσῃ νὰ ἐκδίδεται, νὰ μορφωθῇ εἰς φιλολογικὴν καφσοεπιθεώρησιν, — ἀπλότης διὰ τὴν ὁποίαν ἐπληρώθην ἀρκετὰ διὰ βδελυρᾶς ἀχαριστίας καὶ κτηνωδῶν ὕβρεων ἐκ μέρους τοῦ οἰκτροῦ ἐκδότου, ἐνδὲς ἐκ τῶν ἀξιοτέρων ὅπως καταλάβουν ἐπιφανῆ θέσιν εἰς τὸ πάνθειον τῶν Ἑλλήνων ἐκδοτῶν. Ἐγράφη δὲ καθ' Ἑλλάδα εἰς τὴν κρατοῦσαν ἕως τότε παρ' ἡμῖν γραπτὴν γλῶσσαν, ἣν ὁ κόσμος ἐσυνείθισε νὰ λέγῃ κακοζήλως **καθαρεύουσαν**, διότι εἰς αὐτὴν μοῦ ἤρχοντο τότε αὐτομάτως τὰ νοήματα ποῦ ἠθέλησα νὰ ἐκφράσω, καὶ εἰς αὐτὴν ἐνόμισα ὀρμεμφύτως ὅτι ἔπρεπε νὰ τὸ γράψω. Φαίνεται δὲ νὰ ἤρεσε εἰς ὄσους τὸ ἐδιάβασαν, κ' ἐπαίνους ἀρκετοὺς ἤκουσ' ἀπὸ τοῦς ὀλίγους ποῦ προσέχουν κ' εἰς αὐτὰ τὰ πράγματα δι' αὐτό, κ' ἰδίως διὰ τὴν γλῶσσαν του, ἣν εὕρισκαν μεγάλως ζωηράν, θερμὴν καὶ ἔντονον, ἐξ ὀλοκλήρου δὲ ἀρμόζουσαν καὶ μόνην αὐτὴν ἀρμόζουσαν εἰς τὸ θέμα, καὶ ἐπιτυχοῦσαν ἐπομένως ἐντελῶς τὴν τόσῃ ποθητὴν εἰς φιλολογικὸν ἔργον συνταύτισιν ἰδέας καὶ μορφῆς. Αἱ κρίσεις αὐταί, ἂν καὶ κολακεύουσαι τὴν φιλαυτίαν τὴν συγγραφικὴν μου, ἤρχισαν ὁμως περιέργως κατ' ὀλίγον καὶ νὰ μ' ἐνοχλοῦν κομμάτι, μ' ἔκαμαν δὲ νὰ συλλογίζωμαι ἀνίσως ἢ πτωχῇ μου «Θλίψις τοῦ Μαρμάρου» θ' ἀπετύγχανε καὶ τόσον, πράγματι, ἐὰν μοῦ ἤρχετο ἢ ὄρεξις, ἀντὶ τῆς γλώσσης εἰς ἣν ἀρχικῶς τὴν ἔγραψα, νὰ τὴν ἔγραφα ἔξαφνα εἰς κανὲν ἄλλο ἐκ τῶν ὑπαρχόντων ἰδιωμάτων, καὶ εἰς αὐτὸ ἀκόμη λ. γ. τὸ μᾶλλον φαινόμενον ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ θέμα, τὸ δημοτικόν. Ἡ σκέψις δὲ αὐτῇ, ἐφ' ὅσον ἐπροχώρει ὁ καιρὸς, μ' ἀπασχολοῦσε καὶ πλειότερον, ὡσότου κατελήφθην ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν νὰ ἰδῶ καὶ πειραματικῶς στὸ τέλος, ἂν θὰ ἦτον τόσο δύσκολον νὰ γραφῇ καὶ εἰς δημοτικὴν γλῶσσαν, ἂν θὰ μπορούσα νὰ τὸ ἔκαμνα τυχὸν δίχως ν' ἀποτύχω, ἂν ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει θενὰ ἦτον ἀνταξία, χειροτέρα ἢ καὶ καλλιτέρα τῆς εἰς καθαρεύουσαν, κ' ἐν γένει ποίαν ὄψιν θὰ ἐλάμβανε, μεταλλάσσουσα μορφήν. Βαθμηδὸν δέ, χωρὶς σχεδὸν νὰ τὸ καταλάβω, ἔφθασα καὶ εἰς τὸ νὰ καθήσω ἀληθῶς μίαν ἡμέραν καὶ τὴν γράψω καὶ εἰς δημοτικὴν, χάριν τοῦ ἑαυτοῦ μου μᾶλλον, καὶ οὕτως ἀπὸ τῆς ἀρχαιοπρεποῦς ἐκείνης «Θλίψεως τοῦ Μαρμάρου» παρήχθη ἀπροσδοκῆτως τὸ λαϊκὸν αὐτὸ «Παράπονον τοῦ Μαρμάρου». Καὶ ὡς πρὸς μὲν τὸν τρόπον τῆς συνθέσεως καὶ τὸ ὕφος ἐν γένει, οὗτ' ἐζήτησα, οὔτε ἔπρεπε βέβαια, οὔτε θὰ ἤμποροῦσα ἴσως, ἐπι-

χειρῶν τὴν οἶονεὶ *μετάφρασιν* αὐτὴν, ν' ἀπομακρυνθῶ τοῦ πρώτου ἐκείνου ὑποδείγματος, διότι ταῦτα θεωρῶ ἰδιαιτέρως καὶ ἀποκλειστικῶς σχεδὸν ἀνήκοντα εἰς τὸν συγγραφέα, ὅταν οὗτος εἶνε συγγραφεὺς ἀληθινός, καὶ ἀποτελοῦντα αὐτὴν τὴν ψυχὴν τῶν ἔργων του. Ἐπροσπάθησα ὅμως κατ' αὐτὴν νὰ ἀποφύγω πᾶσαν εἴτε λέξιν εἴτε τύπον, ὅστις μοῦ ἐφαίνετο ἀπομακρυνόμενος τοῦ δημοτικοῦ χαρακτῆρος, τὸν ὁποῖον ἤθελα νὰ προσδώσω εἰς τὸ ἔργον καὶ μὴ ἐν χρήσει γενικῶς, ἂν ὄχι παρὰ τῇ λαῶ τῶν ἀγρῶν, τοῦλάχιστον ὅμως καὶ παρὰ τῇ λαῶ ἔτι αὐτῇ τῶν πόλεων· ὅπου ὅμως ἀφ' ἐτέρου ὁ λαὸς δὲν μοῦ παρεῖχε διόλου τὸν κατάλληλον τύπον ἢ τὴν λέξιν, ἢ ἐκεῖνα τὰ ὅποια μοῦ παρεῖχε μοῦ ἐφαίνοντο δυνάμενα νὰ ἀλλοιώσουν τὸν καθόλου τόνον καὶ σκοπὸν τοῦ ἔργου, ἤναγκάσθην νὰ μεταχειρισθῶ ἀνάλογα μὲ τὰ τοῦ πρώτου ὑποδείγματος· ἀλλὰ τοῦτο εἰς δύο ἢ τρία μόνον μέρη συνέβη· μολοντί δὲ θὰ ἠδύνατο σχεδὸν νὰ περάσῃ ἀπαρατήρητον, ἂν ἠμπορούσα καὶ εἰς αὐτὰ θὰ τὸ ἀπέφευγα, διότι ἡ κυρία πρόθεσίς μου τὴν φορὰν αὐτὴν ἦτο νὰ τὸ κάμω ἕσον τὸ δυνατόν δημοτικώτερον. Τώρα, ἂν τὸ μικρὸν αὐτὸ πείραμα ἐπέτυχε ἢ ἀπέτυχε, εἰς ἄλλους βεβαίως ἀπόκειται νὰ κρίνουν· ἀλλ' ἐννοεῖται πῶς ἡ κρίσις των, τότε μόνον θενὰ ἔχῃ πραγματικὴν τινὰ σημασίαν, ὅταν εἶνε ἐξ ἐκείνων οἱ ὅποιοι ἐπίσης καλὰ γνωρίζουν καὶ τὴν τότε ἐπικρατοῦσαν παρ' ἡμῖν ὡς γραπτὴν γλῶσσαν καὶ τὴν δημοτικὴν, δὲν κατέχονται ὑπὸ προκαταλήψεων ἢ κατὰ συνθήκην συμπαθειῶν καὶ ἀντιπαθειῶν, εἴτε διὰ τὴν μίαν εἴτε διὰ τὴν ἄλλην, ἔχουν δὲ κάποιαν συγχρόνως εἶδῃσιν καὶ εἶνε εἰς θέσιν ν' ἀντιληφθοῦν τοὺς ἀγράφους καὶ μυστικοὺς νόμους τῆς ἁρμονίας καὶ τοῦ ρυθμοῦ, οἵτινες διέπουν τὴν ποιητικὴν πεζογραφίαν, εἰς ἣν ἀνήκει ἡ φιλολογικὴ αὐτῆ σελίς, καὶ οἵτινες εἶνε πολὺ ἐλευθεριώτεροι καὶ ἀοριστότεροι καὶ εὐρύτεροι καὶ ποικιλώτεροι, ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἀκριβῶς καὶ πολὺ μᾶλλον ἴσως δυσκολώτεροι καὶ εἰς ἀντίληψιν καὶ εἰς πλήρωσιν, παρὰ αὐτοὶ εἰ τῆς κυρίως λεγομένης ποιήσεως.

Πιθανὸν ὅμως τις νὰ παραξενευθῇ, πῶς, ἀφοῦ εἶπα ὀλίγο παραπάνω, ὅτι χάριν τοῦ ἑαυτοῦ μου μᾶλλον ἐπεχείρησα τὴν μικρὰν αὐτὴν *μετάφρασιν*, ἀποφασίζω σήμερον νὰ δώσω αὐτὴν εἰς τύπον, καὶ νὰ ἐρωτήσῃ ποῖα τάχα ἠμπορεῖ νὰ εἶνε ἡ ὠφέλεια ἐκ τούτου· εἰς τὸν ὁποῖον ἀπαντῶ, ὅτι κάμνω τοῦτο, διότι ἐνόμισα, ὅτι τὸ πρᾶγμα θὰ ἠμπορούσε, ἂν ὄχι νὰ παραγάγῃ μεγάλην τινὰ ὠφέλειαν,

τουλάχιστον ὅμως νὰ δώσῃ ἀφορμὴν εἰς μερικὰς σκέψεις, ἐξ ὧν τολμῶ ν' ἀναφέρω ἕσας μοῦ φαίνονται μᾶλλον πρόχειροι : α') ὅτι ἂν ἡ ἀρχαία αὐτὴ εἰκὼν, ἀφοῦ γραφείσα ἀρχικῶς εἰς τὴν κοινῶς γραφομένην παρ' ἡμῖν γλώσσαν ἐκρίθη ὡς ἐπιτυχούσα καὶ καθόλου καὶ ἰδίως ὑπὸ τὴν ἐποψίν τῆς ἀρμοζούσης εἰς αὐτὴν γλώσσης, μεταλλάσσουσα τότε ἐντελῶς «ἐνδύμα», ὅπως συνειθίζουσιν νὰ λέγουν, καὶ μορφήν, δὲν θεωρηθῆ πολὺ ὑπολειπομένη τῆς πρώτης αὐτῆς ἐμφανίσεως, νομίζω, πῶς οἱ μὴ κατεχόμενοι ὑπὸ ἰδιαιτέρου τινὸς ἔρωτος, πρὸς ἓν ἐκ τῶν δύο ἡμετέρων γλωσσικῶν ἰδιωμάτων καὶ οἱ φρονούντες πῶς ἀμφοτέρω ἐνέχουσιν ἴδια στοιχεῖα καὶ δυνάμεις καὶ χάριτος καὶ γλυκύτητος καὶ εὐκαμψίας, ὧν μόνον ἡ ἀπὸ μέρους δεξιῶν συγγραφέων ἐκμετάλλευσις καθυστέρησεν ὀλίγον ἕως τότε, θὰ ἠδύναντο ἴσως νὰ εὐροῦν ἓν ἔτι ὄχι εὐκαταφρόνητον ἐπιχειρημα· β') ὅτι ἂν τυχὸν ἀνάλογοι τινὲς δοκιμαὶ καὶ ἄλλαι συνέβαινε βαθμηδὸν νὰ γίνουσιν, παρουσιάζοντο δὲ συγγραφεῖς παρέχοντες ἀπτὰ δείγματα, ὅτι ἐπίσης εὐπρεπῶς θὰ ἠδύναντο νὰ χειρισθοῦν, καὶ μάλιστα εἰς δημιουργικὰ ἔργα, καὶ τὰ δύο ὑπάρχοντα ἰδιώματα, ἡ γνώμη τῶν ἀνδρῶν τούτων περὶ τοῦ ποῖα πρέπει νὰ εἶνε ἡ φιλολογικὴ γλώσσα, ἥτις δέον νὰ ἐπικρατήσῃ ἐν Ἑλλάδι, θὰ ἦτο πιθανῶς ἡ μᾶλλον σεβαστὴ καὶ ἀξία νὰ ἀκουσθῆ, διότι οὗτοι δὲν θὰ ἔτρεχαν βέβαια τὸν κίνδυνον νὰ χαρακτηρισθοῦν ὡς ἐξ ἀδυναμίας καὶ ἀγνοίας τοῦ ἐνὸς ἐξ αὐτῶν προτιμῶντες τὸ ἄλλο ἢ ἐπὶ οἰουδήποτε τινὸς παρομοίου λόγου ἢ συμφέροντος βασιζόμενοι τὴν προτίμησίν των, ἀλλ' ἐξ εἰλικρινοῦς καὶ λελογισμένης μελέτης καὶ πείρας τοῦ πράγματος ὀδηγούμενοι, μόνον αὐτοὶ ἀληθῶς κατάλληλοι νὰ λαλοῦν καὶ νὰ κρίνουν περὶ αὐτοῦ· γ') ὅτι τὰ πολλὰ ἢ ὀλίγα, μικρὰ ἢ μεγάλα ἐκεῖνα ἔργα, ἅτινα θὰ ἠδύναντο ἀζημίως νὰ ὑποστοῦν τὴν τοιαύτην μεταλλαγὴν τῆς ἐξωτερικῆς αὐτῶν μορφῆς καὶ τοῦ φορέματος τὴν ἀλλοίωσιν, ὄχι ἀδίκως ἴσως θὰ ἔπρεπε νὰ κριθοῦν καὶ ὡς ἔχοντα ἐσωτερικὴν ἀξίαν καὶ ὑπόστασιν, ἂν ὄχι ἄλλο, τουλάχιστον ὅμως ὑπερτέραν τῶν ἀχρῶν καὶ ἀψύχων θεματογραφημάτων, τῶν ὁποίων καὶ ἡ πρόχειρος αἴφνης ἀπὸ τῆς καθαρευούσης εἰς τὴν δημοτικὴν, ἢ καὶ τὸ ἐναντίον, μεταφορὰ, θὰ συνετέλει ἀπλῶς καὶ μόνον εἰς τὸ νὰ καταστῆ διὰ μιᾶς καὶ εἰς τυφλὸν ὄρατὴ ἢ ἀφυσικότης, ἢ ἀλογία ἢ ἡ πεζότης των· δ') ὅτι τοιαύτη μέθοδος ἀναλόγου ἀντιπαραθέσεως κατ' εὐθειαν καὶ ἐκ τοῦ συστάδην διὰ νὰ εἰπῶ ἔτσι τῶν δύο ἰδιωμάτων,

θά ἦτον ἴσως ἢ καλλιτέρα πρὸς ἀκριβῆ ἐκτίμησιν τῆς ἀξίας καθενός, παρέχουσα ἀντὶ κενῶν καὶ ἀρνητικῆς σημασίας συζητήσεων καὶ θεωριῶν αἰσθητῆν πλεόν καὶ θετικὴν καὶ πειραματικὴν καὶ ἀναμφισβήτητον τὴν σύγκρισιν καὶ τὴν ἐξέτασιν· εἶ) ὅτι ἐκ τῆς τοιαύτης συγκρίσεως καὶ παραθέσεως, τόσοι τελείως θὰ ἐφανερώοντο καὶ τὰ καλὰ ἐκάστης καὶ τὰ τρωτά, ὥστε, ἂν ἀπεκαλύπτετο λ. χ., ὅτι ἐκείνη καθυστέρει εἰς τοῦτο, ἐνῶ ἢ ἄλλη εἰς ἄλλο, ἢ αὐτὴ πλεονεκτεῖ σ' αὐτὸ καὶ αὐτὴ σ' ἐκεῖνο, θὰ διευκολύνητο πιθανὸν μὲγάλως τὸ ἔργον τῶν ὀλίγων, ὅσοι ἐκτιμώντες ἀμφοτέρων κατ' ἀξίαν καὶ τὰς ἀρετὰς καὶ τὰς ἐλλείψεις, κρίνουν ὅτι ἄλλος παρὰ ὃ τῆς στενῆς ἀγάπης καὶ τῆς προσηλώσεως εἰς τὴν ἀμιγῆ χρῆσιν ταύτης ἢ ἐκείνης ἀποκλειστικῶς εἶνε ὁ δρόμος, ἐν καὶ ἀκολουθεῖ καὶ πρέπει ν' ἀκολουθῆσ' ἢ γλῶσσα μας, διὰ νὰ χρησιμεύσῃ εἰς ἕλας τὰς ἀνάγκας τοῦ αἰσθανόμεθα σήμερον καὶ ἰσχυροτέρας θὰ αἰσθανοῦμεν βεβαίως αὔριον, κλπ. κλπ. Ἐν τοιαύτῃ δὲ περιπτώσει, καὶ τόσοι ταπεινόν, ὡς ἢ διφυῆς αὐτῆ σελλίς βοήθημα, δὲν θὰ ἦτον προφανῶς ὅλως ἀνάξιον νὰ ληφθῆ ὑπ' ὄψιν εἰς τὰς διεξαγομένας ζωηρότερον ἀπὸ τινος φιλολογικὰς περὶ γλώσσης συζητήσεις.

Εἰς τὰς συζητήσεις αὐτάς, σχεδὸν κανὲν μέρος δὲν ἔλαβα ἕως τότε, μολονότι θὰ εἶχα ἴσως κ' ἐγὼ νὰ εἰπῶ τὴν λέξιν μου· ἀφίνω ὅμως νὰ φροντίζουσι μετὰ πάθους περὶ αὐτῶν, νὰ λαμβάνουσι μέρος καὶ νὰ πρωτοστατοῦν ἐνίοτε μάλιστα εἰς τὴν διεξαγωγὴν των κυρίως ἔλοι οἱ στείροι, οἱ ἀνίκανοι, οἱ σχολαστικοί, οἱ φλύαροι καὶ οἱ μωροί, οἱ ἐπὶ οἰφδῆποτε τίτλῳ ἀνακατευόμενοι εἰς τὰ τῆς ἀρτιγενοῦς φιλολογίας μας· διότι ἔχω τὴν ἀπλοϊκότητα νὰ νομίζω, ὅτι οἱ ἔχοντες ἀληθῶς ἰδέας περὶ τῶν τοιούτων ζητημάτων, προσπαθοῦν νὰ ἐφαρμόζουσι καὶ νὰ ὑποδεικνύουσι αὐτάς εἰς ἔργα, ἀντὶ νὰ χάνωνται εἰς ἀπεράντους καὶ εἰς τίποτε μὴ δυναμένας νὰ καταλήξουσι συζητήσεις καὶ εἰς θεωρίας πολυλόγους καὶ ἀγόνους. Καὶ δὲν θὰ ἔκαμνα παρὰ νὰ ἐπαναλάβω κοινὸν τόπον, ἂν ἔλεγα, ὅτι εἰς αὐτὰ τὰ πράγματα, αἱ συζητήσεις καὶ αἱ θεωρίαι δευτερεύουσιν ὅλως ἔχουν σημασίαν, ὅταν λείπουσι τὰ πρὸς ὑποστήριξιν αὐτῶν ἔργα, καὶ ὅτι ἢ ἀλήθεια καὶ ἢ δύναμις καὶ ἢ ζωτικότης ἐκείνων, μετράται μὲ τὴν ἀλήθειαν, μὲ τὴν δύναμιν καὶ μὲ τὴν ζωτικότητα τῶν ἀπ' αὐτάς παραγομένων τοιούτων. Διότι εἶνε ἀλήθεια γέρικη ὡς ὁ κόσμος: αὐτὲς περνοῦν καὶ αὐτὰ μένουν. Διὰ τοῦτο ἰδιαίτερος συμπαιθῶ συνήθως πρὸς ἐκεί-

νους, οἱ ὅποιοι, ἀντὶ νὰ μὲ σκοτίζουσι δι' ἀεννάων λόγων καὶ
 θεωριῶν, μὲ ἀφίνουσι νὰ μαντεύω μοναχός μου τῆς ἰδέας
 των καὶ νὰ βγάζω τῆς θεωρίας των ἀπὸ ἐκεῖνα ὁποῦ κά-
 μουν. Ἡ μόνη ἴσως ἀξία λόγου τινὸς φορὰ, καθ' ἣν ἔγραψα
 κ' ἐγὼ δυὸ τρεῖς συλλαβὰς περὶ τοῦ φοβεροῦ ζητήματος,
 ἦτον πρὸ διειτίας, ἀκριβῶς κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς δημοσιεύ-
 σεως τῆς «Θλίψεως τοῦ Μαρμάρου», εἰς ἓνα περὶ τοῦ ποιη-
 τοῦ Μαρκοῦ ἄρθρον μου, εἰς τὴν ἐνόμισα καλόν, ἀπέναντι
 τῶν ἀτελετήτων καὶ ὀχληροτάτων ὑπὲρ τῆς ἐπικρατήσεως
 τοῦ ἑνὸς ἢ τοῦ ἄλλου ἰδιώματος ἐρίδων, νὰ καταδείξω τὴν
 κενότητα αὐτῶν, νὰ διαμαρτυρηθῶ ἐπ' ὀνόματι τῆς δη-
 μιουργικῆς φιλολογίας ἐναντίον τῶν γραμματικῶν μορφο-
 λυκειῶν, καὶ νὰ διεκδικήσω ἐν τῇ βασιλευούσῃ γλωσσικῇ
 συγχύσει, τὴν ὁποῖαν ἄλλοι εὐρίσκουσι ἀποτρόπαιον καὶ
 φρικώδη καὶ ἀνήκουστον καὶ κινδυνώδη καὶ δὲν ξεύρω τί
 ἄλλο καὶ στενοχωροῦνται καὶ πάσχουσι καὶ κόπτονται καὶ
 ἀφρίζουσι κατ' αὐτῆς, ἐνῶ ἐγὼ τὴν εὐρίσκω ἡδονικωτάτην
 καὶ διάσκεδαστικωτάτην καὶ μυρίων καλῶν προάγγελον, νὰ
 διεκδικήσω λέγω ἐν τῇ βασιλευούσῃ γλωσσικῇ συγχύσει
 ὑπὲρ τῶν ποιητῶν καὶ συγγραφέων τῆς συγχρόνου ἐποχῆς
 τὸ δικαίωμα τῆς ἐν ἐλευθερίᾳ ἐκλογῆς τῆς μορφῆς διὰ τῆς
 ὁποίας νομίζουσι, ὅτι πρέπει νὰ περιβάλουσι τὰς ἰδέας των
 μεταξὺ καὶ ἐξ ὅλων τῶν γλωσσικῶν στοιχείων, τὰ ὅποια
 ὑπάρχουσι σήμερον ἐν χρήσει, καὶ τὰ ὅποια ὅλα εἶνε νό-
 μιμα, καὶ ἔχουσι κάποιον λόγον νὰ ὑπάρχουσι, διότι, ἀπλού-
 στατα, ἀλλέως δὲν θὰ ὑπῆρχαν. Ἀλλὰ εὐνόητον εἶνε ὅτι,
 ἀκριβῶς ἐπειδὴ, ὅπως φρονῶ ἐν πεποιθήσει, καὶ ὅπως θ'
 ἀποδείξω ἀναμφισβήτητα τὸ μέλλον, ἢ γνῶμη αὕτη,—μο-
 λονότι λίαν συνεπτυγμένως καὶ σκαιῶς ἴσως ἐκφρασθεῖσα,
 καὶ ἐπὶ τῆς πρωτοτυπίας τῆς ὁποίας ἂν θέλετε δὲν ἔχω
 καὶ καμμὴν ἀξίωσιν, διότι αὕτη κυρίως ἐπρυτάνευσε κατὰ
 τὴν μόρφωσιν τῶν φιλολογικῶν γλωσσῶν ὅλου τοῦ κόσμου,
 —εἶνε ὀρθοτέρα καὶ λογικωτέρα πάσης ἄλλης, κανεὶς δὲν
 εὕρηκεν ἄξιον τοῦ κόπου νὰ προσέξῃ ὀλίγον κ' εἰς αὐτήν,
 ἐκτὸς μόνον τοῦ ἐν Κερκύρα λογίου κ. Γεωργίου Καλοσ-
 γούρου, ὅστις ἐκδόσας πέρυσι φυλλάδιόν τι, ἐν ᾧ ἐξετάζει
 εὐρέως τὸ γλωσσικὸν ζήτημα, ἐν ᾧ συνοψίζει σαφῶς, με-
 θοδικῶς καὶ τελειῶς τὰ πλεῖστα σχεδὸν ἐξ ὅσων ἐνστάτικως
 καὶ πολὺ πιθανὸν ἀτελῶς αἰσθάνεται ἢ νέα φιλολογικῆ μας
 γενεά, καὶ τὸ ὁποῖον εἶνε μετὰ τῶν σπουδαιωτάτων ἔργων
 τοῦ κ. Ἰακώβου Πολυλά, καὶ τῶν ἀξίων πολλῆς τῆς προ-
 σοχῆς (τελευταίων δηλαδὴ, κ' ἐννοῶ ὡς πρὸς τὰ συμπερά-

σματα αὐτῶν ἰδίως, τὰ ὅποια καὶ κυρίως μ^ο ἐνδιαφέρουν) γλωσσικῶν διατριβῶν τοῦ κ. Γ. Χατζιδάκι ἢ μόνη ὄσας ἐν τῇ μέσῳ τῆς ἀπελπιστικῆς συζητητικῆς ἐπ' αὐτοῦ Σαχάρρας, ἐσταμάτησε πρὸς στιγμὴν καὶ πρὸ αὐτῆς, ἀλλὰ διὰ νὰ τὴν παρεξηγήσῃ, χαρακτηρίσας ταύτην ὡς ἐμφαίνουσαν «ἀφροντισίαν πρὸς τὸν γλωσσικὸν τύπον, ἀρκεῖ ὅπως δῆποτε νὰ ἀρέσκῃ, ὡς ἂν περιεχόμενον καὶ μορφὴ ἦσαν ἀπολύτως κεχωρισμένα». Καὶ πρὸς μὲν τὸν κ. Γεώργιον Καλοσοῦρον ἐγκαίρως ἐπροσπάθησα νὰ ἐξηγήσω, ἐφ' ὅσον ἦτο τοῦτο δυνατόν ἐν προχείρῳ καὶ συντόμῳ ἰδιωτικῇ ἀλληλογραφίᾳ, ὅτι ὄχι ἀφροντισία, ἀλλ' ἀπεναντίας βαθὺ μᾶλλον ἐνδιαφέρον καὶ πόθος ὑπὲρ τῆς ταχείας γεννήσεως τοῦ καταλλήλου γλωσσικοῦ τύπου, θερμὸς δὲ ἔρως πρὸς παραγωγὴν νεοελληνικῶν ἔργων, ἐν οἷς ἀρμονικῶς καὶ τελειῶς νὰ ἐπιτυγχάνεται ἢ περιπόθητος συνταύτισις περιεχομένου καὶ μορφῆς εἶχαν ὑπαγορεύσῃ τὰς γραμμὰς ἐκείνας, ὡς καὶ ἐκ προσεκτικωτέρως ἀναγνώσεώς των θὰ ἤμπορῶσεν εὐκόλως ν' ἐννοηθῇ*· ἀλλ' ἀφοῦ ἔτυχε καὶ τόρα

* Νὰ τὸ περὶ οὗ πρόκειται σχετικὸν χωρίον : «Γλῶσσα εἶνε καὶ πρέπει νὰ εἶναι μία διὰ τὸν ποιητὴν, μία διὰ τὸν συγγραφεῖ· ἐκείνη διὰ τῆς ὁποίας αἰσθάνεται ἑαυτὸν δυνάμενον νὰ ἐκφράσῃ τὰ διανοήματα καὶ τὰ συναισθήματα αὐτοῦ, ἀκριβῶς, ἐναργῶς, ζωηρῶς καὶ ἰσχυρῶς ὡς τὰ ἐσκέφθη, τὰ ἠσθάνθη, καὶ νὰ μεταδώσῃ αὐτὰ ἀπαράλλακτα καὶ εἰς ἄλλους, νὰ κάμῃ καὶ ἄλλοι νὰ τὰ αἰσθανθοῦν ὅπως αὐτός. Τόρα ποῖον ἰδίωμα θὰ τοῦ χρησιμεύσῃ πρὸς τοῦτο, πῶς θὰ τὸ μεταχειρισθῇ, ποῦ θὰ εὗρῃ τὸ ὕλικόν του, πῶς θὰ τὸ διαπλάτῃ, εἶνε ἰδική του δουλειά, τί μὲ μέλει ἐμένα, μοῦ εἶνε ἐντελῶς ἀδιάφορον, δευτερευούσης σημασίας, ἄς κάμῃ καλὰ ὁ ἄνθρωπος. Ἦμπορεῖ νὰ μὲ κάμῃ νὰ συγκινηθῶ, νὰ εὐθυμήσω, ν' ἀνατριχιάσω, νὰ ἐξαρθῶ, νὰ σκεφθῶ, ν' ἀγανακτήσω ; Ἴδου τὸ ζήτημα, Ἄμλέτοι ! Τὸ ἐκατάφερον ; Εἶνε συγγραφεὺς, εἶνε ποιητής, Δὲν τὸ ἐκατάφερε ; Κάμνει καλὰ νὰ ἀδράξῃ γρήγορα τὸν πέλεκυν τοῦ ξυλοσχίστου ἢ τοὺς χαλινούς τοῦ ἀμαξῆ». Ἐννοεῖται οἷοθεν νομίζω ὅτι διὰ νὰ τὸ καταφέρῃ ἀπαιτεῖται προπαντὸς νὰ ἔχῃ τὴν δύναμιν καὶ νὰ ξεύρῃ νὰ μεταχειρίζεται τὸ ἰδίωμα τὸ ὁποῖον θὰ διαλέξῃ, νὰ διαπλάτῃ τὸ ὕλικόν ποῦ τοῦ χρειάζεται, οὕτως ὥστε ἢ συνταύτισις περιεχομένου καὶ μορφῆς νὰ εἶνε πλήρης. Ὅταν δὲν μπορεῖς νὰ μεταχειρισθῆς τὴν κριτικὴν διάλεκτον ὅπως ὁ Κορνάρος, ὅταν δὲν μπορεῖς νὰ γράψῃς τὴν δημοτικὴν ὡς φιλολογικὴν γλῶσσαν ἐπιχοιρῶν ὅπως ὁ Σολωμὸς ἢ ὁ Μαρκοράς ἢ ὁ Τυπάλδος καὶ πεζογραφῶν ὅπως ὁ Κονεμένος ἢ ὁ Λασκαράτος, ὅταν δὲν μπορεῖς νὰ μιλήσῃς τὸ ἰδίωμα τῶν κλεφτῶν καὶ τῶν βουνῶν τῆς Ἠπειροῦ ὅπως ὁ Βαλαωρίτης, ὅταν δὲν μπορεῖς νὰ κάμῃς κρᾶμα γραφομένης καὶ ὀμιλουμένης ὅπως ὁ Μηλιάτης ἢ ὁ Κάλβος ἢ ὁ Πολυ-

περίστασις, δὲν νομίζω περιττὸν νὰ δωλώσω, ὅτι ὡς πρὸς τὴν ἐν γένει θέσιν τοῦ ζητήματος δὲν ἀπεμακρύνθη οὔτε κατὰ κεραίαν τῆς πρὸ διετίας γνώμης μου, θεωρῶ δὲ ὅτι εἰς τὴν ἐπιβράδυνσιν τῆς λύσεως αὐτοῦ, εἰς τὴν ἐπίτασιν τῆς κρατούσης συγχύσεως καὶ εἰς τὴν κορύφωσιν τῆς γενικῆς παρεννοήσεώς του, ἡ ὁποία κυριαρχεῖ ὑπὲρ πᾶν ἄλλο συντελοῦν αἱ μονομερεῖς περὶ αὐτοῦ ἀντιλήψεις καὶ ἰδέαι. ἐνῶ τὸ ἀσφαλὲς καὶ εὐκταῖον γλωσσικὸν μέλλον ἔγκειται μόνον εἰς τὴν ὅσον τὸ δυνατὸν εὐρυτέραν κ' ἐλευθεριωτέραν συγχώνευσιν τῶν δύο κυρίως διαμαχομένων ἰδιωμάτων καὶ ὄλων ἀνεξαίρετως τῶν ἄλλων γλωσσικῶν στοιχείων, ὁθενδῆποτε καὶ ἂν προέρχονται, τὰ ὁποῖα ἤμποροῦν νὰ χρησιμεύσουν εἰς τὴν βαθμιαίαν παραγωγὴν, οὔτε δημοτικῆς, οὔτε καθαρευούσης, ἀλλὰ **Νεοελληνικῆς Γλώσσης**, πολυμορφωτάτης μὲν καὶ πολυσυνθετωτάτης πιθανῶς, ἀλλὰ διὰ τοῦτο καὶ περισσότερον καταλλήλου νὰ ὑπηρετήσῃ πᾶσαν χρείαν καὶ πᾶσαν ἐπιθυμίαν τῆς ὁσημέραι προβαίνουσης καὶ ἀνδρουμένης συνειδήσεως τοῦ ἔθνους**.

Δεχθῆτε, κύριε, κτλ.

M. M.

Τὸ χειρόγραφον περὶ οὗ γίνεται λόγος ἐν τῇ ἀνωτέρῳ ἐπιστολῇ ἔχει ὡς ἑξῆς :

ΤΟ ΠΑΡΑΠΟΝΟ ΤΟΥ ΜΑΡΜΑΡΟΥ

* Ἀφιερώνεται

εἰς τὸν ἀγαπητό μου κύριο Γεώργιο Καλοσοῦρο.

Μὲ τὰ πόδια σπασμέν' ἀπὸ τὸ γόνατο, μὲ τὰ χέρια κομμέν' ἀπὸ τὸν ἄγκωνα, κοίτεται μέσα στὸ μῦσειον τὸ παλληκάρι τὸ ἀρχαῖο. Μισοπεσμένο στὸ δεξί του πλευρό, γέρνωντας ζερβὰ λίγος τὸ κεφάλι, εἶναι ξαπλωμένο, ὀλόβολο, ἀπάνω στὸ ξύλινο στήριγμά του, καὶ φαίνεται ὡσὰν νὰ κυτάξῃ τὸ ἴδιον του τὸ κορμί. Ἄκέρησ' ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη, τὸ

λαὸς ἢ ὁ Σουρῆς ἢ ὁ Γαβριηλίδης, ὅταν δὲν μπορεῖς νὰ γράψῃς τὴν γραπτὴν μας γλῶσσαν, ἔστω καὶ ἐπὶ τὸ ἀρχαιοπρεπέστερον ἀκόμη, ὡς ὁ Σ. Ζαμπέλιος, τότε εἶνε περιττὸν κ' ἐντελῶς νὰ γράψῃς.

* * Τὸ πὼς βαθμηδὸν ἄρχισεν ἤδη τοῦτο νὰ γίνετ' αἰσθητῶς, πολὺ δὲ αἰσθητότερον καὶ καταφανέστερον μπορεῖ νὰ γίνῃ καὶ θὰ γίνῃ εἰς τὸ μέλλον, θὰ καταδείξω ἐν ἐκτάσει προσεχῶς, ὅταν ἔρθ' ἡ ὥρα.

σῶμα του τεντόνεται, σὰν κατάλευκ' ὄνειροφάντασμα ὠραιό-
τητας καὶ γεροσύνης. Τῆς γλυκειᾶς ὡσὰν κοριτσιοῦ, τῆς
παλληκαρίσας σὰν ἥρωα μορφῆς του τὸ ἀλαφρὸ σῆκωμα,
βαστοῦνε, τοῦ ἐξαίσιου λαιμοῦ του ἢ χαριτωμένες γραμμές.
Ἄπὸ τὸ σβέρκο του ποῦ σκύβει λιγάκι, φεύγουνε πίσωθε,
ἀνοιχτές, ἢ δυνατὲς πλάτες του· μὰ ἀπὸ μπροστά, τὰ στή-
θια του ὀρθόνονται εὔρωστα, σφιχτά, μὲ φουσκωμένα, ξα-
ναμμένα τὰ βυζά, σὰ νὰν τ' ἀνασηκόνῃ ὁ πλούσιος χυμὸς,
ποῦ ἀναεβράζει ἀπομέσα τους. Ἡ ράχη του μακρυά, ἴσια,
κατεβαίνει, χωρισμένη μὲ αὐλάκι βαθύ, καὶ τυλίγει, λὲς
καὶ τὸ βλέπεις, ἀποκάτου ἀπὸ τὸ δέρμα, τὸ κανονικώτατο
φκιάσιμο τῶν κοκκάλων καὶ τὸ ἀξεχώριστο δέσιμό τους.
Ἄπαλή, μὲ τὰ πλευρὰ πλεγμέν' ἄρμονικὰ, τῶνα μὲ τ' ἄλλε,
λυγίζεται ἢ μέση του ἢ λεπτή, ποῦ σὲ πᾶει μαλακὰ μα-
λακὰ, ἀπὸ τὸ ἀνδρικό τέντωμα τῶν στηθῶν του, εἰς τῆς
τρεμάμενης, τῆς ἀνθισμένης σάρκας τῶν πεισινῶν του τὴν
ἀφροδίσια ἐμμορφιά, στὰ ρυθμικὰ μάγια τῶν λαγαρῶν του.
Λαμποκοπάει, γυαλιστερὴ σὰν καθρέφτης, δλη, μὲ ἀνεπαί-
σθητες ζάρες ἐδῶ κ' ἐκεῖ, ἢ κοιλιὰ του, ἢ πλατεῖα καὶ ἢ
σύμμετρη ἀντάμα καὶ καταμεσῆς τῆς χαμογελάει γλυκύ-
τατα ὁ ἀφαλὸς του, ποῦ μόλις φαίνεται, καὶ ἀποκάτου τῆς,
ξέσκεπο, ἐλεύθερο, περιλαμπρο, δλόφωτο, τὸ θεῖο βασιλεῖο
τῆς νειότης του ὑψόνεται. Ἀκμαῖα, γενναῖα, τورνευμένα,
τρογγυλόνονται τὰ μεριά, καὶ τραβοῦν κατὰ κάτω, δμαλά,
εὐθύγραμμα, γιὰ νὰ βροῦν τὰ κορδωμένα ντικλίνια*. Δῶθε
καὶ κεῖθε δίπλα εἰς τὸ κορμί, ξυφυτρώνουν ἀπὸ τοὺς ὤμους
του τὰ νευροδύναμα μπράτσα του, κι ἀπάνω τους, χωρισμέ-
νοι, καθαρὰ-καθαρὰ, καθ' ἕνα ἀπὸ τὸν ἄλλον, μὰ κ' ἐνω-
μένοι ἀξεκόλλητα ἐντούτοις, ἤσυχτοι, ἀξέννοιαστοι, ὡσὰν ν'
ἀναπαύονται μὲ ἀπόλυτη ἐμπιστοσύνη στὸν ἑαυτὸ τους,
προβάλλουνε οἱ μυῶνες, καμαρωτοὶ καὶ περήφανοι. Ἄλλὰ
κεῖ ποῦ μὲ τὸν ἀγκῶνα ἢ πῆχη θὰ ἐκαρφονότανε στερεὰ
στὸ μπράτσο, κεῖ ποῦ ἢ πανώρηα καμάρα τῆς ἀντιζας θὰ
ἐκολλοῦσε σφιχτά μὲ τὴν ἰσάδα τὴν τολμηρὴ τοῦ μεριοῦ,
σὰ μιὰ πληγὴ ἀνώμαλη καὶ βαθειά, μὲ ἀπότομα τὰ ξεπε-
ταχτά τῆς τὰ χεῖλια, μονάχη δείχνει, ποῦ θὰ ἤντουσαν τὰ
στιβαρὰ χέρια, τὰ ἐπιδέξια νὰ ρίχνουνε τὸ λιθάρι ἢ νὰ κα-
τεβάζουν τὴ γροθιά, ποῦ θὰ ἤντουσαν τὰ πόδια τὰ φτερω-

* Ἐτοὶ λέγονται εἰς τὴν Κρήτην, κατ' ἄλλους μὲν, οἱ ὁποῖοι
καὶ παράγουν τὴν λέξιν ἐκ τοῦ «ἀντικλίνω», αἱ ἰγνῦς, κατ' ἄλλους
δέ, οἱ ὁποῖοι τὴν παραγουν ἐκ τοῦ «ἀντικνήμιον», ὅτε πρέπει νὰ
γράφεται καὶ «ντικλήνια», ὅλο τὸ κάτω τοῦ γόνατος ποδᾶρι.

μένα, τὰ πόδια τὰ ἀφθαστα εἰς τὸ τρέξιμο καὶ τὰ ἀσύγκριτα εἰς τὸ πήδημα. Σὰν νὰν τὴν ἔχη δομένη παλάμη ἄγνωστη, ὅπου νὰ προμελέτησε τὸ χτύπημα, ποῦ νὰ ἐπροσχεδίασε τὸ ἄδικο, τ' ἄρπαξε, χέρια καὶ πόδια, καθὼς κατέβηκε, ἢ βαθεῖα πληγὴ, καὶ λείπουνε παρμένα. Ὅλο τὸ ἄλλο του τὸ σῶμα, ἀπείραχτο κι ἀνέγγιχτο καὶ ἔμψυχο, παρουσιάζετ' ἐμπρὸς σου, μονομιᾶς, σὰ νὰν τοῦ χάρισαν, λὲς δὲν ἐπέρασε ἀκόμη στιγμή, τὸ δῶρό τῆς Ὑπαρξης, σὰ νὰ ἐφύσηξαν μέσα του, λὲς καὶ δὲν εἶναι στιγμή ἀκόμη, τὴν πνοὴ τῆς ζωῆς. Ἀπὸ τὰ σκέλια ἕως εἰς τὰ μαλλιά, ἀπὸ τὴν κορυφὴ ἕως τὰ ντικλίνια, τίποτα δὲ θόλονει τὸ φάνταγμα τοῦ θαυμαστοῦ του κορμιοῦ, τίποτα δὲν ἀτιμάζει τὴ μαγικὴ του τὴν ὄψι, τίποτα δὲν ντροπιάζει τὴν ὄψι του τὴ λαμπρῆ. Οὔτε τὸ μικρότερο τρίψιμο οὔτε τὸ ἀπλούστερο ράγισμα, οὔτε τὸ ἐλάχιστο χάλασμα, δὲ ζημιώνει καθόλου τοῦ παλληκαριοῦ τὴ θωριὰ ποῦ σὲ θαμπώνει. Ἀλλὰ τῶν μπράτσων του ἢ πληγῆ, μὰ ἢ πληγῆ τῶν μεριῶν του, προβάλλει καὶ χάσκει, ἀσπλαχνη, φρικτῆ, καὶ κόβει μὲ κακία στὴ μέση τὸ κατάλευκ' ὄνειροφάντασμα, καὶ ξυπνάει τὸ μάτι ἄξαφνα ἀπ' τὸ μεθύσι του τὸ γλυκό. Θᾶλεγες πῶς μοῖρα κρυφῆ, θᾶλεγες πῶς ἐκδίκησις μυστικῆ, ποῦ ἢ ἐφθόνησε ἢ ἴδια τὸ τέλειο, τὸ μοναδικὸ τὸ κορμί, ἢ θέλησε νὰ δουλέψῃ τὸ σγριο μίτος ἐχθροῦ ζηλιάρη, ἐπίτηδες ἄπλωσ' ἀπάνω του τὸ βαρὺ χέρι τῆς, τὸ χέρι τῆς τὸ ἀλύπητο, κ' ἐπίτηδες τ' ἄφηκε ἀνέγγιχτο τ' ἄλλο, κ' ἐπίτηδες τοῦκοψε μονάχα τὰ ἄκρα του, γιὰ νὰν τοῦ πάρῃ τὴ δύναμι νὰ κινιέται, γιὰ νὰν τὸ κάμη ν' ἀπομείνῃ νὰ σέρνεται, τὸ φτωχό, πεντάμορφο μὰ κολοβωμένο, γιὰ νὰν τὸ κάμη νὰ βλέπῃ, ὡσὰν κατάδικος, τὸν ἑαυτοῦ του παράλυτο, γιὰ νὰν τὸ κάμη νὰ παρασταίῃ ἀντάμα καὶ τὴ μεγαλύτερη ἔμμορφιὰ καὶ τὴ μεγαλύτερη ἀσχήμια. Καὶ ὁ νέος, κοιτάται τόρα, ἔτσι, ἐκεῖ πέρα, δίχως νὰ μπορῇ οὔτε στὰ χέρια του νὰ βασταχθῇ οὔτε στὰ ποδάρια του νὰ στηρίξῃ, δίχως νὰ μπορῇ νὰ σταθῇ ὀρθός, δίχως νὰ μπορῇ νὰ σηκωθῇ, σὰν σακάτης σὲ κρεβδάτι ἀρρώστιας. Τὴν ἀσπράδα τὴν ἀγγιχτῆ τοῦ κορμιοῦ του, θλιβερὰ ἀγκαλιάζει, ἢ μχυρίλα τοῦ ξύλου, ποῦ εἶν' ἀπλωμένος, κι' ἀποκάτου του ἕνα ψηφίον φανερόνει τὴ σειρά ποῦ τὸν ἔχουν βαλμένον. Ἀπ' τῶν παραθυριῶν τὰ ἀψηλὰ τζάμια, πέφτει χάμου, θαμπὸ τὸ φῶς, καὶ σκορπίζει πένθιμη λάμψι. Γύρω τριγύρω του, συντρόφια του εἰς τὴ συφορὰ του, σὰ νὰν τὰ σῴριασε, ἢ ἴδια μοῖρα, κι' αὐτὰ κει-πέρα, παρόμοιας κατάρας θύματα, ἀθλια χαλάσματα τῆς ζωῆς, ὅπου γυρεύουν ἡσυχίαν ἀπὸ

τὰ πάθη, λείψανα τέτοιας τύχης ἔποῦ βρῆκαν λιμάνι γιὰ νὰ φύγουν τῆς μπόρες, νὰ γλυτώσουν τὰ βάσανα ταραγμένης ὑπάρξεως μὲ τὸν ἴδιον τρόπο, ἀπαράλλαχτ' ἀπάνω στὰ ξύλινα, ἀπάνω στὰ μαῦρα στηρίγματά τους, σὰ σὲ κρεβάτια ξαπλώνονται, γεμίζουν ἔλκον τὸν τόπο, κοψοπόδαρα, ἢ κουλά, ἢ ραγισμένα, ἢ μισοσπασμένα, ἢ κατατσακισμένα, σὰ σὲ νοσοκομείου ζωγραφιά, λὲς κι' ἀκαρτεροῦν τὸ χειροῦργο γιὰ νὰ ἰδῆ τῆς πληγῆς τους, ἔνα σωρὸ κι' ἄλλα κορμιά σὰν αὐτόν, ὡσὰν αὐτόν κι' ἄλλα κουφάρια ἔνα σωρὸ. Μέσα στὴν κρύα τῆ σάλα, τῆ στρωμένη μὲ πλάκες, ἢ σιωπῇ εἶνε ἀπόλυτη, ἀνέκφραστο παράπονο βασιλεύει καὶ μισοπεσμένο στὸ δεξί του πλευρό, γέρνωντας ζερβὰ λίγο τὸ κεφάλι, τὸ παλληκάρι τὸ ὠραῖο, φαίνεται σὰν νὰ βλέπῃ τὸ ἴδιο του τὸ κορμί, καὶ σὰν σύννεφο λύπης, ποῦ μόλις διακρίνεται, νὰ σκεπάζῃ τὴν καλὴ του μορφῇ, τὴν παλληκαρῖσια καὶ τὴ γλυκειά. Ἄχ, δὲν ἐφантаζότανε, ποτὲ βέβαια, αὐτὴν τὴν τύχη, ἔταν, λεβέντης καμαρωμένος, ἐσυργίανουσε εἰς τῆς στοῆς καὶ στὰ γυμναστήρια τῆς παλαιᾶς πόλεως τὴν ἀνεκδιήγητη δόξα τῶν ἀψεγαδιάστων μελῶν του. Ἄχ δὲν ἐφантаζότανε βέβαια αὐτὴν τὴν τύχη, ἔταν, στεφανωμένος ἀγωνιστῆς ἔρριχνε τὸ λιθάρι στὸ Στάδιο, ἢ ἐνικούσε στὸ πάλαιμα, ἢ ἐκουθέντιαζε μὲ τοὺς φιλοσόφους, ἢ ἀνέδαινε στὴν Ἀκρόπολι, μπροστὰ μπροστὰ στὰ ἱερά πανηγύρια. Δὲν ἐφантаζότανε ποτὲ βέβαια αὐτὴν τὴν τύχη, ἔταν ἔβγαине ἀπ' τὰ χέρια τοῦ γλύπτη του, ἔταν ἄστραφτε μέσα στ' ἀργαστηρί του, ἀποκάτου ἀπ' τὸν δλάνοιχτο οὐρανὸ τῆς Ἀθῆνας, ἀποκάτω ἀπ' τοῦ ἡλίου τὴν ἀσκίαστη λάμψι, ἀνατριχιάζοντας ἔλος ἀπὸ δύναμι κι' ἀπὸ ἀντρεία. Καὶ δὲν ἐφантаζότανε, — ἄχ, ποτὲ βέβαια! — αὐτὴν τὴν τύχη, ἔταν, θνητὸς αὐτός, ἔβλεπε νὰν τὸν στηλόνουε στὸ ναό, γιὰ νὰ παραστήσῃ τοῦ Ἀπόλλωνα ἢ τοῦ Ἑρμῆ τὸ ἀθάνατο τὸ εἶδωλο. Καὶ σὰν νικημένος πολεμιστῆς, μὲ σπασμένα τὰ πόδι' ἀπὸ τὸ γόνατο, μὲ κομμένα τὰ χέρι' ἀπὸ τὸν ἄγκωνα, εἶναι ξαπλωμένο, δλόβολο, ἀπάνω στὸ ξύλινο στηρίγμά του. Ἀκίνητο, μὲ τὰ μάτια του σταθερά, θάλεγεσ ὅμως πῶς τριγυρνάει τὸ βλέμμα του, ἀπὸ τοὺς ὄμους του τοὺς νευρώδεις εἰς τὰ τορνευμένα του τὰ μεριά, ἀπὸ τὴ λυγερή του τὴ μέση εἰς τὸ φούσκωμα τῶν στηθῶν του, ἀπ' τὴν τρεμάμενη, τὴν ἀνθισμένη σάρκα τῶν πσιινῶν του στὸ θεῖο βασίλειο τῆς γυμνῆς νεότητος του. Καθὼς σκύβει ἀλαφρὰ τὸ λαιμό του, λὲς κ' ἐξετάζει μονάχος του τὸ σῶμά του, καὶ

μελετάει τούς μυῶνές του καὶ σπουδάζει τὸ φκιάσιμό του. Καὶ κᾶπου-κᾶπου, στὸν κρυφὸ του περίπατο, τὸ βλέμμα του φαίνεται, σὰ νὰ καρφόνεται, βαρὺ, βαρὺ, καὶ εἰς τῶν γονάτων του τῆς ἀπότομες λαθωματιές, καὶ εἰς τῆς σκληρῆς τῶν ἀγκώνων του τῆς πληγῆς. Κι' ἂν τὸν κυττάξῃς ὦρα πολλή, πολλή, πεσμένον ἔτσι, μὲ τῆς λύπης τὸ σύννεφο τὸ ἀφαντο, ὅπου σκεπάζει τὸ μέτωπό του, θαρρεῖς πῶς εἶτι, — τάχα μονάχα σὲ γελάει τὸ μάτι σου ;—, σιωπηλὸ δάκρυο λαμποκοπάει κᾶπου— κᾶπου, μέσ' ἀπ' τὰ πέτρινα ματόφυλλά του . . .

M. M.

Ἴδου δὲ καὶ τὸ κατὰ τὸν Ἰούλιον τοῦ 1890 δημοσιευθὲν εἰς τὸ περιοδικὸν «Ἀττικὸν Μουσεῖον».

Η ΘΛΙΨΙΣ ΤΟΥ ΜΑΡΜΑΡΟΥ

Μὲ τεθραυσμένας κνήμας ἐκ τοῦ γόνατος, ἠκρωτηριασμένους ἀπὸ τῆς ὠλένης του βραχίονας, κατάκειται ἐν τῷ μουσεῖῳ ὁ ἀρχαῖος ἔφηθος. Ἡμικλινῆς ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ πλευροῦ, στρέφων μικρὸν πρὸς τὰ ἀριστερὰ τὴν κεφαλὴν, ἀπλοῦται κατὰ μῆκος ἐπὶ τοῦ ξυλίνου βᾶθρου του, καὶ φαίνεται ὡς νὰ προσβλέπη εἰς τὸ ἴδιον σῶμα του. Ἄρτιος κατὰ πάντα, ὁ κορμὸς αὐτοῦ, ἐκτείνεται, πάλλευκον ὄνειρον κάλλους καὶ εὐρωστίας. Τῆς γλυκείας ὡς κόρης καὶ ἀρρενωπῆς, ὡς ἥρωος μορφῆς τὴν ἐλαφρὰν ἔπαρσιν ἀνέχει τοῦ ἐξαισίου τραχήλου ἢ εὐγράμμος χάρις. Εὐρεῖται φεύγουν ὀπίσω, ἀπὸ τοῦ ἠρέμα καμπτομένου αὐχένος, αἱ ἰσχυραὶ ὠμοπλάται, ἐνῶ πρὸς τὰ ἐμπρὸς ὀγκοῦνται τὰ στέρνα, ρωμαλέα, ἔντονα, μὲ προεξέχοντας καὶ σφριγῶντας τοὺς μαστοὺς, ὡσεὶ ὑπεγειρόμενα ἐκ τοῦ πλουσίου χυμοῦ, τοῦ κυκλοφοροῦντος μέσα των. Ὑπὸ βαθεῖας αὐλακος τεμνομένη καταβαίνει ἡ ράχις, μακρά, εὐθυτενῆς, περιβάλλουσα τὴν μαντευσομένην ὑπὸ τὸ δέρμα κανονικωτάνην τῶν ὀστέων διάπλασιν καὶ τὴν ἀδιάσπαστον σύνδεσιν. Λεπτή, μὲ τὰς πλευράς συμπλεκομένας πρὸς ἀλλήλας ἐν ἀρμονικῇ διαδοχῇ, γλαφυρά, κολποῦται ἡ ὀσφύς, μαλακῶς μεταγούσα, ἀπὸ τῶν στέρνων τὴν ἀνδρώδη ἔντασιν, πρὸς τῆς ἀναθαλλούσης καὶ παλλομένης σαρκὸς τῶν νώτων τὴν ἐπαφρόδιτον εὐμορφίαν καὶ τῶν ἰσχίων ἢ τῶν λαγόνων τὰ εὐρυθμα θέλγητρα. Ἀναλάμπει, στίλβουσα ὀλη, ἀνεπαισθήτως πτωχομένη ποῦ καὶ ποῦ, ἢ ἀδρὰ συγχρόνως καὶ

σύμμετρος γαστήρ, ἐν μέσῳ τῆς ὁποίας, ἡδύτατα, μόλις διαφαινόμενος, προσμειδιᾷ ὁ ὀμφαλός, καὶ ὑφ' ἣν, ἀκάλυπτον, ἐλεύθερον, παμφαές, ἔκπαγλον, ἐγείρεται τῆς ἡδῆς τὸ θεῖον κράτος. Τολμηροί, εὐτορνοί, ἀκμαῖοι, στρογγυλοῦνται οἱ μηροί, ἴσοι καὶ λειοὶ βαίνοντες πρὸς τὰς τεταμένας ἰγνύς. Ἀπὸ τῶν ὤμων, ἐκατέρωθεν, ἐκ παραλλήλου τῷ κορμῷ, ἐκφύεται τῶν βραχιόνων ἢ νευρώδης δύναμις, ἐφ' ὧν κυρτοῦνται ἀγερώχως οἱ μυῶνες, κεχωρισμένοι ἀφ' ἐκάστων εὐκρινῶς, καὶ συνεχόμενοι ἀρρήκτως ἐντοσοῦτῳ, ἡσυχιοί, γαλήνιοι, ὡσεὶ ἀναπαυόμενοι ἐν πεποιθήσει ὑπερτάτ' εἰς ἑαυτούς. Ἄλλ' ἔπου διὰ τοῦ ἀγκῶνος ὁ πῆχυς θὰ συνεποποῦτο πρὸς τὸν βραχίονα στερρῶς, ἔπου τῆς κνήμης ἢ θεσπεσία καμπύλη θὰ συνηρμόζετο πρὸς τὴν θρασειαν εὐθύτητα τοῦ μηροῦ, ὡσεὶ πληγὴ ἀνώμαλος καὶ βαθεῖα, μὲ ἀπότομα τὰ προέχοντα χεῖλη, μόνη δεικνύει ποῦ θὰ ὑπῆρχαν αἱ στιβαραὶ χεῖρες, αἱ δεξιώταται νὰ ρίπτουν τὸν δίσκον ἢ νὰ κατάγουν τὴν πυγμῆν, οἱ εὐπετεῖς πόδες, οἱ προσφορώτατοι διὰ τὸν δρόμον ἢ ἀνυπέρβλητοι εἰς τὸ πῆδημα. Ὡς δι' ἀγνώστου παλάμης, ἦτις νὰ ἀνεμέτρησε τὸ κτύπημα, ἦτις νὰ προδιέγραψε τὸ ἀδίκημα, τὰς ἀφήρηπασε κατενεχθεῖσα, κ' ἔλλείπουν ἀποτετμημένοι. Ὅλον τὸ λοιπὸν σῶμα του, ἀδικτον, ἀνέπαφον, ἔμψυχον, ἐμφανίζεται, ὡσὰν πρὸ μιᾶς στιγμῆς ἔτι νὰ ἔλαβε τῆς ὑπάρξεως τὸ δῶρον, νὰ ἐνεφυσήθη τὴν πνοὴν τῆς ζωῆς. Ἀπὸ τῶν σκελῶν μέχρι τῆς κόμης, ἀπὸ τῆς κορυφῆς μέχρι τῶν ἰγνύων, τίποτε δὲν ἀμαυρόνει τοῦ θαυμασίου κορμοῦ τὴν αἴγλην, τίποτε δὲν μαιίνει τὸ γόητρον τῆς λαμπρᾶς ὄψεως. Οὐδ' ἡ παραμικρὰ προστριβή, οὐδὲ τὸ ἀπλούστερον ρήγμα, οὐδ' ἡ ἐλαχίστη ἀπώλεια, ζημιεῖ τοῦ νεανίου τὴν θαμβοῦσαν παράστασιν. Ἀλλά, μοχθηρῶς διακόπτουσα τὸ πάλλευκον ὄνειρον, ἐξεγείρουσα βιαίως τὸ ὄμμα ἀπὸ τῆς ἀβρᾶς μέθης του, τῶν βραχιόνων ἢ πληγῇ προβάλλει, καὶ τῶν μηρῶν χαίνει τὸ τραῦμα, ἀνηλεές καὶ ἀπαίσιον. Θὰ ἔλεγέ τις, ὅτι διὸ κρυφῇ μοῖρα, μυστικῇ νέμεσις, ἢ αὐτὴ φθονήσασα τοῦ ἀπαραμίλλου σώματος τὴν τελειότητα, ἢ ἀντιζήλου ὑπηρετοῦσα τὸ ἄγριον μῖσος, ἐπίτηδες ἐπέθηκεν αὐτῷ τὴν βαρεῖαν καὶ ἀδυσώπητον χεῖρα της, καὶ ἐκεῖνο μὲν ἀφήκεν ἀλώβητον ἀπὸ σκοποῦ, κατέκοψε δὲ μόνον τὰ ἄκρα του, ὡς διὰ ν' ἀφαιρέσῃ ἀπ' αὐτοῦ τὴν ἰσχὺν τῆς κινήσεως, νὰ τὸ καταδικάσῃ εἰς τὴν οἰκτρὰν τύχην νὰ σύρεται εἰς τὸ ἐξῆς, πάγκαλον ἀλλὰ κολοβόν, γὰ βλέπη ἑαυτὸ ἐν ἀδρανεῖα νὰ εἰκονίξῃ ἅμα τὴν ὑψίστην ὠραιότητα καὶ τὴν ὑψίστην ἀσχη-

μίαν. Κεῖται οὕτως ἐκεῖ, ὁ νέος, ἀδυνατῶν νὰ ἀνεγερθῆ, ἀνίκανος νὰ στηριχθῆ εἰς τὰς χεῖρας του, ἀνίκανος νὰ σταθῆ ἐπὶ τῶν ποδῶν του, ὡς ἀνάπηρος ἐπὶ κλίνης νοσοκομείου. Πρὸς τοῦ σώματός του τὴν ἄσπιλον τὴν λευκότητα, πενθίμως ἀντιτίθεται ἡ μελανότης τοῦ ὑποστηρίγματος, καὶ ἀριθμὸς δῆλοι ὑπ' αὐτὸ τὴν θέσιν, ἣν κατέχει ἐν τῷ ἰδρύματι. Διὰ τῶν ὕλων τῶν ὕψηλῶν παραθύρων καταπίπτει ἀμυδρὸν τὸ φῶς, σκορπίζων σκυθρωπὴν λάμψιν. Γύρω του, σύντροφοι ἐν τῇ συμφορᾷ, ὡσάν νὰ ἐσώρευσε καὶ αὐτοὺς ἐκεῖ, παρομοίας κατάρας θύματα, οἰκτρὰ τῆς ζωῆς ἐρείπια, ἡσυχίαν ἀπὸ τῶν παθῶν ζητοῦντα, λείψανα ἀναλόγου βίου, ἡ αὐτὴ μοῖρα, εὐρόντα ἄσυλον ἀπὸ τῶν θυελλῶν πολυταράχου ὑπάρξεως, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, ἐπὶ τῶν μελανῶν ξυλίνων βάθρων των, ὡς ἐπὶ κλινῶν, ἀπαρλλάκτως ἐξαπλοῦνται, πληροῦντα πάντα τὸν χῶρον, κυλλὰ, ἢ χωλά, ἢ κατεαγότα. ἢ συντεθλασμένα παντοίως, χειρουργεῖο εἰκόνα παριστῶντα ὡς ν' ἀναμένουν θὰ ὑπέθετες τὸν μέλλοντα νὰ θεωρήσῃ τὰς πληγὰς των, πλεῖστ' ἄλλα σώματα καὶ πλεῖστοι ἄλλοι κορμοὶ ὡς αὐτοί. Ἐν τῇ διαψύχρῳ αἰθούσῃ μὲ τὸ πλακόστρωτον ἔδαφος, ἡ σιγὴ εἶνε ἀπόλυτος, καὶ ἄρρητος μελαγχολία βασιλεύει. Καὶ ἡμικλινῆς ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ πλευροῦ, στρέφων μικρὸν πρὸς τὰ ἀριστερὰ τὴν κεφαλὴν, ὁ ὠραῖος ἐφηβος, φαίνεται ὡσάν νὰ προσβλέπη εἰς τὸ ἴδιον σῶμα του, καὶ ὡς ἀδιόρατον νέφος θλίψεως νὰ σκιάζῃ τὴν καλὴν του μορφήν, τὴν ἀρρενωπὴν καὶ γλυκεῖαν. Ἄ! δὲν ἐφαντάζετο βεβαίως ποτὲ τὴν τύχην αὐτὴν, δταν, θριαμβευτὴς μεῖραξ, περιήγεν ἀνὰ τὰς στοὰς καὶ τὰ γυμναστήρια τῆς ἀρχαίας πόλεως τὴν ἀφατον δόξαν τῶν ἀμέμπτων μελῶν του. Δὲν ἐφαντάζετο βεβαίως ποτὲ τὴν τύχην αὐτὴν, δταν στεφανηφόρος ἀθλητῆς, ἔθαλλεν ἐν τῷ Σταδίῳ τὸν λίθον, ἢ ἐνίκα τὴν πάλην, ἢ συνωμίλει τοῖς φιλοσόφοις, ἢ ἀνήρχετο εἰς τὴν Ἀκρόπολιν, ἄγων τὰς ἱερὰς πομπάς. Δὲν ἐφαντάζετο βεβαίως ποτὲ τὴν τύχην αὐτὴν, δταν ἐξήρχετο ἀπὸ τῶν χειρῶν τοῦ γλύπτου του, κ' ἐξήστραπτεν ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ του, ὑπὸ τὸν ἀναπεπταμένον ἀττικὸν οὐρανόν, ὑπὸ τὴν πλήρη λάμψιν τοῦ ἡλίου, φρίσσων ὄλος ἐκ ρώμης καὶ ἀλκῆς. Καὶ δὲν ἐφαντάζετο, — ἄ, βεβαίως ποτέ! —, τὴν τύχην αὐτὴν, δταν, θνητὸς αὐτός, ἀπετίθετο ἐν τῷ ναφ. μέλλων νὰ ὑποτυπώσῃ τοῦ Ἀπόλλωνος ἢ τοῦ Ἑρμοῦ τὸ ἀθάνατον εἶδωλον. Καὶ ὡς ἠττημένος μαχητῆς, μὲ τεθραυσμένας κνήμας ἐκ τοῦ γόνατος, ἠκρωτηριασμένους ἀπὸ τῆς ὠλένης τοὺς βρα-

χίονας, ἀπλοῦται κατὰ μῆκος ἐπὶ τοῦ ξυλίνου βάρθρου του. Ἀκίνητος, μὲ σταθερὰς τὰς κόρας τῶν ὀμμάτων του, περιάγει ἐντούτοις θὰ ἔλεγες τὸ βλέμμα του, ἀπὸ τῶν νευρωδῶν ὤμων εἰς τοὺς εὐτόρνους μηρούς, ἀπὸ τῆς κοιλουμένης ὀσφύος εἰς τῶν στέρνων τὴν προβολήν, ἀπὸ τῶν νώτων τὴν παλλομένην καὶ ἀναθάλλουσαν σάρκα εἰς τῆς γυμνῆς ἤδη τὸ θεῖον κράτος. Καθὼς κάμπτει ἐλαφρῶς τὸν αὐχένα, ἐτάζει, θὰ ὑπέθετες τὸν κορμόν, καὶ μελετᾷ τοὺς μυῶνας, καὶ ἐπισκοπεῖ τὴν ὄσλην του κατασκευήν. Καὶ ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρόν, ἐν τῇ λανθανούσῃ περιπλανήσει του, τὸ βλέμμα αὐτοῦ φαίνεται ὡς νὰ προσκολλᾶται βαρὺ, καὶ εἰς τῶν γονάτων τὰς ἀποτόμους πληγὰς, καὶ εἰς τῶν ἀγκώνων τὰ τραχέα τραύματα. Καὶ παρατηρῶν αὐτὸν ἐπὶ μακρόν, μὲ τὸ ἀδιόρατον νέφος τῆς θλίψεως ὅπερ καλύπτει τὸ μέτωπόν του, νομίζεις σχεδὸν — εἶνε ἄραγε ὀπτικὴ μόνον ἀπάτη; — ὅτι σιγηλὸν δάκρυ μαρμαίρει ἐνίοτε μεταξὺ τῶν λιθίνων βλεφάρων του...

ΕΓΚΑΤΑΛΕΛΕΙΜΜΕΝΗ ΠΟΛΙΣ*

"Αλλοτε, επί Τούρκων και Βενετών, υπερήφανος και ζηλευτή, της Πελοποννήσου τὸ καύχημα και τῆς Ἀνατολῆς τὸ φόβητρον, θὰ ἠδύνατο νὰ προκαλέσῃ πᾶσαν ἄλλην εἰς ἀγῶνα δυνάμειος, εὐδαιμονίας ἢ δόξης. Τὸ ὄνομα αὐτῆς, γνωστότατον ἀνὰ τὴν ὑφήλιον ἔλην, ἦτο συνώνυμον τῆς εὐμαρείας και τῆς ἰσχύος. Σπουδαιότατος ἐμπορικὸς σταθμὸς, ἀπετέλει ὡς ἐκ τῆς θέσεώς της τὸ μεταίχμιον μεταξὺ δύο ἠπείρων και ἐχρησίμευεν ὡς ἡ ἀναγκαῖα δίοδος ἀφ' ἧς ὁ πολιτισμὸς τῆς Ἑσπερίας μεταχετεύετο εἰς τὴν Ἀνατολὴν και τῆς Ἀσίας ὁ πλοῦτος διεβιάζετο εἰς τὴν Εὐρώπην. Ἐπιβλητικώτατον δ' ἅμα πολεμικὸν ὄρμητήριον, ἐδέσποζε συγχρόνως ἐκείνης και ἐπέδρα ἀμέσως ἐπὶ ταύτης. "Ολοὶ οἱ λαοὶ ἔσοι τὴν εὐτυχίαν και τὴν πρόοδον αὐτῶν ἐπεζήτουν ἐν τῇ εἰρηνικῇ ἐργασίᾳ, πρὸς αὐτὴν ἤρχοντο ὅπως εὐρωσιν ἀνάλογον τὸ ἀντίτιμόν της. Καὶ ἔσοι πάλιν τὴν ὑπεροχὴν αὐτῶν ἐδάσιζον ἐπὶ τοῦ κράτους τῶν ὀπλῶν, πρὸς αὐτὴν ἀπέβλεπον μετ' ἔρωτος και αὐτῆς τὴν κυριαρχίαν πρωτίστως ἐπωφθαλμίων — χωρὶς νὰ τὴν ἐλπίζωσι πάντοτε.

Στηρίζουσα ἐκείθεν μὲν νὰ νωτά της ἐπὶ ὑπερυψήλου βράχου ἐγειρομένου ἄνωθεν αὐτῆς ὡς προστατευτικὸν στέγασμα, και ἀφορῶσα ἐντεῦθεν πρὸ τὸ ἄπειρον πέλαγος ὀπερ ἠπλοῦτο κάτωθεν αὐτῆς ὡς δεδαμασμένον ὑπὸ τῆς ἐξουσίας της και ἐρχόμενον νὰ τῇ ἀποδώσῃ τὸν φόρον τοῦ σεβασμοῦ του, θὰ ἐδικαιοῦτο νὰ εἶνε βεβαία ὅτι πολὺ ἔπρεπε νὰ τὸ συλλογισθῇ ὁ τολμητίας ἐχθρὸς, ὅστις θ' ἀπεφάσιζε νὰ ἐπιχειρήσῃ τὴν κατάκτησίν της. Οἱ στόλοι αὐτοῦ θὰ κατεθραύοντο ἐπὶ τῆς ἀπορρώγος ἀκτῆς της, θὰ συνετρίβοντο ὑπὸ τῶν φρουρῶν της τὸ πῦρ, και, νκυάγια οἰκτρὰ και θαλασσόδαρτα, θὰ ἐξωθεῖντο ἐπὶ τοῦ ἀρρήκτου τεί-

*) Δημοσιεύθηκε τὸ « Ἑλλ. Ἡμερολόγιον » ποῦ ἔβγαλε στὸ 1888 ὁ τυπογράφος Π. Δ. Σακελλαρίου. Τὴν ἔκδοσιν τὴν εἶχε ἐπιμεληθεὶ ὁ Μητσάκης.

χους της, ὅπερ ἀρχόμενον ἀπὸ τῆς μιᾶς τοῦ βράχου ἄκρας καὶ διαθέον τὴν παραλίαν κατέληγε κυκλικῶς εἰς τὴν ἄλλην, περικλείον αὐτὴν, ὄχι ἀπρόσβλητον, ἀλλὰ σχεδὸν καὶ ἀθέατον ἄλλοθεν ἢ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ. Τῶν δὲ στρατῶν του ὄσαι καὶ ἐπήρχοντο αἱ μυριάδες, μᾶτην θὰ καθημάτων τοῦ βουνοῦ τὰς κλιτύς.

Ἡ φύσις εἶχε πλάσῃ αὐτὴν ἄβατον. Ἡ δὲ τέχνη, τῆς φύσεως τὸ ἔργον συμπληρόνουσα, εἶχε καταστήσῃ αὐτὴν καὶ τρομεράν.

Ἐβρεμον δεινὸν τὰ τελεβόλα τῶν τετραπύργων ὀχυρωμάτων της, ἐξηρεύγοντο τὸν θάνατον ἀσφαλῆ τῶν ἀπείρων τοῦ τείχους της πολεμιστρῶν τὰ χαινόντα στόματα, καὶ ἐσειέτο ὄλον τὸ ὑπερκείμενον ὄρος, ὡς νὰ ἤθελε νὰ καταπέσῃ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τῶν ἐπιδρομέων, οἵτινες ἐζήτουν νὰ ταραξοῖσι τὴν ἡσυχίαν τῆς παρὰ τὴν ῥίζαν αὐτοῦ ἐνσφηνωθεύσης ὡς νὰ ἐζήτει ἄσουλον πόλεως.

Καὶ ἔπειτα, ὅτε ἤρχον αὐτῆς οἱ Βενετοί, πόσων ἀνδρείων ἵπποτῶν ἢ ὑπερήφανος πονοπλία δὲν ἤστραπτεν εἰς τὰ τεῖχη καὶ πόσων νικηφόρων εὐγενῶν, τοῦ ἀνθους τῆς Βενετίας, οἵτινες εἶχον περιαγάγη ἀπτόητοι καὶ ἀδάμαστοι ἀνὰ τὰ τετραπέρατα τῆς Δύσεως καὶ τῆς Ἀνατολῆς τῆς ἀγερώχου Δημοκρατίας τὴν δύναμιν καὶ τὴν δόξαν, ἢ ἀποφασιστικὴ μορφή δὲν ἐπεφαίνετο εἰς τὰς ἐπάλλξεις προμηνύουσα τοῖς ἐπερχομένοις ὅτι ὀπίσω τῶν τειχῶν ἐκείνων ὑπήρχον καὶ σώματα ἐξίσου ἀδιαπέραστα καὶ ἀκαταμάχητα!

Καὶ ἔπειτα πάλιν, ὅταν ποτὲ δι' ἐπιβουλῆς ἐκυριεύθη ὑπὸ τῶν Τούρκων, πῶς ἐλαμποκόπουν εἰς τὰς στενάς τριόδους της τῶν σπαχῆδων αἱ δαμασκηναὶ ρομφαίαι καὶ τῶν γιαννιτσάρων αἱ αἵματοπόρφυροι στολαὶ καὶ πῶς ἀντήχει τῶν ἀσιανῶν ἐπιλέκτων ἐπὶ τῶν καλδιριμίων της τὸ βαρὺ βῆμα!

* *
*

Ἄλλ' ἰδίως ἤξιζε νὰ τὴν ἰδῆ κανεὶς εἰς τοὺς καιροὺς τῆς εἰρήνης, καθωπλισμένην μὲν πάντοτε καὶ ἔτοιμον ἄλλ' ἀνοίγουσαν φιλοξένους τὰς εὐρείας πύλας της εἰς τῶν γειτονικῶν χωρῶν τὰ ἄπειρα πλῆθη, εἰς τῆς Δύσεως τὸν χρυσὸν καὶ εἰς τῆς Ἀνατολῆς τὸν ὄλβον.

Ἐμυρμηχία ἐν ταῖς ὁδοῖς της ὁ ἀπὸ τῶν ἀπωτάτων συρρέων συρφετὸς τῶν ἐμπορῶν, οὗς πανταχόθεν εἴλκυεν ἀθρόους τοῦ κέρδους ἢ ὄρεξις, ἔβρατοι, σύροι, φράγκοι, γε-

νούνισοι, ἀρμένιοι, κομίζοντες τὰ ποικίλα τῶν τόπων των προϊόντα καὶ παραδόντες καὶ ταῦτα καὶ ἑαυτοὺς εἰς μόνην τῶν ἀνέμων τὴν ὄθησιν ὅπως τοὺς κατευθύνη εἰς τὸν εὐρὺν λιμένα της, ἐπὶ παντὸς εἶδους καὶ σχήματος πλοίων καὶ κελυφῶν, τριήρων, βρικίων, σχεδιῶν, γονδολῶν, γαλερῶν, λιθυρινίδων, αἵτινες ἔλαι συνωστίζοντο ἐν τοῖς ἔρμοις της.

Εἰς τὸ παμμέγιστον αὐτῆς παζάρι, ἀπέραντον σανιδόκτιστον οἰκοδόμημα, μετέχον τῆς ὄψεως λαθυρίνου καὶ θερμοκηπίου, ἐστοιβάζοντο μέχρι τῆς ὀροφῆς ἔλαι τῆς Περσίας καὶ τῆς Ἀραβίας καὶ τῆς Ἰνδικῆς τὰ θαύματα, μεταξα καὶ ἄργυρος καὶ κοράλλιον καὶ μαργαρίτης καὶ ἔλεφαντόδους, ὡς μυστηριώδεις νύμφαι οἰκοῦσαι εἰς τὰ βάθη τῶν μακρυνῶν ἐκείνων μερῶν νὰ τὰ εἶχον ἐπίτηδες ἐξαποστείλῃ οὕτω μεγαλοπρεπῶς διεσκευασμένα καὶ θαμβοῦντα.

Καὶ τοῦ πενιχροτέρου παραπήγματος οἱ ξύλινοι τοῖχοι ἐξηφανίζοντο ὑπὸ τῶν σαλλίων τῆς Κασεμίρης, ὑπὸ τῶν λαχουρίων τῆς Βεγγάλης, ὑπὸ τῶν λεοντοδορῶν τῆς Ἑρήμου, ὑπὸ τῶν κομψοτεχνημάτων τῆς Σμύρνης τοὺς ἀτιμήτους σωρούς, καὶ ὁ μυχὸς ἐκάστου αὐτῶν ἠνοιγετο, ἀπόκρυφος καὶ βαθὺς καὶ σκοτεινός, οἷος σηκὸς ἐκκλησίας ἢ λέκτρον ἕμερον προκαλοῦντος καὶ ἐπιθυμίαν ἐξεγείροντος ἄδυτον.

Καὶ πόσα πράγματι βλέμματα ἀγρίας ἐπιθυμίας δὲν προσείλκυε, καὶ ποσάκις ἡ ἀρπαγὴ δὲν ἦλθε νὰ σαρώσῃ τῆς ἐργασίας τὰ ὀφέλη, καὶ ποσάκις ἀπηνοῦς γιαννισάρου τὸ ἀμφίστομον γιαταγάνι δὲν ἐδυθίσθη εἰς τὰ στήθη αὐτοῦ πωλητοῦ ἀρνούμενου νὰ παράσῃ εἰς τὸν γενναῖον ὀπλίτην τοῦ σουλτάνου εἰς ἐλαχίστην τιμὴν τὸ πρᾶγμα του ἢ καὶ νὰ δωρήσῃ αὐτό !..

* *
*

Ἄ ! ἐὰν ὑπῆρξε πόλις, ἐν ἣ ἐπαλλε ποτὲ ὁ σφυγμὸς τῆς ζωῆς ὑφ' ἔλαις αὐτῆς τὰς ἐκδηλώσεις καὶ τὰς μορφάς, ὑπῆρξεν αὕτη ! Σύδαρυς ἅμα καὶ Ρώμη ἐν μικρογραφίᾳ, ἢ ἐκυλίσθη εἰς τὴν ἡδονὴν, βακχίς μαινομένη, ἢ ἐφρυσσεν ὑπὸ τὴν σάλπιγγα τοῦ ἀγῶνος, σκυθρωπὴ ἀμαζών. Ἡ εἰργάζετο πυρετωδῶς, ἢ ἠκολάσταινεν ἐκφρόνως, ἢ ὀργίλη ἐμάχετο. Ἡ ἐσκόρπιζε τὸν πολιτισμὸν, ἢ διέχυνε τὴν διαφθοράν, ἢ ἐνέπνεε τὸν φόβον καὶ ἔλαι ἐν ταῦτῳ. Φλογοερά, ἀδυσώπητος πνοὴ δράσεως, κινήσεως, πάθους, διήλαυε

διὰ τῶν ἀρτηριῶν της, ἀνεύκα αὐτὴν ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον, ἐξήγειρεν ἀπὸ τῶν ὁδῶν, ἀπὸ τῶν καταλυμάτων, ἀπὸ τῶν ἐργαστηρίων, ἀπὸ τῶν οἰκῶν τῆς ἀπολαύσεως της γιγαντώδη κραυγὴν πρὸς τὸν οὐρανὸν λαοῦ βαθυτάτα αἰσθανομένου τῆς ὑπάρξεως τὸ θέλημα καὶ τὰ πάντα πράττοντος ἕως χορτασθῆ αὐτῆς τελείως. Ὅλα τὰ ὑψηλά ἢ τὰ κτηνώδη συναισθήματα, ὅσα λανθάνοντα συνήθως ἐν τῇ ψυχῇ τῶν ἀνθρώπων ἐξαίρει ἰδίως ἢ κατὰ μεγάλας δμάδας ἐπὶ τὸ αὐτὸ συγκέντρωσις τῶν ἀγωνιζομένων τίς νὰ ἐκτοπίσῃ τὸν γείτονα ἕως καταλάβῃ εὐρυτέραν τὴν ὑπὸ τὸν ἥλιον θέσιν του, ἔρωτες, ἀντιζηλῖαι, φιλοδοξῖαι, ραδιουργίαι, ἀφοσιώσεις, μίση, εὐρισκὸν ἀνοικτὸν πεδῖον ἐν αὐτῇ καὶ ἀντεπάλαιον ὠρούμενα, ὡς ἐν θηριοτροφείῳ ἐκμανέντα ἀγρίμια. Ἐκάστη πέτρα τῶν δόμων της καὶ ἕκαστον λιθάριον τῶν ἀγυῶν της θὰ ἠδύνατο νὰ ἔχῃ τὴν ἰδιαιτέραν του ἱστορίαν, τὴν ἰδιαιτέραν του βιογραφίαν. Καὶ ἀφοῦ καθ' ἕλην τὴν ἡμέραν ἐπλήρου τὴν ἔκτασιν διὰ τοῦ πατάγου της ζωῆς της, ἀκόμη καὶ τὴν νύκτα ἢ θορυβώδης ὡς κορεσθέντος τέρατος ἀναπνοῆς της ἀποκοιμωμένης διηγωνίζετο πρὸς τῆς ὑπὸ τοῦ πόδας της θαλάσσης τὴν ἀπειρον ζωὴν.

* * *

* Ἠλλάξαν ἔμως ἀπὸ τότε μεγάλως οἱ καιροί.

Ἡ ἑλληνικὴ ἐπανάστασις ἐπῆλθε, καί, ἀνοίχασα διὰ τῶν ἐν αὐτῇ χριστιανῶν τὰς θύρας της εἰς τοὺς ἐξωθεν ἀντάρτας, κατέστη ἐν τῶν ἐπιφανεστέρων τῆς ἐξεγέρσεως προπυργίων. Ἐπὶ πολὺ αὐτὴ ὑπῆρξε τὸ κυριώτερον στήριγμά της καὶ αὐτὴ διηνεκῶς τὴν ὑπεδαύλιζεν. Αὐτὴ ἀνεκοψεν ἐπανειλημμένως τὰς ἐχθρικὰς στρατιάς καὶ ἔσωσε συνεχῶς τὴν ἀπειλουμένην χώραν. Καὶ κατὰ τὰς στιγμὰς ἀκόμη καθ' ἃς ἐξηντλημένη καὶ φθίνουσα ἐκινδύνευε νὰ ἐκπνεύσῃ ἢ ἀνταρσία, ἐν αὐτῇ καταφεύγουσα ἐλάμβανεν ἐνθάρρουνσι καὶ προστασίαν καὶ ἐπορίζετο νέας δυνάμεις καὶ εὕρισκε φιλόξενον συνδρομὴν.

Ἄλλὰ, συντελεσθείσης τῆς μεταβολῆς, ἂν τις ἔμεινεν εὐχαριστιμὸς ἐξ αὐτῆς, βεβαίως δὲν ἦτο ἢ τοσοῦτον ἐργασθεῖσα ὑπὲρ αὐτῆς πόλις.

Δὲν ἐχρειάσθη χρόνος πολὺς καὶ εὐθύς κατεφάνη ἡ πρόδηλος δυσαρμονία της πρὸς τὴν νέαν τῶν πραγμάτων τάξιν.

Αἱ ἀνάγκαι αἵτινες ὤθουν τοὺς Τούρκους καὶ τοὺς Βε-

νετούς κατακτητὰς νὰ οἰκίζωσι τὰς ὑπηρείας ἢ τὰς κόρυφὰς τῶν ὁρέων, τοὺς κρημνώδεις βράχους ἢ τὰς ὄχυράς παραλλίας, εἶχον παρέλθῃ.

Ἄλλα, πόλεις ἀνέκυψαν ἀπὸ τοῦ ἐδάφους παρ' αὐτῇ, εὐρυτάγυιαι, εὐάεροι, τεχνικῶς ρυμοτομημένοι καὶ κατὰ τελειοτέρας οἰκοδομικὰς συνθήκας δημιουργηθεῖσαι. Τὰ τηλεβόλα αὐτῆς, ἀχρηστα λείψανα ἄλλης ἐποχῆς καὶ παρεληλυθυίας πολεμικῆς τέχνης, τῇ ἀφηρέθησαν, καὶ αἱ σιδηραὶ πύλαι τῆς ἀνεσπάσθησαν ἀπὸ τῶν παραστάδων. Οἱ ἔμποροι καὶ οἱ ταξειδιῶται εὐρον μᾶλλον ἀνετον καὶ ὠφέλιμον νὰ κατευθύνωνται πλέον εἰς τὰ νέα τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς κινήσεως κέντρα. Βασιλικὸν Διάταγμα ὤρισεν αὐτῇ, τὴν ὑπερήφανον μαχήτριαν, ἔδραν τοῦ πρώτου τυχόντος ἐκλογικοῦ διαμερισματος. Καὶ εἰς αὐτὴν, ἦν ἄλλοτε διόφκει δούξ ἢ πασσᾶς, διορίσθη ἔπαρχος!

Εἰς ἐπίμετρον, οἱ κάτοικοι αὐτῆς ἤρχισαν νὰ δυσχεραίνωσιν ἐπὶ τῇ νέᾳ ταύτῃ καταστάσει. Κατὰ μικρόν, ἔστεροῦντο ὅλων τῶν εὐκολιῶν ἃς εἶχον ἄλλοτε, ὅλης τῆς προτέρας λαμπρότητος, ὅλης τῆς προτέρας εὐτυχίας. Συναίσθημά τι πλήξεως ἀνικητοῦ κατελάμβανεν ἤδη παραδόξως αὐτοὺς βαθμηδὸν μεταξὺ τῶν ὑπερυψήλων τειχῶν τῆς. Ἡ ἀνεσις ἐξέλειπεν ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν. Ἡ ζωὴ δὲν ἐκυκλοφόρει πλέον ἐν αὐτῇ μετὰ τῆς ἐντάσεως ἐκείνης τῆς ποτέ, ἀφίπτατο κατ' ὀλίγον—πηγνὸν ἀποδημητικὸν πρὸς ἄλλους ὀρίζοντας—ὅπως ἀφίπταται ἀπὸ τῶν χειλέων ἐπιθανάτου ἢ πνοῆς. Ὡς φυσικῇ πλέον ἐπήρχετο καὶ δὲν ἐκρίνετο ποσῶς ἄλογος ἢ τολμηρὰ ἢ σκέψις ἂν δὲν ἦτο ἀνόητον ν' ἀπομένωσι φυλάττοντες ἀκόμη τὸ γηραιὸν ἔδος, ἐνῶ τόσοι γύρω νέοι ἀνθούντες συνοικισμοὶ τοὺς προσεκάλου.

Καί, μίαν πρωίαν, πανοικεῖ, ὡς ἐκ πρηγηθείσης ἐνστίχτου συνεννοήσεως, τὴν ἐγκατέλειπον ὅλοι διαμίας, σὺν γυναιξὶ καὶ τέκναις, αἰφνιδίως, βιαίως. ὅπως ἐγκαταλείπει τις μίαν ἐρωμένην . . .

* *
*

Ἐκτοτε, κεῖται ἐκεῖ, παρὰ τὸν αἰγιαλόν, σιωπηλῇ καὶ ἀκίνητος, ὡς μέγα ληθαργοῦν σῶμα. Ὡς ἐν στυγνῇ καὶ ἀφώνῃ ἀπελπισίᾳ παρατηρεῖ πάντοτε διὰ τῶν ἀνοικτῶν παραθύρων τῆς ὡς διὰ τῶσων ἀψύχων ὀφθαλμῶν, τὸ ἀπειρον πέλαγος, ὡς ἂν ν' ἀναμένῃ ἐκεῖθεν τι ἢ τινά, ἄγνωστον καὶ ἀόρατον ἐραστήν, αἰετοπε ποθοῦμενον, οὐ-

δέποτε ἐρχόμενον. Ἀντιθέτως πρὸς τὴν Κατηραμένην Πόλιν τοῦ Δάντου ἐν ἣ ὁ εἰσερχόμενος ἀπέβαλλον πᾶσαν ἐλπίδα ἐξόδου, αὐτὴ, ἀφήσασα τοὺς ἐνοίκους τῆς νὰ ἐξέλθωσιν, ἀπέβαλε πᾶσαν ἐλπίδα νὰ ἴδῃ τινὰ ἐπανεμφαίνοντα ἐν αὐτῇ... Καὶ ἔλειψεν ἀπ' αὐτῆς ὀλοσχερῶς τέλος ἡ ζωὴ, ἔλειψεν ὁ θόρυβος — χωρὶς ἕως ἐν τούτοις περιέργως νὰ μεταβληθῇ ἢ προτέρα ὄψις τῆς, — Οὔτε μία οἰκία αὐτῆς ἐρραγίσθη, οὔτε εἰς τοίχος αὐτῆς διεσεισθη, οὔτε εἰς σχεδὸν χάλιξ αὐτῆς μετετοπίσθη. — Ἀλλά, — ὑπερμεγέθεις ἀράχλαι σαδανούσιν αὐτὴν ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον καὶ ὄλυτος νέκρωσις καὶ ἀδιατάρακτος ἡρεμία βασιλεύει... Μάτην κἂν θ' ἀνεζήτει τις ἐν αὐτῇ τὰ δάκρυα τῶν πραγμάτων περὶ ὧν ὀμιλεῖ ὁ Βιργίλιος. Ἀπολιθωθείσα Νιόβη, ἴσταται, ἀπαθῆς, ἄδακρυς, ἀπολίεσσα πᾶν ὅτι εἶχε καὶ ἐπιμένουσα νὰ ζῇ ζωὴν μαρμάρου, ἄψυχον ζωὴν. Ὡς τῶν δημοτικῶν παραδόσεων τοὺς ἥρωας καὶ τὰς ἡρωίδας, οὐς θίγει ἀόρατος δύναμις, καὶ ἀπομένουσιν, ἀντιστρόφως πρὸς τὴν Γαλάτειαν ἦν ἀπὸ πέτρας μετέβαλεν ὁ ἔρωσ τοῦ γλύπτου εἰς σῶμα, ἀντὶ σωματίων πέτρινοι κορμοί, θὰ ἐλεγέ τις ὅτι τοιαύτη τις τὴν ἔθηξεν ἀφανῆς χεῖρ... — Τὴν εἶδον πρὸ πέντε ἐτῶν, τὴν εἶδον πρὸ δύο, τὴν εἶδον πρὸ μηνῶν μόλις. Καὶ ἐν τούτοις τίποτε δὲν εἶχε σαλεύσῃ, ὡς εἰς πτόμα συντηρούμενον διὰ μυστικῆς ἐπηρείας ἀναλλοίωτον καὶ μὴ θέλον νὰ σαπῇ καὶ μὴ θέλον νὰ καταπέσῃ εἰς κόριν. Μόνον μία — πρᾶγμα παράδοξον! — μόνον μία νέα οἰκία εἶχε προστεθῇ εἰς μίαν ἄκραν αὐτῆς, ἰδιοτρόπου τινὸς φαίνεται θεληθέντος ἐκ τῆς ἀγρίας καλλονῆς τοῦ μέρου καὶ ἀρχίσαντος νὰ τὴν κτιζῇ ἀλλ' ἔπειτα ἰδόντος τὴν φοβίζουσαν ἐρημίαν καὶ ἀφέντος αὐτὴν ἡμιτελή... Καὶ ἐγείρεται ἤδη καὶ αὐτὴ πρὸς ταῖς ἄλλαις, θέαμα οἰκτρὸν, πενθίμη καὶ παμπαλαία ὑπὸ τοὺς καινουργεῖς τοίχους τῆς, ἀναπεπταμένη πανταχόθεν, ἐστία φρύων καὶ ἀσπαλάκων, στεγαζομένη ὑπὸ τοῦ φαικοῦ οὐρανοῦ, ἐρείπιον πρὶν κτισθῇ, γηράσασα πρὶν ζῆσῃ... Καὶ παρ' αὐτῇ παρατάσσονται ἐν γραμμῇ μακρᾷ αἱ λοιπαί, αἱ πρεσβυτιδες σύντροφοί τῆς, πᾶσαι φέρουσαι ἐπὶ τῶν μετώπων των ἐγκεχαραγμένον τὸ μεγαλεῖον τῆς σιγῆς δι' οὗ περιεβάλλοντο εἰς στωϊκοὶ ἐκεῖνοι πατρίκιος τῆς κυριευθείσης Ρώμης ὄλτινες ἐκάθηντο ἐν τῇ ἀγορᾷ αὐτῆς ἀναμένοντες τὴν ἔλευσιν τοῦ Βρέννου ὅστις ἔμελλε νὰ τοὺς σφάξῃ, — τοῦ Χρόνου ὅστις μέλλει νὰ τὰς κρημνίσῃ. Καὶ τῆς σιγῆς ταύτης οὐδὲν ἰσχύει νὰ τὴν ἐξαγάγῃ, οὔτε ὁ κρότος τοῦ παρερχομένου ἀτμοπλοίου,

οὔτε ὁ κρωγμὸς τῶν ὑπεριπταμένων ὀρνέων, οὔτε τοῦ πόντου ὁ ἀδιάκοπος μυκηθμὸς. Μόνον ἔταν ὁ ἄνεμος γογγύζῃ τὴν νύκτα ἀνά μέσον τῶν ἡρημωμένων ὁδῶν τῆς θαλάσσης· γέ τις δτι εἶνε ὁ στεναγμὸς τῆς Ἐγκαταλελειμένης Πόλεως ἀναζητούσης τοὺς ἀπόντας κατοίκους τῆς.

ΕΙΣ ΤΟΙΧΟΣ

Ἐκ τῶν τεσσάρων τείχων τοῦ παλαιοῦ πύργου μόνος αὐτὸς ἀπέμεινε ὀρθός, ἐκεῖ ἐπάνω ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ κωνοειδοῦς λόφου, τοῦ ὑπερκειμένου τῆς λίμνης αὐτὸς μόνος, ὁ ὀπίσθιος. Τὸν εἶχε κτίσει, ὡς λέγεται, τὸν γηραιὸν πύργον τῶν Κομνηνῶν τις ἄλλοτε πρὸ αἰῶνων ἔλων, πολὺ πρὶν νὰ ὑπάρξῃ Νέα Ἑλλάς κατὰ τοὺς ζοφεροὺς βυζαντινοὺς καιροὺς, φιλοδοξήσας ν' ἀποχωρισθῇ τοῦ λοιποῦ κράτους, καὶ νὰ ἰδρῦσῃ ἐδῶ, ἐν τῇ Αἰτωλίᾳ ἴδιον δεσποτάτον. Καὶ ἐν αὐτῇ ἔστησε τῆς δυνάμεως αὐτοῦ τὴν ἔδραν καὶ τὸ ὄνομά του ἔδωκεν εἰς τὸ κάστρον τοῦτο ἔπερ οὔτως ὠκοδόμησεν, ὄχυρόν πανταχόθεν καὶ περίοπτον καὶ εἰς αὐτὸ ἔμενε αὐθέντης κυρίαρχος τῆς πέριξ χώρας. Ἐπειτα ἐν τῇ αἵματηρᾷ δίνῃ τοῦ μεσαιῶνος καθ' ἣν τὴν γῆν τῆς Ἑλλάδος ὡς ἴνα τὴν λιπάνουν μὲ τὴν σάρκα τῶν ἀπέιρων πτωμάτων ἅτινα ἐσκόρπιζον ἐπ' αὐτῆς καὶ τὴν ζωογονήσουσιν διὰ τὸν ἀμητόν τοῦ ἐλευθέρου μέλλοντος διήλαυνον μυρία φύλα καὶ γένη ἐρχόμενα καὶ παρερχόμενα ὡς νὰ παρεφέροντο ἀσυνειδήτως ὑπὸ τῆς ἀσράτου πτέρυγος πεπρωμένης τρικυμίας, ἀλληλοδιαδόχως ἐστέγατε καὶ τῶν Ἀλβανῶν τὴν ὄρμην καὶ τῶν Σέρβων τὴν βίαν καὶ τῶν Φράγκων τὴν αὐθαιρεσίαν καὶ τῶν Τούρκων τὴν ὠμότητα καὶ τὴν ὑπεροφίαν τῶν Βενετῶν. Κατόπιν ἔταν ὁ κοιμώμενος δοῦλος ἤρχισε νὰ ἀνασηκώνῃ τὴν πλάκα τῆς τυραννίας, ἀρματωλῶν καταφύγιον καὶ ἐνδιαίτημα συχνὸν ἢ Ἐπανάστασις τὸν εὔρει. Καὶ ὕστερον ὁ Χρόνος, ὁ Χρόνος ὁ τελευταῖός τῶν κατακτητῶν καὶ ὁ ἰσχυρότατος τῶν ἐπιδρομῶν, ὁ Χρόνος δι' ὃν ἐργάζονται νομίζεις ὅλοι σὶ ἄλλοι τὸν παρέλαβεν εἰς τὴν ἐξουσίαν του, τὸν ὑπέταξεν εἰς τὴν κυριαρχίαν του. Μόλις τῶν περιστάσεων ἢ φορὰ ἢ ἢ μεταλλαγὴ τῶν ἐποχῶν ἀπεδίωξεν ἐξ αὐτοῦ καὶ τὸν ἔσχατον τῶν κυρίων του, μόλις εἶδεν αὐτὸν ἀπομείναντα ἔρημον ὡς νὰ ἔκαιροφυλάκτει τὴν στιγμὴν, ἔσπευσεν Αὐ-

τὸς νὰ ἐρμήσῃ ἐπ' αὐτοῦ ὡς ἐπὶ λείας πολυτίμου καὶ ἀόρατος οἰκίτηρ ἀφανῆς ἐχθρὸς ἐγκαθίδρυσεν ἐν αὐτῷ τὸ κράτος του. Ὅχι ὁμως διὰ νὰ δεσπόσῃ ἀπ' αὐτοῦ τῆς ἀλλης χώρας, νὰ τὸν μεταχειρισθῇ ὡς ὄργανον ἀπειλῆς ἢ καταστροφῆς ἐναντίον τῆς, νὰ φυλαχθῇ ὑπὸ τὴν ἐρυμνότητά του καὶ νὰ ἀρθῇ ἐπὶ τοῦ ὕψους του διὰ νὰ εἶνε φοβερῶτερος πρὸς ἐκείνην. Κατ' ἀντίθεσιν πρὸς πάντας τοὺς ἄλλους. Αὐτὸς ἐπ' αὐτοῦ ἐννόει νὰ ἐξασκήσῃ τὴν δύναμίν του, κατ' αὐτοῦ ἐννόει νὰ ἐπιδείξῃ τὴν ἰσχύον του. Ὡς ὁ ἀπηνέστερος καὶ ἐπιτηδειότερος τῶν πολιορκητῶν ἤρχισεν ἅμα ἐγκαταστάς βαθμηδόν, νὰ τὸν ὑπονομεύῃ νὰ τὸν ἀδυνατίξῃ νὰ τὸν διασειῇ. Ἐν τῇ ὑπομονητικῇ βραδύτητι ἐν τῇ ἀσφαλεὶ νωχελείᾳ ἣν δίδει ἡ βεβαιότης τῆς νίκης ἀφήρεσε κατὰ μικρὸν πᾶν ὅ,τι παρείχεν αὐτῷ τὴν ἀλκὴν καὶ τὴν ρώμην τὴν ἄλλοτε. Χωρὶς στρατῶν κίνησιν καὶ μαχῶν ἰαχὴν, ἡρέμα καὶ ἀθορύβως κατέρριψεν ὀλίγον κατ' ὀλίγον τὸ ἐξωτερικὸν αὐτοῦ τεῖχος οὕτινος ἴχνη μόλις τινὰ σώζονται. Τοὺς προμαχῶνας οὐτινες περιέστρεφον τὴν ὄφρυν τοῦ λόφου κατέλαβε τὸν ἕνα μετὰ τὸν ἄλλον. Μίαν μικρὰν ἐκκλησίαν ἣτις παρέκειτο αὐτῷ μετεποίησεν εἰς σωρὸν λίθων ἠπλωμένων ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, ἄμορφον τύμβον μαρμάρων. Καὶ ἔπειτα ἤρχισε λυμαινόμενος καὶ αὐτὸν τὸν βαρὺν ὄγκον τοῦ πύργου, ὑπέσκαφε τὰς ρίζας, κατέφαγε τὰς γωνίας ἤνοιξε ρήγματα, ἐτριψεν, ἐξέσεν, ἐξέδαρεν ἐγύμνωσεν, ἀφείλε τὸ χῶμα, ἀφείλε τὴν ἀσβεστον, μειεκίνησε τοὺς λίθους, ἐτίναξε τὴν σκέπην χαμαί, συνέμαχθησε μετὰ τὴν βροχὴν καὶ τὸν ἀέρα, ἐκρήμνισε τὸν ἕνα τοῖχον, ἐκρήμνισε τὸν δεύτερον, ἐκρήμνισε καὶ τὸν τρίτον, τοὺς ἐσώρευσε κατὰ γῆς ὡς ἀθλήτάς ὧν ἄγνωστος χεῖρ καὶ κρυφὴ νόσος κόπτει τὰ γόνατα καὶ λύει τὰ γυῖα, καὶ μόνον ἀφήκεν αὐτὸν τὸν ὀπίσθιον, ἴσταντο. Ἄρά γε ἐξ ἀδήλου καὶ παραδόξου ἐλέους ἢ διότι ἔχει εἰσέτι τὸ δέον σθένος, τὸ σθένος ὅπερ ἔλειψε ταχύτερον ἀπὸ τῶν ἄλλων νὰ ἀντιτάσσεται ἀκόμη εἰς τὸν ἀθάτον τὸν ἐπίβουλον ἐπιδρομέα; Τίς οἶδεν; Ἀλλὰ τοῦτο ἄγεσαι μᾶλλον νὰ ὑποθέσῃς, βλέπων αὐτὸν πῶς ἐπικάθηται τόσον στερεῶς ἀκόμη τῆς βάσεώς του.

Ἐσχάτος μάρτυς τοῦ τί ὑπῆρχεν ἐκεῖ φαίνεται ὡς νὰ συνεχέντρωνεν εἰς ἑαυτὸν ὀλην τὴν δύναμιν τῶν πεπτωκότων ἀδελφῶν του, ὡς νὰ κατέφυγεν εἰς αὐτὸν ὀλη ἢ ζῶη τοῦ παλαιοῦ ἔργου. Στενὸς καὶ ὑψηλός, πανύψηλος, ἐγείρει ἐπιβλητικὸν τὸ γιγαντώδες αὐτοῦ ἀνάστημα, καὶ

ἐνῶ ὁ ἐχθρὸς ἐκνευρίζει καὶ αὐτὸν καθημέραν, καὶ ἐνῶ οἱ λίθοι τοῦ ἀποσπῶνται ἐπίσης κατὰ μικρὸν ἀπὸ τῶν γωνιῶν, καὶ ἐνῶ ἡ φθορὰ ἐπέθεσε κ' ἐπ' αὐτοῦ τὴν ἀπαισίαν σφραγίδα τῆς, βασιλικὴν ἔχει ἀκόμη τὴν παράστασιν καὶ παρ' ἑλλην τὴν γυμνότητα καὶ τὴν μόνωσίν του θαρρεῖς ὅτι ὁ λόφος εἶναι ἀκόμη θρόνος δι' αὐτόν. Νομίζει σχεδόν, θεωρῶν πῶς ἴσασται ἐπὶ τῶν εὐρέων θεμελιῶν του ὅτι ἐπίτηδες ἐκαλοκάθισεν ἐπ' αὐτῶν, ὡς διὰ τὰ πῆσῃ ποτὲ μεγαλοπρεπέστερον. Καὶ ὑψοῦται ἐκεῖ, σκυθρωπὸς τὴν μορφήν, σιγηλός, σχεδὸν ἄγριος, ὡς βεβουθισμένος εἰς ἀλλόκοτον ὄνειρον. μὲ τὰς βωθὰς πολεμιστρᾶς του χαινούσας καὶ τὸν παρηκμαχότα του λιπόσαρκον κορμόν, τὸν πελιδνὸν τὴν χροιάν καὶ ὁμοιάζοντα πρὸς ὀστεώδη σκελετὸν περιέρχου τέρατος. Πολεμιστῆς θὰ ἔλεγεσ στυγνός, τραυματίας καὶ μόνος περισωθὴς στρατεύματος, γενεᾶς ἐποχῆς δίκης. Ἐπὶ τῆς ἐντεῦθεν πλευρᾶς αὐτοῦ, ἐπάνω εἰς τὸ ἀέτωμα, ἐπιγραφὴ τις διακρίνεται, ἡμιεξηλειμμένη, δυσανάγνωστος, εἰς πόλον ἴσως λέγουσα ἀνήκε, τίς τὸν ἔκτισε. Κ' ἐπὶ τῆς κορυφῆς του, ἐναέριος, σπόρος ριφθεὶς ἀπὸ τρελλὴν βέβαια πνοὴν καὶ πῶς ριζώσας εἰς τὸν λίθον ἄδηλον, μία ἀγρία ἀπιδιὰ ἔφυσε τοὺς χλωροὺς κλάδους τῆς. Ἄλλὰ καὶ ἐκείνη καὶ αὐτὴ, προσθέτου νομίζεις εἰς τὴν σιγηλὴν κατῆφειάν του, τὴν καθιστοῦν αἰσθητοτέραν. Τὴν ἐπιγραφὴν ἐκλαμβάνεις ἀκουσίως ἐπιτόμβιον, ὅπερ ἐχαράχθη ἐπ αὐτοῦ ἐπίτηδες, ὡσεὶ ἐν γνώσει καὶ προαγγελία τῆς ἀφύκτου τύχης ἣτις τὸν ἀναμένει. Καὶ τὸ φυτόν σου ἐνθυμίζει πόρρωθεν, τόσον παράδοξον τόπον ἐκλέξαν νὰ ἀναφυῇ, τοὺς στεφάνους οἵτινες ἐπιτίθενται εἰς τοὺς νεκρούς. Κ' ἐν τούτοις, παρ' ἑλλην τὴν σκυθρωπότητα καὶ τὴν σιγὴν του, λαλεῖ νομίζεις, λαλεῖ ὁ γηραιὸς τοῖχος, δι' ἑλλων τῶν πόρων του, διὰ τῶν λίθων του τῶν καταρρεόντων, διὰ τῶν πολεμιστρῶν του τῶν χαινούσων, διὰ τῶν οἴων αἰ: ἤνοιξεν ὁ καιρὸς εἰς τὰ διερωγότα του πλευρὰ ἀφ' ἧν ἐκφεύγει κατ' ὀλίγον ἡ ζωὴ του. Ἐν γλώσση ἀπράσιτη, ἀλλὰ πόσον εὐλήπτω, διηγεῖται πρὸς πάντα δυνάμενον νὰ τὸν ἐννοήσῃ ἱστορίαν ἑλλην τὴν ἱστορίαν τοῦ πολυκυμάντου βίου του, τὰς κατιγίδας αἷς ὑπέστη, ἢ τοὺς ἀγῶνας οὓς ἤγαγε, τοὺς λαίλαπας οὓς προεκάλεσεν ἢ τῶν λαῶν τὰς συγκρούσεις εἰς αἷς παρέστη, τὰς θυέλλας αἷς εἶδε, στοιχείων πολέμους, ἀνθρώπων θυέλλας, ὧν ὑπῆρξεν ἥρωε ἢ θεατῆς. Λέγει τὴν δύναμιν ἣν ἔσχε καὶ τὴν μεγαλοπρέπειαν ἣν ἐνέκλεισε. Λέγει τὰ

θαυμαστά γεγονότα τοῦ παρελθόντος, καὶ τὴν βίαν τῶν ἐνιαυτῶν τῶν μεμακρυσμένων ἀπηχεῖ καὶ μνημονεύει τῶν θορόβων τῶν ἄλλοτε, καὶ τὴν ζῶν τὴν ἀποικομένην μαρτυρεῖ. Καὶ ὕστερον λέγει τὴν βαθμιαίαν ἐγκατάλειψιν, καὶ τῶν καιρῶν τὴν μεταβολήν, καὶ τὴν ματαίαν κατὰ τοῦ χρόνου εἰς ἓν οὐδὲν δύναται ν' ἀντιστῆ πάλην, καὶ τὸ γῆρας τὸ βραχὺ ἀλλ' ἀδυσώπητον, καὶ τὴν κατὰ τῆς ἀνηλεοῦς Εἰμαρμένης ἄσχοπον ἀντίδρῃσιν. Καὶ ἀφοῦ διηγηθῆ πάντα ταῦτα, θρηνεῖ θαρρεῖς τώρα, ἀφώνως ὡς ἔλοι οἱ γενναῖοι, ἀλλὰ πόσον πενθίμως θρηνεῖ τὴν σημερινήν του μόνωσιν καὶ τῶν ἀδελφῶν του τὴν πτώσιν καὶ τὴν ἀφυκτον καὶ τυφλὴν μοῖραν, ἣτις μεταλάσσει τῶν πραγμάτων τὴν ὄψιν, καὶ ἀφαιρεῖ τὴν ρώμην καὶ τὴν ὑπαρξιν, καὶ μεταστρέφει τῶν ἀναγκῶν τῆς ἀνθρωπότητος τὴν ρέουσαν φύσιν καὶ τότε ἐξαίρει τῶν ἔργων καὶ τῶν ἰδρυμάτων τοῦ Πολέμου τὴν ἀξίαν καὶ τὴν εὐκλείαν καὶ τότε τῶν ἔργων καὶ τῶν ἰδρυμάτων τῆς Εἰρήνης ἀναδεικνύει τὴν χρῆσιν, μελαγχολικὸν ἐρείπιον, πρόγονος ἔνδοξος ἐπιθανάτιος, ἀνωφελῆς ἀπόμαχος καὶ ἀχρηστος βλέπει πέραν τὸν κάμπον, τὴν Αἰτωλίαν πᾶσαν ἧς ἐπὶ τοσοῦτον ἄλλοτε ἐδέσποζε, τοὺς δρυμοὺς αὐτῆς καὶ τὰς λίμνας καὶ τοὺς ἀγροὺς καὶ τὰς καπινοφυτείας καὶ τὴν ἄλλην καλλιεργημένην γῆν καὶ τὸν ἀρτίτευκτον σιδηροδόρομον διερχόμενον ἐν τάχει καὶ συρίζοντα ὡς νὰ σαλπίζῃ ὀξέως τὸ ἐγερτήριον νέας ἐποχῆς, καὶ μυστικῆ ὀργῆ ἐξογκώνει βεβαίως τὰ ἀψυχα στήθη του, καὶ συναισθάνεται ἴσως καὶ αὐτὸς ὅτι εἶναι ξένος πλέον πρὸς τὴν ὑπ' αὐτὸν χώραν, κ' εὐρίσκει πιθανῶς καὶ ὁ ἴδιος ὅτι ἀρκετὰ ἐζήσε, καὶ ὅτι ἀργεῖ νὰ φυσήσῃ ὁ ἄνεμος ἐστὶς θὰ τὸν ρίψῃ καμμίαν νύκτα ἐν πατάγῳ πετρῶν κυλισμένων, κάτω τοῦ ὕψηλοῦ θρόνου του...

ΤΟ ΦΙΛΗΜΑ

Εἰς τὸ Μανιάκι, ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ λόφου, ἐκ τῶν τριακοσίων μαχητῶν δὲν ἀπέμεινεν οὔτε ἓνας ζωντανός. Ὁ ἥλιος προβάλλων, ἀπὸ τὰς χιόνας τῶν βουνῶν, τοὺς ἐχαιρέτισεν, ὀρθίους ὄλους, ἐφώτισε τὰς λευκὰς φουστάνελλας ἐχάιδευσε τὰς μαύρας κόμας των, ἀπήστραψεν εἰς τοὺς φλογερούς των ὀφθαλμούς, κατωπτρίσθη εἰς τὸν χάλυθα τῶν σπαθιῶν των, ἐχρύσωσε τῶν ἀρμάτων των τὰς

λαβάς. Καί τώρᾳ δύνῳν ἐκεῖ κάτω, μέσα εἰς τὸ πέλαγος, τοὺς ἀποχαιρετίζει λυπημένους νεκροὺς σκορπισμένους ἐπάνω εἰς τὸ χῶμα, καί χάνεται, ἀργὰ—ἀργὰ, ὡς μέγα κλειόμενον ἐρυθρὸν ὄμμα, ἔπερ σδύνον θέλει ἀκόμη νὰ ρίψῃ τελευταῖον βλέμμα πρὸς τοὺς γενναίους. Ὁλην τὴν ἡμέραν, ἄσιτοι καὶ ἄποτοι ἐπάλαισαν πρὸς τὴν θύελλαν τῶν σφαιρῶν, ἀντέστησαν εἰς τὴν χάλαζαν τῶν βομβῶν, κατήσχυναν τὴν βροχὴν τῶν μύδρων, ἐχλεύασαν τὴν ὄρμην τῆς ρομφαίας καὶ τῆς λόγγης τὴν βίαν. Καὶ ἀφοῦ ἔφαγαν τὴν μπαρούτην μὲ τὴν φοῦχταν, ἀφοῦ καὶ τὸ ἔσχατον σπειρὶ τῆς ἐσώθη μέσα εἰς τῆς παλάσκεις των, ἀφοῦ ἐρραγίσθη καὶ τοῦ τελευταίου ἔπλου των ἡ κάννα, ἀφοῦ καὶ τὸ ὕστατον γιαταγάνι ἔσπασε μέσα εἰς τὸ χέρι των, ἔπεσαν χαμαί, ἄψυχοι ναί, ἠττημένοι ὄχι. Κ' ἐν τῷ μέσῳ των ὁ Παπαφλέσσας, ὁ πρῶτος ἀρχίας τὴν σφαγὴν καὶ τελευταῖος σταματήσας, πελιδνός, ξαπλωμένος, μὲ πλατεῖαν πληγὴν ἐπὶ τοῦ στήθους, κρατεῖ ἀκόμη τὸ θραυσμένον τμήμα, αἰμοστάζον, μὲ σφιχτὰ δάχτυλα, ἐν σπασμῷ ἔρωτος καὶ λύσσης. Καὶ ὁ Αἰγύπτιος ἀνέρχεται, ἐν καλπασμῷ ἵππων καὶ κλαγῇ ξιφῶν ἐν ἤχῳ τυμπάνων καὶ σαλπίγγων βοῇ, ἐνῆ τὰ μπαϊράκια του, ἀναπεπταμένα φρίσσουν εἰς τὸν ἄνεμον τῆς ἐσπέρας, καὶ τὰ μισοφέγγαρα ἀστράπτουν ἐπὶ τοῦ καθαροῦ ὀρίζοντος τῆς δύσεως. Μυρμηκιᾶ ἀνὰ τὴν πεδιάδα καὶ τὰ πρανή ὁ συρφετός, καὶ βαρὺ ἀκούεται τὸ βῆμα του. Ἐπὶ τῆς ὑγρᾶς ἐκ τοῦ λυθροῦ γῆς οἱ Ἀραβες βαδίζουν ἐπιμόχθως, τῶν ἀλόγων τὰ πέταλα γλιστροῦν. Ἄλλ' ἡ χαρὰ ἐπὶ τῇ ἀνελπίστῳ νίκῃ εἶναι τόση, τόση εἶνε ἢ μετὰ τὸν φόβον ἠδονή, ὥστε φέρει αὐτοὺς ταχεῖς πρὸς τὸν ἀνήφορον, ταχεῖς φέρει αὐτοὺς ἐπὶ τὴν ράχην. Ἦδη ὁ ἀρχηγός των ἔφθασεν εἰς τὴν ὄφρυν τοῦ τοῦ λόφου, ἀνέβη, κ' ἐπ' αὐτῆς ἐστάθη, περιέφερε τὸ βλέμμα, ἐκύτταζε τὸ κοκκινίσαν ἔδαφος, ἔπερ πίνει λαϊμάργως τὸ αἷμα τῶν ἀνδρείων, ἐπεσκόπησε τὸν ἀνερχόμενον στρατόν, εἶδε κύκλῳ τοὺς πεσόντας. Καὶ μ' ἀνοικτὸν τὸ ὄμμα, ἐκπληκτον, ἀναμετρᾷ τοὺς ὕψηλους κορμούς των, τὰ εὐρέα στέρνα των, καὶ τοὺς βραχιονιάς των τοὺς νευρώδεις, τὰς ὠραίας των μορφάς, τὰ μέτωπά των τὰ ἀγέρωχα. Καὶ ἐπὶ τὴν βραχεῖαν ὄψιν του, ὡς νέφος τι διέρχεται, τὸ βλέμμα του, θολοῦται ἐλαφρῶς, ἀδιόρατος παλμὸς συσπᾷ τὰ χεῖλη του.

— Κρῖμα νὰ χαθοῦν τέτοιοι λεβέντες.

Καὶ βλέπει, βλέπει γύρω, βλέπει θαυμάζων, βλέπει

ἀπορῶν, ὡσάν νά μὴν πιστεύῃ πῶς ἐχάθησαν τοιοῦτοι ἄνδρες ὅτι κοίτονται ἀναίσθητοι, καὶ δὲν κοιμῶνται μόνον, διὰ νὰ ξυπνήσουν πάλιν φοβερῶτεροι, πῶς καὶ ὁ ἴδιος θάνατος ὑπῆρξεν ἰσχυρότεροι αὐτῶν.

— Ποιὸς εἶνε ὁ Παπαφλέσσας ;

Οἱ ἔδηγοί του ἔσπευσαν, προσέδραμον, ἔδειξαν τὸ πτώμα, διάβροχον, περιρρεόμενον ἐκ τοῦ ἰδρώτος τοῦ ἀγῶνος, κατερρακωμένον τὰ φορέματα, μαῦρον ἀπὸ τοῦ καπνοῦ.

— Σηκῶστέ τον, μωρέ, πάρτε τον... Πάρτε τον, πλύντε τον... Πλύντε το τὸ παλληκάρι...

Δύο ἄνδρες ἔλαβαν αὐτὸν ἀπὸ τῶν μασχαλῶν, τὸν ἤγειραν, τὸν ἔστησαν ἐπάνω εἰς τοὺς πόδας του, κ' ἐβάδισαν, διευθυνόμενα πρὸς παραρρέουσαν πηγὴν. Ἐκεῖ τοῦ ἐπλυναν τὰς χεῖρας καὶ τὸ πρόσωπον, ἐξέτριψαν τὸν πηλὸν καὶ τὸν ἰδρῶτα, τὸν ἐκαθάρισαν ἐκ τοῦ κονιορτοῦ καὶ τῆς ἀσβόλης, τοῦ καπνοῦ καὶ τοῦ ἰχώρος, τὸν ἐσπόγγισαν, διευθέτησαν τὰ ξεσχισμένα του ἐνδύματα, κ' ἐγύρισαν ὀπίσω, φέροντές τον.

— Στήστέ τον ἐκεῖ ἀπὸ κάτω...

Οἱ ἄνδρες κρατοῦντες ἐκατέρωθεν αὐτόν, ὤδυσαν πρὸς τὸ δειχθὲν δένδρον τὸν ἀπέθηκαν παρὰ τὴν ρίζαν του, τὸν ὕψωσαν καὶ τὸν ἀκούμθησαν, τὸν ἔστερέωσαν ἐπὶ τὸ στέλεχος αὐτοῦ, τὸν ἰσορρόπησαν, ὡσανεὶ ζῶντα Ἐπειτα ἐτραβήχθησαν, ἀπεμακρύνθησαν, καὶ τὸν ἀφήκαν μόνον, βασταζόμενον διὰ τῆς ἰδίας του δυνάμεως. Τὸ πτώμα ἐναπέμεινε ἀκίνητον, εὐθὺ στηρίζον ἐπὶ τοῦ κορμοῦ τὴν ράχιν, τὸν θώρακα προτεταμένον, καὶ κρεμάμενα τὰ χεῖρια, μὲ ἀναπόσπαστον τὸ τμήμα τοῦ σπασμένου χαιζαριοῦ, τὰ σκέλη διεστῶτα, ὑψηλὰ τὴν κεφαλὴν. Τότε ὁ Ἱμπραῖμης πλησιάζει βραδέως πρὸς τὸ δένδρον, ἴσταται καὶ προσβλέπει σιγῆλὸς ἐπὶ μακρὸν τὸ ἄπνουν πτώμα τοῦ ἀντιπάλου καὶ ὑπὸ τὸ φῶς τῆς σελήνης ἥτις ἀνέτελλε τὴν ὥραν ἐκείνην αἱματόχρους, ὡσεὶ βαφεῖσα καὶ αὐτὴ ἐκ τοῦ λύθρου τοῦ χυθέντος κατὰ τὴν μάχην, ὑπὸ τοὺς σειομένους κλάδους, οἵτινες ἀνέφρισσον πενθίμως, φιλεῖ, παρατεταμένον φίλημα, τὸν ὄρθιον νεκρόν.

Η ΠΑΝΑΓΙΑ Η ΜΕΓΑΛΟΜΜΑΤΑ

Χωμένη μέσα στὰ παληὰ Βενετσάνικα μουράγγιν, χάμου εἰς τὴ θάλασσα, ἓνα μέτρο ἀποπάν' ἀπ' τὸ νερό, εἰς τὸ βάθος τῆς μικρῆς κρυφώνας τῆς, ἡ Παναγία ἡ Μεγαλομμάτα, βλέπει πρὸς τ' ἀντικρινὸ νησί. Τέλεια γυναῖκα, ὡς τὴ μέση, μὲ τὸ θεῖο παιδί τῆς στὴν ἀγκάλη, γραμμένη ἐπάνω στὸν τοῖχο, ποῖός ξέρει ἀπὸ ποῖο εὐσεβὲς χέρι, ποῖόν μακρυνὸν αἰῶνα, κάθεται, ἀποκάτ' ἀπ' τὸ μικροσκοπικὸ τῆς τὸ βολτάκι, ἀπομέσ' ἀπ' τὰ μικροσκοπικά τῆς καγκελάκια, ἔλομόναχη καὶ ἡσυχῆ, ἀσυντρόφευτη καὶ ἔρημη. Ἄλλος κανένας δίπλα, καὶ κανένας γύρω τῆς, μέσα στὴ σπηλιτσα τῆς. Μπροστά τῆς, μόνο, τρία καντηλάκια, κρεμασμέν' ἀπὸ ψηλά, τριγωνικά, ἀκίνητα, ἀνάερα, ρίχνουν τὸ γλυκὸ φῶς τους στὸ γλυκὸ τῆς πρόσωπο, τῆς νύχτες τοῦ χειμῶνα, μέσ' τὴ σκοτεινιά, τῆς κρατοῦνε συντροφιά, ἐνῶ ἀπόξω βράζει τᾶγριο πέλαγο. Δεξιὰ, στὸ πλάϊ, καρφωμένο τὸ κουτάκι τῆς, ξύλινο, μικροῦλι καὶ τετράγωνο, καρτερεῖ κανένα ὄβολο, ἀπὸ κανέναν ἀνεπόλπιστον πιστόν, σ' αὐτὸν τὸν ἀπιστον καιρόν. Καὶ χάμου, ἓνας μπότης πῆλινος, νὰ δέχεται τὸ λάδι, ποῦ τῆς πᾶνε ἡ γυναῖκες τοῦ λαοῦ. Γιατὶ ἡ Παναγίτσα εἶν' ἔρημη. ἡ Παναγίτσα εἶναι ἀπροστάτευτη, δὲν ἔχει σχέσι οὔτε μὲ δεσπότη οὔτε μ' ἐκκλησιά, μονάχα ὁ λαὸς τὴν προστατεύει κι' ὁ λαὸς τὴν συντηρεῖ. Καὶ ἡ γυναῖκες τῆς πᾶνε τὸ λαδάκι τῆς, καὶ ἡ γυναῖκες τῆς πᾶν' τὰ λουλουδάκια τῆς, καὶ ἡ γυναῖκες τῆς φέρνουν τὸν παππᾶ, νὰν τοὺς διαβάσῃ κάπου—κάπου μιὰ μικρὴ παράκλησι, καὶ οἱ ψαράδες ποῦ περνοῦν μὲ τὰ καΐκια τους, σὰν πιάσουν κᾶνα ψάρι καὶ πορεύονται, ζυγώνουν στὸ μικρὸ τὸ λιμναῖκι τῆς, μπαίνουν καὶ τῆς ἀνάδουν τὸ κεράκι τῆς. Κι' οἱ ἄρρωστοι ποῦ πάσχουν κι' ἀπελπίζονται, κι' ἀπὸ γιαιτροὺς τοῦ κόσμου δὲν προσμένουν γιαιτρεία, τάζονται στὴ Μεγαλομμάτα Παναγιά, κι' ἡ Παναγιά τοὺς

θεραπείει, και τῆς πᾶνε τὰ ματάκια της, σὲ φλοῦδα ἀση-
μένια, και τῆς τὰ κρεμοῦν, στὸ σπλαγχνικό της χέρι, τῆς
πᾶνε τὰ ποδάρια της τὰ σάπια, και τῆς τὰ κρεμοῦν ἀση-
μένια και χρυσᾶ.

Κι' ὁ σιὸρ Σπῦρος ὁ Μπονέλλας, ὁ ἐπιστάτης τοῦ γει-
τονικοῦ Ἄη-Νικόλα, ὡσὰν γείτονας, ἔρχεται κάθε μέρα
τὴ φροντίζει, τὴ σκουπίζει, τῆς ἀνάπτει τὰ καντήλια της,
βράδυ και αὐγή, τῆς στρώνει εἰς τὰ πόδια της τὴν μπόλια
της, ποῦ ἀκουμποῦν τὰ βάζα μὲ τὰ φιόρα της, περνώντας
τὸ στενὸ τὸ πεζουλάκι της, ὅπου ἔχτισθη κάτου εἰς τὴ
ρίζα, στὸ μουράγιο τὸ παχύ, γιὰ νὰ συγκοινωνῆ μὲ τὴ
στεριά ἢ Παναγίτσα, πατώντας τὰ δύο—τρία τὸ πολὺ
σκαλιά, ποῦ κατεβαίνουν ἀπὸ τὴν πετροῦλά της στὴ θά-
λασσα, μὲ κίνδυνο νὰ πέσῃ, νὰ γλιστρήσῃ στὸ νερό. Κ'
ἐνῶ ἀπάνωθι περνοδιαβαίν' ὁ κόσμος, ἄμαξες, πεζοί, ἐντό-
πιοι, ταξειδιῶδες, ἢ ζωὴ τῆς πόλεως, κ' ἐνῶ μπροστὰ
περνοῦν καϊκία και βαπόρια βάρκες και καράβια. ἢ
ζωὴ τῆς θάλασσας, εἴτε ἢ μέρ' ἀπλόνει τὸ καθάριο
φῶς, εἴτε ἢ νύχτα ρίχνει τὸ βαθὺ σκοτάδι, εἴτε βροντᾷ ἢ
μπόρα, εἴτε ἢ γαλήνη ἀνασαίνει, ὀλομόναχη και ἡσυχῆ,
ἀσυντρόφευτη και ἔρημη, ἀπροστάτευτη και ἀόρατη, χα-
μένη μέσα στὰ παληὰ βενετσάνικα μουράγια, χάμου στὴ
θάλασσα, ἓνα μέτρο ἀποπάν' ἀπ' τὸ νερό, εἰς τὸ βάθος
τῆς μικρῆς κρυψώνας της, ἀποπάν' ἀπ' τὸ μικρὸ της τὸ
βολτάκι, ἀπομέσ' ἀπ' τὰ μικρά της κάγκελα, μὲ τὸ θεῖο
παιδί της στὴν ἀγκάλη, ἢ Παναγία ἢ Μεγαλομμάτα, κυτ-
τάζει ἀδιάκοπα, μὲ τὰ μεγάλα της γλυκὰ μάτια τὸ λευκὸν
κῶμα...

ΤΑΞΙΔΙΩΤΙΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Αἱ «Ταξιδιωτικαὶ σημειώσεις» ἄρχισαν νὰ δημοσιεύονται στὴν ἔφημ. «Ἀκρόπολις» τὸ 1895. Στὰ χειρόγραφα τοῦ Μητσάκη βρεθῆκανε καὶ μερικὲς ἀνέκδοτες, ἴσως ὅμως νὰ ὑπάρχουν καὶ ἄλλες τυπωμένες, πὺν ἐλπίζομε νὰν τίς βροῦμε καὶ νὰν τίς δημοσιεύοιμε στὸ τέταρτο τόμο, στὰ «Παραλειπόμενα».

Γ. Μ. Δουδης

ΗΜΕΡΑΣ ΔΥΣΙΣ

Ἄγριεμμένη, ἡ θάλασσα ρουχνᾷ. Σπρωχνόμενα ἀπὸ τὸν δυνατὸν ἄνεμον, τὰ κύματα ἔρχονται ἀπὸ τὴν ἀπέναντι στερεϊάν, μεγάλα καὶ ὀγκώδη, ἀπότομα κυλοῦν, προβάλλουν τὰ πλατεῖα τῶν στήθια, βίαια, σφοδρά, τινάσσονται, βογγοῦν, ὄρμουσιν πρὸς τὴν παραλίαν, ὡς εἰς ἔξοδον στρατός, συναντοῦν τὸ φράσσον τὸν λιμένα πρόχωμα. τὸ ἄσπρον καὶ τὸ μακρὸν, ἀνακόπτουσι ἔκπληκτα, συντρίβονται ὀργίλα, ἀφροκοποῦν γύρω του, λευκὰ ἐπὶ τῆς λευκῆς πέτρας. Ἀλλὰ ἀποπίσω, ἀλλὰ δίπλα τῶν, ἀλλ' ἀπὸ τὰ βᾶθη τοῦ πελάγους, τοῦ ἀνοιχτοῦ, ἐκεῖθε—κάτου, ὅπου ὁ τραχὺς κάθος ὀρθώνει τὰ ἄξεστα πλευρά του, ἀκόμη κάτου, ὅπου τῶν νησιῶν ἡ τεφρὰ γραμμὴ, μαλακῆ χαράσσει τὸν ὀρίζοντα, ἀλλ' ἀπὸ παντοῦ, ἄλλα καταψάθων, ὀγκωδέστερα, βαρύτερα, ἐπιτίθεντ' ἐναντίον τῶν, συγκρούονται, παλεύουσιν, τὰ ἐξωθοῦν πρὸς τὰ ἔσω τοῦ λιμένος, εἰσβάλλουσιν ἀπ' τὰ πλάγια εἰς αὐτόν, χτυποῦν μετὰ θυμοῦ τῶν μῶλων τὰς στενάς λωρίδας, συνταράσσονται, κοχλάζουσιν, πλήττουσιν τῆς προκυμαίας τὴν λιθίνην ἔκτασιν, δονοῦν τῶν караβιῶν τοὺς εὐσείστους ὄγκους, δέρνουν τῶν βηποριῶν τὰς μαύρας κατατομάς, ρουφοῦν κ' ἐξेमοῦν τῶν βαρκῶν τὰ ἐλαφρὰ τσόφλια, φουσομανοῦν βρίζουσιν, προχωροῦν εἰς τὸν μυχὸν τοῦ κόλπου, καὶ ἐκεῖ, συμπιεζόμενα στενῶς, ἀνάμεσα εἰς τῆς δύο ξηρές, λυσσάζουσιν, ἀναβράζουσιν. Ὅλη ἡ εὐρεῖα τοῦ νεροῦ λεκάνη, ὡσὰν νὰ τὴν κουνοῦν μανιωδῶς, ἀποκάτω, τερατώδη ὑποχθόνια χέρια, σαλεύεται δεινῶς, πάλлетται, σκιρτᾷ, ἀναπηδᾷ, κυρτόνεται, κλονεῖται, τρέμει, βρέμει, πρίσκειται, θραύεται, παφλάζει, βοᾷ, ἀγκομαχᾷ, ξερνᾷ, λωλή καὶ πελιδνῆ, ὡς ὕβρεως σίελον θολόν. Καὶ ἀπὸ τῆς μίαν ἄκρη ὡς τὴν ἄλλη, καὶ ἐντὸς τῶν μυχῶν τοῦ κόλπου, καὶ ἀνά τὸν περιφρούρητον χώρον τοῦ λιμανιοῦ, καὶ μεταξὺ τῆς ἀντιμετώπου γῆς, καὶ κατὰ τὸ ἀνοιχτὸ πέλαγος, καὶ τὸν τραχὺν κάθον, καὶ πέραν ἔτι, ἕως ἐκεῖ κάτου, ὅπου περὶ τῶν νησιῶν ἡ τεφρὰ γραμμὴ χαράσσει τὸν ὀρίζοντα, ὡσὰν χιλιάδες φουστανέλλες ἀνεμίζουσιν, ὡσὰν μυριάδες ἑππων, χαῖτες φρίσσουν, ὡσὰν ἀστραπὲς σπαθιῶν περνοῦν, λάμψεις καὶ ἤχοι ἄγριοι, εἰς κλύδωνα σκληρόν. Χαμηλῆ, ἄλι-

τενής, λεία, ἴσια, φυτεμμένη, γεμάτη ἀπὸ σπίτια, ἀπὸ ἐπαύλεις, ἀπὸ ἀγροικίες, ἀπὸ δέντρα, ἢ ἀπὸ δῶ ξηρὰ ἀπλόνεται, βαίνουσα εὐθεῖα, κάμπος καὶ πόλις καὶ δρόμος καὶ κῆπος καὶ χωράφι κ' ἐξοχή· καὶ ξεφεύγοντ' ἀπομέσσα της, τὰ δύο μπράτσα τοῦ λιμένος της, βουτουὺν μέσα εἰς τὸ νερό, προτείνονται· παράλληλος μ' αὐτὴν μονάχος του ριχμένος, ἀπάνου εἰς τὸ κύμα, ἀντιτιθέμενος πρὸς τ' ἄκρων, ὁ ἐρημικὸς κυματοθραύστης, κόβει κατὰ μήκος τὰ βαθέα ὕδατα· ὄξυς ὑπέρκειται ὁ φάρος· καὶ ἀναμέσῳ των, ὡσάν τρελλὸν χορεύει τὸ πλῆθος τῶν καραβιῶν, ἀνατραντάζεται τὸ μέγεθος τῶν βαποριῶν, τῶν λέμβων ὁ σωρὸς κατρακυλᾷ. Γυμνὴ ἢ ἄλλη, ἢ ἀντίκρυ, ὄρθια, ὑπεράνω τοῦ ἀφροῦ, ἐγείρει τῶν βράχων της τὸ στέρνον, προσδείχνει τῶν κρημνῶν της τὴν ἀκτὴν, φύσις παρθένος καὶ κλειστή, ζευγάρι ἀδελφῶν βουνῶν, δίδυμοι κῶνοι καὶ κοφτοί, ταιριαστοὶ αἰρόμενοι, πλάϊ-πλάϊ ἀνεβαίνοντες, ὑψονόμενοι ἐγγύτατα, φρουροῦντες τὴν εἴσοδον τοῦ κόλπου, φύλακες ἐρυθροβαμμένοι καὶ ἀχνίζοντες. Ξάστερος ἀποπάνω, καταξάστερος, ὁ μέγας οὐρανός, καμπυλῶνει τὸ καταγάλανό του κρύσταλλο, ἐλεύθερος, διαυγής, εὐρύς, στιλπνός, φεγγοβολῶν, ὡσάν γυαλισμένος ἀπ' τὸ πνεῦμα τοῦ ἀέρος. Πέρα-πέρα, ἐκεῖθε πέρα, πέρα καὶ πέρα, ὀπίσωθ' ἀπὸ ράχες, κάμπους, δάση, ὄρη καὶ λαγκάδια, ξεκινᾷ, τραβᾷ, τραβᾷ, ξαπλόνεται, τεντώνεται, στρογγυλόνεται, διπλόνεται, σκεπάζει τὸν κοσμάκη, γελαστός, καλός, καὶ χάνετ' ἐκεῖ κάτω, ἐκεῖ κάτω, ἐκεῖ-κάτου, πέρα πέρα, ἐκεῖθε-πέρα, πέρα καὶ πέρα, ὀπίσωθ' ἀπὸ ἄλλες ράχες, κάμπους, δάση, κ' ὄρη καὶ λαγκάδια καὶ βουνὰ καὶ πέλαγα. Καὶ ξάστερος γελᾷ καὶ καλὸς λάμπει, καὶ καθάριος φέγγει, καὶ ἀνοίγεται πλατύς, καὶ κυτᾷ, ἀκίνητος. Καὶ τὴν ἀπολυτὴν του τὴν διαύγειαν, καὶ τὴν βαθεῖαν ξαστεριά του, ἀπὸ πέρα ὡς-πέρα, τίποτε δὲ θολῶνει. οὔτ' ἀχνοῦ πνοή, οὔτε Ἰσκιου πέρασμα. Μονάχα δύο τρία συννεφάκια, δλοντομένα εἰς τὰ κάτασπρα, μικρούτσικα τρελλούτσικα καὶ ὠμορφούτσικα, γυρίζουν-τριγυρίζουν, παιγνιδίζου ἀρμενίζου, ὡς χαμένα εἰς τὸ πλάτος του. Καὶ μόνον ἐκεῖ κάτω, ἐκεῖ κάτω ἐκεῖ-κάτου, ἀποπάν' ἀπ' τὰ νησιά, ἓνα μαῦρο σύγνεφο, παμμέγεθες, κάστρο ἐναέριον, κἀθεται θρονισμένο, φουσκωμένο καὶ ἀκλόνητο, θεριεμένο καὶ ἀτάραχο, ὑπερήφανο, βαρὺ, πυργῶνει τὰ μπροστά του, ὀγκῶνει τὰ πλευρά του, καρτερεῖ, ἀγριωπόν. Κ' ἐπάνω εἰς τὸν ὀλοφωτισμένον οὐρανὸ του, κυριάρχης του καὶ ἀφέν-

της του, δεσπότης του και εξουσιαστής του, στολίδι του και γκόλφι και καμάρι του, μόν και μοναχό, άστραφτερός, μεγάλος, στρογγυλός, λαμπρός, ό ήλιος κατεβαίνει, ήσυχος, άργός, χρυσός και θαυμαστός, άπάν' άπό τό βράζον κύμα, άπό την βομβουσαν πόλιν, άπό τόν δουλευτήν άγρόν, άπ' τόν πνέοντ' άνεμον άπ' τ' άχνίζοντα βουνά, ψηλά-ψηλά, άφθαστος, άνέγγιχτος, άδιάφορος, ύπέρτερος, σιωπηλός, βασιλικός.

Πέτρινος σωρός μεγάλων οίκων, μαζεμμένος εις την άκρη του γιαλου, ύπό τό φώς τό περιβάλλον, τό ύδρογειτον αστυ, κινείται εργαζόμενον, αναδίδει δυσδιάκριτην, την πολυσύνθετην πνοήν του. Σύμφυρτη ή μάζα των σπιτιών του, άρχίζουσ' άπ' τά πόδια του παλαιου κάστρου, άνώμαλη, γεμίζει πρώτα των ύψωμάτων του τά πλάγια, κατέρχετ' άπ' αυτά κλιμακωτή, προχωρεί συμπιεσμένη, συσφιγμένη, μικρά σπίτια, κολλημένα ώσαν στρεΐδια, γύρω-γύρω, επάνω εις τόν γήλοφον, δρομάκοι στενοί και σκολιοί, μόλις διακρινόμενοι, αναμέσον εις αυτά. Έπειτα, άφου φτάσ' εις τά χειλώματα, πέφτει κάτω, δισμιάς, εις τό ίσιο έδαφος, τό ως τεναγώδες, προβαίνει άποδω και άποκει, εις άπλωμα εύρύ, χωρον άνετον, μέχρι της θαλάσσης. Και τακτικά πλέον, και κανονικά, τό πυκνόν άθροισμα των οίκων, κωλοκάθεται εις τό χωμα, στρώνεται εις τό ίσιωμα, φτάνει έως κάτω, εκεί, παρά τό κύμα. Ευδιάκριτα, ξεχωρίζουν τά μικρά τετράγωνα του, ύψηλά, κκλοχτισμένα, ώσαν χαραγμένα εις άβάκιον επάνω. Και άνοιχτά κενά, διαγραφόμεν' αναμέσφ των γυμνά, δειχνουν των πλατειών αυτου τόν τόπον, άπό κάποιαν των όποιων, τόνοι μουσικής παρατεταμένοι και διάτοροι, ακούοντ' άνερχόμενοι. Μακρές πλέον και πλατειές, των όδων του ή ταινίες, δώθε κείθε, διασταυρόνονται, εύθειες. Διασταυρόνονται, διασχίζονται, τό τεμαχίζουν, βγαίνουν έξω προς τόν κάμπον, και άσπρίζουν, σκονισμένες, αναμέσα εις τά χόρτα. Δύο-τρεις αυτών, άνοιχτότερες, ευρύτερες, και ώταν βαθύτερες, άρχινουν άπ' τή ρίζα του ύψώματος, τό διατρέχουν κατά μήκος, έως την παραλία, τό χαράζουν και τό κόβουν καταμεσής, ως μεγάλες μαχαιριές, κατατέμνουσαι τά σπλάχνα του. Και των κεράμων του ή στέγες, τό καλύπτουν, άπλονόμενες επάνωθεν, άχρωμες άλλου, και συγγεόμενες εις πλάκα άσαφή, άλλου ζωηρόχρωμ' έκρηγνόμεναι, εις έρυθρότητα νεάζουσαν. Που και που κατά μέρη, ύπερ την σύμφυρτην μάζαν των σπιτιών,

καὶ τῶν στεγῶν τὸ ὁμοίμορφον ἐπίπεδον, ἐκτοξεύοντ' ὡς αἰχμαὶ ὀξεῖται, φαίνονται ὡς διατρυποῦσαι τὸν αἰθέρα, διαγράφοντ' ἐπὶ τοῦ ὀρίζοντος ἀνάγλυφες, ἐργοστασίου ὀρθιον φουγάρο ἢ ναοῦ καμπαναριό. Καὶ ἀπὸ κανένα ἐξ αὐτῶν, συχνά, καπνοῦ τολύπες ἀναβαίνουν, μαῦροι ἑλικες, ἀρπαζόμενοι εὐθὺς ἀπὸ τὸν ἄνεμον, καὶ σκορπιζόμενοι μακράν. Ἐνῶ ὑπὲρ τὴν θλην ἔκτασίν του, ὡς ἀτμός τις ἐπιφέρει' ἐλαφρὸς, πλανᾶται ὡς λεπτή ὁμίχλη, ἄχνα ζωῆς, ὡς ἀνασασμός, ἀλλαλαγμὸς ὄντων, καὶ πραγμάτων θόρυβος, φωναὶ ἀνθρώπων, ρούλημα τροχῶν, πεδοβολῆς σάσαγος, ἀντάρευμα φροντίδος, κρότων καὶ κτύπων καὶ δούπων καὶ βρόντων καὶ βόγγων καὶ κραυγῶν ὡσάν ποικίλη συμφωνία, ἀδιάσπαστη ἀξεχώριστη, ἀνάκατη, ἀπειρόπλαστη καὶ μία ρόχθος ἐκ βαθέων, ὅλοι οἱ μύριοι ἤχαι τῆς ὑπάρξεώς οἱ ἀποτελοῦντες ἓνα βοῦμα ἀόριστον. Χλοερὸς, ὑπὸ τὴν πρώτην ὠθησιν τῆς ἀνοιξης ποῦ ἐρχεται, ἐκτείνεται ὁ κάμπος, ἀρουρα παχεῖα, τὴν ὁποῖαν ἀνεσκάλεψε τ' ἀλέτρι καὶ κατέφαγ' ἢ σκαπάνη. Πλαισιονόμενος ἐδῶθε ἀπὸ τὸ ὑψηλόν του ὄρος, τὸ ὅποιον κυανίζει, κάθετον ἐπ' αὐτοῦ, μακρόν, κ' ἐκεῖθε ἀπὸ τ' ἄτακτα νερά, τὰ ὅποια τοῦ μαστίζου τὸ πλευρόν, πλατύνεται μηκύνεται, ἡσυχάζει, μαλακὸς ἀθόρυβος, πραῦς. Ψιλὸς ἄλλοῦ, ἄλλοῦ σκεπασμένος μὲ συστάδας βαρυφύλλους, ἰσχυρῶν, πυκνῶν κορμῶν. Ἀραιότερες ἄλλοῦ, ἄλλοῦ πυκνότερες ἐπίσης, ἢ ἐπαύλεις καὶ ἢ ἀγροικίες του, σπαρμένες κατ' ἀπέχοντα διαστήματα, στίζουσι τὴν λείαν ὄψιν του, ἀπ' ἄκρη ἕως ἄκρη. Ἄνισα τὰ τμήματα τῶν χωραφιῶν του, ἀρχινώντας ἀπ' τὰ πρόθυρα τῆς πόλεως, τὸν κομματιάξουσι, γρίζα ἀπὸ τοῦ ὄρους τὰ ριζά, ἕως τῆ θάλασσα καὶ πέρα-κεῖθε, ἕως ὅπου βλέπει ὁ ὀφθαλμὸς. Καὶ λευκάζοντες, ἔρπουσι ἐπ' αὐτοῦ εἰ ἐξοχικοὶ τοῦ δρόμοι, ἐφ' ὧν ὡς μετακινούμεναι κηλίδες, μικρὲς καὶ ἀμυδρὲς ἐν τῇ ἀποστάσει, διακρίνοντ' ἢ βαδίζουσαι ἐμάδες τῶν χωρικῶν, ζώων καὶ ἀνθρώπων, ἔπου ἐπὶ τῇ προσεγγίσει τῆς ἐσπέρας φεύγουσι ἀπ' τὴν πόλιν, ἢ διευθύνοντ' εἰς αὐτήν. Ἐνῶ διασχίζουσα τὴν μαλακὴν του ἐπιφάνειαν, καθ' ὅλον της τὸ μήκος, μακρὰ σιδηρᾶ γραμμὴ, σπινθηρίζει κατὰ μέρος ὑπὸ τὸν ἥλιον, ἀναλάμπ' ἢ χάνεται, ἐξελισσομένη διὰ μέσου τῶν ἀγρῶν. Καὶ ἀπὸ κάτω-κάτω ἀπ' τὸ βάθος του, κυλιόμενος ἐπάνω εἰς αὐτήν, ὄγκος μελανός, φαί-ετ' ἐρχόμενος, ταχὺς προβαίνει, σπεύδει, τρέχει, καὶ καλπάζει, ἀφίνων πίσω

του σύννεφον καπνοῦ, τραῖνο σιδηροδρόμου, ἀνεβαίνον ἀπ' τὰ μέσα τοῦ Μωριά.

Προστατευόμενες ἀπὸ τὰ ἐπιμήκη μπράτσα τῶν στενῶν μῶλων, πολυάριθμες, ἢ βάρκες τὰ καράδια εἶνε προσδεδεμένα κατὰ μῆκος τῆς λιθίνης προκυμαίας, πλάϊ πλάϊ τῆ γεμίζουσαν πέρα-πέρα, ἀναμιξ. Καὶ ὑπεράνω των τὰ μυτερά των κατάρτια, οἱ ἴσοι οἱ σταυρωτοὶ των, ἀνατείνονται, συμφύρονται, πυκνά, ὡσάν μικροῦ ἀφύλλου δάσους γυμνοὶ κλάδοι ἐναέριοι. Ἐνῶ πάρα πέρα ἀπόμερα ὀλίγο, παραταγμένα στῆ σειρᾶ, κοντὰ στὸ φάρο, μὲ τὴν πλώρη γυρισμένη στὸ πλευρό του, τὸ ἓνα δίπλα εἰς ἄλλο, τὰ τρία τέσσαρα βαπόρια, ποῦ σταθμεύουν στὸν λιμένα, ἀνορθώνονται, ὀγκώδη καὶ βυρέα. Κ' ἔξω ἀπὸ τὴν πόλιν, μακρυσμένες, πρὸς τὸν κόλπον, ἐπὶ τῆς ἀκτῆς, χάμου εἰς τὴ θάλασσα βρεχόμενες σχεδὸν μερικῆς ἐρημικῆς οἰκίαι, ξεχωρίζουσι, μονωμένες, ἄσπρες ἄσπρες ὡσάν μεγάλοι γλάροι, καθεσθίντες ἐπὶ τῆς παραλίας. Παρὰ τὰ ἄκρα τοῦ κυματοθραύστου, ἀποδῶ καὶ ἀποκεῖ, πέντ' ἔξῃ τράτες, μ' ἀνοιγμένα τὰ πανιά· πολεμοῦν νὰ βγοῦν ἀπ' τὸ λιμάνι, στ' ἀνοιχτά, δοκιμάζουσι νὰ τραπήξουσι πρὸς τὰ ὄξω, ν' ἀναχθοῦν κατὰ τὸ πέλαγος. Μὰ ὁ ἀνεμος ἀκριβῶς ἀντίθετος, καταμέτωπος στὴν πλώρη τους, μπήχνεται στὸ πανὶ τους, τὸ φουσκώνει μὲ ὀρμὴν, τὸ ξετινάζει, τὸ τραντάζει, τὸ σηκώνει, τὸ διπλόνει, τοῦ τραβᾶ μπατσιές, κλωτσιές, ἀπειλεῖ νὰν τὸ ξεσκίση, νὰν τ' ἀρπάξη, νὰν τὸ παρασύρη πρὸς τὰ ὕψη. Τιμονιαριζόμενες γερά, ἀρματωμένες στὰ γεμάτα, σκότες καὶ φλόκους φόρα, προχωροῦν αὐτές, ξεκινοῦσ' ἀπ' τὴν ἀκτὴν, ἀποφασισμένες, τολμηρές, ἀνορθοῦντ' ἐπὶ τοῦ κύματος, ὡς γαυριῶντες κέλητες, εὐθύνονται ἀργά, καμαρωμένες φτάνουσι περὶ τὰ χεῖλη τοῦ προχώματος, κάνουν νὰ ξεμουτίσουν. Ἀλλὰ τότε, ὁ ἐχθρὸς τους, ἀμολίεται ἀπ' ἀντίπερα, αἰφνίδιος, τοὺς πέρνει τὰ μπροστὰ ἀψὺς, τοὺς κόβει τὴν φορὰν, τοὺς ἀντικόφτει τὴν γοργάδα, τοὺς ἐπιτίθεται, τραχύς. Ἀνθίστανται ἐκεῖνες, ἔσον ἤμποροῦν, προσπαθοῦν νὰ πάρουσι δρόμο, τὸν ἀψηφοῦν, τὸν ἀπωθοῦν, ἐντείνουσι τὰ νεῦρα τους μὲ ζόρι, ζητοῦν νὰ ὑπερφαλαγγίσουσι τὴν πνοὴν του, σφίγγονται, σαλτάρουσι, ἐπὶ τὸν σίζοντα ἀφρόν. Ἀλλ' αὐτὸς μπήχνεται ἀψότερος, θυμόνει, δυναμόνει, χοροπηδᾷ κύκλῳ τους, προτάσσει τὸ στήθος του παντοῦ, δὲν τοὺς ἀφίνει διέξοδον καμμίαν, ἀνεγείρεται διαρκῶς, πρὸ τῆς διαβάσεώς των, παρεντίθεται, μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῆς θαλάσσης, τεῖχος κινητὸν, ἀδιάρρηκτον κι' ἀό-

ρατον. Καὶ τότε καὶ αὐτές, ἀδυνατοῦσαι νὰ τὸν σπρώξουν, ἀδυνατοῦσαι νὰ τὸν κάμψουν κάνουν μιὰ στροφή, φέρνουν μιὰ βόλτα, πέφτουν δίπλα, τοῦ γυρίζουν διαμιάς τὴν πρῶμη, κ' ἐπιστρέφουν πρὸς τὰ μέσα τοῦ λιμένος, νικημένες, χολιασμένες, καὶ ὡσὰν ἐντροπαλές. Μία ἐξ αὐτῶν, ἔχει ἀρποράρη πανὶ κόκκινο, διαγράφεται ἐπάνω εἰς τὸ κῦμα, ζωντανή, ὡς καθημαγμένη, βίαιη τὴν κατατομήν, μάχιμη τὴν μορφήν, ψαροπούλα, εἰρηλική, μ' ἔνδυμα κουρσάρου. Καὶ αὐτὴ ἰδίως ἐπιμένει, βάνει τὰ δυνατά της, πεισματάρα ἐπελαύνει, ἀτζαρδεύεται, θρασύνεται, πισωστρέφει ἀποτόμως μετ' ἀγῶνα μάταιον. Τοῦ ἡλίου ἢ λαμπράδα περιχύνεται τριγύρω, ἄσπιλη, ἀμόλυντη, ἀποτόμως, μετ' ἀγῶνα μάταιον. Τοῦ ἡλίου ἢ λαμπράδα, περιχύνεται τριγύρω ἄσπιλη, ἀμόλυντη, αὔλη, καὶ ἀπειρη. Καὶ καταρρέ' ἢ θεία χάρις, καταρρέει, καταρρέει, σέλας ἀπλετον, τυλίγει πᾶν τὸ ὑπ' αὐτὴν, οὐρανὸν καὶ γῆν καὶ θάλασσαν, ἀραχνουφαντη σινδόνη, ἀτελεύτητη, γάζα ἀγανὴ ἄνευ δρίων. Καὶ φαεινὴ ἢ αἴγλη τῶν ἀκτίνων του, ρίχνητ' ἀπὸ τοῦ ὕψους του, ἀδρᾶ, ὀξεῖα, σχίζει τὸ διάστημα, σκορπίζει' εἰς θαμβόνουσαν βροχὴν γοργῶν σπινθήρων, σπέρν' εἰς τ' ἀφρώδη κύματα ὡς δίνην διαμαντένιων ἀνταυγειῶν, ἀμέτρητων, ἀρίθμητων, ὁποῦ σπαρταριστὲς τρεμοσταλάζουν, ἀνάφτει πυρκαϊᾶν εἰς τῶν τζαμιῶν τῆς πόλεως τὴν ὑέλινην διαφάνειαν, πλημμυρίζει τὰ χωράφια, λούζει τὰ βουνά, προσπαίζει μὲ τὰ μικρὰ σύννεφα. Ὑπὸ τὸ γυμνὸν φῶς, τὸ ἀπροκάλυπτον, ἢ θάλασσα, ἀναλάμπει καὶ αὐτὴ, φεγγοβολεῖ, σπιθοβολεῖ καὶ ἐπὶ τὴν θολὴν τῆς ὄψιν, ἀναμέσον τῆς λευκῆς ἀντάρας τοῦ θυμοῦ της, ἀναμέσον τῶν ἀγρίων τῆς ὀργῆς της ἀστραπῶν, φαίνεται διατρέχουσα, ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη, τὰ μαυρωπὰ πλάτη της, ἀπειροστὴ καὶ ταχυτάτη, ὡσὰν ἀναπτομένη στιγμιαίως, στιγμιαίως σβυνομένη διαρκῆς πτῆσις μικροτάτων ἄστρων σμαραγδίνων. Καὶ ζέον ἄμα, θολὸν ἔτσι κ' ἔτσι ἀναλάμπον, τὸρα κάτασπρο, πελιδνωμένο τὸρα, τὸρα διάφωτο, τὸ θυμῶδες πέλαγος, ἐξαποστέλλει πρὸς τὰ μέσ' ἀλλεπαλλήλους τῶν κυμάτων του τὰς φάλαγγας, κοιλαίνει τὰ βαθειά του σπλάγχνα, οἰδαίνει τὴν ράχην του τὴν εὐκαμπτην, μάχετ' ἀφηνιασμένο, ξεχαλίνωτο, πρὸς τοῦ ἀνέμου τὰς ὀρμάς, ξεσπᾶ εἰς τῆς ξηρὲς βάλλει ἀπὸ μυχιῶν, πρὸς τὸ ὕψος τοῦ ἡλίου μούγγρισμα βαθύ. Καὶ ὡς ὀρμᾶ πρὸς τ' ἄνω, ὡς κυρτόνεται, καὶ καθὼς ἀναπηδᾷ, ὀπως βαθαίνει τὸρα, κ' ὕστερα ὀγκώνεται, ὡσὰν ἀγκάλη ποῦ ἀνοίγει κί' ὁποῦ κλείνει, θάλαγες

ἔτι πρὸς αὐτὸν ὄρμα, πῶς πρὸς αὐτὸν ἀναπηδᾷ, κ' ἔπειτα καταπίπτει ἐν ἀνισχύρῳ πόθῳ, μαστιγώνει, ὠργισμένη κ' ἔξαλλη, τὰ γύρω της. Ἀπολυόμενος ἀπὸ τ' ἀντικρουὰ βουνά, ὁ ἄνεμος, χύνεται ἐπὶ τὸν εὐρὺν ὄριζοντα, κλαγγάζει τὰ μεγάλα του φτερά, στριφογυρίζει, στροβιλίζει, ρίχνεται ἐπάνω της, τὴν ἀρπάζ' εἰς τοὺς στιβαροὺς βραχιονάς του, τὴν συσφιγγει, τὴν συνθλίβει, τὴν ζυμόνει, τὴν ὀργώνει, κατακεφαλιάζει τῆς ψαράδισσες, καλπάζει ἀνά τὴν πεδιάδα, εἰσβάλλει σφοδρὸς ἐντὸς τῆς πόλεως, ἄλλεται πρὸς τ' οὐρανοῦ τὰ ὕψη πάλιν, διελαύνει τὴν διαυγῆ του ἔκτασιν, ἠχηρὸς, παράφορος. Περίρρυτος ἀπὸ τὸν παχὺν ἀφρόν, κατάβροχος ἀπὸ τὴν δριμείαν ἄρμην, ὡς ἀπὸ πάλης Ἰδρωτα, ὁ κυματοθραύστης ἀγωνίζεται στερρὸς, στέκει ἐν μέσῳ τοῦ τραχέος σάλου, ἀντιτάσσεται πρὸς τὴν βίαν τῶν ὑδάτων, τὰ ἀμπώχνει, τ' ἀποδιώχνει, προσπαθεῖ νὰ βασταχθῆ, γερά, ἀνασηκόνει τὸ κεφάλ' ὑπὲρ αὐτὰ, δὲν μπορεῖ ν' ἀποφύγῃ τὴν πληθύν των, φαίνεται κάπου κάπου ὡς νὰ ὑποχωρῆ, ὡς νὰ σκεπάζετ' ἀπὸ τὰς ἀπείρους λευκὰς γλώσσας των. Καὶ τὸ λιμάν' ἀνακυκᾷται, καὶ ὁ κόλπος ξεχειλίζει, καὶ τοῦ νεροῦ τὸ μουγγυτὸ γεμίζει τὸν ἀέρα, αἰωρεῖται μεταξὺ τῶν δύο στερεῶν, ἄπαιστος ἀχὸς, ἀναπεμπόμενος πρὸς τὸν οὐρανόν. Καὶ πρὸς αὐτὸν ἀνταποκρίνεται, τῆς πόλεως ὁ βόμβος, ὁ παντοῖος, αἰωρεῖτ' ὑπὲρ αὐτὴν, ὅπως ὑπὲρ τὸ κύμα τοῦ πελάγους ὁ ἀχὸς, παράλληλος μ' ἐκεῖνον, ἄπαιστος ἐπίσης, καὶ ἀνάλογος σχεδόν. Κι' ἀπὸ τὸν σύμμικτόν του κυκεῶνα, φαίνονται συχνά, ὡς ν' ἀποσπῶνται, περιοδικῶς, ποικίλοι ἤχοι, νὰ ξεχωρίζουν, μᾶλλον ἔντονοι, καὶ ὡσὰν δεσπόζοντες εἰς στιγμῆς διάρκειαν, γυρολόγου διάτορος κραυγῆ, διαλαλοῦντος τὸ ἐμπόρευμά του, κάρρου βιαίως συρομένου βάνανσος κριγμὸς, τῆς μουσικῆς οἱ τόνοι, ἀπὸ τὴν πλατεῖα, παρατεταμένοι καὶ ὀξεῖς.

Σιωπηλὸς ὁ κάμπος, κί' ἄνεργος, τὴν ὥρ' αὐτῆ, δὲν ἀναδίδει ἤχον, κρότον δὲν ἀναπέμπει, εἶνε βυθισμένος εἰς ἀτάραχτην γαλήνην. Μόνον ἔταν ὁ ἄνεμος περνᾷ, μὲ τὴν διαλείπουσαν πνοήν του, φαίνετ' ὡς νὰ τὸν ἐξεγείρῃ, νὰ τὸν συνταράσῃ, ἐν βραχεῖ, κ' ἔπειτα τὸν ἀφίνει νὰ ἐπαναπέσῃ στὴν ἡσυχίαν του. Βιαστικὸ, ἐπὶ τῆς σιδηρᾶς, γραμμῆς, τὸ τραῖνο, ἔρχετ' ἀπὸ κάτω, ἔρχεται καὶ ἔρχεται, γκαλοπάρει ἀκαθέκτως, μέσα στὰ χωράφια καὶ κυλιέται, μαῦρο μαῦρο, ἄλλοτε κρύβεται, μεταξὺ τῶν δέντρων, ἄλλοτε ξαναφαίνεται, ἀκάλυπτον, ἐπὶ τῆς γυμνῆς γῆς.

Μόλις συγχρυστούμενα, ἀπὸ τ' ἀναπαλλόμενα σκοιινιά των, παρὰ τὴν προκυμαίαν, ταρναρίζονται ἢ βάρκες, τὰ καράβια, ὡς νὰ ἤθελαν νὰ σπάσουν τοὺς δεσμοὺς των, νὰ ἀποσπασθοῦν, πετάζονται ψηλά, βουλιάζονται βαθειά, κλίνουν δῶθε, γέρνουν κεῖθε, τινάζονται, σωριάζονται, τώρα ἢ πλώρη τους ὀρθόνει· ἀπομπρός, τότε ἢ πρύμη τους σηκώνει· ἀποπίσω, εἰς ταμπάλισμα διαρκές· ἐνῶ τὰ λιγοστά βαπόρια εἰς τὴν ἄκρη τους, βαρέα καὶ ὀγκώδη, ἀνεβαίνουν κατεβαίνουν, ὡς ἀντιστεκόμενα, ἀργότερα, μᾶλλον δυσκολοκίνητα, ταλαντεύονται βραδύτερα, καὶ ὡσάν ἀχθόμενα. Ἐπίμονες εἰς τὴν ἐπιθυμίαν τους, ἀφοῦ σταθοῦν λιγάκι παρὰ τὴν παραλίαν, ἢ τράτες κάθε μία, διαδοχικά, ξεκόφτει ἀπ' αὐτὴν, στρέφει τὴν πλώρη της πρὸς ἔξω, ξεχωρίζει· ἀπὸ τὸν ἑσμὸν τῶν μαζομένων πλοίων, βαίνει πρὸς τὸ μέσον τοῦ λιμένος, καὶ ἀρχίζει τὰ τσαλλίμα, κορδαρίζεται, ἀκκίζεται, σμίγει μὲ τῆς συντρόφισσές της ἀποσπᾶται ἀπ' αὐτές, περνᾷ ἀπὸ μπροστά τους ξεπερνᾷ ἀπὸ πίσω τους, φέρνει γύρους στὸ νερό. βουτᾷ καὶ ξαναβγαίνει μ' ἄσπρα τὰ πανιά, θαλασσοπεριστέρα, ποῦ θαρρεῖς πῶς παίζει μὲ τὸ κῦμα τὸ κακόν· ἀλλ' εἰς τὸ χεῖλος τοῦ κυματοθραύστου, βρίσκει πάντα τὸ ἀόρατον τὸ τεῖχος, πέφτει στὰ χέρια τοῦ πηδῶντος ἀντιπάλου, στέκει ὀριζόντιος, βλέπουσα πρὸς τὰ πέρα, κι' ἀπομένει, ζυγισμένη, τρέμουσα, ἀκίνητο κορμί, πανὶ τσαλακωμένο, καὶ ἀνίσχυρο τιμόνι· κ' ἔπειτα φράτ !, ἢ βόλτα ἢ ὑστερινή, ὡς ἔξαφνη ἀνάπλασις λευκῆς σημαίας, κόκκινης· ἢ κόκκινη, τὸ πέσιμο στὸ πλάγι, τὸ συντσάκισμα τὸ τελειωτικόν, τὸ γύρισμα τῆς πρύμης, τὸ ἐντροπαλό. Κολποῦμεν ἀπ' τὸ φύσημα τ' ἄερινον, τὰ συννεφάκια πλέουν, εἰς τὸ ἀπέραντον κενόν, τ' ὀλόφωτον, κυλοῦν καὶ ὀλισθαίνουν, ἐπὶ τὸν μέγαν θόλον, ἀνεμπόδιστα, κολυμποῦν εἰς τὸ καθάριο κυανόν, ὡς ἐν χαρᾷ. Ἄσπρη ἢ φορεσιά τους, ἄσπρη-κάτασπρη, ὡσάν φκιασμένη ἀπὸ χιόνι παρθενικό, καὶ στίζουν τὴν ἀτέλειωτην σιληπνότητα, ὡσάν μικρὰ σπικώματα, λευκά, ἀγνά. Κ' ἐλεύθερα ἐπὶ τοῦ ἐλευθέρου στερεώματος, τοῦ διαφανοῦς καὶ ὀλογύμνου, περιοδεύουν, εἰς τὸ εὐρὺ ἄπειρον, ἀεικίνητα καὶ εὐστροφα, ἰδιότροπα καὶ ἄτακτα, παιδικὸι περιηγηταὶ τοῦ ἀχανοῦς αἰθέρος, σάν ν' ἀκολουθοῦν τῆς φαντασίας των τὴν πετώσαν ἔμπνευσιν, καὶ ὡσάν νὰ πατινάρουν, εἰς τὸ ἔδαφός του τὸ γυαλιστερό. Καὶ ἄλλοτε χωρίζονται, κι' ἄλλοτε ἐνόγονται· κι' ἄλλοτε πλησιάζονται, κι' ἄλλοτε μακρύνονται· καὶ ἀλλάζουν θέσι κάθε ὥρα· καὶ δὲ μπο-

ροῦν νὰ σταθοῦν εὔτε στιγμή· καὶ τρέχουν κατὰ μυρίας διευθύνσεις, ἀσυλλόγιστα καὶ εὐθυμα. Τὰ εἶδες τόρα δῶ, καὶ τόρα τᾶχασες, τὰ βλέπεις ἐκεῖ κάτω. Τὰ βλέπεις τόρα ἐκεῖ, καὶ τόρα σὺφυγαν, μὲ μιᾶς, κυττᾶς καὶ ποῦ, τὰ βρίσκεις ἐκεῖ πέρα. Τὰ ἤυρες τόρα κεῖ, καὶ πάλι ψιτ, σ' ἐγάλασαν, σοῦ γλύστρησαν, καὶ πάνε, πάνε, δῶθε πᾶν' εἰ ἄλλοι. Καὶ τώρα προσεγγίζουν εἰς τὸν ἥλιο, προσεγγίζουν, σὰ νὰ ζητοῦν νὰ ζεστάνουν εἰς τὴν δάδα τοῦ τὸ χιονάτο των στηθάκι· καὶ τόρα χαριεντίζονται ἐμπροστὰ σ' αὐτόν, περνοδιαθαίνουν ἀπ' τὰ πλάγι του, σιγὰ, ζητοῦν νὰ τὸν κυκλώσουν, τῶνα δῶθε, τ' ἄλλο κεῖθε· καὶ τώρα φεύγουν, φεύγουν, φεύγουν μακρῶς του, πέρα· πέρα· κεῖ καὶ τώρα γκεξεροῦν ἀπὸ πᾶν' ἀπ' τὰ βουνά· καὶ τώρα κρέμονται ἄνωθεν τοῦ κόλπου· καὶ τώρα ἔρχονται λίγο λίγο πρὸς τὴν πόλιν· καὶ τώρα πῆραν δρόμο, ἀλληλοδιωχόμενα, ἐπῆραν δρόμο, πῆραν, τράβηξαν, κεῖθ' ἀκόμα, κεῖθε, κεῖθε, μακρῶς. Ἄφρόντιστος, ὁ ἥλιος ἀποπάνω, κατεβαίνει ὀλοένα, λίγο-λίγο, διπλωμένος μὲ τὴν φωτεινὴν ἀπάθειάν του, τυλιγμένος εἰς τὴν λάμπουσαν σιγὴν του. Βγαλμένος ἀπὸ τῆς γλυκειᾶς τοῦ μάνας, τῆς ξανθῆς Ἀνατολῆς, τὴν ἀγκαλιά, ἐμμορφοστολισμένος ἀπ' τὰ ρόδινα καὶ τὰ κρινόλευκά της χέρια, ὁ αἰθέριος πεζοδρόμος, ἐπῆρε ὅπως πάντα τὸ στρατὶ στρατὶ, νὰ κάμη τὸ καθημερινό του τὸ ταξίδι, νὰ φέξ εἰς πολιτεῖες καὶ χωριά, νὰ χύσῃ τῆς ζωῆς τὴ φλόγα σὲ στερηρὴς καὶ θάλασσες, σιγὰ σιγὰ, ἐτράβηξε, κόλλησε τὸν ἀνήφορο, κατάκορφα, ἐψῆσε στοῦ ὤμου Μεσημεριοῦ τὴν πυρωμένη στάσι, κατηφόρισε, ἐκύλησε καὶ τῶρ' ἀποσταμένος, ἀλλὰ πάντοτε ὠραίος, πάντοτε θερμός, γερμένος ἀπὸ πᾶν' ἀπὸ τ' ἀνήσυχο αὐτὸ λιμάνι, πέφτει, πέφτει, νὰ βουλιάξ' εἰς τῆς σκοτεινῆς Δύσις τὸν βαθὺν βυθόν, νὰ κοιμηθῇ στῆς μαύρης Νύχτας τὸ θεόρατο κρεββάτι. Γάλι γάλι, χωρὶς νὰ φαίνεται κἄν ὅτι κινεῖται, ὡσάν νὰ ἐποθεύσε νᾶμενε ἀκόμη λίγο στὸ ἀπρόσιτον, τὸ ὑπερκόσμιον λιμέρι του, γυρίζει, στρίφει, στρίφει, γέρνει, γέρνει, καὶ θωρεῖ, θωρεῖ, ὡσάν νὰ ἤθελε νὰ πάρῃ τὴν ἐνθύμησιν μαζί του τῆς εἰκόνας ὁποῦ βλέπει κάτω του, μάτι ἀνοιχτό, ἀγαθὸν καὶ κολοσσαῖον. Καὶ εἰς τὸ τέλος πλέον τοῦ παντοτεινοῦ τοῦ κύκλου, τοῦ ἀπέιρου, ἐγγίζων πλέον εἰς τὸ ἄκρον τοῦ γιγαντιαίου τόξου του, ὀλοένα προχωρεῖ, μετατοπίζει, καὶ μακρύνεται, αἰώνιος ὀδοιπόρος, πάντοτ' ὁ αὐτός, ἐπάνω εἰς τὸν ἴδιον δρόμον, πάντοτε. Ἄνήμερη, ὀλο γογγᾶ ἢ θάλασσα, κυλᾶ διαρκῶς τὸ κό-

χλασμα, τὸ πείσμα τῆς, πηγαινοέρχεται, θορυβώδης καὶ ἀτίθασσος. Καὶ ἡ πόλις, ἀναδεύεται διαρκῶς, ἀσχολημένη, κοπιασμένη, ὡς ἂν ἀγκομαχῇ, ἀπ' τὸν ἐργατικὸν τῆς πόνον, τὴν φροντίδα τῆς τὴν καματεράν, ἀραβαίξει, ἀπὸ τοῦ παλαιοῦ κάστρου τῆς τὰ πόδια ἕως τῆς παραλίας τῆς τὴν ἄκρη. Καὶ τῆς πεδιάδος ἡ λιπαρὰ ἔκτασις, αὐλακωμένη, καλλιεργημένη, πρασινίζουσα, χωρεῖ εἰς μήκος καὶ εἰς πλάτος, ὀμαλὴ καὶ ἤρεμη, σιωπηλὴ καὶ ἀδιὰ τάραχτη. Καὶ τὸ τραῖνον ἔρχεται ἀδιάκοπα, κατατρῶει τὸ διάστημα, διακρίνεται σαφέστερον, κοντεύει, ὀλισθαίνει ἐπὶ τῆς γραμμῆς τῆς σιδηρᾶς, ἀστραπιαῖον, τῶρα στέκει πρὸς στιγμὴν, ὡς ξανασαῖνον, περιμένον, τῶρα ξανακινᾷ σφοδρὸν, ἀσθμαῖνον, περνᾷ ὄρομαῖον διὰ τῶν κλάδων, ζυγόνει καὶ ἐσίμωσε. Καὶ τὰ βουνὰ τ' ἀντίκρου, ἴστανται, ἀμίλητα, τραχέα σηκόνουν αἰχμηρὰς τὰς κορυφὰς των, ἄγουσιν τὴν ἐρυθρὰν φρουράν των, παρὰ τὴν εἴσοδον τοῦ κόλπου, ὀρθώνονται στέρεα καὶ γαῦρα, τηροῦν, σοβαρὰ καὶ ἄσειστα. Καὶ τὰ πλοῖα κραδαίνονται τρομώδη, τριζοβολοῦν στένοντα, ὑψόνονται καὶ χαμηλόνονται, αἶρονται-βυθίζονται, κοῦφα φέρονται, ἄβουλα, ριπτάζονται φρικιοῦν ὑπὸ τὸν ξύλινον φλοῖόν των, καθ' ὄλον τὸν κορμὸν των, ἀπὸ τῆς ὑγρῆς καρῖνας των, ἕως τῶν καταρτιῶν των τὰς ἀβρέχτους ἄκρας. Καὶ ὁ ἄνεμος τρέχει φτερωτῆς, σαρόνει τὸ φάρδος τοῦ ὀρίζοντος, ἀναστατόνει τὸ μάκρος τοῦ πελάγους, φυσᾷ, ἠχολογᾷ, βρύχεται, φριμάσσειται, σπαρνᾷ, μοχθίζει, φεύγει, ἔρχεται, ἀποσύρεται, ὀρμᾷ, σφαδάζει, πέτεται, κοπάζει, ἀντρεῖύεται, σφυρίζει, ἰσχυρὸς καὶ παλαβός. Καὶ ἡ τράτες θασανίζονται μοχθοῦσαι, παραδέρονται ἀσκόπως, ἐξανλεῶντ' εἰς ἀποπείρας, χαράζουσιν τὸ νερὸ μ' αὐλακες χαμένους, κλυδωνίζονται ἀμφίρροποι, μεταξὺ τῆς προσταγῆς τοῦ τιμονιοῦ των, καὶ τῆς ἀντιστάσεως τοῦ κύματος. Καὶ τοῦ καπνοῦ οἱ ἕλικες, ξεφεύγουν ἀπὸ τοὺς μεμονωμένους καπνοδόχους, θολώνουν τὸν ἀέρα δι' ἓν λεπτόν, καὶ σβύνονται εὐθύς ἐκεῖ ψηλά.

Καὶ τὰ συννεφάκια, ἀπολυμένα εἰς τὸ γαλανὸ σιάδι, κυνηγιῶνται πεταχτά, ἄστατα κυλιῶνται, ἀεροβαίνουσι ἀνερμάτιστα, μετέωρα πλανῶνται, ἀλητεύουσι καπριτσιόζα, ποτ' ἐδῶ πότε κειπέρα, τῶρα εἰς τὴ μέση τῶρα εἰς τὴν ἄκρη, πότε μακρυνόμενα πότε ἐπιστρέφοντα, τῶρα γοργὰ γλυστροῦν, τῶρα σταματοῦν ἀμετακίνητα, τῶρα πλησιάζουσι τῶνα τ' ἄλλο, ὡς γιὰ νὰ φιληθοῦν ἐρωτικὰ τῶρα δείχνουσι τὴν ῥάχην τῶνα στ' ἄλλο, τῶρα θαρρεῖς εἰσι θ' ἀγκα-

λιασθοῦν, ὅτι θὰ συσμιχθοῦν, ἀδελφωμένα, τόρα τὰ βρῖ-
 σκεις χωρισμένα ταξειδεύουν, κόβουν βόλτες, τοῦτο πάνω,
 κάτω κείνο. Καί ἐκεῖνος, ὀλοένα κατεβλίνει-κατεβαίνει,
 ροβολᾷ κατηγορίζει, ἀλαργεύει, πέφτει-πέφτει, δίχως ν'
 ἀφίηθ' ἴχνος, ἀνάκαφρα, σιγὰ, ἐπάνω εἰς τὸ διαυγές κρύ-
 σταλλον. Καί σιγὰ-σιγὰ, καί λίγο λίγο, καθ' ἕσον τὸ
 ἄστρον κλίνει, ἕσο προχωρεῖ, μετατοπίζει καί μακραίνει,
 ὡσάν νὰ τὴν εἴλκυε κανεῖς, ἀνεπαισθήτως, ἀοράτως, ἢ
 γάζα τοῦ φωτός, ἢ ἀτελεύτητος, φαίνεται λίγο λίγο ὡς νὰ
 ἀνασύρετ' ἀπ' τοῦ στερεώματος τὰ πέρατα, νὰ συμμα-
 ζεύεται μικρὸν κατὰ μικρὸν, νὰ δίνη τέπον εἰς σκιὰν προ-
 βαίνουσαν, ἀμαυρὰν καί δυσδιάκριτην. Ἐλκεται, καί ἔλ-
 κεται, ἀνεπαισθήτως, ἀοράτως, ἀνασύρεται, μαζεύεται, θᾶ-
 λεγες ὅτι ἐξατμίζεται, διαλύεται, σιγὰ σιγὰ, ἀνεπαισθή-
 τως, ἀοράτως. Καί ἡ σκιὰ, ἀνέρχεται ἀντιθέτως, λίγο λίγο,
 ἀνέρχεται ἀπλόνηται, κατακτώσα ἕδαφος, ἀτολμος ἀκόμα,
 καί ἀμφίβολος, καί ὡσάν διστακτικὴ, ἀλλὰ ὑποκαθιστα-
 μένη βαθμηδόν, δειλὴ θαμπή, ἀλλὰ βαθμηδόν ἐντονου-
 μένη, πυκνουμένη. Καί βαθμηδόν, καθ' ἕσον τὸ δειλ' ἀπο-
 τραδιέται, καί βαθμηδόν, καθ' ἕσον τὸ βράδῳ φθάνει, τρι-
 γύρω εἰς τῆς πέτρες, εἰς τοὺς ὀγκολίθους, εἰς τὸ χῶμα, ἢ
 ἄσπρη μανία τοῦ ἀφροῦ χύνεται ἀγριώτερη, τινάζει τὰ ξέ-
 πλεκα μαλλιά της, καθβαλικεύει τοῦ μονήρους κυματο-
 θραύστου τὴν γραμμὴν, χώνεται βαθειὰ εἰς τὰ σπηλιώ-
 ματα τῶν βράχων, κατακλύζει τὸν ἄμμον τῶν ἀκτῶν, δαγ-
 κώνει λυσσωδῶς τὰ πλευρὰ τῶν μῶλων, καταξοσχίζεται εἰς
 τὰ γερὰ πόδια τοῦ φάρου. Καί βαθμηδόν, καθ' ἕσον τὸ
 δειλ' ἀποτραδιέται, καί βαθμηδόν καθ' ἕσον τὸ βράδῳ
 φθάνει, ὁ ἀχὸς τοῦ νεροῦ τοῦ κινουμένου, αἶρετ' ἐπὶ μάλ-
 λον, αἶρετ' αἶρεται, ὁμοιόμορφος, ἀένναος, κυλινδεῖται με-
 ταξὺ τῶν δύο στερεῶν, γεμίζει τὸν ἀέρα γοερός, ὡς στε-
 ναγμὸς ἀπὸ μυχίων. Καί βαθμηδόν, καθ' ἕσον τὸ δειλ'
 ἀποτραδιέται, καί βαθμηδόν, καθ' ἕσον τὸ βράδῳ φθάνει,
 ἢ ἄχνα τῆς ζωῆς, ἢ πλανωμένη ὑπὲρ τὴν πόλιν, φαίνεται
 ὡς αὐξανομένη, διὰ νὰ καταπέση μετ' ὀλίγον, ἔντασις
 βοῆς, κινήσεως, θορύβου, φαίνεται ἐξαπλουμένη, ἀπὸ τῆς
 παραλίας τῆς τὴν ἄκρη, ἕως τὴν ἄλλη ἄκρη, πέρα εἰς τὰ
 Γύφτικα, ὡς σπουδῆς ἀλαλητός. Καί βαθμηδόν, καθ' ἕσον
 τὸ δειλ' ἀποτραδιέται, καί βαθμηδόν, καθ' ἕσον τὸ βράδῳ
 φθάνει, ἐπάνω εἰς τ' ἀφρώδη κύματα. ἢ δίνη τῶν ἀνταυ-
 γειῶν τῶν διαμαντένιων ἢ ἀμέτρητ' ἢ ἀναρίθμητη, ὁποῦ
 σπαρταριστὴ τρεμοσταλάζει, πορφυρωμένη φεγγοσίλβει,

σαπφειρωμένη σπιθολάμπει, θρύμματα βηρύλλου και ἀχάτου κι' ἀμεθύστου κι' ὀπαλλίου και ἰάσπιδος, μύρια σκορπισμένα, μύρια ἀπλωμένα, μύρια παλλόμενα, μύρια δανούμενα. Καὶ βαθμηδὸν, καθ' ἕσον τὸ δεῖλ ἀποτραβιέται, καὶ βαθμηδὸν, καθ' ἕσον τὸ βράδου φθάνει, ἐπὶ τοῦ οὐρανοῦ τὰ συννεφάκια, κλέφτοντ' ἀπὸ τὸ φεῦγον φῶς του, στολίζουσι, δίχως νὰ ἐννοηθοῦν τὸ φορεματάκι τους τὸ ἄσπρο, τὸρα τοῦ βάζουσι μιὰ δαντέλλα ρόδινη στὴν οὐρίτσα του, τὸρα τοῦ κολλοῦν ἕνα φιόγγο κόκκινο στὸ πλάγι του, τὸρα τοῦ πλέκουσι μιὰ χρυσοῦ γκιρλάντα γύρω του. Καὶ βαθμηδὸν, καθ' ἕσον τὸ δεῖλ ἀποτραβιέται, καὶ βαθμηδὸν, καθ' ἕσον τὸ βράδου φθάνει, ἢ ἀκτίνες ποῦ προσπέφτουσι στὰ γυαλιὰ τῆς πόλεως, περαστικὲς κ' ἔξαφνες, σκοῦν και ξεσποῦν κ' ἐκρήγνυνται, φλογισμένες, πορφυρὲς, φουντόνουν σὲ καθένα ἀπ' αὐτὰ, ὡς θρόακα ὁποῦ σπιθουρακίζει. Καὶ βαθμηδὸν, καθ' ἕσον τὸ δεῖλ' ἀποτραβιέται, καὶ βαθμηδὸν, καθ' ἕσον τὸ βράδου φθάνει, ὅλοι οἱ μύριοι ἤχοι τῆς ὑπάρξεως, οἱ ἀποτελοῦντες ἕνα θοῦσμα ἀόριστον, γίνονται ὡσὰν πιδὸ συγκεκριμένοι, παίρνουν ὡς ἕναν χαρακτῆρα πιδὸ οἰκείον, ἄλλοι ἀφανίζονται, σιγοῦν, ἄλλοι πάλι γεννιοῦνται, και προσθέτονται, ἄλλοι ἐξασθενίζουσι, ἄλλοι δυναμόνουσι, ἄλλοι χάνονται ἄλλοι ἀνακύπτουσι. Συχνότερα, ἀνεβαίνουν τοῦ καπνοῦ οἱ ἔλικες, ἀπὸ τὰ σκορπισμένα ἐργαστάσια, πυκναὶ σπεῖραι, παρακολουθοῦμεν ἀμοιβαίως, γιὰ ν' ἀποσυντεθοῦν μετὰ μικρὸν, εἰς ἀραιὰν ὀμίχλην, φεύγουσαν κι' αὐτήν.

Ἀπὸ τοὺς ἐγγυὲς δρόμους, ἢ κραυγὲς τῶν γυρολόγων, πολλαπλασιασμένες, ξεχωρίζοντ' εὐκρινεῖς, ξεπερνοῦν τὸν ἄλλον θρύλλον, τὸν ποικίλον, ἀκούονται, συνεχεῖς και ἔρρυθμες. Μονότονον, ἀγροίκον, τὸ κύλισμα τῶν ἀμαξῶν, τρύζει πρὸς στιγμὴν, τραχὺ παρέρχεται, τρέχον διελαύνει, σβύνει μακρυνόμενον. Ἀπὸ μπαλκόν οἰκίας, ἐκεῖ κάπου, κατὰ τὸ Βλατερό, σκυλιγαυγίζει, θυμωδῶς, γαυγίζει ὀλοένα, πεισνωμένο, ὀχληρὸν φωνάζει, βάλλει ἐπιμόνως, δύσσηχα ὀλάγματα, μόλις παύει, και ἀρχίζει πάλι, ἀδιάκοπα γὰβ γὰβ ! Κρυστάλλινα, γέλοια παιδιῶν ἐκρήγνυνται κουδονίζουσι τοιγχερινίζουσι, φαιδρὰ ξεφωνητὰ, ὡσὰν πστεινάρων ἐν χαρᾷ, και τρέξιμο τρελλό, σφοδρὸν κυνηγητό, κάτω, πρὸς τὸν κατήφορο, μετὰ πατάγου λιθαρῶν κατακυλούντων, σκόνης ἀνασηκονομένης. Γειτόνισσες χάμου ἐδῶ ὑπὸ τὸ ριζῶμα τοῦ βράχου, παίρνουν νερὸ ἀπὸ βρυσούλα, ἀντηχοῦν συγκρουόμενες ἢ στάμνες τους, ἢ κου-

θέντες τους θροοῦν, τὸ κελάρυσμα τῆς βρυσούλας φθάνει, ἀπαλόν, τερπνόν. Ἦσυχος ὁ κάμπος, ὅσο πάει, καὶ βυθίζετ' ἐπὶ μᾶλλον, εἰς γαλήνην ἄφωνην, εἰς ἀτάραχτην σιγήν. Μονάχα, τότε, ἀπὸ κάποια κώχη του, πέρα κεῖ, ἦχος καμπάνας ἔρχεται, κοῦφος καὶ λεπτός, γλυκὴς καὶ μακρυσμένος, ἀπὸ ἐξωκλήσ' ἐρημικό, δονεῖ τὸν ἀέρα θλιβερός, πάλ्लεται, θρηνεῖ, ὡσάν παράπονον, ἀρμονικόν καὶ σακρυστάλαχτον. Καὶ ἀπὸ τὴν πόλιν, ἀπὸ τὸ ἄκρον ὕψος ἐκκλησίας ὑψηλῆς, τῆς ὁποίας ὁ μέγας τροῦλλος διακρίνεται κυρτούμενος, ὀγκώδης, ἐπιβάλλον, πλατεῖα ἐκτείνονται τὰ νῶτα, ἄλλος ἦχος τὸν διαδέχεται, βαρὺς αὐτός, βαθύς καὶ σοβαρός, ἐξαπλωνόμενος τριγύρω, εἰς βραδέα κύματα. Καὶ εἰ δύο ἦχοι, ἐκεῖνος ἀπὸ πέρα, κί' ἀποδῶ αὐτός, συναντῶντ' εἰς τὸν αἰθέρα, καὶ διαλλάσσονται, μόλις ὁ ἕνας παύει, καὶ ἀρχίζ' ὁ ἄλλος, κραδαίνοντ' ἐνωμένοι, καὶ ἐκπνέοντες μαζί, φαίνονται ὡσάν νὰ ἀνταποκρίνονται, καὶ νὰ μιλοῦν, συναμεταξύ τους, ἐκεῖνος νὰ ρωτᾷ πενθίμως καὶ ὡς ἀγωνιωδῶς, καὶ ἐτοῦτος ν' ἀπαντᾷ, ἀργὰ καὶ ἤρεμα, νὰ κλαίῃ ἕκείνος, καὶ αὐτὸς νὰ τὸν παραμυθῆ, ὡς πατέρας πρὸς παιδί, εἰς διάλογον μυστηριώδη καὶ ἀλλόκοτον. Τὸ τραῖνο, προπολλοῦ, ἐξηφανίσθ' ἀπ' τὴν πεδιάδα, εἰσέβαλ' εἰς τὴν πόλιν, ἔβγαλ' ἕνα σφύριγμα βραχνόν, τραχύ, κ' ἐπανελημμένον. Τῆς μουσικῆς εἰ τόνοι, σῶπασαν ἀπὸ τὴν πλατεῖα, ἐσκορπίσθησαν, ἐξανεμώθησαν, ἐξέπνευσαν μικρὸν κατὰ μικρὸν. Μία-μία, ἐμπεζέρισαν ἢ τράτες, παραιτήθησαν ἀπ' τὸν μάταιον ἀγῶνά τους, ἐγύρισαν ἐριστικῶς τὴν πρῶμη, ἐσύστειλαν τὰ πανιά, ἀνεμίχθησαν εἰς τὸν κόσμον τῶν ἄλλων πλοίων παρὰ τὴν ἀκτὴν. Κρυφὰ-κρυφὰ, ὀλότελα, τὰ συννεφάκια, λίγο λίγο, ἐγδύθησαν τὰ κάτασπρα, ἐφόρεσαν τριανταφυλλιά. Καὶ τὰ βουνὰ ἀλλάζουν ὄψεις καὶ ἐκεῖνα, μυστικά, τότε πυρρά, τότε ἀνοιχτά, τότε φια, τότε ροδισμένα, τότε ὡσάν φέροντα ριχμένους ἐπάνω εἰς τοὺς ὤμους τῶν μανδύας μολυβόχρους, τότε ὡς σκεπασμένα μὲ παχὺ-παχὺ στρῶμα μενεξέδων. Καὶ ὁ ἥλιος, ὀλοένα κατεβαίνει-κατεβαίνει-κατεβαίνει, γέρνει-γέρνει, πέφτει πέφτει, τότε ἀστραφε εἰς ἐκεῖνο κεῖ τὸ τζάμι, τότε ἔλαμψε εἰς ἐκεῖνο-κεῖ τὸ κῦμα. Κατεβαίνει κατεβαίνει, γέρνει γέρνει γέρνει, πέφτει-πέφτει χωρὶς νὰ φαίνεται κἂν ὅτι κινεῖται δίχως ν' ἀφίνη ἶχνος, ἀνάλαφρα, σιγά. Κατεβαίνει κατεβαίνει, γέρνει-γέρνει, πέφτει-πέφτει, τότε ρόδισε εἰς ἐκεῖνο κεῖ το πλάγι, τότε χρύσωσε εἰς ἐκείνη-κεῖ τὴ ράχη. Κατεβαίνει, κατε-

βαίνει. γέρνει, γέρνει, πέφτει, πέφτει· κατέβηκε, κατέβηκε, ἔκλινε, ἐγύρισε, ἔφτασ' ἕως ἐκεῖ κάτω, ὡς τὸ μαῦρο σύγνεφο, τὸ μέγα, τὸ ἐκτεινόμενον ἐπὶ τοῦ ὀρίζοντος. Καὶ διὰ μιᾶς, βιαίως, στιγμιαίως ἐχώθη μέσα εἰς αὐτό, ἐκρῦφθηκε, δλόσωμος, δλόβολος, ἐχάθη ἀποτόμως. Θάλεγγες ὄτι στόμα τέρατος, ἐνεδρεῦον, ἀναμένον, πλησιάσαντα τὸν ἄρπαξε, τὸν τράβηξ' εἰς τὰ βάθη του, τὸν ρούφηξε τὸν χώνεψε, τὸν κατεβρόχθισε λαιμάργως, ξανακλείσθηκ' ἐπ' αὐτοῦ. Καὶ τότε μαῦραι πλάκες ἀπλόνονται ἐπάνω εἰς τὰ νερά, τὰ βουνὰ σκυθρωπάζουν ζοφερά, ὡσὰν πέπλος πένθους φαίνεται ἕξαφνα τυλίξας τὴν πόλιν καὶ τὸν κάμπον, σκοτεινιάζουν τὰ συννεφάκια ὡσὰν λυπημένα. Θαμπωμένος ὁ οὐρανὸς δὲν φέγγει πλέον, σκιασθεὶς ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη. Ὡς ὑπόκωφος ἀνεβαίνει ὁ θόρυβος τῆς πόλεως, βιαίος, διπλωμένος μέσα εἰς τὴν ἀχλύν. Ἀκίνητ' ἡ πεδιάδα, ἄλαλη, ὡς συμμαζωμένη, φαίνεται νεκρωθεῖσα πρὸς στιγμὴν, ἐξ ὀλοκλήρου. Βιαιότερον, ἔξεμει τὴν χολὴν αὐτῆς ἢ θάλασσα, θλιβερώτερον, ἤχει τοῦ κώδωνος τὸ κρούσμα. Ὡσὰν περιοδικὸς ἀνατριχίλες, φαίνονται νὰ διατρέχουν, σιωπηλές, τὴν ριγηλὴν ἔκτασιν. Ἀπαράλλαχτα ἔταν ὄρνεον διαβαίνει, μ' ἀνοιγμένα τὰ φτερά, θολώνει τὸ μέρας ποῦ περνᾷ, χύνει ὡσὰν κρύου, σιωπῆς, νέκρας αἰσθησὶν στὸ διάβα του, φρίσσει ὁ μικρόκοσμος τῶν ὄντων ὁ τυχαίων ἀποκάτω του.

Πυκνὸν ἐκεῖνο τὸν σκεπάζει, τὸν τυφλώνει, τὸν κρατεῖ, ὡς λείαν ποθητὴν, βορὰν ἐπὶ πολὺ προσδοκηθεῖσαν, ἀδιὰπέραστον, σάββανον βαθύ, ὡς ὑφασμένον ἀπὸ σκότος ἄδου. Καὶ μένει ἐκεῖ-μέσα, ὦρα πολλή-πολλή, σκεπασμένος, χαμένος, ἀφανῆς, πάσχω. Οὔτε μιὰ κίττινα του δὲν ἰσχύει νὰ τρυπήσῃ τὸ μελανὸν τεῖχος ποῦ τὸν κλίνει, οὔτε εἰς σπινθήρ του δὲ μπορεῖ νὰ διασχίσῃ τὴν βαρεῖαν φυλακὴν του. Δεσμώτης θεῖος, ἐμπεσὼν εἰς ἐχθρὰν παγίδα, ἀπομένει, ἀπομένει, ἀόρατος, ἀθέατος, μαντεύεις, ἀγωνίζεται, παράδοξον ἀγῶνα, ἐπιμόχθως. Ἀλλὰ διαμιᾶς, ἀπὸ τὴν ἄλλη ἄκρη, κάτω κεῖ, ὀλίγο ὑπὲρ τὸν ὀρίζοντα, νικητῆς καὶ λυτρωθεὶς, ἀδέσμευτος ἀπαλλαγμένος, καὶ λυμένος, γλυτωμένος ὑπερήφανος, ἐλεύθερος, κοκκινωπὸς, πυρώδης, ξαναμμένος, προβάλλει αἰφνιδίως, βγαίνει ἀπροσδοκῆτως. Ἐπεφάνη πάλι, ἀπροόπτως, καὶ ἀστράφτει διαμιᾶς ἐκ νέου.

Καὶ διαμιᾶς, ροδίζου πάλι, αἰφνιδίως, τὰ βουνά, τὸ στερέωμα φωτίζεται, ἀναλάμ' ἡ θάλασσα, ἡ πόλις αἰθριᾶ, ζωντανεὺ' ἡ πεδιάς, χαμογελοῦν τὰ συννεφάκια, πορφυρέ-

χρυσά, ταξειδεύουν πάλι, κυνηγιοῦνται εὐθυμα, νησάκια ζυμωμέν' ἀπὸ τριαντάφυλλα, ἀεροποροῦντα, ἐπὶ τὸν ἡμισκότεινον οὐρανόν. Ἄλλὰ ὡσάν νὰ ἐξαντλήθηκ' ἀπὸ τὸν ἀγῶνά του νὰ βγῆ, ὡσάν νὰ ἀφηκε τὴν δύναμίν του ἐκεῖ μέσα, γυμνὸς ἀπὸ τὸ στέμμα του, ἀνίσχυρος ἀχνός, κουρασμένος πλέον ἐντελῶς, καὶ ὡσάν λιποψυχῶν, κατεβαίνει πάλι, γέρνει, πέφτει, ὑπὸ τὸ μαῦρο σύγνεφο, ἀργά. Ὡσάν ἐξατιμζόμεν' ἢ ἀκτινές του, σιγὰ σιγὰ, διαλύονται εἰς κόβιν, σβύνοντ' εἰς τὸ ἀπειρον. Δίσκος ἐρυθρὸς καὶ δλοστρόγγυλος, ἀπλοῦς, καὶ μικρυσμένος, κατεβαίνει, κατεβαίνει. Ἦδη, ἐπλησίασε τῆς θαλάσσης τὴν κορφήν, καὶ σιγὰ-σιγὰ, βυθίζεται μέσα εἰς αὐτήν, βραδύς. Μεταξὺ τῶν ἀφριζόντων κυμάτων, ὁ κύκλος του κρύβεται καὶ χάνεται, ἡρέμα. Ἐχώθη, ἐχώθη, ἀκόμα, καὶ ἀκόμα, εἰς τὸν ὑγρὸν τάφον του, καὶ μετ' ὀλίγον, ἐξ αὐτοῦ, δὲν ἀπέμεινε, παρά, ἐπὶ τοῦ φαεινοῦ ὀρίζοντος, καὶ ἐπὶ τοῦ κύματός τοῦ παλλομένου, ὡσάν καρφωμένο, ἓνα μικρότατον σημεῖον, δξύ, λαμποκοποῦν, πύρινη αἰχμή, εἰσερχομένη βαθεῖα εἰς τὸν ὀφθαλμόν, καὶ χαϊδεύουσα αὐτόν, ἀντὶ νὰ τὸν πληγῶνῃ. Ἐπειτα, ὡσάν τελευταῖον βλέμμα, ἐφεξεν, ἐχάθη, τὸ ἄστρον ἀφανίσθη. Αὐτοστιγμεί, ἐγαληνίασε ἡ θάλασσα, ἀκύμαντος ἀπλώθη, ἡσύχασε ὀλίγο κατ' ὀλίγο, ἔπαυσε νὰ βεῖζῃ, νὰ παλεύῃ θάλλεγες πῶς δεχθεῖσα εἰς τοὺς κόλπους τῆς τὸ ἀντικείμενον τοῦ πόθου τῆς, ἐκόπαζε, τιθασσευμένη, εὐχαριστημένη βάλλουσα μόνον πάντα τὸ βαθύ τῆς μουγγυτό, ὡς ρόχον πλέον πληρωθέντος ἔρωτος. Ἄλλ' ἐκεῖνο ὡς ἐπιθυμοῦν ἀκόμη νὰ ἀφήσῃ τὴν ἀνάμνησίν του εἰς τὴν κτίσιν, ἀπὸ τοῦ ὑγροῦ τάφου του, ἀφανές, ἐξέπεμψ αἰφνιδίαν δέσμην χρυσῶν ἀκτίων, ἀπότομον, βίασαν, καὶ ἐπυρόλησε τὸ μαῦρο σύγνεφο, τὸ παμμέγεθες, τὸ ἐκτεινόμενον ἐπὶ τοῦ ὀρίζοντος. Κατακόκκινον, πορφυροῦν, αἱματώδες πλέον, ἀνέλαμψεν αὐτό, ὤρθωσε τὰ πλευρά του καὶ τὰ στήθη του, ἐπλάκωσε τὴν θάλασσαν βαρῶ, ὡς φέρον μέσα του, πρίσκον τὰ ἐγκατά του, μέγα κῶμα λύθρου. Καὶ ἀπομένει ἔτοι εἰς τὸ ὕψος του, ὄρθιον θρονιασμένο, κάστρο ἐναέριον, φουσκωμένο, θεριεμένο, βουτημένο εἰς τὸ αἶμα, βουτημένο εἰς τὸ πῦρ. Βαθμηδόν, ὁ ἄνεμος, ἐδουδάθη καὶ αὐτός, ἔπαυσε νὰ σφυρίζῃ, ἐβαρέθη νὰ χορεύῃ.

Ὁ ἤχος τῶν κωδῶνων, βαθμηδόν ἐξέπνευσε καὶ ἐκεῖνος, ἐσδύσθη καὶ ἐχάθη, μακρυνθεῖς. Ἀμυδρότεροι, σπανιώτεροι, ἀνέρχονται τῆς ζωῆς οἱ θόρυβοι, ἐξασθενοῦντες ὅλοι, βαθμηδόν. Ἦσυχία πλέον εἰς τὸ πέλαγος, ἡσυχία στὸν

λιμένα, ήσυχία εις τὸν κάμπον, ήσυχία εις τὴν πόλιν. Μαῦρος ὁ οὐρανός, μαῦρ' ἡ θάλασσα, μαῦρα τὰ βουνά, καὶ ἡ ξηρὸς μαῦρες. Τὰ συννεφάκια, σιωπηλά, ἀπεμακρύνθησαν κ' ἐκεῖνα, τὸ σκαπούλησαν ὀριστικῶς, σιγὰ σιγὰ, ἐξαφανίσθησαν, ἐχάθησαν, ἐκρύφθησαν, τίς εἶδε εἰς ποῖαν μυστικὴν γωνίαν τῆς ἐκτάσεως. Καὶ μόνον ἐκεῖ κάτω, ἐπὶ τοῦ φοβισμένου στερεώματος, καὶ ἐπὶ τοῦ πελάγους τοῦ δαμασμένου, βασιλεύουσα, ἐπικρέμεται, τοῦ καιομένου συν- νέφου ἢ φλογερὰ ἀπειλή. "Ἐμεινεν ἔτσι, ἔμεινεν ὦρα ἀρ- κετὴ, κυρίαρχον, ἀγέρωχον ὡς τύραννος φορῶν χλαμύδα βύσσου, καθρεφτιζόμενον εἰς τὰ κάτωθεν νερά. "Ἐπειτα, λίγο-λίγο καὶ αὐτό, ὠχρίασε ἐρόδισε ἐχρύσωσ' ἐκιτρίνισ' ἐσκιάσθη, συνεφύρθη μὲ τὴν γύρωθεν μαυρίλαν. Νύχτα πλέον ἐπέπλευσε βαθειά, ἀστραψε ἡ λευκὴ ἀκτίς τοῦ φά- ρου, καὶ ἀπ' ἀνατολῶν ἐπὶ τοῦ ἐρήμου οὐρανοῦ, μόνον, δειλόν, σεμνὸν ἐπεφάνη τὸ φεγγάρι στέλλον τὸ ἀσημένιο του φίλημα εἰς τὸ σκοτεινὸν κύμα.

ΣΤΟ ΒΑΠΟΡΙ

Εἰς τὴ μικρὴ σάλα τοῦ βαποριοῦ, τὴν ἡμικυκλικὴν πρὸς τ' ἄνω, μακρουλὴν δὲ πρὸς τὰ κάτω, τὴν ὁποῖαν τριγυρίζουν τὰ ἀδλέφερα στρογγυλά μάτια τῶν θυρίδων, ἐνῶ τὸ φῶς τῶν δύο κρεμαστῶν λαμπῶν ρίχνει ἐπὶ τοῦ μουσαμᾶ τῶν κατὰ μῆκος μακροτάτων τραπεζῶν, καὶ ἐπὶ τῶν ξυλί- νων νώτων τῶν πλαγίως των καναπέδων καὶ ἐδρῶν, καὶ ἐπὶ τῶν ἐκατέρωθεν πλευρῶν τῶν καμπινῶν, καὶ ἐπὶ τοῦ κρυστάλλου τῶν ἀντιμετώπων καθρεπῶν, τὴν λευκὴν του λάμ- ψιν, ὑπὸ τὴν ὁποῖαν ζωηρὰ ἀναδίδει ἡ στιλπνότης των, καθισμένοι ὁ ἓνας ἀντίκρυ εἰς τὸν ἄλλον, εἰ δύο ταξειδιῶ- ται κουβεντιάζουσι. Ὁ πρῶτος, ἔχει μπρσστά του ἓνα δίσκον, ἐπὶ τοῦ ὁποῖου εἶνε ἀποτεθειμένον ἓνα φλυτζάνι μὲ καφφέ, ἓνα πιατέλο μὲ λουκούμια, κ' ἓνα ποτήρι μὲ νερό. Καὶ στρέφων τὰ πίσω πρὸς τὴν ἐξοδον, βαλμένος δίπλα ἐπὶ τοῦ ἐκεῖθεν καναπέ, ἀκουμπᾷ τὸν ἓνα του ἀγκῶνα στὸ τραπέζι, ἀπλώνει συνεχῶς τὸ χέρι του, καὶ σηκώνει τὸ φλυτζάνι, τὸ ὁποῖον φέρνει πρὸς τὰ χεῖλη του, ροφῶν. Καὶ ὁ δεύτε-

ρος, ξαπλωμένος ἀντιθέτως, εἰς τὴν ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῆς πρώτης τραπέζης πολυθρόνα, ἀναπαύεται ἀπλῶς, στηρίζων τοῦ ὤμου του στὴ ράχη τῆς, μὲ τὸ χέρι του ριχμένο ἐπὶ τοῦ βραχίονος αὐτῆς, καὶ τὰ πόδια του διπλωμένα σταυρωτά Ἐκείνος φορεῖ τὸ καπέλλο στὸ κεφάλι του καὶ ἔχει περασμένην, ἀναμέσον τῶν σκελῶν του, τὴν ὀγκώδη του, μαγκοῦραν. Καὶ αὐτὸς ἀσκέπαστος, ἔχει ἀφειμένα δίπλα του, ἀπάνου στὸ τραπέζι, τὸ μπαστοῦνί του, καὶ ἐπ' αὐτοῦ, τὸ ἡμίψηλό του, τὸ ὀπίον μαῦρον, κυρτόνεται ἐπὶ τοῦ λαμποκοποῦντος μούσαμα Ἐυρισμένος τοῦτος, εὐτωμος, παχύς, στρογγυλοπρόσωπος, ἐπιμελημένος τὰ ἐνδύματα, μὲ μεγάλην ἄλυσσον χρυσοῦν ὠρολογιοῦ, αὐλακόνουσαν τὸ γέλεκο του, κατὰστηθα, ἐν ἀστραπῇ λαμπρᾷ, μὲ αἰσθητῶς προβαίνουσαν φαλάκραν, κανονικὰ χαρακτηριστικά, ἀδρᾶς γοαμμάς, μεσόκοπος, προγᾶστρω, λιπαρός. Λεπτότερος ἐκεῖνος, ἀφελέστερος τὴν περιβολήν, σκαιότερος, μ' ἀφθονα γένεια περιβάλλοντα τὴν ὄψιν του, πιδ ἠλικιωμένος, καὶ ψαρίζων. Βραδύς ὁ ἕνας, σοβαρός, ἀργὰ λαλῶν, ὡσάν ζυγίζων τὰ λεγόμενα, κ' ἐν ἀξιοπρεπεῖᾳ ἐμφανεῖ. Ταχύς ὁ ἄλλος, εὐστομος, μετὰ οἰκειότητος, μετὰ ζωνηρότητος, σὰ σὸ σπῆτι του, ἐλεύθερος, πολυλογώτερος καὶ ὀξυλογώτερος, Κοντὰ-κοντὰ κ' οἱ δύο. Καπνίζουσι καὶ οἱ δύο. Μέσα εἰς τὴν κενὴν αἴθουσαν, ἐκτὸς αὐτῶν, δὲν φαίνεται κανεὶς ὡς τόρα, καὶ μόνη τὴν γεμίζει, κυριαρχοῦσα, ἀδηλον ἀπὸ ποῦ ἐξερχομένη, πυκνὴ καὶ θλιπτικὴ, ἢ ξεχωριστὴ μυρουδιὰ τῆς βλαπορίλας, ἀγγουσα τὸ σιῆθος, πνίγουσα τὸν λάρυγγα, σκορπισμένη πανταχοῦ, ἀναπεμπομένη ἀπὸ θλους τοὺς κρυφίους πόρους του, μήτηρ τῆς ἀηδίας καὶ γεννήτρια τοῦ ἐμετοῦ. Καὶ ἀπὸ τὸ πλησίον μαγειρεῖο, ἄλλη μυρουδιὰ, ἀπεχθεστέρα, ἐξορμᾷ, ἀναμιγνυομένη μὲ αὐτὴν, ἐνῶ οἱ ὑπηρεταὶ τριγκινίζουσι τὰ ποτήρια καὶ τὰ πιάτα των, παρασκευάζοντες τὰ τῆς μελλούσης ἐργασίας των. Ἀκίνητον, τὸ πλοῖον, δὲν ἀφῆκε ἀκόμη τὸν εὐρὺν λιμένα, ὁποῦ εἶν' ἀγκυροβολημένον. Ἀλλὰ εἰς τὸ κατὰστρωμα, ἐπάνου, ἢ ἐτοιμασίαις τοῦ ἀπόπλου, ἀντηχοῦν, κροτοῦν, βροντοῦν, ἀπασυροῦν τοὺς ναύτες, δονοῦν καὶ συγκλονοῦν ἕλο τὸ σκάφος. Τρέχουσι οἱ ἄνθρωποι, μ' ὀρμήν, ἀνεβοκατεβαίνοντες τῆς σκάλης, διασκελίζοντες τὸ πάτωμα, σύρνοντες τῆς βάρκας, φέρνοντες τὰ πράγματα, κλείνοντες τῆς τρύπας, ἀνοίγοντες καταπαχτεῖς, τραβοῦντες ἄλυσσιδες, λύνοντες σκοινιά, δένοντες παλαμάρια, γυμνοπόδαροι οἱ πλείστοι, μὲ τ' ἀθλητικὰ των μπράτσα ἔξω, κόκκινοι καὶ κἀθιδροί,

μέ τους χοντρούς λαιμούς των και τὰ πλατειὰ στήθια των, κινούμενα ἐλεύθερα, μέσα στὰ νταμωτὰ πουκάμισά των, σπεύδοντες και πηδῶντες γρήγοροι, μέ τὰ κοντά των πανταλόνια, ὀλιγόλογοι και βίαιοι. Σύνοφρος, ξεφυσῶν, περίφροντις, ὁ πλοίαρχος, μέ τὰ χέρια του στής τσέπες, περπατεῖ, ἀπό τὸ ἕνα μέρος εἰς τὸ ἄλλο, ἀναμέσῳ των, μέ τὸ κασχέτο του χωμένο στό κεφάλι του, ἐπιβλέπων, παραγγέλνων, συνταχύνων παροτρύνων, ἐπιπλήττων, προσκαλῶν, ἐρεθιζόμενος. Παραλογισμένοι, ἀποχαζωμένοι, μέ μορφᾶς βλακώδεις, χαλασμένες, ἀπό τή σκοτοῦρα τοῦ ἐμπαρκαρίσματος, οἱ ἐπιβάται ἐρχονται βραδέως, βγαίνουν μέ δυσκολίαν ἀπ' τή βάρκα, κολλοῦν μετά κόπου εἰς τή σκάλα, προσπαθοῦν νά κρατηθοῦν προσεκτικά, σκαρφαλόνουν μετά μόχθου ἐναέριοι, ξεμπουκάρουν στό κατάστρωμα ἀσθμαίνοντες, χτυποῦν τὸ κεφάλι των στό πάτερα, κυττάζουν δεξιὰ κι' ἀριστερά, γλυστροῦν, γυρίζουν πέρα δῶθε μήπως ἔχασαν κανένα πρᾶγμα τους, παραπατοῦν, σκοντάφτουν, τρικλίζουν ὡς μεθυσμένοι, τσακόνονται μέ τὸν βαρκαδόρον, πέφτουν ὁ ἕνας ἀπάνω εἰς τὸν ἄλλον, σκουτιοῦνται ἀποτόμως ἀπ' τοὺς ναύτες, παραδέρονται ὡς ἐν ἐσχάτῃ ἀγωνίᾳ, ζητοῦν ἀπελπιστικῶς τὸν καμαρότον. Εἰς τὸ σκοτάδι ποῦ σκεπάζει τὴν κουβέρτα, και τὸ ὁποῖον ποῦ και ποῦ διασχίζουν, κατὰ μέρος, θολαὶ φαναριῶν αὐγαί, μπαούλα, σάκκοι, κάσσες, κόφρες, δέματα, βαλίτσες, εἶνε ἀποτεθειμένα, πεταμένα, στιθαγμένα, καθβαλικεμένα, στριμωγμένα, πεσμένα, τοποθετημένα, φύρδην-μίγδην, ἐδῶ, ἐκεῖ, ἀνάκατα, μπροστὰ στής σκάλες, παρὰ τὰ χεῖλη τῶν ἀμπαριῶν, μέσα εἰς τὰ περάσματα, ἐπάνω εἰς νερά χυμένα, ἐν τῷ μέσῳ τῆς κινήσεως, και μεταξὺ αὐτῶν, ὄλος ὁ караβίσιος κόσμος, ἀναδεύεται, κυκλοφορεῖ, θορυθεῖ, σαλεύεται, δουλεύε, τακτοποιεῖται, δίνει, παίρνει, μάχεται, κοπιάζει, ἀνταρεύεται, φωνάζει. Ζεσταμένες ἢ μηχανές, ἀχνίζουν πλέον, ἀνασαινοῦν ὑποκώφως, ἐκ βιθίων, και τὰ ἐμβολὰ των, τὰ βρέα, ἄρχισαν, ἀργὰ ἀργὰ νά μπαينوβγαίνουν, τκανδαλώδη. Παρὰ τή μία σκάλα, τρεῖς μαοῦνες, ὕψηλές, μακρές, γεμάτες ὡς τὰ μποῦνι' ἀπὸ βρέλια, ξεφορτόνουν. Καὶ τὸ μέγα βίντσι, τὸ ἐγειρον εἰς τὸ κέντρον τοῦ βαποριοῦ, σχίζοντα τὸν ἀέρα, τὸν μακρὸν βραχίονά του, τὸν χονδρὸν και προτεταμένον, στριφογυρίζουν ἐπὶ τῆς βάσεώς του, κατεβαίνει μέχρις αὐτῶν, προκύπτει εἰσπηδᾶ ἐντὸς των, τὰ ἀρπάζει προσδενόμενα, ἀνασηκόνεται, τὰ ταρναρίζ' εἰς τὸ κενόν, γράφει τόξον καμπυλούμενον γιὰ νά ἐπανέλθῃ.

εις τὴ θέσι του, καὶ τ' ἀμολᾶ σὰ βάρη τῆς χασκούσης
σ' τὸ κύτος ἀποθήκης.

Τριγύρω, τὸ λιμάνι ξαπλόνεται πλατύ, ἐν κύκλῳ, ἤσυ-
χον, μισοκοιμώμενον ἐντὸς τῆς μαύρης ἀγκαλιᾶς τῆς σιω-
πηλῆς νύχτας, μὲ τ' ἀραιὰ καὶ τρεμοσδύνοντα φανάρια
τῶν δρόμων ἢ τῶν σπιτιῶν ἢ τῶν μαγαζιῶν τῆς εἰς τὸν
μυχόν του, φωλευούσης πόλεως, ἐν τῇ γαλήνῃ τῶν ὑδά-
των του, τῶν λείων, ἐφ' ὧν ὀρθνόνται οἱ ζοφεροὶ ὄγκοι
τῶν ἄλλων πλοίων, ποῦ σταθμεύουν, ἀραγμένα κι' ἄφωνα,
μέσον εἰς τοὺς κόλπους του. Ἐπὶ τῶν πέριξ ὑψωμάτων,
ποῦ πυργόνοντ' ὑπεράνω του, ἀθόρυβον, ἀναρριχᾶται τὸ
παράλιον συνοικισμα, εἰς σωρὸν συγκεχυμένον, βυθιζόμε-
νον στὸν ὕπνον. Διαμαντοκαρφωμένος, ὁ οὐρανὸς ἀκίνη-
τεῖ, ἐκεῖ ψηλά, βουδὸς καὶ σκοτεινός, ἀπ' ἀκρῆ σ' ἄκρῃ,
ὀλοκάθαρος. Καὶ τοῦ νεροῦ ἢ ἔκτασις ἢ ἀπειρος, ἔξ' ἀπὸ
τὸ λιμάνι, προχωρεῖ, καὶ χάνεται, μακρυά, μακρυά, ὑπ'
αὐτὸν καὶ μετ' αὐτοῦ, εἰς τοῦ ἐρίζοντος τὸ εὖρος, παρο-
μοίως σιγῆ, παρομοίως ἤρεμος ἔξαποστέλουσα μένον
πρὸς τὰ μέσα, ὡσάν μακρυσμένον καὶ μουγγὸν βόγγημα.
Κ' ἐν τῇ σιγῇ τοῦ λιμανιοῦ, καὶ ὑπὸ τ' οὐρανοῦ τὴν ἡρε-
μίαν, καὶ πρὸ τῆς ἀκινήτου πόλεως, καὶ ἐπὶ τῆς θαλάσ-
σης τὴν γαλήνην, οἱ κόδοι τοῦ ἀπερχομένου καρδιοῦ,
ἀκούονται βραχεῖς, ἀπότομοι καὶ βάνουσοι, ὡς ἐξυπνοῦν-
τες ἐν ὀργῇ τὴν ὀκνηρὰν νύχτα καὶ τὴν φίλυπνον ἠχώ.
Καὶ ὑπὲρ πάντας τρανταχτὸς καὶ βίαιος, ὀρμητικὸς, σφο-
δρὸς, σκληρὸς, ὀργίλος, δεσπόζει τοῦ βιντισιοῦ ὁ πάταγος,
περιοδικὸς, καὶ ἀλλεπάλληλος, δουπῶν, ἐν ἀδιακόπῃ σει-
σμῷ τοῦ καταστρώματος. Καὶ ὑπὸ τὸ ταραχώδες κράτος
του, καὶ ὑπὸ τὴν κεραυνώδη ἀπειλήν του, ἢ φράσεις τῶν
δύο ταξειδιωτῶν, ὁποῦ συνομιλοῦν κι' ὁποῦ καπνίζου-
ν, κάτω εἰς τὴν σάλα, διαμείβονται, ὅτε μὲν εὐκρινεῖς ὅτε δὲ
ἀδιάκριτοι, ἄλλοτε συγκρατητὸς κι' αὐτοτελεῖς, καὶ ἄλ-
λοτε συντριβόμεναι καὶ κατακερματιζόμεναι, ἀπὸ τὴν ἐπά-
νωθεν βροντῆν.

— Καίαιαι!... θὰ μένετε πολὺ εἰς τὰς Πάτρας ;...

— Ναίαι!... θὰ μείνω ὀλίγες μέρες... κ' ἔπειτα θὰ πάω
στὴ Ζάκυνθο...

— Κ' ἔχετε ὑποθέσεις βέβαιαι... ἢ ἔτσι... χάριν δια-
σκεδάσεως...

— Ἄ, ὄχι... Ἐχω κᾶτι δουλειές... Ἐπρόκειτο νὰ κά-
μωμε μερικὰς παραγγελίας... καὶ ἔπρεπε νὰ πάη ἕνας

... γιά νά ἰδῆ ... Πηγαίνω ἐκ μέρους τοῦ καταστή-
ματος...

— Εἶπθε ἔμπορος ;...

— Μάλιστα .. Εἰς τὴν Σῦρον...

— Ἄ ἔεττοι ;... Χαίρω πολύ... Καὶ τί κατάστημα εἶν'
αὐτὸ σὰς παρακαλῶ ;...

— Μά.. εἶνε μεγάλο κατάστημα... Κάνει δλα τὰ εἶδη
... Θὰ ἔχετε ἀκούσει ἴσως ... «Καρώνης καὶ ἀδελφός».

— Ἄ ἄ... ναιαί... ἔχω ἀκούσῃ... Καὶ ἐργάζεσθεε.
χονδρικῶς... ἢ λιανικῶς ...

— Μαά... καὶ τὰ δύο... Καὶ χονδρικῶς καὶ λιανικῶς...
Σὰς λέγω .. εἶνε μεγάλο κατάστημα.. Κάνει δλα τὰ εἶδη...

— Καὶ πῶς πᾶν ἢ δουλειές ;...

— Αἰαί... μὰ πῶς νὰ πᾶνε.. Ἐμεῖς ἔχομε πάντοτε
ἐργασίες... ἀλλά... Τώρα βλέπετε εἶν' αὐτὴ ἡ κατάστασις...
Μᾶς ἔγει σακατέψῃ δλους... Εἶν' αὐτὸ τὸ συνάλλαγμα
βλέπετε ὅπου μᾶς ἐρήμαξε... Ἐμεῖς ξέρετε ἔχομε μεγά-
λας συναλλαγάς... Ἰδίως μὲ τὸ ἐξωτερικόν... Χάνομε ἀδι-
κῶς τὰ χρήματά μας...

— ὦ ! .. Ἐμένα θὰ μοῦ τὸ πῆτε ; ... Ἄμ' ὑπάρχει
καμμία ἀμφιβολία ;... Ὑποφέρει ὁ κόσμος ἀδελφέ !... Εἶνε
κατάστασις αὐτὴ ; !.. Ἐμεῖς ἐλυώσαμε εἰς τα πόδια μας
πλέον !...

— Ἄ ... Ἐμεῖς ὑποφέρομε πολύ... Δὲν ἠμπορεῖτε νὰ
φαντασθῆτε τί ζημιονόμεθα... Ἐνθυμοῦμαι τί διαφορὰ
ἄλλοτε... Ἐμεῖς τοῦλάχιστον ἠμπορῶ νὰ σὰς εἰπῶ... ὅτι
ἄλλοτε εἶχαμε... τριπλασίας ἐργασίας...

— Τριπλασίας !... Δὲ λέτε δεκαπλασίας !... Μᾶς κατέστρε-
ψαν ἀδελφέ !... Ἐγὼ ἀπορῶ πῶς ἀντέχει ὁ κόσμος ! ..

— Καὶ τὸ κακὸν εἶνε ὅτι δὲν φαίνεται καὶ καμμία διόρ-
θωσις... Ἐγὼ ἀπορῶ πῶς ἀντέχει ὁ κόσμος ! ..

— Καὶ τὸ κακὸν εἶνε ὅτι δὲν φαίνεται καὶ καμμία διόρ-
θωσις... Ἐγὼ δὲν ἠξεύρω τί νὰ εἰπῶ.. Τοῦλάχιστον νὰ ἔβλεπε
κανεῖς... κανένα ἐνδιαφέρον... καμιά φροντίδα...

— ὦχ ! .. Ἐνδιαφέρον !.. Τώρα τὸ πετύχατε !... Ποιὸς πε-
ριμένετε νὰ ἐνδιαφερθῆ ; Ὁ Τρικούπης ; Ποῦ χάνεσθε !

— Δὲν ἔχομεν πολιτικούς δυστυχῶς, κύριεε... Τὸ ὄνομά
σας παρακαλῶ ;

— Παναγιωτόπουλος.

— Εἶπθε ὑπάλληλος ;...

— Ναιαί... Ἐχρημάτισα ἔφορος... Ἐπὶ πολλὰ ἔτη.. ἀλλὰ
μὲ ἔπαυσε αὐτὸς ὁ φαῦλος... καὶ ἔκτοτε δὲν ξαναδιωρί-

σθην.. Πολιτευόμεθα ἔμως κυρίως ἔμεις... Ἡ οἰκογένειά μας...

— Δὲν ἔχομεν πολιτικούς δυστυχῶς, κύριε... Παναγιωτόπουλε... Αὐτὴ εἶνε ἡ ἀλήθεια... Ἐμεῖς εἴχαμε μίαν πεποίθησιν εἰς αὐτὸν τὸν Τρικούπην... ἀλλὰ ἀπεδείχθη καὶ αὐτὸς... κενός...

— ὦ !... Ἄμ' εἶνε ἀμφιβολία ; !... Αὐτὸς μᾶς κατέστρεψε, ἀδελφέ !... Κακοηθέστατος !.. Ἐγὼ τὰ προέλεγα ἀπὸ τὰ Ὀγδονταπέντε... Ἦμπορούσαμε νὰ βγοῦμε, κύριε, μὲ τόσα δάνεια ;... Συνεταιρίσθη μὲ αὐτοὺς τοὺς χρηματιστὰς... καὶ ἔλο δάνεια ἐπὶ δανείων... φόρους ἐπὶ φόρων... δ' ἴστου καὶ δόστου... Ἐνόμισε ὅτι ἡῦρε ἐδῶ τὸ τοιφλίκι τοῦ πατέρα του... Ἀχρεῖος ἄνθρωπος !..

Βαρὺ, ἐπὶ τοῦ καταστρώματος, τὸ βίνται ἐπλατάγησε, ἔγρουξε, ἐφύσηξε, ἐσφύριξε, ἔκριξ ἐκροτάλισε, συνταράσσον τὴν ὑπ' αὐτὸ σάλαν, διακόπτον τὴν κουβένταν, μεταβάλλον εἰς θρύμματα τῆς λέξεως.

— Ἀθάάρκα !, φωνὴ ἠκούσθη, ἄνωθεν, συνοδεύουσα τὸν βρόντον του, ἐφ' κλαγγὴ ἀλυσίδων ἀντηχοῦσε.

— Βίραρα !, ἄλλη φωνὴ ἀπήντησε, ἐν τῷ κριγμῷ καὶ τῷ γρουσμῷ τοῦ ἀνακινουμένου μηχανήματος, οὗτινος ἐπάλλετ' ὁ σκελετὸς, ὑπὸ τὴν ἐκ τῆς βάσεώς του ἀναπεμπόμενον βρωμερὸν ἀτμόν.

— Ἀγάάντα !, τρίτο παράγγελμα ἐδόθη, συρνομένων τῶν παλαμαριῶν, καὶ τῶν τροχῶν συστρεφομένων, καὶ τῶν κρίκων ἐξελισσομένων καὶ τῶν στρογγύγων ἀλληλοσυμπλεκομένων.

— Μάϊνα !, τετάρτη ἐπίκλησις ἀντέκρουσε, ἀπὸ τὰ πλάγια ἐρχομένη, νέαν τροπὴν δίδουσα εἰς τοὺς χειρισμούς.

Καὶ τὸ βαρέλι, αἰωρηθὲν καὶ κυμανθὲν, ἀνήρθη καὶ κατέπεσεν, ἐντὸς τοῦ προσδεκῶντος τετραγώνου στόματος τοῦ δλανοίχτου ἀμπαριοῦ.

— Νὰ ἰδοῦμε τώρα πλέον τί θὰ γίνῃ καὶ μὲ αὐτὸν τὸν συμβιβασμόν... Τώρα ὅπου θὰ ἔλθουν καὶ αὐτοὶ οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν ἐμολογιούχων...

— ὦ... Τί νὰ γίνῃ ;... Πιστεῦετε στὰ σωστά σας πῶς θὰ γίνῃ τίποτε ;... Δὲ βαρεῖσθε !.. Τοὺς φέρνει ὄλους αὐτοὺς ὁ Τρικούπης... γιὰ νὰ τὰ φκιασοῦν ὅπως θέλουν... Παγαπόντιγα πράγματα !..

— Εἶδα ὅτι θὰ ἔρθῃ ἐκ μέρους τῶν Ἀγγλων... αὐτὸς δὲ... Γκράν-Ντούφ... Λέγουν ὅτι αὐτὸς εἶνε σπουδαῖον πρόσωπον..

— "Ωχ !.. Θά εἶνε κι' αὐτὸς κανέννας...σὰν τὸν ἄλλον... τὸν Λόου !... Περιμένετε ἀδελφὲ προκοπὴ ἀπὸ τὸν Τρικούπη ; !...Καλὲ αὐτὸς εἶνε συνεννοημένος μὲ τοὺς Ἄγγλους.. Αὐτὰ εἶνε φανερά !...Θέλει νὰ μᾶς κάμῃ σὰν ταὺς Φελλάχους... Δὲν βλέπετε τί γράφει κάθε μέρα αὐτὴ ἡ «Ἀκρόπολις» ;... Μαζὶ μὲ τὴν ἄλλην... τὴν... «Νέαν Ἡμέραν»...

— Εἶνε τόρα καὶ αὐτὸ τὸ ζήτημα τῶν βερατιῶν... Δὲν ἤξεύρομε τί τροπὴν θὰ λάβῃ... Εἶδα ὅτι ἀρχισαν νὰ γίνωνται συναθροίσεις εἰς τὴν Κρήτη...

— "Ἄμ' τί συναθροίσεις !... Νά, θὰ σηκωθοῦν πάλι...καὶ ὁ Τρικούπης θὰ κάμῃ πάλι τὸν χωροφύλακα τῆς Τουρκίας..Θὰν τοὺς παραδώσῃ δεμένους εἰς τὸν Σακὴρ !... Δὲν τὰ ἔκαμε πρόπερσιν τὰ ἴδια ;... Εἶνε ἄνθρωπος αὐτὸς γιὰ νὰ κάμῃ τίποτα ;... Αὐτὸς καὶ ἂν εἶνε νὰ γίνῃ κάτι τι μπορεῖ νὰ τὸ παραλύσῃ... Τί κάνουν οἱ Βούούλγαροι... ἀλλὰ ἔχουν τὸν Σταμπούλωφ ! ... Παλληκάρι !... Τοῦ βαστάει... Ἐκεῖ !... Τραβάει μπροστά... Ὅχι... οἰκονομικοὺς συνδυασμοὺς καὶ οἰκονομικοὺς συνδυασμοὺς...Καὶ λόγια !... Ἡ Ἑλλάς προώρισται νὰ ζήσῃ καὶ θὰ ζήσῃ !.. Καὶ ἰστάμεθα παρὰ τὴν βελδίδα μωρὲ ; !... Ποῦ σ' ἀφίνει μωρὲ ὁ ἄλλος νὰ κουνηθῆς ; !...Μήπως ἔχεις τὸν στρατόν, μήπως ἔχεις τὸν στόλον ;... Τὰ παρέλυσε δλα αὐτὰ ὁ φαῦλος !...

— Ἐγὼ νομίζω, κύριε... ὅτι ἄλλοτε ἢ κατάστασις ἦτον καλλιτέρα...Δὲν εἰξεύρω τί ἐλαττώματα εἶχον αὐτοὶ οἱ παλαιότεροι... ἀλλὰ νομίζω ὅτι καὶ τὰ οἰκονομικά μας ἦσαν ἀνθηρότερα...καὶ μᾶς ἐφοβοῦντο καὶ περισσότερον...

— Χμ !... Ἄμ' ὑπάρχει ἀμφιβολία ; !.. Βάζεις τὸν Κουμουντούρον, βάζεις τὸν Ντεληγεώργην, βάζεις τὸν Βούλγαρην, βάζεις τὸν Ζαήμην !... Ἄνθρωποι πρακτικοί., Ἄνθρωποι μὲ μυαλό... Ὅχι... Παπαράλες ! Βάζεις αὐτοὺς τοὺς ἀνθρώπους ; !.. Μὲ αὐτὸν τὸν ἀγούρτην !...

Βίαιος καὶ ἀκάθεκτος, ἐκ νέου, τοῦ βιντσιῦ ὁ σάλος διεσάλευσε τὴν θάλα, τροχαλιῶν καὶ γάντζων καὶ σκοινιῶν σάλαγος ἀκούσθη, συνεπῆρ' ἀπ' τὴν μαοῦνα τὸ βαρέλι, τὸ ἐτίναξε στὰ ἔγκατα τοῦ κύτους. Ἐκερματίσθη ἡ κουβέντ' ἀνηλεῶς, ἐκρεουργήθη κατὰ κράτος, διεκόπη, συνετρίβη, συνεθλίβη, τὰ ράκη τῆς ἐσκορπίσθησαν τριγύρω, δῶθε — κείθε. Ἐτριξ' ὑπὸ τὴν δόνησιν τὸ πλοῖον, ἐκλονίσθη, τρέμον, φρίσσον ἐπάνω εἰς τὴν ὑγρὰν βάσιν του, τὴν ἄστατον, ὡς ἵππος τοῦ ὁποῖου πάλλονται τὰ νεῦρα. Πνοὴ

ἀτμοῦ ἐξέφυγ' ἀπ' τὸ πλάγι τοῦ βαρούλκου, ὤρμησε πρὸς τὰ ἔξω, συνειθόλωσε τὰ γύρω, ἐξαπλώθη, πληκτικῆ, νοτερὰ, δυσώδης. Καὶ ὁ μακρὸς ξύλινος βραχίων, ὁ ὀρθοῦμενος χονδρὸς καὶ προτεταμένος ὑπὲρ τὸ ἐπίπεδον τοῦ σκάφους, ἐλευθερωθέντος τοῦ ἀγκίστρου του, μετεστράφη ἀντιθέτως, ἔσκυψε καὶ πάλι πρὸς τὰ κάτω, μὲ ὄρμην καὶ ὄρεξιν.

— Καὶ δὲν μοῦ λέτε σὰς παρακαλῶ... Ἕνας Γεωργαντόπουλος.. μήπως ξεύρετε... εἶνε πάντοτε στὴν Σύρον;..

— Ἄ ναί.. ναί.. Ὁ κύρ-Γιάννης, αἶ ; Αὐτὸν βέβαια θὰ λέτε... Ἐκεῖ βρῖσκεται... Τὸν γνωρίζετε ;...

— Ναὶ αἶ αἶ... Τὸν εἶχα γνωρίσῃ ἄλλοτε... Τί κάνει, πῶς πάει, εἶνε καλά ;...

— Ναὶ αἶ... Καλὰ εἶνε... Ἐμπορεῦεται πάντοτε... Ἄλλὰ αὐτὸς ὁ καυμένος... ἔπαθε πολλὰ δυστυχήματα... Αὐτὸς ἐξημιώθηκε πολλὰ ἀπὸ τὰ κρασιά... Ἐκανε κρασιά... μὲ τὰ νησιά... Καὶ αὐτὰ τὰ τελευταῖα χρόνια... Βλέπετε ἐξ αἰτίας τῆς φυλλοξήρας εἰς τὴν Γαλλίαν... εἶχαν ἀρχίσει καὶ ἤρχοντο καὶ τὰ ἐπαιρναν οἱ ξένοι... Ἄλλὰ αὐτοὶ ἤρχισαν νὰ τὰ νοθεύουν... καὶ ξεύρετε, ἅμα τὸ εἶδαν αὐτὸ οἱ ξένοι... ἔπαυσαν πλέον νὰ ἐρχωνται... Δὲν ἤλθαν διόλου τὰ τελευταῖα ἔτη... Καὶ ἔχασε κάμποσα χρήματα ὁ ἄνθρωπος... Ἐπειτα εἶχε ἓνα παιδί... εἰς τὴν τρίτην τοῦ γυμνασίου... καὶ ἀπέθανε... Καὶ αὐτὸ τοῦ ἐκόστισε πολὺ... Καὶ ἰδίως εἰς τὴν γυναῖκα του... ἡ ὁποῖα ἀπὸ τότε ἔπαθε μίαν διατάραξιν... καὶ ὑποφέρει διαρκῶς... Καὶ ἔκτοτε... δὲν εἶνε ὅπως ἦτον ἄλλοτε...

— Ἔτσι αἶ ;... Ὡ τὸν καυμένο τὸν λυποῦμαι... Λυποῦμαι πολὺ... Τὸν εἶχα γνωρίσῃ ἄλλοτε... ὅταν ἔκαμε εἰς τὰς Κυκλάδας... καὶ εἶχαμε συνδεθῆ στενά...

— Ἐκάματε στὰς Κυκλάδας ;...

— Ἄ βέβαια... Ἐκαμα εἰς πολλὰ μέρη... Ἄλλά... πρὸ χρόνων... πολλῶν... Καὶ ὅταν ἤθελε ἔρθω εἰς τὴν Σύρον... αὐτὸς ἤρχετο πάντοτε... καὶ μ' ἔπαιρνε ὁ καυμένος... νὰ μὲ περιποιηθῆ... Ἦτον πολὺ καλὸς...

— Ναὶ αἶ... ἔπαθε πολλὰ ὁ καυμένος... Δὲν εἶνε ὅπως εἶνε ἄλλοτε... Ἦμπορῶ νὰ σὰς εἰπῶ ὅτι σήμερον... σχεδὸν δυστυχεῖ...

— Ἔτσι αἶ ; Ὡ τὸν καυμένον!... Ἄ, λυποῦμαι... Λυποῦμαι πολὺ... Καὶ αὐτὸς ὁ Ἀργέντης... τί γίνεται... δὲ μοῦ λέτε σὰς παρακαλῶ...

— Ἄ... μὰ αὐτὸς... ἐχρεωκόπησε... Αὐτὸς εἶχε ἓναν

ἀδελφὸν εἰς τὰς Πάτρας . . Καὶ αὐτὸς ἦτον σπάταλος . . Δὲν ἐκράτησε καλὸ κεφάλι . . Καὶ παρέσυρε καὶ αὐτόν .

— Ἦτον ζωηρὸς . . .

— Ναὶ αἰ . . Αὐτὸς ἐσπατάλησε πολλὰ χρήματα . . Ἐξώδευε πολλὰ . . Δὲν εἶχε λογαριασμό . . Ἐπειτα εἶχε καὶ πολὺ πάθος . . στῆ δουλειά του . . Ἦτον πολὺ ριψοκίνδυνος . . Καὶ αὐτὰ τὸν ἐβλαψαν . . Καὶ ἐζημιώσαν καὶ τὸν ἄλλον . . Ἐξαφνα γιὰ νὰ χτυπήσῃ ἕναν ἀντίζηλόν του . . Μποροῦτε νὰ διακινδυνεύσῃ τὰ πάντα . . Βλέπετε τὸ ἐμπόριον . . Δὲν τὰ σηκώνει πάντοτε αὐτά . . Τὸ ἐμπόριον θέλει ψυχραιμίαν . .

Ναί . . δὲν ἦτον σοβαρὸς . . Τὸν εἶχα ἰδῆ μιὰ φορὰ εἰς τοῦ ἀδελφοῦ του . . Ἐγὼ ἐγνώριζα τὸν ἀδελφόν του πολὺ . . Καὶ δὲν μοῦ ἔκανε ἐντύπωσιν . . Ἦτον καὶ νέος πολὺ . .

— Μάλιστα . . . δὲν ἦτον σοβαρὸς . . . Ἐκαμνε πολλὰ . . . Ἐξαφνα δταν εὑρίσκετο ἐντὸς τοῦ καταστήματος . . . δὲν εἰξευρε διόλου νὰ κρατήσῃ τὴν θέσιν του . . . Καὶ αὐτά . . . Βλάπτουν πολὺ . . . Ὁ ἔμπορος πρέπει νὰ εἰνεεε . . . πολὺ σοβαρὸς . . .

— Ἄ βέβαια ! . . . τὸ ἐμπόριον θέλει σοβαρότητα . . . Ὅταν κανεὶς διευθύνῃ ἕνα κατάστημα . . . πρέπει νὰ βαστᾷ τὴν θέσιν του . . . Πρέπει νὰ εἶνε ἀξιοπρεπής . . . Ἀλλέως . . . πῶς θὰ τὸν ἐμπιστευθῇ ὁ ἄλλος ; . . .

— Ὅταν κανεὶς εὑρίσκεται ἐντὸς τοῦ καταστήματος . . . πρέπει νὰ εἶνε κατάστημα αὐτὸς ὁ ἴδιος ! . . . Αὐτὸς δὲν τὰ ἤξευρε αὐτά . . . Ἐκαμνε πολλὰ . . .

— Καὶ . . . περιέργον ! . . . Ὁ ἀδελφός του ἦτον πολὺ σοβαρὸς ἄνθρωπος . . .

— ὦ ναί . . . Ὁ ἀδελφός του ἦτον πολὺ σοβαρὸς . . . Αὐτὸς ἦτον ἡ ἄκρα ἀντίθεσις πρὸς τὸν ἀδελφόν του . . .

— Καὶ αὐτοὶ οἱ Παπαδάκηδες . . . τί γίνονται . . . Πῶς πᾶνε . . .

— Αἰ . . . αὐτοὶ βαστοῦνται καλὰ . . . Τί τὰ θέλετε δμως . . Ὀλίγοι εἶνε ἐκεῖνοι . . . οἱ ὅποιοι μποροῦν νὰ εἰποῦν . . . ὅτι ἐμπορεῦνται . . . Ἡ Σῦρος δὲν εἶνε σήμερον . . . Ἐπὼς ἔπρεπε νὰ εἶνε . . .

Ἀκράτητος τοῦ βαρούλκου ἢ βροντῆ, ἐξερράγη πάλιν ἄνωθεν, διήλθεν ὑπὲρ τὰς κεφαλὰς τῶν ὀμιλούντων, ἐκραδάθη καὶ ἐδούπησε. Ἀθάραα ! Μάϊναα ! Αἰγάανταα ! Βίβραρα !, διεσταυρώθησαν τὰ παραγγέλματα, ταχέα καὶ τραχέα, τὸ βίντσι ἐκυλίσθη ἐν βρυγμῷ, κατέκοψε τὸ νῆμα τῆς

κουβέντας, ανέδωκε τούς παρατόνους στεναγμούς του, σινεκλόνισε τὸ πάτωμα. Βραχίονες ἐν τῷ ἡμίφωτι ἐπάληθησαν, κόμποι ἐδέθησαν, μυῶνες ἐνετάθησαν, ὄγκοι ἐσπρώχθησαν, σίδηρα ἐκρούσθησαν, βάρη ἀπελύθησαν. Καὶ ἄλλος κάδος, κοιλαρᾶς καὶ μεγαλοπρεπῆς, διασχίσας τὸν ἀέρα, ἐχώθη εἰς τὰ σκότῃ τ' ἀμπαριοῦ, ἐχάθη εἰς τὰ βάθη τοῦ βαράθρου, καὶ ἐπήγε ν' ἀνταμώσῃ τὸν προκαταβάντα σύντροφόν του.

— Τώρα εἶδα ἀνεδιοργανώθη ἐπὶ τέλους, καὶ αὐτὴ ἡ Παλαιὰ Ἐταιρία... Ξανάρχισε πάλι... Αἱ, αὐτὸ ὅπωςδὴ ποτε θὰ εἶνε καλὸ γιὰ τὴν Σύρον...

— Αἱ μὰ βέβαια... Ὅπως καὶ ἂν εἶνε... Μὰ δὲν εἶμπο-ροῦσε ἄλλως τε νὰ γίνῃ κι' ἄλλῃως. Ἀφοῦ ὑπῆρχαν τὰ ὄλικά... τὰ βαπόρια... Ἐκεῖ ἦσαν ὄλα... Διεύθυνσις μόνον δὲν ὑπῆρχε...

— Ἄ βέβαια... Αὐτοὶ τὸ εἶχαν κάμῃ λησταρχεῖον... Ἄμ' δὲν ἦτον κατάστασις αὐτὴ πλέον... Ἐπόμενον ἦτο νὰ καταλήξῃ... Ἐκεῖ ὅπου κατέληξε... Ἐκεῖ πλέον ἦτον... ἐμπᾶτε σκόλ' ἀλέσετε κι' ἀλεστικά μὴ δώσετε!... Ἐνθουμοῦμαι ἄλλοτε μὲ ἓνα τάλληρο... μπορούσες νὰ πᾶς ἀπὸ τὸν Πειραιᾶ στὰς Πάτρας... Δὲν ὑπῆρχε καμμιά ἐπίβλεψις. Ἐδινες ἓνα τάλληρο στὸν καμαρότο... καὶ αὐτὸς σ' ἔδανε στὴ δευτέρα θέσι... κι' ἐπήγαινες δουλειὰ σου... Ἡ ἔβγανες εἰσιτήριον τρίτης... καὶ αὐτὸς σ' ἔβαζε στὴν πρώτη... Ἐκαναν ὅ,τι ἤθελαν οἱ πράκτορες μὲ τούς καμαρότους... Γι' αὐτὸ ἐπήγε κατὰ διαβόλου...

— Καὶ δὲν εἶνε αὐτὰ μόνον... Συνετέλεσαν πολλὰ... καὶ διάφορα... Αὐτοὶ ἦσαν... ὑφιστάμενοι... Ὅταν οἱ μεγάλοι... κυττάζουν μόνον διὰ τὸν ἑαυτὸν τους... Ἀπὸ τὸ κεφάλι βρωμᾶ τὸ ψάρι λέει μιὰ παροιμία...

— Τέλος πάντων αὐτὴ ἡ Πανελλήνιος, πηγαίνει καλά.

— Αἱ, μὰ ἔταν ὑπάρχη τάξις... Αὐτοὶ ἔχουν τάξιν... Δὲν εἶνε ἄνω κάτω... Ὅταν ἡ διοίκησις δὲν εἶνε καλὴ... Ἄν ἡ δική μας εἶχε τὴν διοίκησιν τῆς Πανελληνίου... θὰ ἦτον ἄλλῃ ἢ θέσις τῆς Σύρου... σήμερον...

— Ἄ βέβαια... Ἀλλὰ δὲν πειράζει... Ἡ Σύρος δὲν ἔχει ἀνάγκην... Ἡ Σύρος θὰ προοδεύσῃ πολὺ... Βλέπετε, εἶνε ἡ θέσις... Εἶνε κέντρον... Ἐχει πλησίον τὴν Πόλιν... τὴν Αἴγυπτον... Εἶνε τὰ νησιά...

— Ναί... δὲν σᾶς λέγω... Ἀλλὰ σᾶς εἶπα, ἡ θέσις τῆς Σύρου, ἔπρεπε νὰ εἶνε ἄλλῃ σήμερον... Δὲν ἐφρόντισαν ὅσον ἔπρεπε οἱ διευθύνοντες... Ἐπειτα φοβοῦμαι ὅτι

αὐτὸς ὁ σιδηρόδρομος τῆς Λαρίσσης.. θὰ τὴν βλάβη πολὺ.. θὰ τὴν ἀπορροφήσῃ πολὺ ὁ Πειραιεὺς..

— "Α, δὲν βαρύνεσθε !.. Ἀφήστε πρῶτα νὰ τελειώσῃ.. Δὲν βλέπετε τί γίνεται καὶ μὲ αὐτόν ;.. Ἐπειτα.. Ὅσο καὶ νὰ τῆς ἀπορροφήσῃ.. ἡ Σῦρος πάντοτε θὰ ἔχῃ τὴν θέσιν τῆς..

Ἄλλὰ τὸ σμερδαλέον σύνεργον, ἐνέσκηψε καὶ πάλιν, ἀποπάνω, ἀναμέσον τῆς κουδέντας, ἐτεμάχισε αὐτήν, ἐβρόντηξε δεινὸν καὶ ἀκατάσχετον.

— Τοῦτος ὁ Τζῶν θὰ κάμῃ δουλειά..

— Ναί.. ἀλλὰ μικρὰ τὰ βαπόρια του.. ἑρωμερά..

— Καὶ ἐν τούτοις... Τρέχει ὁ κόσμος.. Γεμάτα πάντα.. Κάμνουν συναγωνισμὸν μέγαν..

— Αἱ μὰ βέβαια... βλέπετε.. ἀνεπτύχθη πολὺ ἡ συγκοινωνία..

— Εἶδα εἰς τὰς ἐφημερίδας ὅτι ἡ κυβέρνησις ἔκαμε ἐσχάτως μίαν σύμβασιν καὶ μὲ τοὺς Ἐμπειρίκους..

— Ναίαι.. μὰ αὐτὰ εἶνε ἐμπορικά... Ἐχουν μεγάλα βαπόρια.. Γαξειδεύουν ἰδίως τὴ Μαύρην Θάλασσαν... τὸν Ὠκεανό.

— Ὡς τόσο πολὺ προώδευσε καὶ αὐτὴ ἡ οἰκογένεια... Ἐνθυμοῦμαι ἔταν ἕκαμα εἰς τὴν Ἄνδρον... εἶχα γνωρίσῃ τὸν Λεωνίδαν..

— Τὸν Καλὸν ἄνθρωπον ;

— Ναίαι.. τὸν Καλὸν Ἄνθρωπον.. Μὰ ἀλήθεια... τὸν ἔλεγαν Καλὸν Ἄνθρωπον.. ἀλλὰ ἦτον καὶ καλὸς ἄνθρωπος.. Πιστεύω.. θὰ πέθανε πλέον..

— Ἄ μᾶ ! Ζῆ..

— Ἔτσι αἶ ; ζῆ ἀκόμη ὁ Καλὸς Ἄνθρωπος ; Ἄ, μὰ θὰ εἶνε γέρων πλέον πολὺ..

— Αἱ μὰ βέβαια.. θὰ εἶνε πλέον τῶν ὀγδόντα ἐτῶν.

— Μᾶ, καὶ περισσότερο ἴσως.. Ἐγὼ θυμοῦμαι ἔταν τὸν ἐγνώρισα ἦτον ἀπὸ τότε πλέον γέρων.. Ἐπειτα ἦτον ὁ ἄλλος ὁ Κωνσταντῖνος..

— Μμ.. αὐτὸς ἀπέθανε.. Ἄδελφοί..

— Ἄδελφοί, ναί.. Ὡς τόσο προώδευσε αὐτὴ ἡ οἰκογένεια.. Ἐγιναν ἔλοι τοὺς ἑκατομμυριοῦχοι.. Εἶνε καὶ αὐτοὶ σήμερον.. σὰν τοὺς Βαλλιάνους.. τῆς Κεφαλληνίας... Ἄξιοι ὄνθρωποι τελοσπάντων..

— Ναίαι... δὲν σὰς λέγω... Ἄλλὰ ἡῶραν καὶ περιστάσεις.. Βλέπετε αὐτοὶ ἐπήγαν σ' τὴ Βλαχία... εἰς ἐποχὴν. Καὶ ἔκαναν στάρια.. Ἐπειτα ἔπεσαν στὴ Βουλγαρία.. καὶ ἀπὸ κεῖ

ὠφελήθησαν πολλά... Τότε ὁ κόσμος ἐκεῖ ἦτον πολὺ ἀμόρφωτος. Γουρνοβοσκοί...

— Καὶ ἐν τούτοις.. Σήμερα εἶνε καλλίτεροι ἀπὸ μᾶς !.. Καὶ μοῦ ἔλεγαν ἐκεῖ εἰς τὴν Ἄνδρο.. ὅτι σ' τὴν ἀρχή.. δὲν εἶχαν τίποτε..

— Ἄμ' βέβαια.. Ναυτικοὶ ἦσαν.., Ὁ Νικολὸς... ἔβαλε τὰς βάσεις... τῆς περιουσίας των.. Ὁ πατέρας τοῦ Καλοῦ καὶ τοῦ Κωνσταντίνου.. Αὐτὸς ἦτον πλοίαρχος.. καὶ εἶχε τρία τέσσαρα καράβια δικὰ του. Ἄλλὰ ἦτον... πολὺ τυχηρὸς σ' τὴν θάλασσαν.. Φαντασθῆτε ὅτι ἐνῶ τὰ καράβια του ἐταξείδευαν ἐπὶ σαράντα πενήντα χρόνια.. καὶ ἐκέρδιζαν πάμπολλα.. δὲν ὑπέστη ποτὲ κανένα ναυάγιον.. Οὔτε ναυάγιον, οὔτε ἄλλην ζημίαν.. Καμμίαν..

— Γιὰ φαντάσου ! Νὰ, αὐτὸ θὰ εἰπῇ Τύχη ! Κάθισε ἐσὺ λέει ἔπειτα καὶ δούλευε ! Ὅταν δὲ σ' εὖνοεῖ ἡ Τύχη !

— Καὶ σημειώσατε ἔτι οὐδέποτε εἶχε ἀσφαλίσῃ πλοῖόν του εἰς καμμίαν ἐταιρίαν.. Ποτέ.

— Ἔτσι αἶ, Τύχη, ἀδελφέ !.. Ἐγὼ φίλε μου ἔχω παρατηρήσῃ.. ὅταν ἡ Τύχη... δὲν σὲ βοηθεῖ... ὅτι καὶ νὰ ἐπιχειρήσῃς.. Ὅλα ἀνάποδα σοῦ βγαίνουν ! Εἶνε τόρα καὶ εἰς τὰς Ἀθήνας ἕνας νέος.. ποῦ ἐγινε βουλευτῆς.. Αὐτὸς ποῦ ἐπῆρε τοῦ Κουμουντούρου.. Λέγουν ὅτι εἶνε καλός..

— Ναίαι. Αὐτὸς εἶνε γυιὸς τοῦ Κωνσταντίνου.. Αὐτὸς ἔμεινε πολλὰ ἔτη εἰς τὴν Εὐρώπην.. Λέγουν ὅτι ἔκαμε καλὰς σπουδὰς..

ὑπὸ τὴν καπνώδη λάμπην φαναριοῦ, κρεμασμένου ἐκεῖ — ποῦ, παρὰ τὸ βίντσι ὃ ἐπὶ τοῦ καταστρώματος σωρὸς ἀνεκινήθη, τοῦ μηχανήματος ὃ κρότος ἐσταμάτησε ὀλίγο, ναύτες βαρκαδόροι, ξεφορτωταί, ἔβαλαν κραυγὰς ἐρίζοντες, ἔτρεξαν ἄλλος ἐδῶ, ἄλλος ἐκεῖ, ἐπῆλθον μετὰ βίας πρὸς ἀλλήλους. Φαίνεται ὅτι δυσκολίες ἀνεφύοντο περὶ τὸ ξεφόρτωμα τῶν μαουνῶν, τὸ πρᾶγμα ἦτο περισσότερο τοῦ ὑπολογισμένου, ἀργητὰ ἐπῆρχετο ἀπρόοπτος. Καὶ οἱ μαουνιέρηδες ἐφώναζαν, ἀμοιβαίως προσκαλούμενοι, ἐπισπεύδοντες, ἐν ἐρεθισμῷ — Ρὲ Ντήνιατσὲ, δὲν ἀκοῦς μωρὲ τρεῖς φωνάρες, ἔσγαλα, κουφὸς εἶσαι δὲν ἀκοῦς ; ! — Ποῦ νὰ σ' ἀκούσω μωρὲ, ἐγὼ εἶμαι κάτου στ' ἀμπάρι, ποῦ διάλο θέλεις νὰ σ' ἀκούσω ! — Καὶ οἱ ἄνθρωποι τοῦ караβιоῦ, ἔσκυφταν ἀπὸ τῆς κουπαστῆς, πρὸς τοὺς κάτω, εἰς τὸ νερὸ εὐρισκόμενους, ἐν θυμῷ ὑβρίζοντες αὐτοὺς διὰ τὴν βραδύτητα : — Τί κάνετε μωρὲ, ὡς τὸ πρῶτ' μωρὲ θὰ καθήσωμε νὰ σᾶς προσμένουμε δωπέρα ; ! — Καὶ ὁ πλοίαρχος, νευρι-

κός, εξωργισμένος έβαινε πρὸς τὴ σκάλα, διηγκόνιζε τοὺς παρεμπίπτοντας, ἔλεγε ζωηρῶς χειρονομῶν : — Μὰ τί κατὰστασις εἶν' αὐτὴ ἐπὶ τέλεις ! — Θὰ χάσω ἐγὼ τὸ δρομολόγιόν μου ἐξ αἰτίας σας !.. Δὲ φταίει ἄλλος κανεῖς, φταίει ὁ πράκτωρ !.. Εἰδοποιεῖ ὅτι θὰ ἔρθουν δυὸ μαγόνες καὶ ἔρχονται τέσσερες !.. Ὅριστε !.. ἤρθε καὶ ἄλλη αἶ !.. Νάτα Εἰς κανένα ἄλλο μέρος δὲν ἀργοῦμε· ἐδῶ πάντοτε ἀργοῦμε ! Θὰ ξημερωθοῦμε ἐδῶ γιὰ τὸ χατήρι σας !.. Ὅριστε !.. Καὶ ἔπειτα λέει δὲν ἐκτελοῦνται τακτικὰ τὰ δρομολόγια ! Θὰ χάσω ἐγὼ ἐξαιτίας σας τὸ δρομολόγιό μου ! .. Ἐλάτε, κάμετε γλήγορα !.. Πάρ' ὁ διάολος !..

— Καὶ ποῖον ἔχετε τὸρα ἔφερον στὴ Σύρο ;

— Εἶνε ἓνας Δημητριάδης ..

— Ἄ, τὸν ξέρω... Δὲν μοῦ λέτε... αὐτὸς νομίζω εἶχε χωρὶσθ μὲ τὴ γυναῖκα του... Μήπως ξέρετε, τοῦ ἔδωκε τὸ διαζύγιον ;.. Τί ἀπέκαμαν ;..

— Μὰ νομίζω.. Τὸ πήρε.. Δὲ ζοῦν μαζί..

— Ἀβάραα !..

— Μάιναια !..

— Ἐγὼ μωρὲ ἀβαράρω κ' ἐσὺ μαϊνάρεις, τί κάνεις μωρὲ

— Ἐλα, ἔλα, ἀφήστε τὰ λόγια, κάνετε γλήγορα !.. Σὲ κανένα ἄλλο μέρος δὲν ἀργοῦμε· ἐδῶ πάντοτε ἀργοῦμε !.. Κύριεεε, σημείωσε ὅτι ἐλήφθησαν ἑκατὸν εἰκοσι βαρέλια διὰ Ζάκυνθον !..

— Γρρρ ! Φρρρ ! Κρρρ ! Γκρρρ !, ὁ ξεκουφαίνων τοῦ βαρούλκου σαματιᾶς, ἐν τῇ μονοτονίῳ ποικιλίᾳ τῶν ρυθμῶν του, ἀντήχησε, ἔγρουξε, ἐκλάγγασε ἐδόησε.

— Ἄ, θὰ ἔχωμε ὠρατο ταξεῖδι ὡς φαίνεται... Ὁρατος καιρὸς !.. Νὰ σὰς πῶ εἶνε ὠρατὰ νὰ ταξειδεύει κανεῖς τὸρα τὴν ἀνοιξι... Ὅταν μάλιστα δὲν τὸν ἐνοχλεῖ ἡ θάλασσα... Σὰς ἐνοχλεῖ ἡ θάλασσα ;..

— Ἄ, ἐμένα ὄχι..

Καὶ ἐμένα... ποτέ... Μάλιστα μοῦ ἤρρεσε πάντοτε νὰ ταξειδεύω... Πολύ... Ἦμουν καὶ ἠναγκασμένος... ὡς ἐκ τῆς ὑπηρεσίας μου... μὲ μετέθεταν συχνά... Ἀλλὰ δὲν μὲ ἔμελε... Μοῦ ἤρρεσε πάντοτε νὰ ταξειδεύω... Πολύ... Ἦμουν καὶ ἠναγκασμένος... ὡς ἐκ τῆς ὑπηρεσίας μου... μὲ μετέθεταν συχνά... Ἀλλὰ δὲν μὲ ἔμελλε... Μοῦ ἤρρεσε πάντοτε νὰ ταξειδεύω... ἰδίως τὴν ἀνοιξι... Εἶνε ἀληθὲς ὅτι δὲν εἶχα καὶ μεγάλην οἰκογένειαν... Εἶνε... βάσανο !.. Ἐνθυμοῦμαι ἓναν φίλον μου ὁ ὅποιος ἦτον ἑπαρχος... καὶ ὁ ὅποιος εἶχε κύριε ὀκτὼ παιδιὰ... Καὶ μικρά !.. Βάλε

τόρα αὐτὸς καὶ ἡ γυναῖκα του ἄλλοι δύο, δέκα... Εἶχαν καὶ μίαν ὑπηρέτριαν, ἔντεκα... Εἶχαν καὶ ἓνα σκυλί... δώδεκα !... Φαντάσου μὲ δλην αὐτὴν τὴν οἰκογένειαν ... νὰ σὲ μεταθέτουν ἔξαφνα ἀπὸ τὴν Μῆλον... εἰς τοὺς Πα-
ζοὺς !...

Καὶ πάλιν τοῦ βιντσιοῦ ὁ τιναγμὸς ἐκυλινδρήθη ἀπο-
τόμως, ἔλωσε τὴν φράσιν, ἐρρουκάνισε, ἐρέκαξε, εἰσέβαλ' εἰς τῆς μαοῦνες, καὶ ἀφήρπασε τὴν λειαν του. Ἄλλο βα-
ρέλι, βουτηχθὲν ἀπὸ τοῦ βάρθους των, ἐσφενδονίσθη ἐνα-
έριον, εἰς τὸν μαῦρον βυθὸν τῆς καταβόθρας. Βραχνός, ὁ πλοίαρχος ἀκούσθη συνταχύνων : — Ἐλάτε μωρέ, ἐλάτε!
... Τί κάνετε !... Τί κάνετε !... Θὰ ξημερωθοῦμε δωπέρα !
... Πάρτε τὸν κάβο τῆς μικρῆς ἀλτσάνας νὰ κάμετε μιὰ μπαροῦμα !...

— Μήπως ἔχετε σὰς παρακαλῶ καμμίαν ἐφημερίδα ἀπὸ τὰς Ἀθήνας ;

— Ὅχι... δὲν ἔχω... Εἶχα ἀλλὰ μοῦ τῆς ἐπῆραν... Δὲν ἔχουν καὶ τίποτε.. Μόνον αὐτὰ τῶν βερατίων...

— Πάει εἶδα καὶ αὐτὸ τὸ συνοικέσιον τοῦ Τσάρεβιτς... Παίρνει λέει αὐτὴν τὴν Ἀλίκην... τῆς Ἔσσης.. Ὡστεεε.. πῆγαν στὸ βρόντο καὶ αὐτὰ ποῦ ἔλεγαν... μὲ τὴ δική μας τὴ Μαρία..

— Χμ !.. Ποιὸς ξεύρει.. Φαίνεται.. ἄλλαι σκέψεις..

— Χμ ! Καλλίτερα νὰ σοῦ εἰπῶ.. Δὲν βλέπω τί ἐκερ-
δήσαμε καὶ μ' αὐτὰ τὰ συνοικέσια.. Ἐπῆραμε τὴ Σο-
φία.. Καὶ ἡ Γερμανία μᾶς πολεμεῖ χειρότερα ἀπὸ πρὶν..

— Ναί.. Φαίνεται ὅτι αὐτὰ δὲν ἐπηρεάζουν τὴν πολι-
τικὴν.. Κανονίζονται ἀπὸ τὰς μεταξὺ των συμπαθείας..

Τέλος πάντων εἰς τὴν Γαλλίαν.. Πάλι ὑπουργικὴ κρί-
σις.. Δὲν ἠμποροῦν τελοσπάντων καὶ αὐτοὶ νὰ ἡσυχάσουν.. Ἄκατάστατον ἔθνος... Εἶδα ὅτι προσεκλήθη πάλιν.. ὁ Ντουπού...

— Ναίαι..

— Δὲ θὰ ἡσυχάσουν τελοσπάντων καὶ αὐτοὶ μὲ τὴ
Δημοκρατία τους.. Θὰ βρεθῆ κανένας καμμιά μέρα.. νὰ
κάμη κανένα πραξικόπημα.. Ὅπως εἰς τὴν Σερβίαν..

— Χμ ! βέβαια..

— Ἐκεῖ πάλιν ἔχουν ἄλλα νταραβέρια.. Δὲν ἠξέρομε
τί συνεπέλας θὰ ἔχη καὶ αὐτὴ ἡ κατάργησις τοῦ Συντάγ-
ματος..

— Χμ ! ποιὸς ξεύρει..

— Τελοσπάντων αὐτὸς ὁ Ἀλέξανδρος.. πολὺ τολμη-

ρός.. Φαίνεται όμως ότι θα τον υποκινή και αυτός ο πατέρας του.. 'Ο Μιλάνος.. Αυτός είναι ο κακός δαίμων της Σερβίας.. Τώρα λέγουν επήγε πάλιν εκεί.. Τά εφκίασε και με την Ναθαλιαν.. Κακός μπιρμπάντες τελοσπάντων κι' αυτός !

— Και αυτή όμως φαίνεται.. έμπαθής γυναίκα..

— Μάά.. Αυτή λέγουν ότι είναι τιμιά.. Φιλόδοξος όμως φαίνεται να είναι πολύ.. Δέν είναι παράξενο να έχωμε κ' εκεί κανέναν έμφύλιον πόλεμον.. όπως σ' την Βραζιλίαν..

— Αί.. βέβαια.. όλα μπορεί κανείς να τα περιμένη.

— Δέν αφήνουν όμως εδώ οι Δυνάμεις.. Βλέπετε έχουν την Αυστριαν αποπάνω τους.. Είναι ή Ευρώπη εδώ.. ή όποια δέν αφήνει.. Οι μεγάλοι.. Κανονίζονται όλα από την διπλωματίαν.

— 'Α βέβαια..

— 'Ησύχασαν όμως εκείνοι φαίνεται.. επιτέλους .. 'Υπερίσχυσαν οι κυβερνητικοί.. Αυτός ο στρατηγός.. 'Ο Πειζότος..

— Μάλιστα..

'Επί του καταστρώματος, των φωνών, των ήχων, των βημάτων ο άλαλητός, έφάνη έπαυξάνων προς στιγμήν, σουσουρον μέγα έγινε, θορυβώδεις άντεγκλήσεις διημείφθησαν. Φαίνεται ότι νέαι δυσκολίαι άνεφύοντο περί το ξεφόρτωμα, ή βραδύτης έξηρέθιζε τους ναυτικούς. Βάρκα ήρχετο φέρουσα επιβάτας, δε μπορούσε να πλησιάση ως εκ των μαουνών, ο βαρκάρης διεμαρτύρητο, κραυγάζων.

— Ρίχτε του ένα σκοινί να πέση δίπλα στη μαούνα ! —

— Πολύ άργούμε όμως.. Για κυττάξτε ! Το δρομολόγιον είναι να φύγη στις έννιά.. και τώρα είναι.. δώδεκα και είκοσι.. Καμαρότο ! Φέρε μου ένα ποτήρι νερό ! Τέλος πάντων αυτό το συνταγματικόν πολίτευμα.. μόνον σ' την 'Αγγλίαν.. ευδοκίμησε.. 'Εκεί.. έβαλε ρίζας ! Δέν ήξεύρομε μόνον τώρα με την αποχώρησιν του Γλάδστωνος.. Μήπως τα εύρουں κακά με τους 'Ιρλανδούς.. Φαίνεται ότι έγήρασε πλέον αυτός πολύ.. 'Επαθαν λείει και οι όφθαλμοί του.. Πάσχει από καταρράκτην.. Του έκαμαν έγχείρησιν σ' τον άριστερόν όφθαλμόν.. 'Ο Μέγας Γέρων !

Βαθεΐα, έπροχώρησε ή νύχτα. Τριγύρω το πλατύ λιμάνι, με τους σιωπηλούς όγκους των ακινήτων πλοίων που σταθμεύουν σ' τους κόλπους του, ήσύχασε πλέον έντελώς, ή πόλις ή φωλεύουσα εις τον μυχόν του έκοιμήθη, με την κεφαλήν άκουμπημένην επί της ποδιάς των ύψω-

μάτων της, ὁ οὐρανὸς ἐβυθίσθη ἐπὶ μᾶλλον σ' τὸ ὄνειρόν του τὸ ἀμίλητον καὶ τὸ ἀστροφώτιστον, ἢ ἤρεμος γαλήνη ἐξαπλώθη πυκνότερα. Καὶ βαθμηδὸν, κ' ἐπὶ τοῦ καταστρώματος τοῦ ἀπερχομένου καραβίου, οἱ τραχεῖς βρόντοι ἐλιγότεσαν, ἐλαφρωμένες ἢ μαοῦνες ἀπ' τὸ βάρος των ἀπεμακρύνθησαν σιγά, σχίζουσαι μαλακῶς τὰ λεῖα ὕδατα, τὸ βίντοι ἔπαυσε νὰ γρύζη καὶ νὰ πλαταγῆ, τὸ ἀμπάρι ἐσκεπάσθη. Τακτοποιηθεῖσα κάπως, ἡ κουβέρτα ἀνέπνευσε ὀλίγο, τὰ πράγματα διευθετήθησαν ἐν μέρει, οἱ ἐπιβάται ἄλλοι κατέβηκαν στῆς θέσεις των, ἄλλοι παρέμειναν ἐπάνω. Πεπυρακτωμένος πλέον, φλεγοβόλος ἢ μηχανὲς ἐμούγκρισαν, ἀνεκινήθησαν ταχέως, τὰ ἔμβολά των ἀρχισαν ν' ἀνεβοκατεβαίνουν μὲ ὀρμὴν, παλλόμενα, κροτοῦντα. Οἱ ναῦτες ἐπεριμαζώχθησαν, ἕνας ἔπιασε τὸ τιμόνι μὲ τὰ γυμνά μπράτσα του, τὸ ἔστριψε σφοδρῶς, ὁ πλοίαρχος ἀνέβηκε στὴ γέφυρα, ἢ ἐτοιμασίαις τοῦ ἀπόπλου ἔφθασαν στὸ τέρμα των. Ὡς πρὸς ἀποχαιρετισμὸν ἢ σφυρίχτρα τοῦ ἀναχωροῦντος βαποριοῦ, ἐφύσηξε ὀξεῖα, ἕνα σφύριγμα, μακρὸν καὶ διήτορον. Βρέμουσα, ἢ ἄγκυρα ἐσύρθη ἀπὸ τὰ ὑγρά βάθη τοῦ πελάγους, κατάβρεχτη ἐφίλησε τὸ ξύλον ἀνεβαίνουσα προσεδέθηκε σ' τὴν ἀκρη-της, ἢ μυτερὴ αἰχμὴ τῆς πλώρης ἐστράφη κατ' ὀλίγον πρὸς τὰ ἔξω, ὁ ἔλιξ ἀρχισε τέλος νὰ γυρίζη, καὶ ἤδη περὶ τοῦ πλοίου τὰ πλευρά, ἀφρώδης ἠχηρά, καὶ μεγάλη, ἢ θάλασσα ροχθεῖ.

Ἀκίνητοι, κάτω εἰς τὴν σάλα, οἱ δύο ταξειδιῶται, ἐξακολουθοῦν τὴν ὀμιλίαν των. Καὶ ἀναμέσον τῶν ἀπλουστάτων φράσεών της, καὶ ἀναμέσον τῶν κοινοτάτων περιόδων της, ὅπως περὶ τοῦ πλοίου τὰ πλευρά ἢ θάλασσα, ἀφρώδης, ἠχηρά, καὶ μεγάλη, μὲ τὴν δημοσίαν τύρβην της καὶ μὲ τὴν ἰδιωτικὴν της δίνην, μὲ τῶν γενικῶν συμβάντων της τὸν θόρυβον καὶ μὲ τῶν ἀτομικῶν της γεγονότων τὴν βοήν, μὲ τῆς εὐρείας της κινήσεως τὰ κύματα καὶ μὲ τὴν ἰλὺν τῆς καθημερινῆς ὑπάρξεώς της, μὲ τὸν φλοῖσθον τῆς εἰρηνικῆς ροῆς της καὶ μὲ τοῦ μαχίμου παφλασμοῦ της τὴν ἠχώ, μὲ τῆς ἀιετρήτου ἐπιφανείας της τὴν ἔκτασιν καὶ μὲ τοῦ ἀπροσίτου πυθμένους τὸ βάθος, μὲ τὴν αἴγλην της καὶ μὲ τὸν ζόφον της, μὲ τὴν μικρότητά της καὶ τὸν ὄγκον της, μὲ τὰς ἡδονάς της, καὶ μὲ τοὺς μόχθους της, μὲ τὰς εὐφροσύνας της καὶ τὰς δυστυχίας της, μὲ τὰς ἐνασχολήσεις της καὶ μὲ τοὺς πολέμους της, μὲ τοὺς Ὀκεανούς της καὶ μὲ τὰς σταγόναις της, μὲ τὰ ἔργα της, καὶ τὰ δράματά της, μὲ τὰ ὕψη της καὶ μὲ τὰς ἀδύσσοις της, ροχθοῦσα ἐπίσης καὶ κυλισμένη, ἢ Παγκόσμιος Ζωὴ παρέρχεται...

ΑΥΤΟΧΕΙΡ

Τὴν ἡμέραν αὐτὴν, ὅπως τότε ἀπαράλλαχτα, δὲν ἤξεύρω πλέον πῶς καὶ τί, ἐπερνοῦσ' ἀπὸ τὰς Πάτρας. Εἶχα φθάσῃ τὸ πρῶτῃ, ἔρριξα ὅπως συνήθως τὴ βαλίτζα μου εἰς ἓνα ἐκ τῶν δωματίων τῆς «Μεγάλης Βρετανίας». ἔκει πάνου, εἰς τὸ τρίτο πάτωμα, ψηλά ψηλά, μετὴν Βαράσσοβαν ἀντίκρυ καὶ ὄλο τὸ λιμάνι ἀποκάτου καὶ ἐβγήκα εἰς τὴν πόλιν. Εἰς τὴν πόλιν, ἡ πρώτη μου δουλειὰ ἦτον νὰ περάσω μιὰ ματιὰ ἀπὸ τὴν Νομαρχίαν, καὶ νὰ ἰδῶ τὸν Χρηστάκην Παλαμᾶν, τὸν φίλον μου, τότε γραμματεὶα τῆς, —διότι ἦτον πεπρωμένον ἄνωθεν ὡς φαίνεται ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς νὰ διαδιώσῃ ἐν τῇ νομαρχίᾳ τῶν Πατρῶν, ὡς γραμματεὺς, ὡς διευθυντὴς ἢ ὡς νομάρχης τῆς, νὰ τὸν ἀφήσω ἔπειτ' ἀπὸ λίγο στὰ χαρτιά καὶ στὰ γραφίματα του, νὰ τραβίξω πρὸς τὸ Κᾶστρο, καὶ ν' ἀρχίσω νὰ γυρίζω στὰ καντούνια καὶ στῆς ροῦγες του, τὰ γραφικὰ στενά του καὶ τοὺς περιέργους μαχαλάδες του. Ἔτσι χάσκοντα ἐπὶ ὑψώματος τινὸς πρὸ τοῦ ἐξαισίου πανοράματος ὅπου ἀπλόνει πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν του σμαραγδένιος ὁ Κορινθιακὸς, τῶν ἀντικρῶ βουνῶν ἢ ράγες ἢ κοκκινωπές, ἢ ἠλιοψημένες, καὶ πέραν τὸ εὐρὺ τὸ πέλαγος, μετὰτέλαβε τὸ μεσημέρι, καὶ μετὰ ἀνάγκασε νὰ κατεβῶ πρὸς τὸ Μαρκάτο, νὰ χωθῶ σ' ἓνα μπακάλικο, καὶ ἐκεῖ, πρὸ τοῦ θεάματος τῆς ἰδιορρύθμου του πλατείας, τῆς στενῆς καὶ τετραγώνου, μετὰ τῇ βρυσσῦλα εἰς τὴ μέση, ἀπὸ τὴν ὀπίαν ἔπαιρνε νερὸ ἓνα μπακαλόπαιδο μετὰ ἓναν τενεκὲ στὸ χέρι, γεμάτῃ ἀπὸ τῆς φωνῆς τῶν πωλητῶν, ἀπὸ τὰ σύρτα φέρτα τῶν ἀγοραστῶν, ἀπὸ κοπότες καὶ τσαρούχια χωρικῶν, νὰ καθήσω καὶ νὰ φάω. Ἐπειτα ἐρβόλησα σιγὰ σιγὰ πρὸς τὴν πλατείαν Γεωργίου, καὶ ἀνέβηκα στὴ λέσχη, ὅπου ἐβουθίσθην εἰς τὴν ἀτελείωτον ἀνάγνωσιν τῆς Νεμπὰ καὶ τῆς Ρεβού, λίαν προσφιλῶν πνευματικῶν ἐντροφημάτων εἰς τοὺς καλοὺς ἐμπόρους τῶν Πατρῶν. Φαίνεται δὲ ὅτι ἡ διανοητικὴ αὐτὴ κραιπάλη θεὰ διήρκεσε πολὺ, διότι, ὅταν ξαναβγήκα, ἦτον ἤδη σχεδὸν σούρπα, καὶ γιὰ τοῦτο, συναντήσας μετ' ὀλίγον καὶ τὸν φίλον μου Λεωνίδα Κανελλόπουλον, καγκελλάριον τοῦ τουρκικοῦ προξενείου ἐν τῇ πόλει καὶ λογογράφον εἰς τὰς ὥρας, του

τὸν ἐπὶ ῥ' ἀπὸ τὸ μπράτσο, καὶ ἐτράβηξα μαζί του γιὰ τὸ μῶλο, ὅπου ὁ συνηθέστερος πατρινὸς περίπατος. Εἰς τὸ μῶλο, τέσσερες πέντε συντροφικὲς ἔφερναν βόλτες, δεμένα εἰς τὰ ἐκατέρωθεν κανόνια τὰ μπηγμένα εἰς τὴν γῆν μὲ τὰ χονδρά των παλαμάρια δέκα εἰκοσι καράβια ἐσιγοκινούντο, ἀνατείνοντα τὰς λόγχας τῶν ἱστῶν των πρὸς τὴν καθαρὸν ἀποπάνω οὐρανόν, ἕνα βαπόρι, ὑπερύψηλον, πλατὺ, μακρὺ, ὠρθώνετο, κατάμαυρος ὄγκος, εἰς τὴν ἄκρη, δροσερὸς ἐφυσούσε ὁ ἀέρας ἀπὸ τῆ στερεά, ἤσυχη ἐξοπλώνετο ἢ θάλασσα, καὶ μόνον εἰς τὰ πλάγια τῶν πετρῶν ἐγλυκοσβύνετο τοῦ κύματος τὸ ἀδιάκοπο τραγοῦδι. Καὶ ἀφοῦ ἐκάμαμε καὶ ἐμεῖς μερικὲς γύρες, ὅταν τὸ αἰχμηρὸν φανάρι ποῦ φρουρεῖ ὡς μιναρὲς τὸ τέρμα τοῦ βραχίονος ἔρρξε τὴν ἀκτῖνα τοῦ λευκοῦ φωτός του ἐπ' αὐτοῦ, ἐχωρισθηκαμε, καθ' ἕνας ἀντιθέτως, ὁ μὲν πρὸς τὸ σπητάκι του, ὁ δὲ, ἐγὼ τοῦτέστι, πρὸς τὸ ξενοδοχεῖον. Ἡ σάλα ὅπου ἐκπληροῦν τὰ χρέη ρεστωρᾶν τῆς παμμεγίστης «Βρετανίας», ὅταν ἐμπήκα, ἦτον ἄδειξ, κανεὶς δὲν εἶχε ἔλθῃ ἀκόμη γιὰ νὰ φάῃ, μονάχοι δὲ εὐρίσκοντο ἐντὸς αὐτῆς, ὀρθὸς καὶ στηριγμένος εἰς τὸν μπάγκον, ὑπὸ τὴν θαμπὴν ἀνταύγειαν τοῦ γκῶζ, στρογγυλὸς καὶ ρεμβάζων, ὁ ἀγαθὸς Κοσμάς, καὶ καιτισμένοι, εἰς ἕνα ἐκ τῶν πρώτων τραπέζιων, τελειώνοντες ὡς ἐφαίνετο τὸ δειπνον των, ὁ φίλος μου, ὁ κύρ Παναγιώτης ὁ Χρυσανθάκης, ὁ διευθυντής, ἡ κυρὰ Γκιεβάννα, ἡ ὑψηλὴ καὶ εὐσωμὸς οὐγγαρέζα σύζυγός του, κ' ἕνας νέος μὲ στενά, μὲ μαῦρα γένεια, ὡς τριάντα τριάντα δυὸ χρόνων. Τοὺς ἐκαλησπέρισα λοιπὸν, καὶ προσκληθεὶς ἀπὸ τὸν κύρ Παναγιωτην, ἐκάθησα στὸ τραπέζι των, εἰς τὸ κενὸν τέταρτον κάθισμα, καὶ ἔστειλα τὸν προσδραμόντα ἀγαθὸν Κοσμᾶν νὰ μοῦ φέρῃ μιὰ μπριζόλα.

— Αἱ, ποῦ ἐπήγατε, ἐκάματε περίπατο; μὲ ἐρώτησε, ἅμα ἐκάθησα, ἡ κυρὰ Γκιεβάννα.

— Ναι, ἀρκετά, ἀπήντησα ἐγώ.

— Ἐπήγατε στὸ Γεροκομεῖο; ἐπῆλθεν ἐρωτῶν καὶ ὁ φίλος μου ὁ κύρ Παναγιώτης.

— Ὅχι, στὸ μῶλο ἐπήγα λίγο, ἀπεκρίθηκα ἐγώ, χωρὶς νὰ μπορέσω νὰ κρατήσω ἑλαφρὸν χαμόγελο, ὡς γνωρίζων τὴν ἀδυσχερῆ ἀδυναμίαν τῶν ἀξιολόγων Πατρινῶν νὰ ἀπευθύνουν πρώτην πρώτην κ' ἀπαραίτητον εἰς κάθε ξένον ποῦ πατεῖ τὸ πόδι του στὴν πόλιν των τὴν ἐρώτησιν, ἂν πῆγε, στὴν ὥραϊαν ἄλλως ἐξοχὴν των, τὸ Γεροκομεῖο.

— Καὶ πῶς σᾶς φαίνεται ἡ πόλις μας, κύριε Μητσάκη,

υπέλαβεν ὁ τρίτος ἐκ τῶν καθημένων, ὁ νέος μὲ τὰ μαῦρα γένεια, προστιθέμενος κι' αὐτός.

— Ὁ κύριος ἀστυνόμος, φίλος μας, διέκοψεν ἡ κυρά-Γκιοδάννα συνιστώσα.

— Μά, τὴν ἤξευρα, εἶχα ἔρθῃ καὶ ἄλλοτε, δὲν εἶνε ἡ πρώτη φορά, ἐμένα μ' ἀρέσει, εἶπα ἐγώ.

— Ἄ.. ἐμπορικὴ πόλις.. οἱ ξένοι συνήθως δὲν εὐχαριστοῦνται ἐδῶ.. δὲν ἔχει κανεὶς τίποτε νὰ ἰδῇ..

— ὦ, ὄχι... ἐγὼ πάντα βρῖσκω πολλὰ πράγματα ποῦ νὰ μ' ἐνδιαφέρουν..

— Καὶ θὰ σὰς ἔχωμεν πολλὰς ἡμέρας ἐδῶ ;..

— Αἶ, λίγες ἀκόμη...

— Εἶχαμε καὶ μίαν αὐτόκτονίαν σήμερα.. ἐμάθαστε βέβαια..

— Ὅχι.. μᾶ !.. τίνος ;..

— Μά.. ἐνὸς ξένου.. εἶχε ἔρθῃ χθὲς.. κ' ἐκάθισε σ' ἐν ἀπ' αὐτὰ τὰ ξενοδοχεῖα τῆς παραλίας.. εἶπε πῶς ἦρθε ἀπὸ τὰς Ἀθήνας.. ἀλλὰ δὲν ἦτον ἀπὸ κεῖ... νομίζω πῶς θὰ ἦτον ἀπὸ τὴ Σμύρνη.. μάλιστα εἰς τὸ ξενοδοχεῖον δὲν ἤξευραν ἀκόμα οὔτε τ' ὄνομά του..

— Καί, καλὰ, δὲν ἐγνώσθη τίποτε, τί εἶχε ;

— Μά.. λέγουν ὅτι ἔπασχε ἀπὸ ἕνα χρόνιον νόσημα.. ξέρω κ' ἐγώ.. ἦρθε χθὲς νύχτα, ἄφησε τὴ βαλίτσα του κ' ἐβγήκε, ἐγύρισε ἀργά, κοιμήθηκε, τὸ πρωτὶ ζήτησε τὸν καφέ του, ἤσυχος, τὸ ἐξωτερικὸ του δὲν ἔδειχνε τίποτε, ξαναβγήκε, ἔκαμε ἕναν περίπατο πρὸς τῆς Ἰτιές, τὸ μεσημέρι ἔφαγε σ' ἕνα ἄλλο ξενοδοχεῖο, ἐγύρισε κατὰ τῆς δύο, ἐχαιρέτισε τὸ παιδί ποῦ ἦτον στὴν πόρτα, ἀνέβηκε στὴν κάμαρά του, ἐκλείστηκε, καὶ ὕστερ' ἀπὸ λίγο ἀκουσαν τὴν πιστολιά... Μοῦ μῆνυσαν, ἔσπασα τὴν πόρτα, τὸν ἤυρα ντυμένον ἀπάνου στὸ κρεβάτι.. βαρεμένος ἐδῶ.. — καὶ ὁ ἀστυνόμος ἔδειξε τὴν καρδιά του, — .. στὴ στιγμή.. δὲ θὰ ἔζησε οὔτε δευτερόλεπτο.. Ἄφησε καὶ ἕνα χαρτί μάλιστα..

Καὶ ὁ νέος ἀστυνόμος, ἔβγαλε τὸ πορτοφόλι του, τὸ ἀνοίξε, ἐτράβηξε ἕνα χαρτάκι, διπλωμένο εἰς τὰ δύο, ἄπλωσε τὸ χέρι του ἀπὸ πᾶν' ἀπὸ τὰ πιάτα, καὶ μοῦ τῶδωκε γιὰ νὰ τὸ διαβάσω. Ἦτον τὸ μισὸ κομμάτι μισῆς κόλλας τοῦ χαρτιοῦ ἐκείνου τοῦ ταχυδρομείου, ὅπου μεταχειρίζονται συνήθως εἰς τῆς ἐπαρχίας, τοῦ ριγωμένου κατὰ πλάτος, μὲ τὰ πράσινα ριγώματα, ζωωμένο ἀρκετά, τσαλακωμένο, μὲ ὄρατὰ τὰ ἰχνη δαχτυλιῶν, ὡς νὰ ἐπέρασε ἀπὸ

διαφόρους χειρας, ἄγραφο ὄλο, καὶ μάλιστα εἰς μίαν τῶν γραμμῶν τὴν πρώτην, διεκρίνοντο, λεπτὰ λεπτὰ γραμμέ- νες, μὲ μικρότατα ψηφία, πέντε λέξεις: «Αὐτοκτόνω. Ἄς μὴν ἐνοχληθῆ κανεῖς». Καὶ ἀπὸ κάτω τὸ ὄνομα τῆς πόλεως, ἡ ἡμερομηνία καὶ τὸ ἔτος, καὶ ὀλίγο παραπέρα, ἡ ὑπογραφή τοῦ αυτοκτόνου. Τίποτ' ἄλλο. Κι' ἔλ' αὐτά, γραμμένα καθαρῶτατα, μὲ στερεὸν τὸ χέρι, εὐα- νάγνωστα, χωρὶς καμμίαν ἀνορθογραφίαν, δίχως οὔτε τό- νος οὔτε κόμμα κἂν νὰ λείπη, ἀπὸ ἀνθρωπὸν ἐγράμμα- τον προδήλως, δίχως ἴχνος τρόμου, συγκινήσεως, ἀνησυ- χίας κἂν, ἀπλούστατα, φυσικώτατα, κοινότατα. Ἐκύτταξα ὀλίγο τὸ ἀπαίσιον χαρτί, τὸ ζαρωμένο καὶ τσαλακωμένο, εἰς τὸ ὅποιον ἐπεριλαμβάνετο ἡ τελευταία ἐκδήλωσις μιᾶς ζωῆς, τὸ ἐδίπλωσα ἐκ νέου, καὶ τὸ ἀπέδωκα πρὸς τὸν ἀστυνόμον. Καὶ μετὰ τινὰς ἄλλας ἀδιαφόρους ἑμιλίας, ἀφοῦ ἐτελειώσα κ' ἐγὼ τὸ φαγητό μου, ἐπροσκάλεσα τὸν φίλον μου Κοσμᾶν, ἐπλήρωσα, τοὺς ἐκαληνύχτισα καὶ δι- ευθύνηθηκα πρὸς τὸ δωμάτιόν μου. Ἡ σκάλες τοῦ ξενοδο- χείου ὑψηλές καὶ μισοσκότεινες, ἀνερριχῶντο πρὸς τὰ ὕψη του πολυδαῖμοι, ἔρημοι ἐξετείνοντο οἱ διάδρομοι, τὰ φῶτα δὲν εἶχαν ἀκόμη ἀναφθῆ καλὰ καλὰ, ἡσυχία ἐβασίλευε. Μόνον, ἀπὸ τὸ ὑψηλότερόν του πάτωμα, κωδωνισμὸς ἀν- τήχει, παρατεταμένος, καὶ ἐπίμονος, ὀξὺς καὶ βίαιος τριλ- λίζων, ὡς ἀνθρώπου κρούοντος πρὸ ὥρας, καὶ ἀνυπομο- νοῦντος ἐπιτέλους· καὶ ἀπὸ τὰ ζοφερά βᾶθη τῶν κλιμά- κων, κάτω, εἰς τὴν εἴσοδον, φωνὴ ἀνέβαινε, βοῶσα, ὠργι- σμένη, τοῦ θυρωροῦ φαίνεται πρὸς ἄλλον ὑπρέτην :

— Βρῆεὲ Δημημητηράκηγη, δὲν ἀκοὺς μωρὲ κουφαῖ- δόνι, τρεῖς ὥρες χτυπάει ὁ ἀνθρωπος στὸ τρίτο, τὴν Πα- ναγία σου μέσα ρουφιάνε !...

Καὶ μετ' ὀλίγον, ἐνῶ ἐπερνοῦσ' ἀπὸ τὸ δεύτερον, σιὰ διὰβηκε κοντά μου, τρέχουσα μ' ἐσκούντησε, κ' ἐχάθη ἀναβαίνουσα. Ἐκριξ' ὑπὸ τοὺς πόδας τῆς τὸ ξύλον, ἐδοῦ πησαν βαρεῖα τὰ βήματά τῆς, πνοὴ ἀνέμου ἐμφυσήσασα διὰ τοῦ ἐρήμου κορριντῶρ ἔκλεισε μὲ ὀρμὴν τὰ τζάμια παραθύρου, τὸ κουδούνισμα ἐξέπνευσε εἰς ἤχον μεμα- κρυσμένον καὶ ἀσθενῆ ντίν, ντίν. Καὶ δταν ἀνέβηκα ἐπάνου, εἶδα τὴν σκιάν τοῦ ὑπρέτου, στεκομένην ἐξωθεν τῆς πόρτας τοῦ πλαγίου ἴστὸ δικό μου δωματίου διὰ μέ- σου τῆς ὁποίας, μισοανοιχτῆς, γυνὴ τις, μονάχα μὲ τῆς κάλτσες καὶ τὸ ὑποκάμισον, κλίνουσα πρὸς τὰ πρόσω τὸ γυμνόν τῆς στῆθος καὶ τὰ ξέσκεπά τῆς μπράτσα, ἔτεινε

πρὸς αὐτὸν λεκάνην. Ἔβαλα τὸ κλειδί μου εἰς τὴν πόρτα μου, τὸ ἀνοιξα, εὐρῆκα ψάχνωντας τὰ σπέρτα μου, ἀναφα τὸ κερί μου, καὶ πλησιάσας, ἀκούμπησα στὸ παράθυρο, τὸ ὅποιον ἔβλεπε, ἀβέρτο, πρὸς τὰ σκότη. Μέσα στὴ νύχτα, ἡ ὁποία πλέον ἤρχετο, ἐκτείνεται εἰς μαύρην λειότητα, εὐρεῖα, ἡ ἀκύμαντος ἐπιφάνεια τῆς θαλάσσης, ἀκίνητα τὰ πέραν βουνά, ἀνώρθωναν τὰς σκιώδεις κατατομάς των, αἱ στέγαι τῶν πέριξ οἰκῶν συνεχζόντο εἰς ἐπίπεδον σκοτεινόν, ὁ οὐρανὸς εἶχε ἀρχίσει νὰ σπέρνεται μὲ ἄστρα, καὶ εἰς τὸν κάτω δρόμον, ἀναμμένα ἐτρεμούλιαζον, τὰ πρῶτα ράμφη τοῦ γκάξ. Καὶ ἐνῶ ἔσκυρτα ἔξω ἀπ' αὐτό, ροφῶν καὶ μὲ τὰς πέντε αἰσθήσεις μου, καὶ τὸν βαθὺν τῆς θαλάσσης ἀνασασμόν, καὶ τὴν ἀπὸ τῶν πέραν βουνῶν καταφερομένην μαλακὴν πνοήν, καὶ τὸν ἀπὸ τῶν πέριξ οἰκῶν ἀναδιδόμενον ἀόριστον θροῦν τῆς ζωῆς, καὶ τοῦ μακρυνοῦ ἄστρου τὴν ἀκτίνα, καὶ τὴν ἀπὸ τὸν κάτω δρόμον ἀναβαίνουσαν σύμμικτον κίνησιν, ἡ φράσις τοῦ χαρτιοῦ τὸ ὅποιον εἶχα ἰδῆ προμικροῦ ἐπληξεν ἔξαφνα τὸ πνεῦμα μου καὶ πάλιν βαρεῖα, ὡς σφύρα ἐπὶ ἄκμονος, ἐπανῆλθε διαμίας ἀπροσοκῆτως ἐκ νέου εἰς αὐτό. ἐν εἰσβολῇ ἀκαθέκτιψ' καὶ βιαία ἐν τῷ λακωνισμῷ τῆς τῷ παραδόξῳ καὶ τῷ τραχεῖ.

Ἄς μὴν ἐνοχληθῆ κανεὶς! Ὡσάν νὰ ἐνοχλεῖτο ποτὲ κανεὶς εἰς τὸν κόσμον, δι' ἑσους ἡ χεὶρ τοῦ θανάτου σημειώνει μὲ τὴν μαύρην σφραγιδα τῆς! Ὡσάν νὰ ἐνοχλεῖτο ποτὲ κανεὶς στὸν κόσμον, δι' ἑσους ἡ ἀρπάγη τοῦ Πάθους, τῆς Νόσου ἢ τῆς Ἀνάγκης, σκορπίζει εἰς τὰ τετραπέρατα τοῦ ὀρίζοντος, ἀγέλην οἰκτρῶν σφαγίων! Ὡσάν νὰ ἐνοχλεῖτο ποτὲ κανεὶς εἰς τὸν κόσμον, διὰ τοὺς δυστυχεῖς ἢ τοὺς ἀνοήτους, ἔσοι κατατρεγμένοι ἀπὸ τὴν Μετῆραν των καὶ καθβαλικεμένοι ἀπὸ τὴν Χίμαιράν των, δὲν ἐπρόφθασαν νὰ σκεφθοῦν, πῶς ἔμελλαν ν' ἀποθάνουν! Ποῖος λοιπὸν ἤθελε νὰ ἐνοχληθῆ διὰ τὴν εὐγενίαν του, ὁ ἀγνωστος αὐτὸς ξένος, ὁ ὅποιος, ἤρθε χθὲς μία νύχτα, γιὰ νὰ κοιμηθῆ σήμερα τὸν τελευταῖον τοῦ ὕπνου, εἰς ἓνα ξενοδοχεῖον; Ποῖος λοιπὸν ἤθελε νὰ ἐνοχληθῆ γιὰ τὴν εὐγενίαν του, ὁ ἀλλόκοτος αὐτὸς ταξειδιώτης, ὁ ὅποιος ἤρχετο ἀπὸ τὰς Ἀθήνας, πιθανὸν ἕμως νὰ ἦτον ἀπὸ τὴν Σμύρνη, ἴσως ἴσως νὰ ἦτον καὶ ἀπὸ τὸν Τσεσμέν, ἀλλὰ διόλου παράξενο νὰ ἦτον καὶ ἀπ' τὸ Βουκουρέστι; Ποῖος λοιπὸν ἤθελε νὰ ἐνοχληθῆ γιὰ τὴν εὐγενίαν του, ὁ ἀνθρώπος αὐτὸς τοῦ ὁποίου καὶ αὐτὰ τὰ γκαρσόνια ποῦ τὸν

ὑπηρετήσαν, δὲν ἤξεραν ἀκόμη τὸ ὄνομα ; Μήπως ἤθελε
 νὰ ἐνοχληθῆ ἡ ἀπειρος αὐτὴ θάλασσα, ἡ ὁποία κουρα-
 σμένη ἀπὸ τὸν ἀένναον ἀγῶνα τῆς πρὸς ὑπονόμευσιν τῶν
 στερεῶν καὶ πρὸς καταβρόχθισιν τῶν πλοίων, ἐκοιμώτανε
 τόρα, ἐκεῖ κάτω, ἀνασαινούσα ὑπόκωφα καὶ βαθειά, ὡς
 χορτασθὲν κτήνος ; Μήπως ἤθελε νὰ ἐνοχληθοῦν τὰ ἤσυχ'
 αὐτὰ βουνα, τὰ ὁποία ἐκύτταζαν πρὸς τὸ πέλαγος, καλο-
 καθισμένα εἰς τὰ πόδια τῶν τὰ γερά, καὶ ἀνεπαύοντο, εἰς
 ὄλην τὴν ἀπόλαυσιν τῆς ὑπάρξεως, ἀκίνητα καὶ γαλή-
 νια ; Μήπως ἤθελε νὰ ἐνοχληθοῦν τὰ μακρυνὰ αὐτὰ
 ἄστρα, τὰ ὁποία ἔστελναν τὸ ἓνα πρὸς τ' ἄλλο, ἐν κρυφίᾳ
 συνεννοήσει, θὰ ἔλεγες ὡσάν βλέμματα ἐρωτικά, τοὺς
 τρελλοὺς τῶν σπινθηρισμούς ; Μήπως ἤθελε νὰ ἐνοχλη-
 θοῦν εἰ ἄμαυροὶ αὐτοὶ οἴκοι, ἀπὸ τῶν ὁποίων ἀνεπέμπετο,
 ἀόριστος, ὁ σύμμικτος θροῦς τῆς ζωῆς ; Μήπως ἤθελε νὰ
 ἐνοχληθοῦν ἡ κυρὰ Γκιοβάννα ἢ ὁ κύρ Παναγιώτης, οἱ
 ὁποιοὶ ἀπηυδαήμενοι ἀπὸ τὸν κάματον τῆς ἡμέρας τῶν,
 ἐξηντλημένοι ἀπὸ τὸν κόπον τῆς τιμίας ἐργασίας τῶν,
 ἔτρωγαν τόρα, εὐχαριστημένοι, εἰς αὐτὸ τὸ τραπέζι, με-
 τὸν φίλον τῶν τὸν ἀσιτυνόμενον ; Μήπως ἤθελε νὰ ἐνοχληθῆ
 ὁ πορτιέρης αὐτός, ὁ ὁποῖος ἐβριζοκοποῦσε τὸν σὺντροφόν
 του, ἢ ὁ ὑπηρετῆς αὐτός, ὁ ὁποῖος ἔτρεχε, ἀνεβαίνων τῆς
 σκάλες, γιὰ νὰ ἰδῆ ποῖος τὸν καλεῖ ; Μήπως ἤθελε νὰ
 ἐνοχληθῆ ἡ γυνὴ αὐτῆ, ἡ ὁποία ἔτεινε τὴν λεκάνην
 ἀπομέσ' ἀπὸ τὴν πόρτα τῆς, μονάχα μετὴς κάλτσες καὶ
 τὸ ὑποκάμισον, κλίνουσα πρὸς τὰ πρόσω τὸ γυμνόν τῆς
 στῆθος καὶ τὰ ξέσκεπά τῆς μπράτσα, κ' ἐτοιμαζομένη διὰ
 τὸν καλλωπισμόν τῆς ; Ἡ μήπως τυχὸν ἤθελε νὰ ἐνο-
 χληθῶ, ἐγὼ, ὁ ὁποῖος ἔχασκα ἀπολαμβάνων τὴν δροσιὰ τῆς
 πρωΐας, ἐπάνω εἰς τὸ ὕψωμα τοῦ Κάστρου ; Καὶ μισογε-
 λῶν, μισοφουρισμένος διὰ τὴν τοιαύτην ἀνοησίαν τῆς
 ἐσχάτης σκέψεως ἐνὸς ἐπιθανάτου, ἔκλεισα τὸ παράθυρο,
 ἐπήρα τὸ καπέλλο μου, καὶ κατέβηκα στὸ δρόμο. Ἡ ὁδὸς
 Ἀγίου Ἀνδρέου ἦτον πλήρης κόσμου, ὁ ὁποῖος ἐπηγαί-
 νοηρχετο, καὶ πρὸς τὸ μέρος τῆς ἰδίως θπυ εἶνε μαζωμένα
 τὰ μπακάλικα, κοντὰ εἰς τὸ λεσχίδιον, ἀνεκινεῖτο πολυθό-
 ρυθος. Ἐφεγγαν ἐκεῖνα, ὑπὸ τὴν παλλομένην πρὸ αὐτῶν
 γραμμὴν τοῦ γκαζ, μετὴν σειρὰν τῶν βαρελιῶν τὰ ὁποία
 παρετάσσοντο εἰς μῆκος ἔμπροσθεν τῶν θυρῶν ἢ τῶν παρα-
 θυρῶν τῶν, βομβοῦντ' ἀπὸ τὸν κρότον τὸν ἀδιάκοπον τῶν
 πλγττομένων παλαντζῶν ἢ τῶν μετρουμένων κερμάτων ἢ
 τῶν συγκρουομένων ποτηριῶν, ἀπὸ τὸν ἤχον τῶν βημά-

των, ἀπὸ τὴν βοήν τῶν συνομιλιῶν, ἐνῆ ὁσμὴ βαρεῖα σαρδέλλας καὶ τυριοῦ ἐξώρμα ἐξ ἐκάστου, καὶ τὰ μπακαλόπαιδα στεκόμενα ὀρθοὶ φρουροὶ τῶν βαρελιῶν μὲ τὴν κατάβρεχτην ποδιά των ἔβαλλαν κραυγὰς ὀξείας διαλαλοῦντα τὸ ἐμπόρευμα. Ποικιλόμορφον, τὸ πλήθος τῶν διαβατῶν, ἀνδρῶν καὶ νέων καὶ γερόντων, πολιτῶν καὶ στρατιωτῶν, ἀστῶν καὶ ἐργατικῶν, ναυτικῶν καὶ ἐντοπίων, φουστανελλάδων καὶ φραγκοφορεμένων, ἐστάθμευε κατὰ ὀμίλους πρὸ αὐτῶν ἢ ἐν τῇ μέσῃ τῆς ὁδοῦ, ἐσυνδιαλέγετο, ἐπεριπατοῦσε, ἔμπαινε καὶ ἐψώνιζε, ἐκύτταζε, διαγκωνίζετο, ἀλληλοεκερνατο. Ἐν γένει δὲ καθ' ὄλο τὸ τετράγωνον αὐτό, ἢ κίνησις ἦτον μεγάλως ζωηρά, ἀποτελοῦσε ποῦ καὶ ποῦ συμπαγῆ μάζαν, σκορπιζομένην εἰς τοὺς γύρω δρόμους, καὶ πάλιν ἀνανεουμένην. Καὶ μεταξὺ τοῦ πλήθους τούτου τοῦ συμφυρομένου διαρκῶς καὶ πολυτρόπως, ἐπηγαινοῆρχοντο ἐπίσης, ἄλλοι πωληταί, φωνάζοντες καὶ αὐτοί, αἶροντες χειροφόρητον τὸ μαγαζί των, καὶ κηρύττοντες, οὗτος μὲν τὰ ψάρια του, ἐκεῖνος δὲ τ' αὐγά του, καὶ ὁ τρίτος τὰ λαχανικά του. Παρὰ τὸ ρεῖθρον τοῦ πεζοδρομίου, ἐκεῖ πέρα, στή γωνιά, ἕνας ἐκάθετο, καὶ ἔχων πρὸ αὐτοῦ ἕνα κοφίνι, οὗτινος ἐμαύριζε τὸ βάθος, ἔκρωζε βραχνῶς.

— Μιὰ πεντάρια δύο οἱ ἀχιναῖοι! Μιὰ πεντάρια δύο οἱ ἀχιναῖοι!

Ἐνῶ δύο ἄλλοι, κρατοῦντες, καθ' ἕνας ἐκατέρωθεν, καλάθραν παμμεγέθη, φωτισμένην ἀπὸ μέσα, μὲ μικρὸν λυχνάρι, ἀποτεθειμένον εἰς τὸν πάτον τῆς, ἐπέρναγαν βοῶντες.

— Γαρίδαααα! Φρέεσκαα γααρίδαα!..

Παραπέρα, τὸ λεσχίδιον ἀνοιχτό, κατάφωτον, μὲ τὰ μακρά του τζάμια, ἀπὸ τῶν ὁποίων διέβαινε, ἀκώλυτος, τῆς ἔσωθεν συναθροίσεως ὁ ἀλαλητός, καὶ τῆς κουβέντας τὸ σούσουρον, καὶ τοῦ ταβλιοῦ ὁ πλαταγισμός, καὶ τῶν μετακινουμένων καθισμάτων οἱ κριγμοί, καὶ τῶν ἀνακατεδομένων τοῦ ντόμινου κοκκάλων οἱ παφλασμοί, καὶ ὁ μονότονος τοῦ ἀερίοφωτος σιγμός, καὶ τοῦ ναργιλέ τὸ κοχλάζον γουργουρητό, καὶ τῶν εἰς τὸν μυχὸν συγκρουομένων σφαιρῶν τοῦ μπιλλιάρδου τὸ ξηρὸν κράκισμα. Ἐμπροστά του δέ, ἢ μικρὴ πλατεῖα ἐξετείνετο κενή, διαστιζομένη μόνον ἀπὸ μερικὰ τραπέζια καὶ καρέκλες. Καὶ κάτω, εἰς τὸ μῶλο, πρὸς τὸν ὅποιον ἐπροχώρησα, τὸ αἰχμηρὸν φανάρι ἐρρίχνε πάντοτε τὴν ἀσπρην του ἀκτίνα ἐπ' αὐτοῦ, τὰ δέκα εἴκοσι κάρδια τὰ δεμένα δῶθε κείθε ἐσιγοκινοῦντο, τὸ κατάμαυρο βαπόρι ὠρθωνε τὸν ὄγκον του στὴν ἄκρη, καὶ ἡ συντροφίς,

εἶχαν ἐπαναλάβῃ, μετὰ τὸ φαγι ὡς φαίνεται, τὸν περίπατό τους. Εὐθιέα, ἡ στενὴ λωρὶς τῆς γῆς, ἀρχίζουσα ἀπὸ τὴν μικρὰν πλατεῖαν, τὴν πρὸ τοῦ λεσχιδίου, εἰσῆρχετο μέσα εἰς τὴ θάλασσα, ἐπρόβαινε, καὶ ἐτελείωνε στὸν φάρου, ὁ ὁποῖος ἐφραττε τὸ τέρμα τῆς, μὲ τοὺς μικροὺς τοῦ δύο φανούς, τοὺς βλέποντας πρὸς μέσα, ὀλίγον ὑπὲρ τὸ ἔδαφος, παρὰ τὸ ἐξωτερικόν του τοίχωμα, καὶ τὸν μεγάλον λύχνον του, τὸν κυκλικόν, ψηλά, ἐκεῖ-ἀπάνου. Ἐλευθέρα, τὴν στιγμὴν αὐτὴν, δὲν ἐσκεπάζετ ἀπὸ τίποτ' ἄλλο, παρὰ μόνον ἀπὸ λίγους κὰδους, στρογγυλοὺς καὶ φουσκομένους, ἀποτεθειμένους ἐκεῖ κὰπου, εἰς τὴν μίαν τῶν πλευρῶν τῆς. Τὰ κανόνια, τὰ χωμένα κὰθετα μέσα εἰς τὸ χῶμα, καὶ προβάλλοντα ἐκεῖθεν ὄρθιον, τὸν ἤμισυν κορμόν των, μαυρωπόν, παράδοξον, ὀγκώδη, ὑπερήφανα ἄλλοτε ὄργανα πολέμου, ταπεινοὶ σήμερον ὑπηρέται τῆς εἰρήνης, τὴν ἐφύλατταν, κατεβαίνοντ' ἀνωθεν, ἀπὸ τὸ ἓνα κι' ἀπ' τὸ ἄλλο μέρος τῆς, κατὰ γραμμὴν, ἀντικρυζόμενα, ἐν τῇ ἀφώνῃ ἐκπληρώσει τοῦ χρέους των τοῦ παθητικοῦ. Καὶ παρ' αὐτά, οἱ στύλοι τοῦ γκαζιοῦ, ὑψώνοντο ἐπίσης, ὁμοίως κατὰ γραμμὴν, καὶ ἀντικρυζόμενοι, λεπτοί, εὐθυτενεῖς, μὲ τὸ ἐλαφρόν των διάδημα, ὑέλινον, ἐπικουρυφῆς. Δύο βαροῦλκα, ἀπ' τὸ ἓνα τῶν πλευρῶν, κοντὰ-κοντὰ, ἐξέτειναν τοὺς βραχιονάς των, ἐστραμμένους πρὸς τὰ ἐντός, ὀξεῖς, χονδροὺς, ἀκάμπτους καὶ ἀπειλητικούς. Πέρα τὸ πρασινοθαφές ξύλινον ἐπιθάλασσον παράπηγμα, τὸ παρὰ τὸν φάρου, ἐκολλᾶτο εἰς τὰ πλάγιά του, προσλαμβάνον εἰς τὸ σκότος ὡς ἀλλόκοτον τινα μορφήν κολοσσαίου φυσικοῦ ἐκφύματος, ὀστρεώδους, βρουοσκεποῦς. Καὶ μεταξὺ τῶν καραβιῶν, παρὰ τῆς οκάλης, μερικὲς βαρκοῦλες, δεμένες καὶ αὐτές, ἐλιχνίζοντ' ὡς ἐκεῖνα, ἐνῶ μία, ἐπεριπλανᾶτο ἀνὰ τὰ νερά, φέρουσα εἰς τὴν πρύμῃ μέγα φῶς, ρίχνον βαθεῖαν φλόγα κόκκινην ἐπάνω εἰς αὐτά, ὑπὸ τὴν λάμπην τῆς ὁποίας ὁ βαρκαρῆς τῆς ἐψάρευε. Καὶ ἐπὶ τῆς στενῆς αὐτῆς λωρίδος τοῦ ἔδάφους, ἀρχίζοντες ἐπάνωθεν, κι' ἀνακοπτόμενοι πρὸ τοῦ τοιχώματος τοῦ φάρου, οἱ περιπατηταὶ ἔφερναν τῆς βόλτες των, κανονικὲς καὶ ὠρισμένες, κατὰ μῆκος, στριφογυρίζοντες ἐκάστοτε. Δύο τρεῖ κυρίες, τὴν φορὰν αὐτὴν, ἦσαν μεταξύ των, καὶ ἤκούοντο οἱ κιχλισμοὶ μιᾶς, κοντῆς καὶ στρουμπουλῆς, γελώσης. Ἐνας παχύς, προγάστωρ, περπατῶν μὲ μικρὰ-μικρὰ γρήγορα βήματα, καὶ ξεφυσῶν, ὡς ἀσθματικός, ἔλεγε πρὸς τὸν σύντροφόν του.

— "Ένας κεφαλαιούχος δὲν ἔμπορει, κύριε νὰ ἐμπι-
στευθῆ τὰ κεφάλαιά του κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον. Πρέπει
νὰ ἔχῃ ἐγγυήσεις...

Ἡ τάβλες ὁποῦ χρησιμεύουν πρὸς ἀνάβασιν εἰς τὰ δε-
μένα πλεῖστα ἐκρίζαν ἐνίοτε, ἓνας παραδόσκυλος, ὀρθὸς ἐπὶ
τῆς πλώρης, ἐγαύγιζε ἀγρίως τοὺς διαβαίνοντας. Ἐπάνω
δέ, τὸ λιμεναρχεῖον ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος, καὶ τὸ τελωνεῖον
ἀπ' τ' ἄλλο, σιωπηλά, ἐστέκοντο παρὰ τὴν ἀρχὴν της.
Καὶ πέραν τούτου θαμποφωτισμένη ἀπὸ τὰ ὀλιγοστά φα-
νάρια της, ἡ παραλία ἐξαπλώνετο, μακρά. Τὰ καθαλέττα
ἀπὸ τῶν ὁποίων κρέμονται ἢ πλάστιγγες δι' ὧν ζυγιάζετ'
ἢ σταφίς, ἔρριχναν ἐπ' αὐτῆς τοὺς ἴσκιους των, προσπαί-
ζοντας, καὶ κατὰ τὰ διαστήματα, τὰ κασσονάκια της με-
λαχρινῆς ἀνάσσης τῶν Πατρῶν, συμμαζωμένα εἰς πλατεῖς
σωροὺς, ἐτοίμους διὰ τὴν ἐπιβίβασιν, ἐπρόβαλλαν τὰ λευ-
κάζοντα πλευρά των, διανυκτερεύοντα ὑπαίθρια. Ἡ ἀπο-
θήκες της κλειστές, ἀμίλητες, καὶ τ' ἄλλα της οἰκήματα
βυθισμένα εἰς τὴν νάρκην. Βαρέλια, κάδοι, σάκκοι, χειρα-
μάξια, ἀφειμένα πρόχειρα διὰ τὴν μέλλουσαν ἐργασίαν
τῆς αὐγῆς ἐσκέπαζαν τὰ πεζοδρόμιά της κατὰ μέρη. Δύο
τρία κάρρα, ξεζεμένα, εὕρισκοντο ἐκεῖ που καὶ αὐτά, εἰς
μίαν ἄκρη της, καὶ ἀκουμποῦσαν, μπρουμουτισμένα, τοὺς
ρυμούς των εἰς τὸ χῶμα. Ἐνα δύο καφενέδες, νυσταλέοι,
ἄφιναν λίγο φέγγος κ' ἐβγαίνε ἀπὸ τ' ἀκάθαρτα γυαλιὰ
των, εἰχως νὰ μπορῆ νὰ διαλύσῃ τὸ σκοτάδι, ὡς δὲν ἴσχυε
νὰ τὸ διαλύσῃ ἡ ἀναιμική τῶν φανῶν λάμπις. Οὐτε κίνη-
σις κόσμου, οὔτε θόρυβος ζωῆς, ἐπάνω εἰς αὐτήν. Ἐργα-
ζομένη ὄλην τὴν ἡμέραν, ἔλεγε πῶς ἐδιάζετο νὰ κοιμηθῆ,
μιὰ ὥρ' ἀρχήτερα. Σπανίως, κανεὶς ἀραιὸς διαβάτης ἐπερ-
νοῦσε ἀπ' αὐτήν, καὶ μέσα εἰς τὸ νερό, ἀπὸ τῆ μίαν ἄκρη
ὡς τὴν ἄλλη, καθ' ὄλην τὴν ἔκτασίν της, ἀραγμένα,
ἦσυχα, τὰ καρδάκια ὠνειρεύοντο. Μονάχα, πέρα πέρα,
εἰς ἓνα μαγαζί, μία παρέα ἰταλῶν, ἐτραγουδοῦσε, κουτσο-
πίνοντας, καὶ ἀκούοντο τὰ ἱρεκάζοντα τραχέα στὸν ἀέρα.
Καὶ μόνον δυὸ χαμίνια, ὀρεχθέντα φαίνεται φλανάρισμα
ἐρημικόν, ἔσερναν τῆς γυμνῆς πατοῦσες των στὴ σκόνῃ
ἐπιμόνως καὶ ἐκραύγαζαν πρὸς τὸ κενόν :

Σὰν τί τὸ θέλ' ἡ μάνα σου,

Σὰν τί τὸ θέλ' ἡ μάνα σου,

Σὰν τί τὸ θέλ' ἡ μάνα σου,

Τῆ νύχτα τὸ λυχνάρι, ὦχ,

Τῆ νύχτα τὸ λυχνάρι, ὦχ.

‘Οπῶχει μέσ’ τὸ σπίτι της,
 ‘Οπῶχει μέσ’ τὸ σπίτι της,
 ‘Οπῶχει μέσ’ τὸ σπίτι της,
 Ἦ ἀστρι καὶ τὸ φεγγάρι, ὦχ,
 τ’ ἀστρι καὶ τὸ φεγγάρι, ὦχ!

Σταμάτητα δύο τρεις ποῦ ἤῤα μπρός μου, ἐρωτῶν αὐτοὺς ποῦ ἐγινε ἡ αὐτοκτονία· διότι ἤμην περίεργος νὰ ἰδῶ τί ὄψιν κἄν θὰ εἶχε τὸ ξενοδοχεῖον ὅπου ἐγινε τὸ πρᾶγμα· μὰ κανεὶς δὲν ἤξερε νὰ μοῦ ἀπαντήσῃ Τέλος πάντων, ἕνας ὅπου ἐκάθητο ἀπέξω ἀπὸ κάποιον μικροκαφενέν, μοῦ ἔδειξε τὸ σπίτι, ἀπ’ τὰ πρῶτα τῆς γραμμῆς, ἐκεῖ που, ὀπίσω καὶ ὀλίγο δῶθε ἀπὸ τὸ τελωνεῖον. Καὶ πλησιάσας, ἐκύτταξα πρὸς αὐτὸ προσεκτικᾶ, ἐξετάζων τὴν ἔλθην θέαν του. Ὑψηλόν, ἀφώτιστον, σιγῶν ἐγείρετο, ὡσάν ἄψυχον ἐν τῇ σκιᾷ. Κανένας δὲν ἐστέκετο πρὸ αὐτοῦ, κανένας δὲν ἐφαίνετο κινούμενος μέσα εἰς αὐτό. Ἦρεμον καὶ ἄφωνον, καὶ σκοτεινόν, ὀρθοστατοῦσεν ἐπὶ τῆς θέσεώς του. ἀπαθῶς ἀποβλέπον πρὸς τὴν ὁδόν. Μόνον οἱ φανοὶ τῆς εἰσόδου του, ἕκαιον μὲ ἀσθενὲς φῶς, καὶ μόνον, εἰς ἕνα ἐκ τῶν παραθύρων του ἐπάνω, ἐπάνω εἰς τὸ τρίτο πάτωμα, ἀπομέσ’ ἀπὸ τὸ τζάμι. διεκρίνετο, τρεμολάμπον ἕνα κερί. Παρὰ μέσα θὰ ἔκειτο βέβαια τὸ πτώμα, δύσμορφος σωρός, ἀκίνητος, ἐπάνω εἰς τὸ μαῦρο του κρεββάτι τὸ κρεββάτι τὸ ἀγκαλιάζον τὸν ξένον, τὸν ὅποιον κανένας δὲ θὰ ἔκλαιε αὔριον. Καὶ λυπημένος τὴν φορὰν αὐτὴν χωρὶς καλὰ-καλὰ νὰ ξέρω κ ἐγὼ γιατί, μὲ τὴν καρδίαν σφιγγομένην ὑπὸ ἀορίστου ἀγωνίας πρὸ τῆς ἐντελοῦς ἡσυχίας τοῦ οἰκήματος, ἔστριψ’ ἀπ’ τὴ γωνιά του, κ ἐτράθηξα καὶ πάλι πρὸς τὰ ἄνω. Καὶ μετὰ πέντε δέκα βήματα, διὰ τοῦ πλαγίου δρόμου ἐβγαίνα στὴν ὁδὸν τοῦ Ἁγ. Ἀνδρέου. Εἰς τὰ μπακάλικα ἢ κίνησις εἶχε πλέον λιγοστέψῃ αἰσθητῶς, οἱ πλεῖστοι τῶν ἀστῶν θὰ εἶχαν πάῃ ἀπὸ ὥρα εἰς τὰ σπίτια των, φέροντες τὰ ὀψώνιά των, καὶ μόνον μερικοὶ βραδύναντες ἀκόμη ἔκαμπταν ἀνερχόμενοι τοὺς κοντινοὺς δρόμους. Ὅμιλοι οὐχ’ ἤττον ἀρκετοί, ἐστάθμευαν, περνοῦσαν, μετὰ στὰ μαγαζιά ὁ σάλαγος ἦτον πάντα ζωηρός, τὰ μπακαλόπαιδα ἐφώναζαν διαρκῶς, ἐφεγγαν τὰ γκάξ, οἱ αἶροντες τῆς γαρίδες ἐκυκλοφοροῦσαν καὶ ὁ ἀρχηγὸς τῶν ἀχιναίων ἐξελαρυγιζέτο κραυγάζων. Μία ἄμαξα, βραδεῖα, διέβαινε ἀσφύως σχεδόν κυλιομένη ἐπὶ τοῦ κοινορτοῦ, καὶ ἐκτοπίζουσα τοὺς βρισκομένους ἐμπροστά της. Καὶ πάρα πίσω της, ἕνας μικρουλάκος, ἐκυλοῦσε ἕνα χειραμάξι, παταγῶν.

καὶ φωνάζων στεντορειῶς Βάάιρδααα !, ὡσάν νά ἦτον δεκατρεῖς φορές μεγαλύτερο ἀπὸ τὴν ἐμπρὸς ἄμαξαν. Δύο στρατιῶτες ἔβγαῖναν ἀπὸ ἓνα μαγαζί, σκουντώμενοι, μετὰ πρόχειρον κρασοποσίαν προφανῶς, καὶ σφουγγίζοντες, μὲ τὸ χέρι των ἀνάποδα, τὰ βρεμμένα χεῖλια των. Κ' εἰς τὴν στροφὴν τοῦ δρόμου, πρὸς τὴν λέσχην, τέσσαρες πέντε μαζεμένοι, ἐστέκοντο καὶ ἐμιλοῦσαν μὲ σφοδρότητα· καὶ ὁ ἓνας ἐξ αὐτῶν, ψηλός, εὐρύνωτος, χειρονομῶν βιαίως, ἔλεγε πρὸς τοὺς ἄλλους.

— Θέλεις φίλε μου νά σ' ἐκτιμᾷ καὶ νά σ' ἀγαπᾷ ὁ ἄλλος; Νάν τοῦ κάνης κακό!...

Εἰς τὴν πλατεῖαν Γεωργίου, ἔπου μετ' ὀλίγον ἔφθασα, ἐρημία ἐκυριαρχοῦσε, τὰ περισσότερα ἐκ τῶν τριγύρω μαγαζιῶν ἦσαν σφαιλιστά, κάμποσα ἀμάξια, ἄεργα, ἀνέμεναν, κ' ἐν τῇ σιωπῇ, τὰ δύο ἀναβρυτήρια τοῦ μακαρίτη Γιώργη Ρούφου, μὲ τοὺς φανταστικούς των γρῦπας, ἐξέχυναν τοὺς σταλαγμούς των εἰς τῆς γούρνες, φλοισβίζοντα γλυκά. Σιωπηλὸς ἐπίσης, ἢ καμάρες τῶν ὁδῶν τῆς πόλεως, ἔφρατταν αὐτὰς δῶθε κ' ἐκεῖθε, μὲ τοὺς στύλους τοὺς ὀγκώδεις των καὶ μὲ τὰ ἡμικυκλικά των τόξα, ὑπὸ τὰ ὁποῖα, ἄρχιζε πλέον νά λωφάζῃ, ἢ πληθὺς τῶν ποικίλων καταστημάτων, ὁποῦ φωλεύουν εἰς αὐτάς. Διαμέσου δὲ αὐτῶν, ἐτράπην πρὸς τὴν ἐπάνω χώραν, ἀνέβηκα τὴν μακρὰν τριμερῆ μαρμαρίνην σκάλαν ἣ ὁποία φέρνει εἰς αὐτήν, ἐνῶ ἓνας φουστανελλᾶς, μεσόκοπος, μισομεθυσμένος, τὴν ἀνέβαινε κι' αὐτός, κρατούμενος ἀπὸ τὰ κάγκελλά της, μετὰ μόχθου, καὶ μουρμουρίζων ἀδιάκριτα τινά, κατὰ φρένα καὶ κατὰ θυμόν, καὶ ἄρχισα νά πλανῶμαι στὰ σοκάκια της. Ἡ ἴδια ἡσυχία ἐβασίλευε κ' ἐδῶ, ἢ ἴδια ἐρημία, καὶ μόνον σὲ καμμιὰ ταβέρνα τῆς ὁποίας τὴν κόκκινη παντιεροῦλα ἐκυμάτιζε ἢ νυκτῖα αὔρα, ὀμιλίες ἀντηχοῦσαν, ἐτσουγγρίζοντο ποτήρια, ἢ ἐγδοεὶ ἀμανές. Σκεπαζόμενα ἀπὸ τὸν βαρὺν Ἰσκιον τοῦ γηραιοῦ κάστρου, ὡσάν στρουθία ποῦ ἐζήτησαν θὰ ἔλεγεσ προφύλαξιν ὑπὸ τὰς εὐρείας πτέρυγας ἀητοῦ, τὰ μικρὰ σπιτάκια της, ἀνέβαιναν, κατέβαιναν, ἐστριμώνοντο, ἐξελλίσσοντο ἐπὶ τῶν πλευρῶν του, καὶ μεταξὺ αὐτῶν περιπλέκοντο οἱ δρομάκηδές της, ἢ σκαλίτες της, τὰ μονοπατάκια της, τὰ ποικιλώτατα καὶ τὰ χαριέστατα. Ἀμπαρωμένες ἢ πορτίτες τους, μανταλωμένα τὰ παραθυράκια τους, ἢ φτωχολογιά ἐξεκυύραζε τὸ κεφαλάκι της, ὑπὸ τὴν εὐνοῦν στέγην τοῦ οἰκίσκου της. Ἔτσι, κατέληξα εἰς τὰ Ψηλ' Ἀλώνια, καὶ ἐξεμπουκάρισα, ἀπὸ ἓναν στενωπόν, σ' αὐτά.

Ὁ ὄμμαρμος κάμπος ἦτον τυλιγμένος εἰς τὴν συνήθη του γαλήνην, τὸ φεγγάρι ἐκρέμετο ἄνωθεν αὐτοῦ, ἀχνό, ἢ χλόη του ἔφρισεν ἐλαφρὰ ὑπὸ τὴν μαλακὴν πνοὴν ποῦ ἤρχετο μακρόθεν, καὶ ἀπαλή, ἀπαλή καὶ τρυφερὰ, σοῦ ἐχάιδευε, ὡς διὰ θωπείας ἀγαπῶντος χειριοῦ, τὰ πόδια, τὰ δέντρα του ἐθροοῦσαν, ζοφερὰ καὶ μυστηριώδη. Καὶ προσεγγίσας εἰς τὴν ἄκρη ἄκρη τῆς, ἐκεῖ ὅπου τὰ λίθινά της κάγκελλα δίνουν εἰς τὴν ὄμμαρφη πλατεῖα ὡς ὄψιν τινὰ παμμεγέθους φυσικοῦ ἐξώστου, ἐγειρομένου ὑπὲρ τὴν χαμηλὴν ἐκείθεν χώραν, ἀκούμπησα καὶ εἶδα πρὸς τὰ κάτω. Καὶ πρὸ τῆς ἀμόρφου μάζας τῆς μισοκοιμωμένης τέλος πόλεως, πρὸ τῆς ἀπολύτου ἡρεμίας τῆς θαλάσσης, πρὸ τῆς βαθυτάτης ἀκινήσιος καὶ τῆς ἀδιαλείπτου σιγῆς τῶν ἀπέναντι βουνῶν, ὁ νοῦς μου ἐπέταξε καὶ πάλιν πρὸς τὸν δυστυχή, ὁ ὅποιος ἐκοίτονταν κει κάτω, μοναχός, ἐπάνω εἰς τὸ ἄψυχο κρεβδάτι τοῦ σκοτεινοῦ ξενοδοχείου. Ἄ, βεβαίως, ἐὰν ἦ ζωὴ τὸν εἶχε ἀπατήσῃ, ἀλλὰ ἐπεθύμησε τοῦλάχιστον νὰ ἐκπληρώσῃ κἂν πιστότατα τὴν τελευταίαν θέλησίν του! Δὲν εἶχε ἐνοχληθῆ βέβαια γι' αὐτόν, οὔτε ἡ κοντὴ αὐτῆ καὶ ἡ ὁποία στρουμπουλὴ ἐγελοῦσε τώρα, με ὄλη τῆς τὴν καρδιά, πέρα εἰς τὸ μῶλο. Δὲν εἶχε ἐνοχληθῆ βέβαια γι' αὐτόν, οὔτε ὁ παχὺς αὐτὸς καὶ ὁ κοιλαρᾶς, ὁ ὅποιος ἐπερπατοῦσε, με μικρὰ-μικρὰ γρήγορα βήματα, καὶ ἐξεφυτοῦσε ὡς ἀσθματικὸς, καὶ ἐμιλοῦσε πρὸς τὸν σύντροφόν του περὶ κεφαλαίων κ' ἐγγυήσεων. Δὲν εἶχαν ἐνοχληθῆ βέβαια γι' αὐτόν, οὔτε τὰ μπακαλόπαιδα αὐτά, τὰ ὁποία παρετάσσοντο, με τὴν κατάβρεχτη ποδιά των, ὡς ὄρθει φρουροὶ τῶν βαρελιῶν, ὑπὸ τὴν παλλομένην τῶν ραμφῶν τοῦ γκάξ γραμμῆν, καὶ διαλαλοῦσαν τὸ ἐμπόρευμά των. Δὲν εἶχαν ἐνοχληθῆ βέβαια γι' αὐτόν, οὔτε οἱ κουβεντιάζοντες αὐτοὶ μέσα στὸ Λεσχίδιον, οὔτε οἱ πλαταγίζοντες τὰ ζάρια τοῦ ταβλιοῦ, οὔτε οἱ ἀνακατεύοντες τὰ κόκκαλα τοῦ ντόμιου, οὔτε οἱ μπιλλιαρδίζοντες ὀργίλως εἰς τὸ βάθος. Δὲν εἶχαν ἐνοχληθῆ βέβαια γι' αὐτόν, οὔτε τὰ καθαλέττα αὐτά, τὰ ὁποία ἐπερίμεναν, ρίχνοντα εἰς τὴν παραλίαν τοὺς προσπαίζοντάς των ἰσκιους, τὴν ἐπαύριον γιὰ ν' ἀρχίσουν τὴ δουλειά των, οὔτε τὰ κασσονάκια τὰ διανυκτερεύοντα ὑπαίθρια, εἰς πλατεῖς σωρούς, ὅπου ἐκαρτεροῦσαν, με τὰ λευκάζοντα πλευρά των, νὰ ἐρθῆ ἡ ὥρα νὰ μαρκαρισθοῦν γι' ἀγνώστους χώρας. Δὲν εἶχαν ἐνοχληθῆ βέβαια γι' αὐτόν, οὔτε τὰ καραβάκια αὐτά, τὰ ὁποία ἀραγμένα, ἤσυχα, ἀπὸ τὴ μίαν ἄκρη ὡς τὴν ἄλλη, καθ' ὄλην τὴν ἑκτασίαν τῆς, ὠνεῖ-

φεύοντο, τρέμοντα ἀκόμα, τοὺς ἀνέμους τοῦ πόντου καὶ τοῦ κύματος τὴν ὀρμὴν. Δὲν εἶχαν ἐνοχληθῆ βέβαια γι' αὐτόν, οὔτε οἱ Ἰταλοὶ αὐτοὶ ψαράδες, οἱ ὅποιοι ἐκουτσόπιναν μέσα στὴν ταβέρνα, καὶ ἐρέκαζαν τὰ γ, τραχέα εἰς τὸν ἀέρα. Δὲν εἶχαν ἐνοχληθῆ βέβαια γι' αὐτόν, οὔτε οἱ στρατιῶτες αὐτοί, οἱ ὅποιοι ἐβγαιναν, εὐφρανθέντες ἀπομέσ' ἀπ' τὸ μπακάλικο, καὶ ἐπάστρευαν τὰ χεῖλια των, μὲ τὴν παλάμη των ἀνάποδα. Δὲν εἶχε ἐνοχληθῆ βέβαια γι' αὐτόν, οὔτε ὁ φιλόσοφος ἐκεῖνος, εἰς τὴ γωνιά, ὁ εὐρύνωτος καὶ ψηλός, ὁ ὅποιος ἐχειρονομοῦσε, καὶ ἐδίδασκε τοὺς ἐταίρους του, ὅτι γιὰ νὰ σ' ἐκτιμᾷ καὶ νὰ σ' ἀγαπᾷ ὁ ἄλλος, πρέπει νὰν τοῦ κἀνης κακό! Καὶ ἐν τῷ μεταξῷ, ἡ πόλις ἐβυθίζετο ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον εἰς τὸν ὕπνον, ἢ νύχτα ἐπρόβαινε μεγάλη, τὰ ἄστρα ἐσπινθήριζαν λαμπρά, δροσιὰ κατέβαινε, ὄξεια, εἰσδύουσα μέσα εἰς τὰ κόκκαλα. Ἀργὰ-ἀργὰ, ἐκύλισ' ἀπὸ τὸν πέρα δρόμον, ὅπου φέρνει διὰ μικροῦ ἐξοχικοῦ γύρου πρὸς ἐκεῖνον τῶν Ἴτιῶν, ἐβγήκα πρὸς τοὺς ἀγρούς. Τὰ χωράφια, νεόσκαφτα, ἀνέπεμπαν δριμεῖαν εὐωδίαν χώματος καὶ χόρτου, ἐπρασίνιζαν οἱ φράχτες, ὁ ἀγρουπνος μικρούλης κόσμος τῶν ἐντόμων ἀναδεύετο μέσα καὶ αὐτός, ζωηρός, ὡς ἐν χαρᾷ, ἕνα ἀηδόνι, μεθυσμένο ἀπὸ τὴν ἐμμορφιὰ τῆς νύχτας, ἔστελνε πρὸς αὐτὴν τοὺς γλυκοὺς του χαιρετισμούς, ἀποπάνω ἀπὸ μία λευκα, θμιλος μπακάκων ἐκόαζε φαιδρῶς. Ὑπὸ τὴν διαυγῆ ἀταραξίαν τ' οὐρανοῦ, παρὰ τὴν λείαν νωχέλειαν τῆς θαλάσσης, ἡ γῆ, ἀσφαλῆς, ἐξεκουράζετο κι' αὐτῆ. Οἱ κῆποι, μὲ τὰ εὐρωστά των δέντρα, μὲ τὰ ὕφτενῆ των κυπαρίσσια, μὲ τοὺς πλουσίους των ἀνθῶνας, ἐπλεαν εἰς τὴν δρόσον κ' εἰς τὸ ἄρωμα. Καὶ τὰ ἀμπέλια, διέγραφαν ἐπ' αὐτῆς, εὐθεῖς καὶ κανονικοὺς, τοὺς αὐλακὰς των, ἐκτεινομένους ἀπὸ δῶ καὶ ἀπὸ κει, καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις, πανταχόθεν. Καὶ ἀπομέσα κι' ἀπὸ κείνους κι' ἀπ' αὐτά, ἐπρόβαλλαν, τὰ ἐξοχικὰ σπίτια, οἱ ληνοί, εἰς ὄγκους λευκοὺς ἢ σκιερούς, βωθοὺς, ὡτὰν βγαλμένους καὶ αὐτοὺς ἀπὸ τὰ σπλάγχνα τῆς μητέρας. Ποῦ καὶ ποῦ, καμμία λαμπυρίδα, ἐφτερούγιζε, χαμπετοῦσα, καὶ ταχεῖα, ἐχάραζε λεπτὴν φωτεινὴν γραμμοῦλαν, ἀφινε βραχεῖαν ἀλλὰ θαμβοῦσαν ἀστραπίτσαν, ξεφεύγουσαν ἀπὸ τὸν μικροσκοπικόν της πισινοῦλην. Φύλλα ἐσειόντο, κρυφομιλοῦντα, καλάμια ἐψιθύριζαν, σιγά. Ρυάκι ἔτρεχ' ἐκεῖ κάπου, ἀλλὰ τόσο ἀγαλινά, ὅπου ἐνόμιζες ὅτι δὲν ἤθελε νὰ ταράξῃ τὴν γαλήνην. Τίποτε δὲν διέκοπτε τῆς γῆς τὴν μυχίαν ἀνακούφισιν, τίποτε δὲν ἀμαύρωνε τῆς φύσεως τὴν ἄφραστον

καλλονήν. Ὁ Παναχαϊκός, μακρὸς καὶ ὑψηλός, ἐδέσποζε τῆς πεδιάδος, ἐπιβάλλων. Ἀπὸ κάτω, ἀντικρὺ μου, ὁμὰς περιπατητῶν ἤρχετο, ἐπροηγείτο ζευγὸς νέων, κι' ἀποπίσω, εἰς ἀπόστασιν τινά, δύο κύριοι μετὰ δύο κυριῶν, ἅπαντες γεροντοποιοί. Ὁ νέος ἔπαιζε μὲ τὸ μικρὸ μπαστοῦνί του, ἔκλινε πρὸς τὴν νέαν, καὶ τῆς ἔλεγε, καθ' ἣν στιγμὴν διέβαινε κοντά μου·

— Πῶς δηλαδὴ μοῦ τὸ λέγετε αὐτό ;

— Σὰς τὲ λέγω διότι μὲ ἐπειράξατε, ἀπαντοῦσε ἡ νεᾶνις μὲ κελᾶδημα τρυγόνος, χαριεντιζομένη, καὶ ἀνακλίνουσα τὸν λαιμόν.

Τὸ ζευγὸς ἐπέρασε, γιούλια ἐμύρισαν. Ἡ κόρη εἶχε ἓνα ματσάκι εἰς τὰ στήθη της. Κατέβηκα εἰς τὸν παράλιον δρόμον, τὸν πρὸς τῆς Ἰτιέας, ἔστριψα πρὸς τὰ μέσα. Μετ' ὀλίγον, ἔμπαινα ἐκ νέου εἰς τὴν ὁδὸν τοῦ Ἀγ' Ἀνδρέου ἔκαμπτα τὴν ἐκκλησίαν ὅπου εἶχε εἶναι ἀρχὴ της, καὶ ἐξ ἣς ἔχει τὸ ὄνομα. Καὶ σταθεῖς, ἀπέβλεψα πρὸς αὐτήν, πρὸς τοὺς λευκοὺς της τοίχους, πρὸς τὴν πύρρα της τὴν θολωτὴν, πρὸς τὸν ἐπὶ τῆς στέγης της σταυρόν, πρὸς τὸ πελώριον δίπλα καμπαναριό, ἔνδοξον δημιούργημα τοῦ Γράβαρη. Σιωπηλὴ κι' αὐτὴ κατάκλειστη, καὶ ἀκίνητη, καὶ ἤρεμη, ἐκοιμάτο, ἀπαθής. Ἐπροχώρησα ἀκόμη. Ἡ ἰδία ἡσυχία, ἡ ἰδία ἡ σιγή, βαθυτέρα, πυκνοτέρα. Ὅριστικῶς πλέον, τὰ σπίτια, θλα. ἦσαν ἀποκαρωμένα, ἔρρεγγε ἡ πόλις. Ἄλλ' ἀπὸ μεγάλο οἰκοδόμημα, ὀρθόν, ἐκεῖ - που, εἰς τὸ πλάγι, ἐν τούτοις, ἀνεδίδοτο βοή. Ἐνας ἀτμόμυλος, πελιδὸνὸς τὴν ὄψιν, ἐβόγγα ἐν τῇ νυκτί. Ἄνθρωποι ἐδούλευαν, παρασκευάζοντες τὸ ψωμί, τὸ ὅποιον θρέφει τὸν κόσμον. Καὶ λίγο παραπέρα, ἀπὸ ἄλλο σπίτι, κρότοι ὀργάνων ἐξορμούσαν, τόνοι βιολιῦ, κλαρίνου στόνοι, τραγοῦδι ἔσχιζε τὰ σκότη. Καφφέ - σαντὰν ἀγρύπνει, ἴδρυμα γλεντιοῦ, καὶ ἄλλοι ἄνθρωποι, ἐδῶ, ἐπρόσφεραν τὸν φόρον των εἰς τὴν ἀπόλαυσιν. Ἀνῆλθα τὴν στενὴν του σκάλα, ἐζήτησα μὴ μύρα, καὶ ἐκάθησα. Ἐπὶ τῆς πενιχρᾶς σκηνῆς του, ὑπὸ τὴν μαύρην τῶν γλωσσῶν τοῦ γκάζ καπνιάν, ἔστέκετο, μία γυναῖκα, φέρουσα παραδὰλὰ φορέματα, κοντά, ἕως εἰς τὸ γόνα, ὑπὸ τὰ ὅποια διεφαίνοντο, ἀκάλυπτες, ἡ παχειές της γάμπες, σφιγμένες μέσα εἰς τῆς μαῦρες κάλτσες της, ντεκολτέ, μὲ βιαίως πουδραρισμένα τὰ λευκά της μπράτσα, τὰ μισὰ της στήθη ἔξω, κόκκινη τὰ μάγουλα, καὶ τραγουδεῖσε. Ἄνοιγε τὸ στόμα της πλατύ, ἐπρόβαλλε τὸ πόδι, ἔφερνε τὸ χέρι πρὸς

τ' ἀριστερό της μάτι, τὸ τραβοῦσε ἀπὸ κάτω, τὸ διετέλλε, καὶ οὐρλιάζε βραχνῶς :

— Regardez moi dans l'oeil, dans l'oeil, dans l'oeil.

Regardez-moi dans l'oeil, dans l'oeil, dans l'oeil...

Καὶ προσέξας κᾶπως, ἀνεγνώρισα σ'αυτὴν τὴν γυναῖκα, ἢ ὅποια ἔτεινε τὴν λεκάνην πρὸς τὸν ὑπηρέτην, μονάχα μὲ τῆς κάλτσες καὶ τὸ ὑποκάμισον, ἀπὸ τὴν πόρτα τοῦ πλαγίου στὸ δικό μου δωματίου. Ἐπειτα τὴν διεδέχθη ἄλλη, καὶ ἐκείνην ἄλλη πάλι, ἐνῶ τὰ βιολιά καὶ τὰ κλαρίνα, ἐξακολουθοῦσαν νὰ γογγύζουν. Καὶ ἀφ'οὔ ἔτελεινε καθεμίᾳ τὸ τραγοῦδι της, ἔπαιρν' ἓνα δισκάκι ἢ ἓνα σακκουλάκι καὶ κατέβαινε τὰ δύο τρία σκαλούνια τῆς σκηνῆς, κι' ἄρχιζε νὰ γυρίζῃ, περιφέρουσα αὐτό, ἀνά τὴν σάλαν, μεταξὺ τῶν στοιχῶν τῶν εἰς τὰ τραπέζια καθημένων. Καὶ ἡ μωρία τοῦ νεκροῦ διεγράφη ἐκ νέου ἐμπροστά μου, κολοσσιαία, ἐν τῇ λακωνικῇ της συντομίᾳ. Ποῖος λοιπὸν ἤθελε νὰ ἐνοχληθῇ γι' αὐτόν, ὁ οἰνόφυξ φουστανελλᾶς, ὁ ὁποῖος ἐσκαρφάλονε τὴ σκάλα τῆς ἐπάνω χώρας, καὶ ἐτρέκλιζε, καὶ ἐπιάνετ' ἀπὸ τὰ κάγκελλα, προσπαθῶν νὰ στηριχθῇ ; Ποῖος λοιπὸν ἤθελε νὰ ἐνοχληθῇ γι' αὐτόν, τὸ ἀηδόνι αὐτό, τὸ ὁποῖον μεθυσμένο ἀπὸ τὴν ἐμμορφιὰ τῆς νύχτας καὶ ἀπὸ τὴ γλύκα τῆς φωνῆς του, ἐκολυμποῦσεν εὐτυχισμένο εἰς τὴ δροσιὰ τοῦ ἀέρος καὶ εἰς τὸ φῶς τοῦ φεγγαριοῦ ; Ποῖος λοιπὸν ἤθελε νὰ ἐνοχληθῇ δι' αὐτόν, ὁ νέος αὐτὸς ποῦ ἐρωτολογοῦσε μὲ τὴν κόρην, ἡ κόρη αὐτὴ ἢ ὅποια ἔφερε τὰ γιούλια της εἰς τὸ στήθος καὶ ἐχαριεντίζετο, μὲ κελᾶδημα τρυγόνος, ἀνακλίνουσα τὸν λαιμόν ; Μήπως ἤθελε νὰ ἐνοχληθοῦν τῆς ἐκκλησίας ἢ κατάκλειστοι θύραι, οἱ ἄσπροι τοῖχοι καὶ ὁ κοιμώμενος σταυρός ; Μήπως ἤθελε νὰ ἐνοχληθοῦν οἱ δουλεύοντες μέσα εἰς τὸν ἀτμόμυλον, τὸν βογγῶντα ἐν τῇ νυκτί, καὶ παρασκευάζοντες μὲ ἰδρώτα τὸ ψωμί, τὸ ὁποῖον θρέφει τὸν κόσμον ; Μήπως ἤθελε νὰ ἐνοχληθοῦν οἱ γλεντώντες αὐτοί, εἰς τὸ καφφέ σαντάν, καὶ χάσκοντες πρὸ τῶν εὐρώστων κνημῶν καὶ πρὸ τῶν λιγωμένων βλεμμάτων τῶν γυναιῶν ; Βαθμηδόν, ἢ σάλα ἀδειασε, τὰ φῶτα ἐχαμπήλωσαν, τὰ βιολιά ἐσώπασαν, ἔκλεινε τὸ καφφέ-σαντάν. Κατέβηκα τὴ σκάλα τελευταῖος, ἐτράβηξα ὀλίγο πρὸς τὸ μῶλο. Τὸ αἰχμηρὸν φανάρι ἔρριχνε πάντοτε στρεφόμενον τὴν ἄσπρη του ἀκτίνα ἐπ' αὐτοῦ, δεμένα ἐσιγκινοῦντο τὰ καράβια, ἡσυχη ἐξαπλώνετο ἡ θάλασσα, δροσερὸς ἐφυσοῦσε ὁ ἀέρας ἀπὸ τὴ στερεά, καὶ μόνον εἰς τὰ πλάγια τῶν πετρῶν ἐγλυ-

